

**ОНОМАСТИКАЛЫҚ АТАУЛАРДЫҢ ЛАТЫН ӘЛПБИІНДЕГІ
ҚЫСҚАША АНЫҚТАМАЛЫҒЫ ПРОСПЕКТІСІ**
(аналитика, анықтамалық)

**Прспект краткого справочника ономастических назаний на основе
латиницы (аналитика, справочник)**

Жұмысшы
Қ.Рысберген

топтың

жауапты

жетекшісі

МАЗМҰНЫ

I ТАЛДАМАЛЫ АНЫҚТАМА	5
Алғы сөз	5
1-бөлім. Қазақ тілінің латын графикасына көшудің жалпы-теориялық мәселелері. Латын қарпіне көшуде ағылшын әліпбиі үлгі ме? (Н.Рсалиева).....	8
2-бөлім. Қазақ топонимдерін латын графикасында транслитерациялау мәселесі (Қ.Рысбергген, Б.Бияров).....	19
3-бөлім. Қазақ кісі есімдерін латын графикасы негізінде транслитерациялаудың мәселелері (Б.Әбдуәлиұлы).....	23
4-бөлім. Орыс тіліндегі онимдердің транслитерациясындағы қиындықтар (кіріспе Қ.Рысбергген, негізгі бөлім Г.Мадиева).....	31
4.1 Орыс тіліндегі жалқы есімдердің қазақ латын әліпбиі негізінде транслитерациясы (Г.Мадиева).....	32
4.1.1. Топонимдер.....	35
4.1.2. Антропонимдер.....	40
5-бөлім. Шетел онимдерінің жаңа қазақ латын әліпбиі негізінде транслитерациялау мәселелері.....	44
5.1. Әлем мемлекеттері астана атауларының қазақ тілінің латын әліпбиінде транслитерациялау ерекшеліктері (Н.Оңғарбай)...	45
5.2. Прецеденттік есімдер (әлем мәдениетіндегі танымал тұлғалар есімдерінің транслитерациялау мәселесі (А.Серікбаева).....	53
5.3 Латын әліпбиіндегі эргонимдік атауларды (компания, фирма, сауда кешендері, мекеме т.б. атаулары) транслитерациялау проблемасы (А.Серікбаева).....	59
Қорытынды	63
II ҚЫСҚАША ОНОМАСТИКАЛЫҚ СӨЗДІК (проспект).....	64
1. Қазақ тіліндегі топонимдердің кирил-латын графикасындағы салғастырмалы-жиілік көрсеткіші.....	65
2. Қазақстан жер-су, елді мекен атауларының құрамындағы графема сандарының салыстырмалы-жиілік көрсеткіші.....	91
2-бөлім. Қазақ кісі есімдері (Б. Әбдуәлиұлы).....	111
3. Орыс тіліндегі топонимдер мен антропонимдердің кирил-латын негізді салғастырмалы–статистикалық талдамасы, сөздік.....	122
4. Экзонимдердің (шетел мемлекет, астана, әлем мәдениетіндегі танымал тұлғалар аттары, Қазақстандағы компания, мекеме, т.б атаулары) кирил және жаңа латын әліпбиі және халықаралық стандарт нұсқаларды салғастырмалы қысқа	124

Жоба орындаушылары

№	Жоба орындаушыларының аты-жөні	Қызметі, ғылыми дәрежесі, лауазымы	Негізгі жұмыс орны
1	Т.Жанұзақов	БҒҚ ф.ғ.д., проф.	ТБИ, профессор
2	Қ.Рысберген	БҒҚ ф.ғ.д., доцент	ТБИ, доцент, ономастика бөлімінің меңгерушісі
3	Г.Мадиева	БҒҚ ф.ғ.д., проф.	ҚазМУ, профессор
4	Б.Әбдуәлиұлы	БҒҚ ф.ғ.д., проф.	ЕМУ, кафедра меңгерушісі
5	Н.Оңғарбай	ЖҒҚ ф.ғ.к.	ТБИ
6	Б.Бияров	АҒҚ ф.ғ.д., проф.	СДУ, профессор
7	Н.Рсалиева	АҒҚ ф.ғ.к., ассоц.проф.	Шығыс Қазақстан университеті, доцент
8	А.Серікбаева	КҒҚ, PhD	ТБИ
9	З.Садырбаева	КҒҚ	ТБИ
10	Н.Бармешова	КҒҚ	ТБИ
11	Ж.Турғынбаева	КҒҚ	ТБИ

Жоба орындаушыларының жеке міндеттері

1. Т.Жанұзақ	Қазақстан жер-су, елді мекен атаулары, кісі аттарының латын графикасы негізінде әзірленген қысқаша Сөздігіне сараптамалық, редакторлық жұмыс жүргізу, жалпы аналитикалық шолу жасау, проблемалық тұстарын айқындау, шешу жолдарын болжау.
2. Қ.Рысберген	Ономастикалық анықтама мәтінін құрастыру, алғысөзін жазу, әр бөлімнің кіріпесін жазу. Ономастика салалары бойынша (топонимия, антропонимия, экзонимия, эргонимия, бренд атаулар) атауларды апострофтық әліпби негізінде транслитерациялау, шет ел мемлекеттері мен астаналарының аттарын саралап, қазақ тілінде жаңа әліпби негізінде таңбалау мәселелерін мына жолдармен айқындау: түпнұсқа күйде сақтау, толық немесе жартылай калькасын әзірлеу, түйіткілді атауларды іріктеп, мамандар, сарапшылар талқысына салу, жалпы аналитикалық анықтама. Кирил қарпімен және апостроф қарпімен берілген онимдердің бір сөз бойындағы жиілік статистикасы (таңба санын) көрсету, салыстыру. Жұмыс барымын қадағалау.
3. Б.Әбдуәлиұлы	Қазақ кісі аттарының кирил-латын салғастырмалы орфоргаммаларын әзірлеу, аналитикалық анықтама әзірлеу, қысқаша сөздік дайындау.
4. Г.Мадиева	Орыс тіліндегі жалқы атаулар сөздігін әзірлеу, статистикалық көрсеткіштерді, аналитикалық анықтаманы дайындау.

5. Н.Оңғарбай	Экзонимдер бойынша (шетел мемлекет атаулары, топонимдер сөздігі) орфогаммаларын әзірлеу, қысқаша талдау жасау.
6. Н. Рсалиева	Экзонимдер бойынша (қазақ тіліндегі, ағылшын тіліндегі ономастикалық атаулардың транслитерациясына сыни талдама жасау.
7. Б.Бияров	Топонимия бойынша орфогаммалар әзірлеу, аналитикалық анықтама, қысқаша сөздік әзірлеу, таңба, апострофты қолдану жиілігінің статистикалық көрсеткіштерін әзірлеу.
8. Н.Бармешова	Қазақстан әкімшілік-аумақтық, елді мекен атаулары, көл, өзен, тау аттары мен қазақ кісі есімдерінің түрлі салыстырмалы орфогаммаларын әзірлеу, сөздік мәтінін құрастыру, реттестіру.
9. А.Серікбаева	Экзонимдердің (прецеденттік әлемдік танымал тұлғалардың есімдерінің, латын графикасында қолданылып жүрген қазақстандық фирма, коммерциялық нысан атауларына, шетелдік брендтік атаулардың) қысқаша сөздігін әзірлеу, талдау жүргізу.
10.Ж.Тургинбаева	Қазақстан топонимдерінің түрлі латын әліпби жобасы нұсқалары негізінде орфогаммаларын әзірлеу, қысқаша ономастикалық сөздікке материал әзірлеу.
11. З.Садырбаева	Қазақ. Орыс тілдеріндегі топоним, антропонимдердің орфогаммаларын әзірлеу, қысқаша сөздікке материал әзірлеу, түрлі таблицаларға салу, реттестіру жұмыстары.
НӘТИЖЕ	110 бет қысқаша ономастикалық сөздік пен 65 бет талдамалы (аналитикалық) анықтама әзірленеді.

ҒЫЛЫМИ ТАЛДАМА

Алғысөз

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани сананы жаңғырту» атты мақаласында қазақ жазуының латын әліпбиіне көшу қажеттілігі жөнінде алдағы жылдарда мықтап қолға алу қажет болатын бірнеше жобаны ұсынып, соның алғашқысы латын әліпбиіне қатысты қазақ тілін біртіндеп латын әліпбиіне көшіру жұмыстарын бастауымыз керек». Бұл мәселеге дайындықпен келгенімізді айтып: «2017 жылдың аяғына дейін ғалымдардың көмегімен, барша қоғам өкілдерімен ақылдаса отырып, қазақ әліпбиінің жаңа графикадағы бірыңғай стандартты нұсқасын қабылдау керек. 2018 жылдан бастап жаңа әліпбиді үйрететін мамандарды және орта мектептерге арналған оқулықтарды дайындауға кірісуіміз қажет. Алдағы 2 жылда ұйымдастыру және әдістемелік жұмыстар жүргізілуге тиіс», - деген міндеттерді жүктеді. Ағымдағы жылдың 9 қазанында Елбасының бұйрығымен соңғы апостроф таңбалы әліпби қабылданды. Ендігі жерде тіл білімінің барлық саласы мамандары осыған орай жаңа әліпбидің әр түрлі параметрдегі жан-жақты сынама жұмыстарына кірісті. Ономастика саласындағы латын әліпбиіне көшудің дайындық жұмыстары бірқатар өзіндік сипатқа ие. Бұл бағыттағы жұмыстар тілдік материалды жүйелеуден басталады. Ең алдымен Қазақстан ономастикалық кеңістігіндегі барлық әкімшілік-аумақтық құрылым атаулардың (қазақша-орысша), елді мекен, жер-су атауларды, ұлты қазақ кісі есімдерін, өзге ұлт, яғни орыстілді антропонимдер, эргонимдік атаулардың, әлемдік танымал тұлғаларды аты-жөндерін жаңа әліпбиде транслитерациялануы және жиі қолданылатын кейбір шетелдік топонимдік атаулардың таңбалану принциптерін айқындау мақсаттары қойылды. Осыған байланысты аталған салаларды қамтитын ықшамдалған ономастикалық анықтамалық әзірленді. Бұл анықтамалық апробациялық сипаттағы проспект ретінде ұсынылып отыр. Анықтамалық шеңберінде мынадай басты мақсат-міндеттер белгіленді:

1. Қазақстандағы жер-су, елді мекен атауларының апостроф негізді латын әліпбиі негізіндегі жазылу үлгісі кирил әліпбиіндегі жазуымен салғастыстыру, таңбалану үлгісін дайындау үшін қатар беріледі.

2. Ұлты қазақ азаматтардың аты-жөндерінің апостроф негізді латын әліпбиінде және кирил графикасындағы жазылу үлгілері салғастыстыру мақсатта қатар беріледі. Латын әліпбиі негізіндегі жазу үлгісін қалыптастыру, келешекте орфографиялық ережелерді жасауға негіз әзірлеу.

3. Қазақстанның орыс тіліндегі топонимдері мен орысша аты-жөндердің апостроф әліпбиіндегі салғастыстырмалы транслитерациясы жасалды. Себебі келешекте қазақ тіліндегі түрлі мәтіндерде орыс ономастикалық атаулары міндетті түрде кездеседі, мысалы, барлық баспасөз беттерінде (газет, журнал), оқулықтар, ресми іс-қағаздарда апостроф жазуымен берілетіндіктен алдын-ала сынама зерттеу қажет.

4. Әлемдегі танымал мемлекеттердің аты мен астана, халықаралық әуежай атаулары, құрлық, мұхит, ірі жер-су атауларын кирил, апостроф негізді қазақ жазуы және осы атаулардың халықаралық айналымдағы стандарттарының салғастыстырмалы кестесі жасалды. Соның негізінде жаңа қазақ жазуы мен халықаралық стандарт арасындағы ұқсастық пен алшақтық айқындалады. Келешекте апостроф жазумен транслитерацияланатын, қазақшаға аударылуы тиіс, жартылай аударылуы тиіс, өзгеріссіз түпнұсқа жазуға сай нұсқасын қалдыру, қалдырмау мәселелері айқындалады. Өзге түркітілдес елдердің әліпбиінде қалай таңбаланады деген мәселенің шешу жолдарын қарастыру, мысалы Франция және осы сынды көптеген шетел мемлекет атаулары қазақ тіліне орыс тілінен енген, халықаралық айналымда France нұсқасында танымал, ал түркі тілінде Franca деп жазылады екен. Тіліміздің табиғатына қайсы нұсқасы жақын, қолайлы, соны шешуіміз керек. Болашақ зерттеулерде 20 ғасыр басындағы қазақ зиялылары А.Байтұрсынов, М.Жұмабаев, т.б. еңбектеріндегі көптеген сөздер мен ономастикалық атаулардың қолданысын салғастыру жұмыстарын қолға алу керек, тиімдісін, тіліміздің табиғатына жақынын қабылдау керек.

5. Әлемге танымал кейбір тарихи тұлғалар, мәдениет, өнер, саясат қайраткерлерінің кирилше, қазақша, ағылшынша жазылуы салыстырыла зерттеледі. Нәтижесінде қандай да бір жазылу нұсқасының тиімділігі туралы ұсыныс - рекомендация беріледі.

6. Мегапостердің ономастикалық кеңістігіндегі латынша жазылып жүрген эргонимдер, яғни мекеме, коммерциялық құрылым, сауда кешендері, фирма, клуб т.б. атаулары жаңа қазақ әліпбиі негізіндегі транслитерациялық үлгісі ұсынылады, мысалы, банк атаулары-брендтердің жазу үлгісін қалыптастыру немесе өзгеріссіз қалдыру туралы ұсыныс әзірленеді.

7. Антропоним, топонимдердің жаңа латын әліпбиіндегі транслитерациялық үлгісіндегі апострофтардың қолдану жиілігін айқындау, статистикалық талдау жүргізіледі, мәселен, апострофсыз атаулар, бір апострофты, екі апострофты, үш апострофты, төрт және одан апострофты атаулардың қолдануының нақты жиілігі айқындалады.

Қазақ жазуы латын әліпбиіне көшер алдында, ұлттық ономастикадағы қазіргі жағдай қандай қалыпта дейтінге келсек, қазақ атаулары ағылшын тілді халықаралық ақпарат көздерінде, латын графикасындағы көздерде бұрмаланып, ешбір емле-ережесіз екі-үш, одан да көп нұсқада қолданылып жүр, яғни атаулардың ұлттық түпнегіз нұсқасы ескерусіз қалып келеді. Бұл мәселеге орай Біріккен Ұлттар

Ұйымының Стандартау Комиссиясының құжаттарында: „халықаралық стандарттауға тек қатаң ұлттық стандарттау бағдарламалары арқылы қол жеткізуге болады“ делінген. Бұл жағдай тіліміз латын әліпбиіне көшкеннен кейін өзінің оң шешімін табар деп үміттенеміз.

Мәселен, БҰҰ жанындағы Географиялық атаулар комиссиясының сарапшылар тобының пайымдауынша, ұлттық атауларды латын графикасымен жазудың ең құнды тұсы транскрипциялардың қайтарымды (обратимый) болуы, яғни қандай да бір атаудың кері транскрипциялағанда (кері латыншалау) ұлттық тілдегі түпнұсқа жазуының сақталуы. Ал қазіргі қолданыстағы қазақ әліпбиін латынша транслитерациялау стандарты қайтарымды емес, негізінен орыс тілінің әліпбиіне негізделген, яғни төл дыбыстарымыз ескерілмейді. Өйткені қазіргі қолданыстағы латыннегізді әліпбиде 9 төл дыбыстарымыз *ә, ө, і, ұ, ү, ы, ң, қ, з*, не графема, не фонема деңгейінде көрініс таппай отыр.

Алайда, бұған қарамастан, осы уақытта латын графикасы қазіргі Қазақстанның әлеуметтік мәдени кеңістігінде, жер-су аттарымызда, антропонимдік жүйеде, бұған қоса ресми құжаттарда, халықтың төлқұжаттарында белсенді түрде қолданылуда және еліміздің топонимдерін жазуда, азаматтарымыздың төлқұжаттарын, жеке куәліктерін толтыру кезінде қателер жіберілуі жалғасуда және бұл үдерісті тоқтату да мүмкін емес. Демек, лингвист ғалымдардың міндеті қабылданған латын әліпбиінің, қазақ әліпбиінің ұлттық ерекшеліктерін барынша көрсететін қазақ сөзінің, жалқы есімдердің стандарттау жобаларын жасауы, ұсынуы керек.

Сондықтан, бұл жобаны қазақ жазуының кирил әліпбиінен латын әліпбиіне көшуінің ғылыми базасын жасауға дайындық деп есептеуге болады.

Ғылыми-техникалық жұмыс нәтижесінің қысқаша сипаты. Жұмыс тобы ағымдағы жылдың мамыр айынан бастап ғылыми талдау жұмыстарына қажет түрлі көздердегі (ономастикалық анықтағыштар, сөздіктер т.б.) фактологиялық-базалық материал жинақтауға кірісті. Жұмыстың техникалық кезеңіне тілдік материалды жүйелеп, ономастикалық кластарға жіктеу, топтастыру іске асырылды. 11 қыркүйекте көпшілікке ұсынылған латын графикасының алғашқы диграфтық нұсқасында Қазақстан Республикасы географиялық атаулары, елді мекен атаулары мен кісі есімдерінің орфограммалары, яғни сынама нұсқасы әзірленді. Ағымдағы жылдың 9 қазанында Үкімет отырысында Латын әліпбиіне көшу жөніндегі Мемлекеттік комиссия ұсынған латын графикасының апострофтық нұсқасы негізінде жинақталған материалдың кирил-латын графикасындағы салғастырмалы орфограммалары әзірленді.

Ауқымды ғылыми-техникалық жұмыс нәтижесінде, **астам бет** аналитикалық зерттеуге негіз болған лексикографиялық материал жинақталып, жүйеленді. Ономастикалық атаулардың жеке салалары бойынша ұсынылған диграфтық және апострофтық латын әліпби жобалары негізінде атауларда сынама орфограммалар көрсетілген.

Орындаушылардың саралаған барлық материалдары арнайы жеке файлдарға жинақталған, дискіде жазылған.

Аталмыш Сөздік проспектісінде ономастиканың көрсетілген салаларына қатысты қысқаша ғана, шамамен 3,5,10,15 беттен материал берілді, яғни ономастикалық атаулардың жаңа латын графикасы негізіндегі қазақша жазу үлгісі ұсынылды.

Ұсынылып отырған қысқаша ономастикалық Сөздік проспектісі екі негізгі бөлімнен құралған. 1. Ғылыми-аналитикалық бөлімде талдаулар, сыни пікірлер мен тұжырымдар айтылған, ұсыныстар келтірілген. Көлемі 60 бет. 2. Сөздік бөлімінде талданған тілдік материалдың көрнекілік үшін өте ықшамдалған үлгілері, үзіктері (фрагменттері) берілген. Тілдік материалдар жұмыс мазмұнында көрсетілгендей жеке блоктарға, бөлім, топтарға жіктелген. Көлемі 80 бет. Жалпы проспект көлемі 150 бет.

1-бөлім. Қазақ тілінің латын графикасына көшудің жалпытеориялық мәселелері

Латын қарпіне көшуде ағылшын әліпбиі үлгі ме? (соңғы талданған 2 латын жобасы жөнінде)

Қандай тіл болмасын, оның жазу-сызуында, орфографиясында шешілмеген сұрақтардың қатар өмір сүріп отыруы заңдылық, өйткені тіл бір орында семіп тұрмайды, әрдайым өзге тілдермен қарым-қатынаста қоғам өмірімен бірге өсіп, дамып отырады. Сол себепті тіл мәселесі қай елде болмасын, ауық-ауық күн тәртібіне қойылып отырады.

Әліпбиін латын қарпіне көшіру – қазақ тілінің уақыт талабынан туындап отырған тағы бір өзекті мәселесі. Жазу реформасы іске асырылатын болса, онымен бірге қазіргі әліпбидегі әріптер саны да біршама тәртіпке келтіріледі деп күтілуде. Осындай мүмкіндікті қалт жібермей, жазудың қандай принципін ұстанатынымызды да айқындап алуымыз керек тәрізді. Қазіргі қазақ жазуы (басқа да принциптері бар болғанмен) негізінен фонематикалық принципке негізделіп қалыптасқан, яғни <қазағыстан> деп айтқанмен, *Қазақстан* деп фонеманы сақтап жазамыз. Ал фонетикалық принципке жүгінсек, *Қазағыстан, дөңгөлөк үстөл* деп жазуымызға тура келеді. Фонематикалық принципке негізделген жазуда әліпбиді рационалды, яғни тілдегі фонема саны мен әріп санын тең (немесе шамалас) келетін етіп жасаудың мүмкіндігі молая түсетін тәрізді. Ал осындай фонемасы мен әріп саны бір-біріне жақын келетін тілдерде сауат ашу балаға қиындық келтірмей, мейлінше аз уақыт алатыны белгілі болып отыр.

Қазақтың әліпби реформасына тілшілер де, басқа мамандық иелері де белсенді араласып, өз нұсқаларын ұсынды. Біздің бұл зерттеуіміздің мақсаты латын қарпіне көшуге қатысты әліпби жобаларына талдау жасау емес, біз бар болғаны кейбір экономикалық тұрғыдан тиімді деп ұсынылып жүрген, қазақ жазуын тек ағылшын тілінің 26 әрпімен ғана

ауыстырып шығу мүмкіндігін қарастырушы жобаларға өз тарапымыздан (ағылшын тілінің маманы ретінде) жауап іздеуді міндет санадық.

Қазақ тілі ағылшын тілімен және көптеген өзге тілдермен, оның ішінде өзі тектес (орыс тілі тәрізді) жазуы негізінен фонематикалық принципке негізделген тілдермен де салыстыра қарағанда әріпке дыбысы толығымен сәйкес келетін тіл болып есептеледі. Оған бірден бір дәлел, бүгінгі қолданыстағы жазумен өзге тілдердің сөздерін транскрипциялау мүмкіндігінің жоғары екендігі, әріпке-әріп бере алу мүмкіндігінің бар екендігі. Ал жазу мен айтылымның алшақтығынан ағылшындар мен американдықтар, сондай-ақ барлық ағылшын тілділер өзге тіл тұрмақ, өз тілінде көріп тұрған (бейтаныс) сөзді оқи алмайды, естіп тұрған сөзін жаза алмайды. Бұл тұжырым күнделікті тұрмыс-тіршілікте жиі кездесетін сөздерден өзге әсіресе терминдер мен ономастиконға келгенде ерекше күшіне енеді. Өзге тілдің онимдерін айтпай-ақ қойғанда, адамға өз тілінде күнделікті тұрмыс-тіршілік лексикасынан басқа қаншама жаңа термин, қаншама ономастикалық атау кездеседі. Ағылшын тілділер мұндай сөздерді жазу мен оқудың қиындығынан *spell* (әріптеп айт (-ыңыз)), *spelling* (жазылуы), *transcription* (оқылуы), *pronunciation* (айтылуы) деген терминдерді қолдану арқылы шығады. АҚШ-тағы айтылуы [SaI'xn] деген, не болмаса Ұлыбританиядағы айтылуы ['kezIk] деген қалалардың атын көлік жүргізуші «*Could you please spell*» деп, олардың жазылуы *Cheyenne*, *Keswick* екендігін әріптеп жазып алмаса, айтылуы бойынша неше күн іздесе де таба алмауы мүмкін. Сол себепті *spelling*, *transcription*, *pronunciation* сияқты терминдер күнделікті тұрмыста жиі қолданылатын болғандықтан, бұл лексемалардың мағыналары да ағылшын тілділерге кеңінен танымал. Ал ұлты қазақ кісі жер-су атын қағазға жазып алса, ол бірден сөздің айтылуын да, жазылуын да жазып алады және ол жер-су атын жаңылмай табу үшін емес, бір ғана мақсатта, ұмытып қалмас үшін жазады. Сондықтан қазақ тіліндегі әріптер мен дыбыстардың толықтай сәйкестігі салдарынан оқу үдерісі және тіл біліміндегі қолданысы аясынан тыс жағдайда кез келген ұлты қазақ кісінің аса қарапайым *әріп* пен *дыбыс* ұғымдарын айыра алмауы ғажап емес. Ал жазу мен оқуға қатысты жоғарыда аталған терминдер көптеген дыбыстық жазулы тілдерге ортақ құбылыс (О.В. Афанасьева и др.: *элементарные универсалии* [1, с. 40]) болғанымен, олардың әр тілдегі қолданыс аясы әр түрлі деңгейде қалыптасатындықтан, бұлай болуы – заңдылық.

Осының салдарынан кейбір «Қазақ тілі» әдебиет көздерінде де әріп пен дыбысқа жазба тілдегі және ауызша тілдегі бір-бірінің нақпа-нақ баламасы тәрізді түсінік беру кездеседі. Мәселен, «Қазақ тілі» деп аталатын бүгінгі ЖОО-дарына түсушілерге арналып шығып жатқан бір оқулық-тесте: «Сөйлеу тілінде дыбыстау мүшелері арқылы айтылып, естілетін тілдік құбылысты *дыбыс* дейді. Дыбыс – сөздің ең кішкене бөлігі. Дыбысты айтады және естиді», «Дыбысты таңбалау үшін алынған белгіні *әріп* дейді. Яғни әріп – дыбыстың жазбаша таңбасы. Әріпті жазады және көреді» деп түсіндіреді [2]. Мұның жалпы дыбыстық жазуға

негізделген тілдердің әрпі мен дыбысы (фонемасы) үшін тіл білімінде берілетін әдеттегі дефинициядан алшақ жатқаны көрінеді. Дегенмен, аталған оқулық-тесттегі (аудиториясының жас ерекшелігінің ескерілмегендігі болмаса) әріп пен дыбысқа берілген анықтаманы қазақ тілі үшін қате деп бағалай алмаймыз, себебі осындай қарабайыр анықтаманың өзі (арнайы зерттеу нысанына алынбаған жағдайда) тілдің қажетін өтеп тұр деген сөз. Бұдан мынадай қорытынды шығаруға болады: Дыбыстық жазуға негізделген тілдердің өзінде абсолютті универсалия саналатын *әріп*, *дыбыс* тәрізді ұғымдар жөніндегі түсініктердің әркелкі қалыптасуы тіл-тілде бұл екі ұғымның бір-біріне қаншалықты алыс-жақын арақатынасына байланысты түзіледі. Бұл ұғымдардың арақатынасы олардың тіл-тілде қолданылу аясын да айқындайды.

Осыған орай, тәжірибемізден белгілі, қазақ (және орыс) аудиториясында ағылшын тілін оқыту үдерісін, ең алдымен, үйренушілерге аса қарапайым екі ұғымның – *дыбыс* пен *әріптің* аражігін ашып беруден бастауға тура келеді.

Ағылшын тіліндегі әріп, фонема, графема арасындағы күрделі орфографиялық жүйе оның онимдеріне келгенде мәселені ушықтыра үседі. 26 әріптен құралған әліпбиі өзге тілдердің атаулары тұрмақ өз тілінің онимдерін жазуда мүлдем икемсіз. Ағылшын тіліндегі көптеген географиялық атауларды фонетикалық транскрипцияның көмегінсіз дұрыс оқу да мүмкін емес. Мәселен, мына төмендегі атауларды қалай оқысаңыз да дұрыс болып шықпайды, дұрыс оқуды тек транскрипциясынан білуге болады: Мысалы, Британ аралдарындағы *Middlesbrough* [ˈmɪdlzbrɔː] қаласының аты 13 әріптен құралып, 8 дыбыс беріп тұрса, кейбір *Shrewsbury* [ˈʃrɔːzbuəri] (GA айтылуында [ˈʃroʊzberi]), *Lough Neagh* [lɒˈneɪ] сияқты топонимдердің, сондай-ақ, *Wriothesley* [ˈraɪtʃli], *Keswick* [ˈkezɪk], *Cholmondeley* [ˈtʃɒlmɒndli] сияқты антропонимдердің тіпті транскрипциясындағы дыбыстардың графикада қандай негізге сүйенетінін біліп болу мүмкін емес. Мұндай мысалдарды есепсіз келтіре беруге болады, *A.S. Hornby*-дің 2005ж. шыққан *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* сөздігінен [3, p. R85-R89] және *V.F. Satinova*-ның 2000 ж. шыққан «*Read and Speak about Britain and the British*» атты кітабынан [4, p. 224] тізімді соза түселік:

Caernarvon	[kɹ'nRvɔn]
Caerphilly	[kɹ'fɪɪ], [kq'fɪɪ]
Calne	[kɹn]
Edinburgh	['edɪnbɔrɔː], ['ednbɔrɔː], ['edɪnbArɔː]
Derby	['dɹbɪ], ['dɛ:bɪ]
Durham	['dArɔm]
Dyfed	['dAvɪd]
Haworth	['hLɔT]
Peterborough	['pɪtɔbrɔː]

Мысалға алынған топонимдердің көбінде таңба мен фонема сәйкессіздігі деңгейінің тым жоғарылығы салдарынан, қандай да бір

фонеманы графикада қандай графемалардың таңбалап тұрғанын анықтау, яғни олардың аражігін айырып, «шекарасын демаркациялау» да оңайға түспейді. Содан болуы керек, ағылшын тілділер жазудағы қай графеманы қалай дыбыстау керек екінін білмей, нәтижесінде айтылымның бірнеше нұсқасын қалыптастырған. Бұған көз жеткізу үшін келтірілген атауларды *J. C. Wells*-тың *Longman Pronunciation Dictionary* (LPD) деп аталатын 2003 ж. шыққан айтылым сөздігінен [5] қайта қараймыз:

Caernarfon, Caernarvon	[kR'nRvqn], [kRr'nRrvqn], <i>Welsh</i> – [kqi'narvon]
Caerphilly	[kq'flli], [keq'flli], [kR'flli], [kRr'flli]
Calne	[kRn], § [kRln], § [kPln]
Derby	(i) ['dRbi], ['dRrbi], (ii) ['dE:bi], ['dE:rbi]
Durham	['dArqm], ['dE:rqm]
Dyfed	['dAvId], ['dAVed] ['dAvqd], <i>Welsh</i> – ['dqved] қала атымен таныс еместер тілінде – ['dIfvqd]
Edinburgh	['edInbqrg], ['ednbqrg], ['edInbArq] → ['edImbqrg], ['edqnbqrg] § ['edIn"bArq] ['edIn"bWrq], ['edIn"bWroV] <i>Texas</i> штатындағы <i>Edinburgh</i> қаласы жергілікті тілде – ['edqnbq:rg]
Haworth	['haVqT] ['hLqT] ['hLwqrT], ['hRwqrT]
Middlesbrough	[ˈmidlzbrq] [ˈmid(q)lzbrq]
Peterboro, Peterborough	['pJtqbqrg] ['pJtq"bArq] ['pJt(q)r"bE:roV]
Shrewsbury	(i) [ˈSrɔVzbqri], [ˈSroVz"beri], (ii) [ˈSrHzberi]

Сөздікте қолданылған шартты таңбалардың мағынасы:

§ – мүмкін болатын нұсқа

|| – GA, жалпыамерикандық айтылым нұсқасы

(i) – британ, (ii) – американдық; (i), (ii) – BE және GA нұсқасында бірдей

→ – дыбыстық қоршауға тәуелділіктен пайда болатын айтылым нұсқасы

Сондай-ақ, LPD сөздігі қанық бояумен жазылған нұсқаларды ағылшын тілін шетел тілі ретінде (EFL) үйренушілерге ұсынылатын нұсқа деп көрсетеді. Дегенмен, *Middlesbrough* қаласының (тіл үйренушілерге арналған) алдыңғы әдебиет көздерінде ұсынылған нұсқасы [ˈmidlzbrq] мен LPD айтылым нұсқасын [ˈmid(q)lzbrq] бір деп қабылдауға болады, ал *Haworth* қаласының алдыңғы әдебиет көздерінде берілген нұсқасы ['hLqT] пен LPD-дің EFL тіл үйренушілер үшін ұсынған, яғни негізгі айтылым нұсқалары ['haVqT] (|| ['hLwqrT]) әркелкі. Бұдан шығатын қорытынды, ағылшын тілінің сөздіктері, оқулықтары (GA-ді қоспағанның өзінде) кейде ең дұрыс деп танылатын айтылым нұсқасын көрсетуде де бірізділік таба алмайды.

LPD сөздігінен бұл атаулардың айтылым нұсқаларымен қатар кейбірінің (*Caernarfon – Caernarvon, Peterboro – Peterborough*) орфограммаларының (графикалық нұсқалары) да бар екені тіркелді. Айта кетерлік тағы бір жайт, сөздікте айтылым нормасы тұрақты бір нұсқада қалыптасқан лексемалар жиі ұшыраспайды, шамамен жалпы санның 5-6 пайызын ғана құрайды. Мынадай мысалдарды да көрсете кету маңызды деп ойлаймыз:

Celt (*i*) [kelt]

(*ii*) [selt]

Celts (*i*) [kelts], (*ii*) [selts] – In England and Wales usually (*i*), In Scotland (*ii*)

Celtic (*i*) [ˈkelt Ik], (*ii*) [ˈselt Ik] – The sea is (*i*), the football, baseball, basketball teams are (*ii*), the languages are usually (*i*).

Ұлыбританияның өз ішінде әркелкілігі өз алдына, теңіздің аты (*i*), футбол, бейсбол, баскетбол командаларының аты (*ii*), тілдердің аты әдетте (*i*) нұсқасында деп көрсетіледі.

Бір сөздің өзін қай кезде <келтик> деп, қай кезде <селтик> деп айтуды жаттау – осы тектес жағдайлардың бір мысалы ғана. Мұндай жағдаят тіл үйренушіні ғана емес, үйретушіні де тығырыққа тірейді, ол әдетте өзінің оқып үйренген, яғни жадында сақталған айтылымы бойынша осы нұсқалардың бірінде үйретеді, «өзінің» нұсқасынан өзге нұсқаны (білместікпен) «қате» деп танып, түзетіп отырады. Нәтижесінде оның «қате» деп танығаны тілдің өзге әдеби нұсқаларында «қате емес» екендігі белгілі болып отыр. Сондықтан, мұндай қолайсыздыққа тап болмас үшін ағылшын тілін оқытушы білікті маман айтылым нұсқалары көрсетілген LPD тәрізді сөздіктермен мейлінше қаруланған болуы керек, олай болмаса, өзі де, шәкірті де жоғары талаптар деңгейінен көріне алмайды.

«Ағылшын тілінің 44 фонемасы 205 түрлі графемамен беріледі» деп көрсетеді SSS (Simplified Spelling Society) мүшесі Маша Белл [10]. Бірақ бұл көрсеткіштің де қаншалықты дәл екенін анықтау оңай емес, себебі жазылған сөзді графемаларға бөлудің өзі кісінің басын қатыратын жағдайлар да жетіп артылады. Оған қоса, тек қана сөздің өзіне арналған жазу емлесі бар лексемалардың саны қаншама. Сол себепті, **ағылшын тілділердің өздері тілдегі әр сөзді жеке дара жаттап алып жазуға мәжбүр.** «“Spelling Bee” деп аталатын тіл өкілдерінің арасында сөздерді дұрыс жазудан үлкен дода түрі өтіп тұрады» [3, p. 1472].

Ағылшын графикасындағы фонема мен графема арасалмағын көрсететін зерттеулерден бұл тілде жазудың шын мәнінде тіл өкілдері үшін «ұлт басындағы ауыртпалық» (*National Tragedy – калькаласақ, ұлт басындағы қасірет* болып аударылады) екендігіне көз жеткізуге болады. Ал тілдің белгілі бір ұлттар ауқымынан шыққан, бүгінгі күнгі нөмірі бірінші лингва франкалық функциясы – ғаламдық экспансиясы – бұл мәселені одан әрмен ушықтырып, «ғаламдық ауыртпалыққа» айналдырып алып бара жатыр.

Тұрмыс-тіршіліктің жазуды қажет ететін барлық саласында, сондай-ақ, ағылшын тілін оқыту үдерісінде бұл тілде жазу проблемасы бүгінге дейін күн тәртібінен түспей отыр. Нақты мысал: АҚШ Мемлекеттік Департаментінің жылына 4 рет дүниежүзілік ағылшын тілі оқытушыларына арнап шығаратын, Вашингтоннан елшіліктер арқылы шетелдерге тарайтын ғылыми-әдістемелік басылымы «English Teaching FORUM» журналының соңғы сандарының бірінде [6] жарияланған 7 мақаланың төртеуі ағылшын тілінде жазу дағдысын қалыптастыруға арналған әдістемелік ізденістер.

«Біріккен Корольдықтың 100 сұрағына жауап» деп аталатын кітаптың 58-сұрағы «Не себепті көптеген ағылшын сөздері жазылуынан басқаша айтылады?» (“Why are many English words pronounced differently from the way they are spelt?”) деп қойылып, сұрақтың жауабы былайша түсіндіріледі: ««Ағылшын мектеп оқушылары мен дүниежүзілік ағылшын тілін үйренушілердің бұл тілдің орфографиясы болжап білуге болмайтын, жүйесіз жазу» дейтін ортақ пікірде екеніне дау жоқ. Дегенмен, тіл білімі зерттеулері ағылшын тілінде бар болғаны 400 сөздің жазылуы «дұрыс емес» дегенді растайды» [7, p. 58]. Оған біздің қосарымыз, өкінішке орай, сол 400 (деректер түрліше) сөз тілдегі ең жиі қолданылатын сөздер және мұндай статистиканы жүргізу барысында «Манчестер деп жазылып, Ливерпул болып оқылатын» ономастикалық атаулардың есепке алынбағаны белгілі.

«Ағылшын жазуын түсіну» (*Understanding English Spelling*) кітабының авторы Маша Белл орфографиялық нормаларына сай жазылмайтын ағылшын тілінде 3500, неміс тілінде 800 сөз, испан тілінде 600 сөз, италиян тілінде 400-ге жуық сөз бар деген мағлұматты береді [8] (кітаптың электронды нұсқасы – [9], 2007 ж.). Осы автордың соңғы зерттеулерінде (2007ж.) ағылшын тіліндегі ережеге сай жазылмайтын жиі кездесетін сөздердің саны 4,200-ден кем емес [10].

И.М. Дьяконовтың пікірінше, «қазіргі әліпбилік жазуға негізделген тілдердің әрқайсысы таза фонетикалықтан гөрі орфографияда азды-көпті деңгейде тарихи принципті де ұстанады. Дегенмен, дыбыстық жүйенің дамуымен диграмма, триграмма және полифониялары сақталған тарихи орфография жазу мен айтылым арасындағы байланыстың ажырауына әкеліп соғады. Ағылшын орфографиясының қайдай да бір ережелерін жасауға болатын болса да, ондағы ережеден ауытқулардың тым көптігі сонша, қарапайым оқырман үшін көптеген сөздер тек әріптер жиынтығынан тұратын тәрізді көрінеді. Ал шын мәнінде көп сөздердегі жекелеген әріптер ешнәрсеге сәйкес келмейді, олардың жиынтығы ғана бір-сөздік таңбаны, өзіндік логограмманы білдіреді. Сөздің жазылуын жаттап алу керек, қытай тіліндегідей әрбір жекелеген сөздің жазылуын жаттауға тура келмесе де, өте көп сөздің жазылуын жаттап алуға тура келеді». «Примером могут служить такие чудовища английской орфографии, как *through* (с фонетической транскрипцией [TrH]), *psychic*

['saIkIk], имя собственное *Wriothesley* ['rOtsII] и многие другие» [11, с. 24-25].

Жазу жүйесінің проблемасы ағылшын тілінің мың жылдық даму тарихымен бірге өмір сүріп келе жатыр. Қиындықтар тым ертеден-ақ *Көне заман ағылшын тілін* латын қарпіне көшіріп жазумен пайда болған екен [12]. Содан бері оқу-жазуды жазу жүйесіне реформа жасау арқылы жеңілдету шамамен 16 ғасырдың аяғында басталған екен. Бұл идеяны Чарлз Диккенс, Марк Твен, Бернард Шоу секілді белгілі тұлғалар да қолдаған екен [10].

Ағылшын тілінің әбден уақыты жеткен орфографиясын жеңілдетіп, үйренушіге түсінікті ету жолында ЖП-сын жасауға бірнеше *Cut Spelling*, *Deseret alphabet*, *Shavian alphabet*, *SoundSpel*, *SR1*, *Benjamin Franklin's phonetic alphabet* [13], *-SSS (Simplified Spelling Society)* [14], SSS қоғамының мүшелері (олардың кітаптары: *Understanding English Spelling* by Masha Bell. *Sounds, Symbols and Spellings* by Adam Brown. *Jolly Dictionary* by Sue Lloyd and Sara Wernham. *Future of Fomics* by Isobel Raven. *fom winde ferfeelt (vom winde verfehlt)* by Zé do Rock. *Spelling for the 21st century* by Sanford S. Silverman. *Spelling Dearest (The Down and Dirty, Nitty-Gritty History of English Spelling)* by Niall McLeod Waldman. *The Book of Spells & Misspells* by Valerie Yule) сияқты көптеген ұйымдар, компаниялар, қоғамдар, жеке тұлғалар ат салысып келеді [15].

Жазу реформасын жақтаушы компаниялардың өзі негізінен екі бағытқа бөлінеді: *bipi* графиканы фонемаға жақындатып, жазуды жеңілдетуді қалайды, *екіншісі* жаңа әліпби қабылдау арқылы түбегейлі төңкеріс жасауды қалайды. Екі бағыттағылар да жазудың қиындығы тіл үйренуді ғана қиындатып қоймай, бұл (дыбыстық жазуға негізделген тілдер ішінде жазба тілі ауызша тіліне жақын тілдерде сөйлеушілерге қарағанда) ағылшын тілінде сөйлейтіндерді жаппай сауатсыздыққа алып келіп отыр деп қауіптенеді. «Сөздерді дұрыс оқи алмай қалу қаупінен оқушының/студенттің сынып/топ алдында дауыстап оқуға қысылуы сауатсыздыққа себеп болып жүрген көптеген өзге әлеуметтік себептер қатарында көрсетіліп жүр (*The great effect that the difficulty of learning to read English has upon illiteracy. ... Embarrassed over failing to read aloud before the class properly*)» [16].

«Италияндық балалардың барлығына дерлік 2 айға жуық уақытта оқуды үйреніп, мектептің 2-сыныбынан кейін жазуды толығымен меңгеріп болады екен (Қазақ балалары туралы да осыған шамалас нәтижені айтуға болады, бірінші сыныпта Әліппені бітіріп, яғни оқу-жазуды үйреніп болып, «Әліппемен қоштасады» – Н.Р.). Ал ағылшынша сөйлейтін балалардың ширек пайызы 11 жасқа дейін жөнді оқи алмайды, ағылшын тілінде жазуды үйрену өте ұзақ уақытты алады және миллиондағын үйренушілер оны ешқашан меңгеріп бітпейді. Біріккен Корольдықта 7 млн., АҚШ-та 40 млн. ересектің жарамды сауаты жоқ. Бүкіл ағылшын тілділердің тең жартысына жуығы жазуды қиынсынады. Сондықтан ағылшын орфографиясы жаңартылуға тиіс» [17].

Ағылшын орфографиясын модернизациялау ғасырлар бойы өзгеріссіз келе жатқан сөздерді тек қана жаттап алу арқылы жазып келе жатқан халыққа бірден-бір жеңілдік алып келген болар еді, бірақ мәдени дәстүрден, сан ғасырлық мұрадан қол ұзу қаупі енді уақыт озған сайын арта беретіні анық. Себебі, халықтың ғасырлар бойғы мұрасын жаңа жазуға ауыстырып шығу бірнеше ондаған жылдардың ішінде де мүмкін емес көрінеді. Оның үстіне ағылшын тілі бір ғана ағылшын ұлтының тілі емес, бүгінгі күні әлем халықтарының тек қана халықаралық қатынас құралы емес, көптеген (80-ге жуық) мемлекеттердің ресми тілі, миллиондаған халықтардың екінші тілі және жаһандану үдерісінде бірден-бір *Lingua Franca*-ға айналып отырған тіл. Бұл өз кезегінде сөздіктерде бірдей жазылып тұрған сөздердің оқылуының қиындығынан бірнеше айтылым стандарттарын қалыптастырды. Ал қандай да реформа сөздің жазылуын жеңілдету үшін оның айтылуына негізделіп жасалар еді, енді бұдан кейін орфографияның жаңа ережелерін жасау тәуекеліне бел буу да мүмкін емес тәрізді.

Бірнеше ғасырдан бері нәтижесіз күресіп келе жатқан жазу реформасын қолдаушылардың алға тартып отырған басты уәждері, *біріншіден*, жазу-сызудың қиындығы сауатсыздық деңгейінің басты себебі; *екіншіден*, оқу-жазуы оңай тілдерде бір жылға жетер жетпес жұмсалатын уақытқа, ағылшын тілді мемлекеттерде кем дегенде үш жыл жұмсалады (тіпті бала 14 жасқа дейін оқу-жазуды түбегейлі меңгеріп болмайды), сол себептен, бұл үлкен уақыттың шығыны; *үшіншіден*, оқу процесіне жұмсалатын қаржының да шығыны.

Фин тілінің 38 дыбысын беретін 38 графемасы бар екен. Халықаралық білім сайыстарында, тиісінше, олардың оқушылары әрдайым жоғарғы нәтижелерге қол жеткізеді, ағылшын тілді мемлекеттердің балаларынан озық жүреді екен. Жалпы ағылшын тілді мемлекеттердің оқушыларына мұндай сайыстарда төменгі орындарда қалып жүру тән екен [10]. Мұның барлығын мамандар бірінші кезекте оқудың қиындығымен байланыстырады.

Ағылшындар біздің бүгінгі қолданыстағы негізінен фонематикалық принципке негізделген жазуымыздай жазуды армандап, қол жеткізе алмай жүргенде, біз олардың 26 әріптің жетіспеушілігінен туған, бүгінгі күнге дейін өздері құтыла алмай отырған «бас ауруына» қызығып, сау басымызға сақина сатып алудан сақтануымыз керек. Мәселенің тағы бір аса маңызды жағы бар, флективті (грамматикалық түрленім сөздердің орын тәртібінің өзгеруі арқылы жасалатын), яғни сөздері келте келетін тілдердің тәжірибесін аглютинативті (грамматикалық түрленім сөзге жалғау, жұрнақтардың жалғануы арқылы жасалатын), яғни сөздері жалғалмалы ұзын болып келетін тілдерге қолданудың ешқандай қисыны жоқ. Онсыз да шұбалаңқы «қанағаттандырылмағандықтан», «байланыстырылмағандықтан», «алмастырылмағандықтан», «іздістірілмегендіктен», «қарастырылмағандықтан», «салыстырылмағандықтан», «араластырылмағандықтан» деген тәрізді күнделікті қолданыстағы дара сөздеріміздің өзі қосарланған таңбалармен жазылса, бір қатарға сыймай қалуы да ғажап емес және оқып отырған

адам жарты жолдан жаңылысып, «басы қандай еді?» деп, қайта-қайта басынан оқуы мүмкін. Диграф, триграф, полиграф дегендердің аглютинативті тілдер тұрмақ, қандай жазу жүйесіне де үлкен қиындық тудыратын таңбалар екенін есте ұстағанымыз абзал.

Ал енді *апостраф* арқылы ұсынылған нұсқаға келейік. Алдымен, бұған латын қарпіне көшудегі ең басты мақсат-мүддеміз тұрғысынан қарап көрелік. Мақсатымыз не еді? Мақсатымыз – тілімізді ғаламдық латын қаріпті айналымға енгізу. Егер бүгінгі ағылшынның нөмірі бірінші спутникті телеарнасын *BBC World News*-ті көріп отырсақ, онда барлық латын қаріпті тілдердің кісі есімдері мен басқа да атаулары сол тілдердің өздері жазған нұсқада беріліп отырады, диакритикалық үстемелері де сақталады. Бір айта кетерлігі, ағылшын тілінде әліпбиде тиісті таңбасы болмаса да, диакритикалық таңбалармен жазылып, сөздіктерінен ойып орын алған *déjà vu, tête-à-tête, communiqué, charge d'affaire, crème de la crème, cliché* деген тәрізді жиі қолданылатын кірме сөздер де баршылық. Бұлардың көпшілігі түпнұсқасында жазылу тұрпатын сақтаған. Ағылшынның төлтума жазушысы *Charlotte Brontë* есімінің жазылуына да зер салыңыз. Осы жердегі мысалдарда келтірілген диакритикалық таңбалардың бір де бірі ағылшын әліпбиінде жоқ, бірақ жазу жүйесінде бар. Мұндай әліпбиде жоқ таңбалармен жазу да емле-ережелерді одан әрі күрделендіре түсері хақ. Бұлардың ешқайсысында және латын қаріпті жазудың ешқайсысында апостраф (') диакритикалық үстеме ретінде, яғни таңба жасауға үстеме белгі ретінде қолданылмайды. Жоғарыда келтіріліген мысалдардың ішіндегі *charge d'affaire* апостраф таңбасы ондағы *de* артиклін қысқарту үшін жұмсалып тұр. Бір ғана ағылшын тілінің өзінде апостраф (') бірнеше грамматикалық функция атқарады, қараңыз:

1. меншіктілікті білдіреді: *Alma's dress, Socrates' idea, the student's grade*, т.б.

2. бірнеше қысқарту белгісін береді:

- *I am – I'm; I have – I've; I will – I'll; I would – I'd; I had – I'd; are not – aren't; he is – he's; he has – he's; you would – you'd; we shall – we'll; that is – that's; there is – there's; they are – they're; they have – they've; they will – they'll; they would – they'd; they had – they'd; were not – weren't; what is – what's; where is – where's; who is – who's; who will – who'll*, т.б. (бұл осылай жалғасып кете беретін өте үлкен тізім).

- көбіне поэзия тілінде кездесетін *o'er – over; e'er – ever* деген сөздердегі *v* әрпінің апостраф (') белгісімен алмастырылып қысқартылуы.

- жылдардың қысқартылып жазылып, айтылуы, мысалы, 1960, 1970 жылдары дегеннің *'60s, '70s* болып берілуі.

3. кіші әріптердің көпше түрін білдіретін таңба ретінде жұмсалып жүр, мысалы, *p's, t's, m's, g's, s's, c's, n's*, т.б. (бірақ бұлай жазудың апострафты қолданудың қолайсыздығынан қазіргі кезде біртіндеп, «*p»s, «t»s, «m»s, «g»s, «s»s, «c»s, «n»s*, т.б. деген нұсқаға ойысып бара жатқаны байқалады [18]).

Ендеше, қазақтың жаңадан ұсынылған ағылшынның 26 әрпіне қоса және 9 апострафпен берілген таңбадан тұратын әліпбиіне, алдымен, өз есімімізді түсіруден бастап, оған тәуелділік жалғауын жалғап жазып көрелік: *Rsali'eva Nursa'y'le Maqsutkyzy* – бұл есіміміздің жазылуы делік. *Rsali'eva's* – Рсалиеваның; *Nursa'y'le's* – Нұрсәуленің; *Maqsutkyzy's* – Мақсұтқызының. Келтірілген мысалдан қай апострафтың қандай белгі ретінде жұмсалып тұрғанын айыру өте қиын. Ал есімнің өзі апострафпен бітетін Қозы – Көрпеш, Баян сұлу деген есімдерге -тің, -дың тәуелділік жалғауларын жалғап жазып көрелік: *Qozy – Ko'rpes''s, Bai'an suly''s* деген қосарланған апострафтары бар жазу шығады. Бұл мысалдар ең апострафы аз кездесетін сөздерге берілді.

Ал *биші, күйші, өңір, өлең, үй іші, әңгімелеуші* деген тәрізді тағы басқа күнделікті жиі қолданыстағы сөздердің тұрпаты қандай түрге енер екен? Көрелік:

күйші – *ku'I's'I*

биші – *bi's'I*

үй іші – *u'I is'I*

өңір – *o'n'ir*

өңеш – *o'n'es'*

жауғашты – *jay'g'as'ty*

өлең сүйгіш – *o'len' su'I'gis'*

су құйғыш – *sy' qui'g'ys'*

әңгімелеуші – *a'n'gimeley's'I*

Өкіреш – *O'kires'*

Жаңбыршы – *Jan'byrs'y*

Шөмішбай (Сариев) – *S'o'mis'bai*

Сөздің шындығына келсек, мынау жазу мүлдем жазуға ұқсамайды. Ағылшындардың *'Alphabet Soup'* деп аталатын терминін еске түсіреді. Терминнің тура мағынасы да, жанама мағынасы да бар. Тура мағынасында ішіне әртүрлі әріп пішіндес кеспелер салынатын балалардың жақсы көретін сорпасы. Ал жанама мағынасында ішінде тым көп түсініксіз аббревиатурасы бар, басқа да толып жатқан таңбаларымен оқуға өте ауыр жазылған тілді айтады. Біздің мына ұсынып отырған «жиынтығымыз» «*Әліпби ботқа*»-ның нақ өзі іспетті. Жоғарыдағы мысалдардан және анық көретініміз, «*o'len' su'I'gis'*», «*a'n'gimeley's'I*», «*bi's'I*», «*ku'I's'I*», «*u'I is'I*» (үй іші) сөздерін жазғанда *i* әрпінің алдында апостраф келіп, одан соң «пробел» басқанда автоматты түрде ағылшын тіліндегі *I (мен)* есімдігіне айналып кетеді екен. Сөз соңында кездесетін -

ші жұрнағының «-s'I» болып кетіп жатқаны осы себепті. Тағы да нақтылай түсуге болады:

тілші, кеші, берші, кіші, өтірікші, бірінші, сүйінші –
tils'I, kes'I, bers'I, kis'I, o'tiriks'I, birins'I, su'iins'I

Басқа алдынан апостраф келмейтін жағдайда іні – ini, інісі – inisi, міні –
mini, тәртібі –ta'rtibi, т.б.

«Ән шашу» бағдарламасының жүргізушісі Сағыныш Өмірғалиғызы
қай өңірден?

Оңтүстіктің бишісі ғой» деген сөйлемді жазып көрелік:

- «A'n s'as'y'» bag'darlamasynyn' ju'rgizy's'isi Sag'unys' O'mirg'ali'kyzy qai'
o'n'irden?
- On'tu'stiktin' ku'is'isi' g'oi'.

Демек, біздің қолданғалы отырған латын «қарпіміз» жазу емес, «құйып тұрған нөсер жаңбырдың астындағы» апострафтың осыншама «табиғи» қолданыстарымен қатар ағылшын тіліне өзге латын қаріптегі жазулар іспетті кірігіп кете алмайды. Өйткені, қазақ жазу жүйесі апостраф (') деп аталатын грамматикалық мағына жасайтын белгіні молынан диакритикалық таңба ретінде қарастырып отырған бірден-бір ерекше әліпбиден құралмақ. Бұл ерекшелігі жай ерекшелік емес, өзін өзге латын қаріптері арасына кіргізбейтін оғаш ерекшелік. Оғаш болмай емін-еркін айналымға еніп кету үшін латынға негізделген әліпби ағылшын әліпбиіндегі 26 әріптің жетпей қалған тұстарында түрік әліпбиі іспетті ешкімнің көзіне оғаш көрінбейтін, аты да, заты да танылған, халықаралық деңгейде кеңінен қолданысы бар диакритикалық таңбалардан құралу керек.

Демек, апострафтың осыншама «табиғи» қолданыстарымен қатар біздің қолданғалы отырған латын «қарпіміз» ағылшын тіліне өзге латын қаріптегі жазулар іспетті кірігіп кете алмайды. Өйткені, қазақ жазу жүйесі апостраф (') деп аталатын грамматикалық мағына жасайтын белгіні молынан диакритикалық таңба ретінде қарастырып отырған бірден-бір ерекше әліпбиден құралмақ. Бұл ерекшелігі жай ерекшелік емес, өзін өзге латын қаріптері арасына кіргізбейтін оғаш ерекшелік. Оғаш болмай емін-еркін айналымға еніп кету үшін латынға негізделген әліпби ағылшын әліпбиіндегі 26 әріптің жетпей қалған тұстарында түрік әліпбиі іспетті ешкімнің көзіне оғаш көрінбейтін, аты да, заты да танылған, халықаралық деңгейде кеңінен қолданысы бар диакритикалық таңбалардан құралу керек.

Ал шындығына келгенде, біздің бүгінгі қолданыстағы 42 әріптік жазуымыз тәрізді жазу – қай халыққа болмасын (деуге болар) қол жетпес арман. Себебі, басқа көптеген жазу жүйелерімен салыстыра қарағанда, қазақтың (кетіп бара жатқан) жазуы фонетикалық транскрипция іспетті кез-келген тілдің сөздерін бара-бар дәлдікпен көшіріп жаза алады. Ал біз осы таңғажайып жазуды тастап, латын қарпіне көшуге бел шешкен

екенбіз, ендеше латын қарпі деген сөз ағылшынның 26 әрпі, не болмаса оларға қосылған апострафтар деген сөз емес. Қазір бізге әліпби өзгерту мүмкіндігі және берілген екен, ендеше оны жедел дамып жатқан кеше басқа болған, бүгін басқа, ертең басқа болатын техниканың мүддесіне лайықтап емес, мәңгілік елдің жарқын болашағына лайықтап, фонемаға-таңба принципін мықтап ұстанып, қажетті жеріне ағылшыннан басқа латын қаріпті тілдердің әліпбилерінде кездесетін диакритикалық үстемелерді ұтымды орнықтырып, рационалды әліпби жасап алғанымыз абзал. Адамның техникаға емес, техниканың адамға бейімделгені керек.

Әдебиеттер тізімі

1. Афанасьева О.В., Резвцова М.Д., Самохина Т.С. Сравнительная типология английского и русского языков (практикум). Учеб. пособие // Изд. 2-е, испр. – М.: ФИЗМАТЛИТ, 2000. – 208 с.
2. Ибрагимов Қ, Базарғалиева Б. Қазақ тілі: Жоғары оқу орындарына түсушілерге арналған оқулық-тест, – Алматы: Шың-Кітап, 2006 -266 б.
3. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English. Seventh edition. Oxford New York: Oxford University Press, 2005. – 1780 + R119 p.
4. Satinova V.F. Read and Speak about Britain and the British // Минск: «Вышэйшая школа», 2000. – 255 с.
5. Wells J.C. *Longman Pronunciation Dictionary*. Fifth impression. Longman, 2003. 871 p.
6. English Teaching FORUM. Volume 43, Number 3, 2005. – 56 p.
7. The United Kingdom. //100 Questions Answered. Britain. Creativity, innovation, quality. Question 57–60, P. 57–60.
8. <http://www.spellingsociety.org/aboutsss/leaflets/whyenglish.pdf>
9. www.amazon.co.uk
10. Masha Bell. Why English spelling needs modernising <http://improvingenglishspelling.blogspot.com>
11. Дьяконов. И.М.О Письменности // В кн.: Дирингер Д. Алфавит. – London, 1949 // перевод с англ. И.М. Дунаевской, Г.А.Зографа, И.А. Перельмутера. – М.: Изд-во Иностранной литературы, 1963. – 644 с.
12. <http://facweb.furman.edu/~wrogers/phonemes/>
13. http://en.wikipedia.org/wiki/English_spelling_reform
14. <http://homepages.muenchen.org/bm655586/rite.html>
15. <http://www.spellingsociety.org/aboutsss/mbooks.php>
16. http://www.educationnews.org/writers/michael/An_Interview_with_Bob
17. <http://www.spellingsociety.org/aboutsss/leaflets/whyenglish.pdf>:
18. <http://www.grammarcheck.me/how-to-use-apostrophes/#>

2-бөлім. Қазақ топонимдері бойынша ғылыми-талдау очерк.

Бұл бөлімге Қазақстан Республикасы әкімшілік-аумақтық бірлік атаулары, яғни негізгі республикалық, облыстық маңызы бар қалалар мен облыс, аудан орталықтары мен кент, теміржол станса, кейбір ауылдық округ атаулары енгізілген. Сондай ақ, табиғи, физика-географиялық нысана қатарына жататын ірілі-ұсақты көл, тау, өзен атауларының тізімі енгізіліп отыр. Атаулар алдымен кирил жазуында және апостроф таңбалы латын әліпбиіндегі жаңа салғастырмалы транслитерациясы беріледі. Жұмыстың мақсаты – топонимдік атаулардың жаңа латын әліпбиі графикасындағы апостроф қолдану жиілігін анықтау, сөздің қаншалықты ұзаратындығын байқау. Алдымен апострофсыз атаулар саны, бір апострофпен берілетін, екі апострофпен берілетіні, үш апострофпен берілетіні және төрт одан да көп апострофпен берілетін атаулардың нақты санын анықтау. Яғни бұрынғы кирил әріп саны мен латын әріп санын салғастыру арқылы нақты атаудың қанша әріпке ұзарғанын немесе қысқарғанын айқындаймыз.

Сонымен қатар кейбір атауларды транслитерациялау барысында қиындық туғызатын, әлі түбегейлі шешілмеген орфограммалар анықталады, сөйтіп олардың тиімді транслитерациялау жүйесі қарастырылады.

Төменде көрсетілген атаулардағы осы апостроф негізді латын әліпбиіне сүйене отырып, бір дыбыс/бір таңба принципі сақталған жазуда, мәселен, *Qaraqai, Qaraqozy, Baltasai, Basaral, Tumaatsor, Uraqudyq, Ekpin, Aqpan, Ertis, Jem* сынды апострофы жоқ атаулардың өте үйлесімді, әрі оқуға қолайлы, қабылдауға да оңай екендігі көрініп тұр.

Қазақстан аумағында біртүбірлі атаудан өзге екі, үш, төрт сөздің бірігуінен жасалған күрделі тұлғалы жер-су атаулары жиі кездесетіндігі белгілі. Зерттеуде мыңдаған жер-су атаулары (елді мекен, өзен, тау, көл атаулары) апостроф негізді латын графикасында транслитерацияланып, олардың ішінен бірнеше сөзден жасалған атаулар арнайы қарастырылды.

Сөйтіп апостроф негізді латын әліпбиінде транслитерацияланған бір апостроф кездесетін *Qosqyzyl's'oqu* – *Қосқызылшоқы*, *S'yug'us Jeldiqarag'ai'* - *Шығыс Желдіқарағай*, *Bas Jalay'ly* - *Бас Жалаулы* сынды күрделі атауларды өзінде жалғыз апостроф жазу сөзді тым ұзартып, арасындағы үзіктер (пробелдер) көбейіп, сөздің тұтастығы бұзылып кетеді екен. Қазақстанның кейбір жер-су атауларының ішінде бір атаудың өзінде 3,4, тіптен 5 және 6 апострофпен жазылатыны кездесті, мәселен, *S'o'mis'*, *Ai'g'ai'*, ***Ka'y's'ik***, ***Ba'i'bis'e***, ***By'ryltog'ai'***, *A'j'teke bi'*, ***Ji'renai'g'yr***, ***Ko'kas's'y***, ***Ko'kbi'esai'***, ***Ko'ku'I'***, *Man'g'ystay'*, *En'bek's'ilder*, *U's'ins'i Qai'yn'dy* – 5 апостроф, *In'ka'rda'ri'i'a* – 5 апостроф, *Bai'g'as'as'qai'ranko'l* - 6 апостроф. Алынған мысалдардан, көріп отырғанымыздай, апострофтың көбейгені атауды жазу мен оқуды едәуір қиындатады екен. Мысалы, *Bai'g'as'as'qai'ranko'l* - *Байғашашқанкөл* деген Ақмола облысындағы ауыл атын алғашында оны оқу өте қиынға соқты, тұтас бір сөз екендігін қабылдау аса ауыр, буынға бөліп, оқып, әзер тануға болады. Осы және *Jan'g'uzs'ag'yl* - *Жаңғызшағыл* сынды

атауларды елді мекенге бергенде немесе картаға түсіргенде шұбалаңқы тартып, қабылдау, оқу қиындық туғызатыны анық. Сондықтан апостроф негізді әліпбиді біржолата тандап алып жатқан жағдайда, онда апостроф белгілерін мейілінше қысқартуға ұмтылу керек. Мұның басты себебі, бұл атаулар мектеп оқулықтарында, үлкендер мен баланың сөйлеу кезінде, қатысым барысында қолданылғанда коммуникация ауырлай түседі.

Бірге, бөлек жазу емлесіне. Қазақ тіліндегі екі, үш, не одан көп сөздердің бірігуі арқылы жасалған күрделі жер-су атауларының емлесін жаңа латын жазуына көшер сәтте қатар анықтап алатын мәселе. Мәселен, *Алайғырсай* топонимі *Alaai'g'yrsai'* бірге жазылатыны белгілі. Алайда, *бас* апеллятивімен келетін *Бас Бұлдырық, Бас Дересін, Бас Өлеңсай, Бас Қарқара* сынды атау сөздіктерде *Bas Buldyryq, Bas Deresin, Bas O'len'sai', Bas Qarqara* болып бөлек жазылып тұр. Ал *Хан Шыңғыс - Han S'un'g'us* оронимі бірге жазыла ма, жоқ бірге ме? Ақсу-Жабағылы, Талды-Тасты және т.б.

Жалпы, құрамында *бас, аяқ, орта, оңтүстік, солтүстік, батыс, шығыс, жоғарғы, төменгі және үлкен, кіші, бала* сынды бағыт-бағдарлық, көлем-мөлшерлік мағына қызметін атқаратын сын есімі бар атауларда бөлек жазылып, екі компонентте *бас* әріппен жазылады, мысалы, *Солтүстік Қазақстан, Шығыс Желдіқарағай - S'yug'ysJeldiqarag'ai', Жоғарғы Қайрақты*. Аталғандардан өзге екі, үш, төрт сөзді жер-су аттарының бірге-бөлек жазу принциптерін айқындап алатын тұстары жетерлік. Өйткені қазірдің өзінде бір топонимдік атауды жазуда бірізділік сақталмайды. Мәселен, бір ғана *Ақбұлақ* ықшам ауданның атауы түрлі көздерде *Ақ-Бұлақ, Ақ- бұлақ, Ақ Бұлақ, Ақ бұлақ* формасында қолданылып жүр. Сондықтан келешекте орфографиялық ереже жасау барысында осы мәселені ескеру керек.

Қазақ топонимдері құрамындағы кірме атаулар. *37-ші Разъезд, Құсферма, Светлый Жаркөл, Күріш Даласы разъезы, Правый Усть-Қалжыр, Никольско-Бурлықское, Зааятская.*

Разъезд сөзі латын графикасында *Razi`ez* кирил жазуындағы кері транскрипциясы [*разйез*] болуы керек. Бұл **ь** белгісімен келетін өзге де *съезд, подъезд, объезд* сөздеріне қатысты, яғни қазақ тілінің орфографиясы мен орфоэпия нормаларына сай транслитерациялануы тиіс. Орыс тілінің латын графикасында транслитерациялау стандарттарында (ГОСТ 7.79-2000) бойынша **ь** белгісін **''** қос апострофпен таңбалайды екен. Ал мягкий знак - **Ь** белгісін осы стандарт бойынша бір апострофпен **'** таңбалайды екен.

Алайда кісі есімдеріне, географиялық атауларға қатысты орыс тілінің латын графикасында транслитерациялаудың соңғы жылдардағы ереже-нұсқаулықтарында мягкий знак - **Ь** белгісі мүлдем қолданылмай тастаған, мысалы, *Olga – Ольга, Volное – Вольное*. Қазақстан аумағында жартысы қазақша, жартысы орысша атаулар, қосөзді күрделі атаудың алғашқы сыңары орыс тіліндегі сын есіммен кездесетін жағдайлар, яғни гибрид атаулар бар екендігін айту керек. Мысалы, *Светлый Жаркөл,*

Күріш Даласы разъезы, Правый Усть-Қалжыр, Никольско-Бурлықское, Зааятская. Мұндай типтегі тіларалық интерференция нәтижесінде пайда болған топонимдердің өзіндік орфографиялық, емлелік ерекшелігі қалыптасқан, сондықтан оларды орыс және қазақ тілі нормаларын қолдана отырып, зерттеу керек. Бұл болашақ ойланатын, ғылыми негізін анықтайтын мәселе.

Б.Бияровтың талдауы. Қазақстан топонимдік жүйесінің ішінен 1446 атау іріктеліп алынып, апостроф негізді жаңа латын әліпбиімен жазылды. Әліпбидің ерекшеліктерін нақтырақ анықтау үшін, түбір (Josa, Tug'yl, S'et, S'o'l) және біріккен (Bay'yrko'l, Kerbulaq, Qarajyra, To'sag'as') топонимдер қамтылды. Барлық 1446 топонимнің апострофсыз жазылғаны – 476, апострофпен жазылғаны – 970 болды. Апострофпен жазылғаны топонимдердің 67,1 пайызын құрайтындығы анықталды.

Апострофпен жазылған 970 топонимнің 569-ы бір апострофпен, 289-ы екі апострофпен, 104-і үш апострофпен және 8-і төрт апострофпен таңбаланған. Оларды салыстыра кетсек: *Qoso'zen* (1), *Qosqarag'ai'* (2), *Ju'zag'as'* (3) *Jan'g'uzs'ag'yl* (4). Жаңа әліпбидегі 32 әріптің 9-ы апострофпен жазылады. Олардың ішінен тілімізде жоқ дуысты [и] мен [ч] әріптерін алып тастауды ұсынамын. Бұлардан тыс ф, в, х, һ әріптеріне де орын берудің қажеті жоқ. Қазақтың тілінде қазір 28 дыбыс бар, оның 9-ы дауысты, 19-ы дауыссыз. Сол 28 дыбысқа лайықты таңба тауып берсек жеткілікті. Сонда ғана әліпби ықшам, ыңғайлы болмақ. Кірме сөздерді дәл береміз деп жат дыбыстарды, әріптерді қабылдай берсек, біздің әліпби 42-ден де асып кетеді. Жаңа әліпбидегі кірме әріптерді ауыстырып жазу мүмкіндігі мынадай: *Аласиыр – Alasyi'r (u-yi')*. *Бозащы – Bozas's'y (u-s's')*. *Бозжусан – Bozju'san (y-uy')*. *Қиясай – Qyi'asai' (я-i'a)*. *Аюды – Ai'uy'dy (ю-i'uy')*. *Чанай – S'apai' (ч-s')*. *Қайсенов – Qai'senob (в-b)*.

Сонда Ақирек – Aqii'rek, Ақиық – Aqyi'uq, Ақсуат – Aqsuy'at, Бекутас – Beku'yatas болып жазылады да, оқығанда таза қазақша дыбысталады, өйткені таза қазақ дыбыстары тұр сөздің (атаудың) ішінде. Қазақтың белгілі фонетист-ғалымдары Ә.Жүнісбек пен С.Мырзабектің мектеп оқулықтарына енгізе алмай қойған мәселелері де осы болатын. Енді оңтайы келді. Кірме әріптерді аластап, таза қазақы дыбыстарды ғана қалдырып, соларға лайықты таңба тауып беруге тарих өзі мүмкіндік беріп тұр. Бұл мүмкіндікті дұрыс, сәтті пайдаланбау – біздің замандастарымызға үлкен сын.

Апостроф таңбасының өзі бір әріптің орнын алатыны сөздің жазуын ұзартып жіберетінін байқау қиын емес. Мәселен, Жалғызтас - Jalg'yztas (9-10), Қосағаш - Qosag'as'(7-9), Шілтоғай - S'iltog'ai'(8-11), Шөмішкөл - S'o'mis'ko'l (8-12). Көріп отырғанымыздай, қазіргі қолданып жүрген әліпбиімен жазылған сөз бен жаңа латын әліпбиімен жазылған сөздің арасында таңбалардың саны өзгереді екен: 9-10, 7-9, 8-11, 8-12. Бұл жағынан алғанда, алдында қоғам мен парламент қабылдамай қайтарған диграф негізді әліпбиге ұқсайды. Жалғанбалы тілге жататын қазақ сөздері диграф қолданғанда ұзарып кетеді деген едік, апостроф та таңба санын

көбейтіп тұр. Мәселе шешілген жоқ, сол қалпында қалды деген сөз. Ұзақ мәтіндерді апостроф негізді әліпбиге аударғанда, мәтін көлемі бір, бір жарым есе өсіп кетуі мүмкін. «Бір дыбысқа – бір әріп» деген басты принцип бұзылады.

Қазақ (түркі) фонетикасында үндестік заңына сәйкес ежелден дауыстылар жуан-жіңішке жұп құрайды: а-ә, о-ө, ы-і, ұ-ү, е. [Е] дыбысының жалғыз қалған себебі Х ғасырда араб тілінен енген [ә] дыбысының әсері екені белгілі. Жаңа латын әліпбиінде осы қалыптасқан дәстүрді бұзып ы-і дыбыстарына басқа-басқа әріптер тағайындалған: і-і, ы-у. Мұнда қазақ тіліндегі ы-у дыбыстары бір әріпке телініп, апострофпен ажыратылған. Алдыңғы әліпби нұсқаларында ұсынылғандай, қазақ тіліндегі үнді дауыссыз жалаң (монофтонг) [у] дыбысына компьютер тақтасында бар [w] таңбасын ұсынып, ы-і жұптарын латынның [Yu] әрпімен апостроф арқылы ажыратып таңбалау дұрыс болар еді. Біздің тілімізде дауысты [у] мен [и] ежелден болмағанынын білеміз. 1925 қазақ зиялыларының тұңғыш сиезінде осы дауысты [у] мен [и] - ді әліпбиден алып тастаған болатын. Қазіргі кезде де оларға мұқтаждық жоқ. Есесіне тілімізде бар үнді жалаң [й] дыбысы апострофсыз жеке таңбаға [i] ие болар еді. Қалыптасқан, жұптасқан дыбыстарға ұқсас, сәйкес әріптер тауып беру оларды оқып-үйренуді жеңілдетеді.

Қысқаша тұжырым. Қазақстан жер-су атаулары жүйесіндегі көптеген күрделі атауларды апостроф негізді латын графикасымен транслитерациялау барысында бір атаудың бойында апострофтың шамадан тыс көп болуы физика-географиялық және т.б оқулық карталарында, оқулықтарда жазылуы орфографиялық қателер мен бұрмалауларға жол береді. Қазақстанның көптеген жер-су атаулары, елді мекен атаулары әлемдік ауқымды ақпараттық-коммуникативтік айналымға түсетіндігі белгілі. Сондықтан бір онимдік атауда апострофтың шамадан көп таңбалануы халықаралық айналымда адекватты түрде қабылданып, транслитерациялық жүйеге бейімделу процесі қиындай түседі, сөздер қате таңбаланып, топонимнің мекен-жайлық функциясының бұзылуына әкеп соғады.

Осыған байланысты апостроф жазудың оқу процесі мен халықаралық қолданысқа тиімсіз екендігі байқалады.

3-бөлім. Қазақ тіліндегі кісі есімдерін латын графикасында таңбалау мәселесі

Ермек – Yermek (Ermek), Ерден - Yerden (Erden) сынды антропонимдерінің жазылу ережесі

Қазақстан азаматтарының аты-жөнін латын әліпбиіне көшіру мәселелері (Бекжан Әбдуәлиұлы).

Ұлттық тілдің байырғы болмысын сақтай отырып, жаңа заманға бейімделу қазіргі Қазақстан халқының басты мүддесі болып табылады. Жаһандану заманында өмір сүріп жатқан қай елдің де, айналасымен

есептеспей тек қана ұлттық мүдденің өлшемімен өмір сүруі қиын. Мұндай жағдайда азаматтардың санасында да өмір ағымына бейімделгіштік пен үлкен дүбірге еліктегіштік сезімі басым болуы мүмкін. Ойлау дағдылары ұлттық құндылықтардың аясына шоғырланып үлгермеген қазіргі қоғамда әуелгі көздеген мақсаттан жаңылмай, нысанаға тура жету аса қиын екені шындық. Сондықтан, «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласындағы әр сөздің мағынасына баса мән беріле отырып, бүгінге дейін қабылданған кісі есімдеріне қатысты құқықық-нормативтік құжаттардың талаптары басшылыққа алынады.

Латын әліпбиіне көшу ісі Елбасы мақаласында міндеттелген тапсырмаларды жүзеге асыруға бағытталады. Сондықтан, атқарылатын барша жұмыстар мақаладағы негізгі тұжырымдар мен Н.Ә.Назарбаевтың басапасөз құралдарына берген сұхбаттарынан бастау алып, тиісті межесіне жетуі тиіс. Елбасы «Мен еліміз мықты, әрі жауапкершілігі жоғары Біртұтас Ұлт болу үшін болашаққа қалай қадам басатынымыз және бұқаралық сананы қалай өзгертетініміз туралы көзқарастарымды ортаға салуды жөн көрдім», - деген болатын мақаласында. Осы жолдардағы «Біртұтас Ұлт болу», «бұқаралық сананы өзгерту» ұғымдары біз үшін аса маңызды, себебі кісі есімдерінің осы біртұтастық ұғымымен сабақтасатын тұстары бар.

Қазірге дейінгі қолданылып келген кирилл негізді қазақ әліпбиі шын мәнінде орыс тілінің заңдылықтарына көбірек қызмет етті. Нәтижесінде кісі аттарының басым көпшілігі өзінің ұлттық болмысынан ауытқып, бөтен қалыпқа түсті. Кісі есімдері белгілі бір ұлттың өз азаматтарын атау құралы ретінде қалай болса, солай қолдануға немесе кез келген басым тілдің ырғағына салып айта салуға болмайтын ұлттық құндылық. Латын әліпбиіне көшер алдында осыған байланысты кемшіліктер мен жіберілген қателерден арылып, төл қалпына бейімдеудің жолдары анықталуы керек.

Латын әріптеріне негізделген Қазақстан әліпбиі Қазақстан азаматтарының баршасына ортақ, ресми құжаттарды рәсімдеуде біртұтас қолданысын сақтайды. Сондықтан адамның аты-жөнін жазуда да біртұтас үлгілер мен нормалардың болуын міндеттейді. Кісі есімдеріне ортақ біртұтас нормалар мен ережелердің болмауынан, барының өзі арнайы ресми органдар арқылы бекітілмегендіктен, құжат рәсімдейтін ресми мекемелер оларды заңды деп таныған жоқ. Осы кемшіліктің салдарынан аты-жөн жазылуының сауаттылығын анықтау мен дұрыс жазу туралы талап қою мүмкіндігі де төмен болды. Нәтижесінде ресми құжаттарда Қазақстан азаматтары аты-жөндерінің түрлі нұсқалар қалыптасты. Жаңа әліпбиге өту осы мәселені күн тәртібіне шығарып, оны тез арада шешудің оңтайлы жолдарын ұсынуды талап етіп отыр. *Біртұтас нормаларын анықтау ұғымы* төмендегілерді білдіреді:

- Осыған дейін ұлттық тілде де қате жазылып келген есімдерді жазу нормасына сәйкестендіру;

- Кирилл әліпбиінің заңдарына бейімдей жазуға байланысты мағынасынан мүлде ажырап қалған немесе дыбыстық формасы өзгеріп кеткен есімдерді қалпына келтіру;

- Бірнеше түрлі жазылып жүрген есімдердің бірізді жазылу үлгісін қалыптастыру;

- Азаматтардың тегінің соңына жалғанатын қосымшалардың бірізді жазылу үлгілерін қалыптастыру;

- Жаңа әліпбидегі әр әріптің өзіндік орны мен таңбалау мүмкіндіктерін анықтау;

- Жаңа әліпби құрамындағы әріптердің мүмкіндігі шегінде азаматтардың аты-жөнін жазуды транслитерациялау;

Қазірге дейінгі жалпы мәселелер бойынша анықталып отырған кемшіліктерді осы принциптердің аясына топтастыруға болады. Қолданыстағы қазақ есімдерінің құрамына көз жібергенде жазылу жүйесінде орына алған соншалық жүйесіздік оларды белгілі бір стандарттар (мейлі ол қазақ тіліне қайшы босын) бойынша толтырылған дейтін тұжырым жасауға мүмкіндік бермейді. Ортақ принциптерді басшылыққа алудан гөрі, жеке адамдардың қалауы басшылыққа алынатыны байқалады және солай екеніне өз тәжірибемізде талай куә болғанымыз бар. Біздің ойымызша латын әліпбиіне көшуге дайындық барысында осы есімдердің әрқайсысының кирилл әліпбиіндегі жазылу стандарттарын нақтылап алуымыз керек. Өйткені ауыстыру мәселесі негізінен компьютерлік бағдарламалар арқылы жүзеге асады. Ең басты ойландыратын шарт – жіберілген орасан зор қателерді латын әліпбиіне көшкенде қайта көшіріп алмау.

Құжаттарды толтыруда жаңа әліпбиді қолдану қай қырынан көрінеді? Бұл сұрақтың жауабы тек жүзеге асыру барысында ғана толық анықталмақ. Сондықтан зерттеу жұмыстары екі бағытта жүргізіледі: *біріншіден*, жалпы бүгінге дейінгі жіберілген қателер мен кемшіліктерді анықтау және аты-жөнді жазудың нормаларын ұсыну; *екіншіден*, әр әріптің таңбалау мүмкіндіктері мен жаңа әліпбидің сапасын анықтау.

Кемшіліктерді анықтау. Қолданыстағы кісі есімдерінің жазылуына талдаулар жасау барысы бірнеше мәселені күн тәртібіне шығарып отыр:

1. Осығанға дейін ұлттық тілде де қате жазылып келген есімдерді жазу нормасына сәйкестендіру қажет. Қазақ тілінің орфографиялық заңдылықтары бойынша біршама есімдер қате жазылып жүр. Бұл кемшілік жеке құжат толтырушының қателігінен кеткені көрінеді. Мысалы, *Ғалімұлы, Әбдішүкірова, Әбдыбек, Аміралі, Арімхан, Ардақ, Дүсімбек, Жексымбаев* т.б. секілді есімдер мен фамилиялардың иелерін қазақша білмейді деуге болмайды. Жаңа әліпбиге көшу барысында, құрамында ұлттық ерекшеліктерді көрсететін дыбыстардың тұруы қазақшасының сауаттылығы ретінде саналып, байқаусыз назардан тыс қалуы мүмкін. Сондықтан Қазақстан азаматтарының есімдерін мүмкіндігінше толық жинап, сүзгіден өткізу аса қажет.

2. Кирилл әліпбиінің заңдарына бейімдей жазуға байланысты мағынасынан мүлде ажырап қалған немесе дыбыстық формасы өзгеріп кеткен есімдерді қалпына келтіру қажет. *Желамбаева, Женали, Женеділ, Маямир, Кожухова, Долина, Карасев, Ивалиева, Ситебай* т.б. секілді орысшалап жазудан кеткен есімдер бар. Олардың біразының шығу тегі, яғни түпкі нұсқасы аты-жөн иесіне белгілі болса, енді біразы көмескі тартқан. Осы қателер тағы да қайталдас үшін, аты-жөн рәсімдеу кезінде азаматтардан міндетті түрде дұрыс-бұрыстығы сұралу керек.

3. Бірнеше түрлі жазылып жүрген есімдердің түрлерін анықтап, бірізді жазылу үлгісін қалыптастыру қажет. Дыбыстық нұсқаларының түрліше қалыптасу себебі екі түрлі: біріншісі кірме есімдердің тарихына қатысты, қазіргі кезде олар тілде нормаға айналып, мағынасының ортақтығына қарамай, әрқайсысы жеке тұлға ретінде орнығып қалған. Мысалы: *Әлия, Ғалия, Қалия; Айша, Ғайша, Қайша; Жүсіп, Нүсіп, Түсіп* т.б. Екіншіден, құжат толтырғанда түрліше жазылудың нәтижесінде қалыптасқан *Әлмұхамбет, Альмухамбетова, Алмухамбетов, Әлмұқанбет, Әлмұханбет, Альмуханбетов, Алмуханбетов; Әлсеит, Әлсейит, Альсеит, Альсейит* т.б. секілді нұсқалар бар. Қазақ есімдерінің құрамында есім жасаушы әл (*Әлпейіс, Әлжан*) және ал (*Алжан, Алман*) сөздері қатар қолданылады, сондықтан ұлттық тілдің ерекшеліктерін көрсететін дыбыстардың анық таңбалануы тиіс. Аталған есімдердің шығу тарихы бір, ал қателер жіберіліп, жіңішкелік белгісі, ә-нің орнына а-ның, ұ-ның орнына у-дың жазылуы орыс орфографиясының ықпалы болса, н мен м әріптерінің араласып қолданылуы ұлттық тілдегі жазылу стандарттарының жоқтығынан. Өртүрлі жазылудан зардап шегіп жатқан осы секілді *Жумуров ~ Жумырбаев, Жунус ~ Журсин ~ Журсунов, Жүсіп ~ Жусипұлы ~ Жусіпбек ~ Жусупбековна ~ Жусуппекова; Жүніс ~ Жүнүсов ~ Жұмагұлұлы; Жулдуз, Жулдыз, Жұлдызай; Жумагулов ~ Жумакулов ~ Жұмагул ~ Жұмагул ~ Жұмагұл ~ Жұмагұлұлы ~ Жұмақұл* т.б. жазылуы жарыспалы есімдер бар. Біздің зерттеулеріміз бойынша ең көбі 13 түрлі нұсқаға жетіпті. Тілде тұрақтанған дәстүрлі есімдердің ең кемі екі түрлі жазылады екен. Оларды біріздендіру алдымызда тұрған күрделі мәселелердің бірі.

Біріздендіруді жүзеге асыру барысында алдымыздан түрлі мәселелер туындауы мүмкін. Өйткені, кісі есімі әр адамның өзіне берілген, ешкімнің ортағы жоқ құндылығы, сондықтан оны қалай қолдану мен қалай ұсыну еркі әркімнің өзінде. Есімінің жазылу ерекшелігі де жеке адамдардың құқығымен тікелей байланысты. Қалай дұрыс деп тапса, солай жазады. Кешегі тәуелділік тұсында сырттан жасалған түрлі ықпалдар арқылы сол құқыққа қол сұғылды. Нәтижесінде көптеген есімдер нормадан ауытқып және сол ауытқу норма ретінде танылды. Қате жазылудың ұзақ уақыттар бойы қолданысымызда сақталуы көпшілікті оның «дұрыстығына» сендірді. Келмеске кеткен жүйенің артында қалған әліпби Тәуелсіздік тұсында да сол қалыбынан өзгерген жоқ. Тұтастай бірнеше буын өкілдерінің қалыптасқан қате көзқарастары алдағы уақытта

аты-жөннің дұрыс жазылу нормасын белгілеуде кедергілер тудыруы мүмкін. Өйткені әркімнің аты-жөні өзіне ыстық, оның құрамындағы әр дыбыстың орны ерекше. Осындай жағдайда әуелгі алдыға қойылған межеден ауытқымай, көздеген мақсатқа тура жету алдымызда тұрған үлкен сын болып табылады.

Кейде орфографиялық ережелердің бұзылуынан да ой түйетін жағдайлар кездеседі. Мысалы, айтылуы немесе естілуі бойынша жазылғандықтан *Жумур, Жунус, Журсун, Жусун, Жұлдуз* т.б. секілді есімдердің екінші буынында еріндік дыбыстар қолданылды. Ол тек орысша толтырылғанда ғана емес, қазақша нұсқаларында да кездеседі: *Жұмұр, Жүнүс, Жүрсүн, Жүсін, Жұлдұз* т.б. Бұлардың осылай жазылуынан кісі есімдерінің тарихи қалыбына үлкен қайшылық немесе кемшілік-нұқсан келіп тұрмаған секілді. Керісінше айтылуы мен жазылуының жақындауы табиғи болмысын айқындай түседі, басқаша айтсақ буын құрамының ала-құлалығынан кетіп, не жуан, не жіңішке біртұтас сипатқа ие болады. Тарихи қалыптасып, тілде тұрақтанған байырғы тұлғалар қазіргі кезде біртұтас таңба ретінде қабылданады. Олардың бір буынын еріндік, екіншісін езулік дыбыстарды таңбалайтын әріптермен жазудан ұтылмасақ, ұтпайтынымызды тәжірибе барысы көрсетіп отыр. Біз күткендей бірінші буындағы еріндік екінші буынға емес, керісінше екінші буындағы езулік бірінші буынға ықпа етіп, *Жмыр, Жніс, Жрсін, Жсін, Жлдыз* т.б. болып, еріндік дыбыстардың элизияға ұшырауы байқалады. Осыдан келіп кісі есімдеріне қатысты қолданылып жүрген жазу нормасына өзгерістер енгізу қажеттілігі туындайды.

Сол секілді араласып жүрген заңдылықтардың келесі бірі дыбыстардың қатандануы мен ұяғдануына қатысты. Соның ішінде *қ, к, ғ, ғ* тарихи тұрғыдан бір дыбыстың жуан, жіңішке, қатаң, ұяң нұсқалары. Олардың ауысуынан мағына өзгермейді. *Ағайдар, Ағжан, Ағыбай, Ағмантай, Ағыс, Амангелді, Бегім, Бегарыс, Ботагөз* т.б. көпшілігінде түбірдегі дыбыстың ұяң нұсқасы жазылып жүр. Жазылуы бойынша айтуға ден қойылатын қазіргі қолданыс барысы *Ақмарал, Ақерке, Ақжан, Бақжан* т.б. түрінде жазу көптеген кісі есімдерінің өзіндік айтылу әуезі мен көркемдігіне кері ықпал ететінін көрсетіп отыр.

Күнә, күмән, күмәжнік секілді сөздерде болмаса, екінші буында жазыла бермейтін *ә* әрпінің жағдайы кісі есімдерінің басында да кездеседі. *Әлия, Жәния, Сәния, Әлима, Кәмила, Әсия, Күлия, Ләззат* т.б. соңында не екінші буынында *ә* дыбысы айтылады, жазылуда тек *Күләш, Күлән, Күләсия* т.б. секілді сирек есімдерде болмаса, бұл ескерілмейді («Ләззаттың» құрамындағы айтылуда жоқ екі дыбыстың қатар жазылуы дұрыс па?). Оның үстіне жаңа әліпбиде *я* әрпі жоқ, сондықтан олардың ішінде *Ғалия, Қалия, Сағия, Бағия, Нұрия* т.б. жуан дыбысталатын түрлері ажыратылып, әрқайсысы өз орнына қойылуы тиіс.

Кісі есімдерін жазу ережелеріне өзгерістер енгізу ғылыми болжам-тұжырымнан туындап отырған пікір емес, өмірдің өз сұранысы. Бектіліп, қалыптасып қалған ережелерге қайшы болса да, солай жазылып,

рәсімделуінде белгілі бір себеп бар екені байқалады, сонымен қатар одан ешқандай кемшілік көрініп тұрған жоқ. Сондықтан, жаңа әліпбиге көшер алдында бұл заңдылықты да жан-жақты қарастырып, ойласып, бір тоқтамға келіп алғанымыз дұрыс.

4. Азаматтардың тегінің соңына жалғанатын қосымшалардың бірізді жазылу үлгілерін қалыптастыру керек. Тәуелсіздік алғаннан кейінгі жылдарда аты-жөн ауыстыру мүмкіндігі туғаннан кейін көп зиялыларымыз аты-жөнін қазақшалағаны белгілі. Алайда тегін таңдауда бірізділік болмай, кей зерттеушілердің анықтауы бойынша 16 түрлі нұсқасы пайда болыпты. Солардың ішінде негізінен ов, ин қосымшаларынсыз және ұлы, қызы нұсқалары ресми тіркелді. Халықтың көп бөлігі қазір ов қосымшасында қалып отыр. Қолданыстардағы фамилиялардың жазылуына қарғанда өзгерту кезінде ұлы, қызы қосымшалары қате жазылып кеткен аты-жөндер кездеседі: *Бағланулы, Әбдішүкірұлы немесе Бағдатқызы, Алиқизи, Ануарбеккизи, Ануарбеккызы, Ануарбекқызы* т.б.

5. Жаңа әліпбидегі әр әріптің өзіндік орны мен таңбалау мүмкіндіктерін анықтау мәселесі. Тілімізде көптеген есімдер орыс тілінің заңдарына қарай бейімдеуден қателермен немесе қазақ тілінде жоқ дыбыстармен жазылып кеткен. Жаңа қабылданған әліпби нұсқасында ол әріптер жоқ, сондықтан ондай есімдерге өзгерістер енгізуге тура келеді. Осыған байланысты құқықтық, әлеуметтік мәселелер күн тәртібіне шығады. Құқықтық органдар арқылы алынатын құжаттардағы кісі есімдерінің дұрыс, жаңа әліпби талаптарына сәйкес болуы аса маңызды мәселе болып табылады. *Юсупұлы, Якуб, Яқия, Ясинұлы, Дюсенгажыұлы* т.б. секілді есімдер құрамында ю, я әріптері бар, ал қазақ тілінде ондай дыбыстардан басталатын сөздер де жоқ. Дұрысы *Жүсіпұлы, Жақын, Жақия, Йасын, Дүйсенгажы* болуы тиіс еді. Алайда, қазірге дейінгі қалыптасқан жалпы жағдайға байланысты *Йақия, Йасын* нұсқалары да тілде дағдыға айналып отыр, сонымен қатар осылай компьютерлік бағдарлама ауыстырып бергенмен, *Йусуп, Йакуб* есімдері қате жазылған күйінде қала беруі мүмкін. Бұл тіліміздің нормасына қайшы мәселе. Сондықтан қалай болғанда да антропонимдік қордағы есімдердің жазылу нормасын белгілеуде жазылуы мен айтылуы нормаланған айқын түрлерін болмаса, барлығын бірдей компьютерлік бағдарламаның мүмкіндігіне тапсырып қоя алмаймыз. Жазылу нормасын белгілеуде әрқайсысын бөлек қарауға тура келетін жекелеген есімдер тобы бар. Олардың саны көп болып отыр. Қазақ тілінің өзіне тән дыбыстарды қолданбауға байланысты норамадан ауытқыған, тіпті қазақша жазылғанның өзінде граматикалық қателер жіберілген есімдерді бір ізге түсіріп, станарттау күрделі жұмыс екені белгілі. Жаңа әліпбиге көшкенде осыған дейін жіберілген қателерді қайта сол күйінде көшіріп алу, ертеңгі қазақ есімдерінің тағдырына тікелей әсер етуі мүмкін.

6. Әр әріптің таңбалау мүмкіндіктерін және жаңа әліпбидің сапасын анықтау қолданыстағы аты-жөндердің материалдары негізінде

қарастырылды. Жыл сайын оқуға түсетін 30 000-ға тарта түлектің, нақты айтқанда 28914 баланың тізімі алынды, олардың тегін, өз атын және әкесінің атын бөлек қарағанда барлығы 77461 есім шықты. Әрине ішінде жүздеп қайталанатындары мен өзге ұлт өкілдерінің есімдері де бар, алайда жазылу ерекшеліктеріне байланысты қазір біразы түрлі нұсақаларда нормаланып қалған, сондықтан шығу тегінің бір екеніне қарамай, оларды түрлі есімдер ретінде таңбалауға тура келетін жағдайлар кездеседі. Қазіргі алдымызда тұрған міндет – әуелі осылардың ішінен қазақ есімдерін жинақтап, жазылу нормаларын белгілеу. Қолданыстан алынғандықтан олар аты-жөн рәсімделуінің қазіргі жағдайынан нақты ақпараттар бере алады. Осы тізімнен А, Ә дыбыстарынан басталатын **1390** есімді кирилл және латын әріптерімен жазып көрдік. Санағанда кирилл қаріптерімен – **9542**, латын қаріптерімен – 10886 таңба қолданылатыны анықталды. Айырмашылық, яғни **1344** таңба артық қолданылатыны белгілі болыр отыр. Осы айырмашылықтарды ескерер болсақ, әліпби жасау ісінде бір дыбысқа бір таңба принципінің қаншалықты маңызды екенін шамалаймыз. Әсіресе Ai'dyngali'evi'c', Ai'jari'q, A'bi'bylla, A'bsa'lim, A'bsei'it т.б. секілді есімдерді жазу ауырлай түседі әрі мәтін ішінде қатар келіп қалған жағдайда оқылуы да қиындайды, бір есім мен екіншісінің арасын ажырату біраз бөгелуді талап етеді. Мысалы, егер бірінші буынның жіңішкелігіне қарай соңғы буынды да ыңғайлап жазатын болсақ, A'si'i'a' (Әсийә), A'li'i'a' (Әлийә) есімінде бес әріп орнына тоғыз таңба басылады екен, Ai'da'u'gen (Айдәурен) есімінде 8 орнына 11 әріп жазылады. Ілгеріде келтірілген сандардағы айырмашылық жаңа әліпбиді жетілдіре түсу қажет екенін көрсетеді.

7. Жаңа әліпби құрамындағы әріптердің мүмкіндігі шегінде азаматардың аты-жөнін жазуды транслитерациялау мәселесі. Мемлекет латын әліпбиіне көшкенде құжаттар да жаңаша толтырылады. Қазақстанда тұратын ұлттардың аты-жөні де осы жазу бойынша жазылатын болады. Бұрынғы әліпби құрамындағы әріптердің саны 42 болса, соңғысында ол 32-ге қасқарды. Қазақ тіліне жат дыбыстар аралас жүргенмен, бұның өзі жазу жүйесіне біршама жеңілдік әкеліп отыр. Атап айтқанда й, ь, ё, ю, я, ц, э, һ, щ әріптері енді қолданыста болмайды. Осы орайда әріптер санының қысқаруынан өзге ұлт өкілдерінің есімін таңбалауда қиындықтар туындамай ма? деген сұрақтың туындауы заңды. Тіл саласының мамандарына белгілі бұл әріптер таңбалайтын дыбыстар тіл жүйесінде аса маңызды рөл атқармайды, сондықтан өзге ұлт аты-жөндерін қазақ әліпбиіне транслитерациялауда қиындық тумайтыны анық. Соның ішінде орыс есімдеріне қатысты туындайтын мәселелер аз, өйткені олардың негізінен барлығы стандартталған. Жаңа қазақ әліпбиінде де транслитерациясына қайшы келетін ерекшелік жоқ, орыс тілінің дыбыстық нормасын сақтауға мүмкіндігі жеткілікті.

Жаңа әліпби қазақ тілінің, соның ішінде қазақ есімдерінің де жоғалтқанын қайтаратын, барын толықтыратын, сөйтіп ұлттық есімдеріміздің төл болмысын қайта жаңғыртатын құрал болады деп

күтілуде. Сондықтан ұлттық тілдің бейнесін сомдауға оның мүмкіндігі толық жетуі тиіс деп ойлаймыз. Соңғы ұсынылған әліпбидің өзіндік жетістіктері бар екенін ескере отырып, мына бір мәселелерді де назарда ұстап, мүмкін болса толықтырып жіберу тралы ұсынысымыз бар. Біріншіден, әлем елдері сөйлеп жатқан халықаралы тілмен, тіпті өзге елдердің ауыр ықпалына түспеген әзірбайжан, өзбек тілдері мен қазақ тілінің жағдайын салыстыруға болмайды. Сондықтан, қазақ әліпбиінде бір дыбысқа бір таңба принципі қатаң сақталуы тиіс. Олай етпеген жағдайда, қазіргі жылдамдыққа баса мән берілетін ақпараттық заманда кейбір дыбыстарымыздан айрылып қалуымыз мүмкін. Әсіресе ә (a'), ғ (g'), ң (n'), ө (o') дыбыстарына қауіп төніп тұрған секілді көрінеді. Өйткені бұл дыбыстарды жастар арасында қазірдің өзінде а, г, н, о түрінде айту дағдыға айналып қалды. Екіншіден, Ai'dyngali'evi'c', Ai'jari'kovna, Ai's'a, A'bi'bylla, A'bsa'lim, A'bsei'it, A'li'i'a', т.б. секілді есімдерді жазу ауырлай түседі әрі мәтін ішінде қатар келіп қалған жағдайда оқылуы да қиындайды, бір есім мен екіншісінің арасын ажырату біраз бөгелуді талап етеді. Мысалы, егер бірінші буынның жіңішкелігіне қарай соңғы буынды да ыңғайлап жазатын болсақ, A'si'i'a' Әсийә есімінде бес әріп орнына тоғыз таңба басылады екен. Бұл «рухани жаңғыру» талаптарында арнайы ескертілген мәселе.

Келесі бір назарда ұсталатын жағдай қазіргі кезде Республикамыздың антропонимдік кеңістігінде тек қазақ есімі ғана емес, Қазақстан халқының баршасына ортақ есімдер қоры қалыптасып келеді. Ол бірер жылдың көлемінде ғана емес, арысы дәстүр мен тарих ортақтығына, берісі наным-сенім мен дін ортақтығына, ал бүгінгісі біртұтас Қазақстан аумағының ортақтығына байланысты ерте дәуірлерден жалғасып келе жатқан табиғи түзіліс болып табылады. Сондықтан, «Рухани жаңғыру» бағдарламасының талаптарына сәйкес латын әліпбиінің аясында ұлттық ерекшеліктерін ескере отырып, біртұтас Қазақстан халықтары есімдерінің нормасын белгілеу міндеттері туындайды. Біз өзіміздің зерттеу бағытымызға байланысты соның ішінде қазақ есімдерінің жазылуына назар аударамыз. Кісі есімдері жеке адамдардың қалауымен таңдалады және оның мағынасын бір тілден екінші тілге аудару талап етілмейді, сондықтан құрамының күрделілігіне қарамай біртұтас тұлғасымен бір тілден екіншісіне оңай ауысып жүре береді. Бұл тарихи заңдылық, тек сол заңдылықты реттеп отыратын дыбыстық тұлғаның қалыбы назардан тыс қалмауы тиіс. Бүгінгі күн талабы тұрғысынан алғанда аталған топтағы есімдердің ішінен қазақ баласына қойылған, қойылмағанына қарамай, *тарих, дәстүр, діни сенім, мәдениет* сабақтастығы шартына сәйкес есімдердің қазақша жазылу нормасы белгіленуі тиіс. Ол бүгінгі күнмен қатар алдағы болашақ үшін де аса маңызды. Дүниеге келген балаларға жаңадан қойылатын есімдердің дұрыс жазылуын бақылау белгілі бір ережелерге немесе сөздіктер бойынша жазылу үлгілеріне сүйенуді талап етеді. Сондықтан Қазақстан

азаматтарының аты жөнін рәсімдеудің емле, ережелері және арнайы сөздігін құрастыру жұмыстарын осы бастан қолға алуымыз керек.

Сөз соңында алдағы атқарылатын жұмыстардың барысы бойынша жүзеге асыруды талап ететін мынандай міндеттерді атап өтпекпіз:

- Қазақстан азаматтарының аты-жөндерін латынға негізділеген қазақ әліпбиіне көшірерде «Рухани жаңғырудың» алдымызға қойып отырған талаптарын қатаң басшылыққа алу;

- Қазақстан азаматтарының аты-жөні бойынша дайындалған тізімді барынша толықтыра түсу;

- Қазақстан азаматтарының аты-жөнін жазуда кеткен кемшіліктерді іс жүзінде жолға қою;

- Жаңа әліпбидің бекітілген нұсқасының жетістіктері мен кемшіліктері бойынша тәжірибе көрсеткіштері бойынша нақты пікірлер ұсыну;

- Жаңа әліпбиді қолданғанда азаматтардың аты-жөнінің біртұтастығын назарға алу;

- Қолданыстан алып Қазақстан азаматтары аты-жөнінің біртұтас сөздігін дайындау.

4-бөлім. ОРЫС ТІЛІНДЕГІ ОНИМДЕРДІҢ ТРАНСЛИТЕРАЦИЯСЫНДАҒЫ ҚИЫНДЫҚТАР

Жалпы кіріспе бөлімі. Қазақстанда төл жазуы латын әліпбиіне көшкеннен кейін де екінші ресми тіл орыс тілі кирил жазуында қала бермек. Алайда еліміздегі орыс тіліндегі жер-су, елді мекен атаулары мен орыс аты-жөндері міндетті түрде жаңа латын әліпбиінде транслитерациялануға мәжбүр. Өйткені қазақ тілді ақпараттық кеңістікте орыстілді ономастикалық атаулар кеңінен қолданылады, күнделікті ақпараттық айналымда болады. Кирил графикасындағы орыс тілінің Ресейде арнайы романдау, латынша транслитерациялық жүйесі қолданылады. Біз келешекте сол ресейлік ережеге қаншалықты жүгінеміз, жоқ өз латын жазуымызға бейімдейміз бе? Деген мәселе туындайды. Қазақ латын графикасында таңбалау қажет екендігі күмән тудырмайды, өйткені мәтінде өзге транслитерациялық жүйенің ерекшеліктері көзге ұрып тұрады, оқшауланып көрініп тұрады. Сондықтан Қазақстандағы орыс тілді ономастикалық атауларды қазақ жазуының латын графикасына бейімдеу қажеттілігі туындайды. Оның транслитерациялау принциптері, параметрлері қандай болмақ деген сауалға жауап беру үшін осы проспект жоба аясында орындаушылар Қазақстан Республикасындағы жиі қолданыстағы географиялық атаулары мен елді мекен, кісі аттарының (тегі, аты, отчествосы) тізімін жасап, оларды апострофты латын графикасына транслитерациялап шықты және қиындық, күмән тудыратын тұстары көрсетілді. Мәселен, орыс тілінен кірген кейбір географиялық терминдер мен қазақ және орыс тілінің қатысуымен жасалған күрделі

атауларды жазу үлгісін қарастырды. Кейбір жағдайларда қазақ тілінің орфографиялық, орфоэпиялық, жазу емлесіне икемдестіріп таңбалады.

1. *Орыс тіліндегі құрамында ь графемасы бар жер-су аттарының жазылуы.*

Мысалы, топоним соңындағы мягкий знак **ь** таңбасын апостроф латиницамен қалай беруге болады, әлде арнайы таңба берілмейді ме? *Глядень - Gli`aden, Белый Камень - Belyi` Kamen* атауларында соңына таман берілген алдыңғы ерінді **е** жіңішке дауысты дыбыс кейінгі **н** дауыссыз дыбысты ұяндатып тұр, ал *Лань - Lan, Вольное - Volnoe* типтегі атаулардағы **а,о** жуан дауысты дыбыстар өзінен кейінгі **н** дыбысын орыс тіліндегідей ұяндатпай тұр. Яғни кері кирилге ретранслитерациялағанда *Лан, Волное* болып жазылады және айтылады. Бұл дегеніңіз, орыс тіліндегі сөздің жазылуы мен айтылуы, түптеп келгенде, түпнұсқа жазылуынан арылып, мекенжайлық қызметі бұзылып тұр. Бұдан шығар қандай жол бар? Еге *Lan*, сөзінің соңына ` (апостроф) белгісін қойсақ, сөз соңын ұяндатады ма? Сондай-ақ, *Полынь - Polyn, Скользящая - Skolzkaï`a* типтегі атаулардың сөз ортасындағы мягкий знак **ь** таңбасын қалай таңбалаймыз, мұндай сөздер қазақ тілінде латын графикасымен таңбалағанда ұяндығынан арылады екен. Апостроф жеке мағынаажыратқыш таңба ретінде ұяндықты бере ала ма орыс сөзінде? Осы мәселеге жауап іздеу қажет!

Мысалы, белорус тілінде мягкий знак белгісі қатысты әріптің төбесіне диакритикалық таңба(´) қою арқылы беріледі екен, мысалы, *дзь - dź, зь - ź, ль - ł, нь - ŋ, сь - ś, ць - ć: Агародня-Кузьмініцкая - Aharodnia-Kuźminickaia.*

Бір нұсқа ретінде Қазақстанның орыс тіліндегі жер-су атауларындағы мягкий знак белгісі осындай диакритикалық таңбамен берілсе қолайлы болар еді дейміз.

Артём типтес орыс антропонимдері 2015 жылғы стандарт бойынша *Artem* формасында транслитерацияланса, ішінара енгізілген өзгерістерден кейін *Artiom* формасында жазыла бастады.

4.1 Орыс тіліндегі жалқы есімдердің қазақ латын әліпбиі негізінде транслитерациясы (Г.Мадиеваның аналитикалық материалы).

Кіріспе. В связи с переходом казахского языка на новую графику, возникает много вопросов, связанных с кодификацией и стандартизацией имен собственных. В проблемное поле попадают русские имена собственные, функционирующие как на территории Казахстана, так и на территории России и которые используются в казахских текстах. Следует отметить, что Қазақстандағы екінші ресми тіл орыс тілі кирил жазуында қала бермек. В связи с этим возникает закономерный вопрос: необходимо ли их передавать на латинице? Кирил графикасындағы орыс тілінің Ресейде арнайы романдау, латынша транслитерациялық жүйесі

қолданылады. Біз келешекте сол ресейлік ережеге қаншалықты жүгінеміз, жоқ өз латын жазуымызға бейімдейміз бе? Деген мәселе туындайды. Безусловно, все русские имена собственные, которые включаются в любые письменные тексты на казахском языке, особенно это относится к названиям, распространенным на территории Казахстана, должны передаваться на казахском алфавите, основанном в настоящее время на латинской графике. При передаче с русского языка на латиницу русские имена собственные (топонимы, личные имена, фамилии, отчества, эргонимы, прагматонимы, названия периодической печати и др.), как правило, должны передаваться так, как они звучат в устной/письменной речи в русской культуре. Этот факт является непреложным правилом передачи любых оригинальных собственных имен на языки других лингвокультурных социумов с целью передачи достоверной адекватной формы имен, необходимой для их идентификации и узнаваемости.

В лингвистике для передачи собственных имен с одного языка на другой, в частности, с русского языка на латиницу, используются два подхода: транскрипция и транслитерация. Транскрипция – передача элементов звучащей речи (фонем, аллофонов, звуков) на письме с помощью какой-либо системы знаков, т.е. она основана на фонетическом принципе, в нашем случае, на передаче русских звуков латинскими буквами. Транслитерация – это побуквенная передача отдельных слов и текстов одной графической системы средствами другой системы, т.е. этот процесс заключается в передаче графического образа русского имени, в последовательной передаче букв. Отмечается, что способ транскрипции наиболее правильно передает звучание иноязычных слов, в нашем случае – русских имен, поскольку учитывается их произношение. Тем не менее, в сложных случаях (при отсутствии звуков, например, русского языка в казахском), используют как транскрипцию, так и транслитерацию, а порой и их комбинацию – комбинационный способ передачи.

Для передачи письменного казахского языка принят следующий казахский алфавит, основанный на латинской графике:

№	Написание	Звук	№	Написание	Звук
1	A a	[a]	17	N' n'	[ң], [нг]
2	A' a'	[ə]	18	O o	[o]
3	B b	[б]	19	O' o'	[ə]
4	D d	[д]	20	P p	[п]
5	E e	[e]	21	Q q	[к]
6	F f	[ф]	22	R r	[р]
7	G g	[г]	23	S s	[с]
8	G' g'	[Ғ]	24	S' s'	[ш]
9	H h	[x], [h]	25	C' c'	[ч]
10	I i	[i]	26	T t	[т]
11	I' i'	[и], [й]	27	U u	[ү]
12	J j	[ж]	28	U' u'	[ү]
13	K k	[к]	29	V v	[в]
14	L l	[л]	30	Y y	[ы]
15	M m	[м]	31	Y' y'	[у]
16	N n	[н]	32	Z z	[з]

Следует признать, что расположение отдельных букв настоящего алфавита не соответствует традиционному кириллическому расположению знаков, и даже не английскому и латинскому алфавиту. Например, звук *ф* (используемый в иноязычных словах, например, *кафедра*) разработанного казахского алфавита передается знаком *f* и стоит на 6-й позиции, в кириллице он обозначался буквой *ф* и стоял на 29-й позиции. Звук *г* передается буквой *G g* и стоит на 7-й позиции, тогда как в кириллическом алфавите он стоит на 5-й позиции. Необходимо отметить, что «*G g* – седьмая буква базового латинского алфавита, называется в латинском и немецком языках «гэ», во французском языке – «жэ», в английском языке – «джи», в испанском языке – «хе»» [<https://ru.wikipedia.org/wiki/G>]. Из этого следует, что данная буква обозначает разные звуки в разных языках, несмотря на то, что основу многих европейских языков составляет классический латинский алфавит, состоящий из 23 букв. Звук *жс* (используемый, например, в слове *жоба*) в

кириллице стоял на 10-й позиции, тогда как в алфавите на латинице он занимает 12-е место. Звук **в**, стоявший на 4-м месте в кириллице, в новом алфавите занимает 29-ю позицию, звук **з** занимает в настоящем алфавите 32-ю позицию, в старом – 11-ю и т.д. Это свидетельствует не только о полной смене порядка расположения букв кириллицы, но и во внешнем представлении нового алфавита, что связано с его визуальным восприятием.

Безусловно, что русские названия, появляющиеся по мере необходимости в казахском тексте – различных официальных/ неофициальных документах, географических картах, атласах, справочниках, словарях разного вида, жанра, типа, СМИ, копирайтинговых/реерайтинговых текстах и т.п., следует передавать на латинской графике. Известные Инструкции по передаче названий с одного языка на другой, рекомендации заседаний комитетов по созданию национальных справочников географических названий, включают такие вопросы, как «подготовка карт, справочников географических названий, руководящих принципов по вопросам топонимии и веб-сайтов» на соответствующих языках (<http://context.reverso.net>).

Қазақ латын графикасында таңбалау қажет екендігі күмән тудырмайды, өйткені мәтінде өзге транслитерациялық жүйенің ерекшеліктері көзге ұрып тұрады, оқшауланып көрініп тұрады. Сондықтан Қазақстандағы орыс тілді ономастикалық атауларды қазақ жазуының латын графикасына бейімдеу қажеттілігі туындайды. Оның транслитерациялау принциптері, параметрлері қандай болмақ деген сауалға жауап беру үшін осы prospect жоба аясында орындаушылар Қазақстан Республикасындағы жиі қолданыстағы географиялық атаулары мен елді мекен, кісі аттарының (тегі, аты, отчествосы) тізімін жасап, оларды апострофты латын графикасына транслитерациялап шықты және қиындық, күмән тудыратын тұстары көрсетілді. Мәселен, орыс тілінен кірген кейбір географиялық терминдер мен қазақ және орыс тілінің қатысуымен жасалған күрделі атауларды жазу үлгісін қарастырды. Кейбір жағдайларда қазақ тілінің орфографиялық, орфоэпиялық, жазу емлесіне икемдестіріп таңбалады.

Анализ принятого в Казахстане алфавита казахского языка дает основание утверждать, что отдельные буквы русского алфавита, которые передают специфические звуки русского языка, в этом алфавите не представлены. Это – ѐ, й, ц, щ, э, ю, я, ь.

4.1.1 Топонимдер

- 1. Орыс тіліндегі құрамында ѐ графемасы бар жер-су аттарының жазылуы.*

Особую сложность составляет начертание буквы ѐ, которая в русском языке обозначает двойной звук йо и дифференцирует лексическую или

грамматическую семантику. По правилам русской орфографии букву **ё** рекомендуется употреблять в следующих случаях:

1. для правильного опознания слова, напр.: всё, небо, летом, совершенный (в отличие соответственно от слов все, небо, летом, совершенный);

2. для указания правильного произношения слова (редкого, недостаточно хорошо известного, или имеющего распространённое неправильное произношение), напр.: сёрфинг, флёр, твёрже, щёлочка;

3. для указания правильного ударения в слове, напр.: приведённый, унесённый, осуждённый, новорождённый, ведро, узнаём (в отличие от ведро́, узнаём);

4. в собственных именах – фамилиях, географических названиях, напр.: Конёнков, Неёлова, Дежнёв, Кошелёв, Вёшенская, Олёкма («Правила русской орфографии и пунктуации», 1956 г., новая редакция 2006 г.).

Неверное написание имени собственного без буквы **ё** ведет к неверному его озвучанию и неправильному толкованию. Например, фамилии *Хрущёв*, *Горбачёв*, *Королёв* по-английски передают как *Khrus(h)chev*, *Gorbachev* и *Korolev*. В случае ретранслитерации они будут написаны в форме *Хрущев*, *Горбачев*, *Королев*. Правильно они должны передаваться в русской латинице как *Khrushchyov* (*Hruščëv*, *Hrušëv*), *Gorbachyov* (*Gorbačëv*), *Korolyov* (*Korolëv*) и т.п., в зависимости от применяемого способа транслитерации.

В русской орфографии отмечается, что «буквы **я**, **е**, **ё**, **ю** выполняют две функции:

• **после согласного** они сигнализируют о том, что предшествующая согласная буква обозначает мягкий согласный звук:

Сяду [с'áду], *сел* [с'эл], *сёл* [с'ол], *сюда* [с'уда];

• **после гласных букв**, в начале слова и после разделительных **ъ** и **ь** эти буквы обозначают два звука – согласный [**ј**] и соответствующий гласный:

Я – [ja], **е** – [jэ], **ё** – [jo], **ю** – [ju].

Например:

1. после гласных: *жуёт* [жујот], *бреют* [бр'эјут];

2. в начале слова: *ел* [jэл], *як* [jак];

3. после разделительных **ъ** и **ь**: *съел* [сјэл], *вьюн* [в'јун]».

Анализ и поиск наиболее адекватной передачи этих звуков графемами латиницы дает основание дифференцировать их. Так, букву **ё** в казахской латинице возможно передавать следующим образом:

а) буквой **О' о'**, передающей казахский звук **ө**, в случае, если **ё** стоит после согласных внутри слова, согласные звуки перед **ё** смягчаются с помощью апострофа ('), например: *Озерное* – *Оз'о'рное* (вместо

OZIORNAI'A), Орёл – Or'o'l (вместо ORIOL), Чёрная – C'o'rnaï'a (но не C'ERNAI'A);

б) сочетанием букв **Г'о' і'о'**, если звук **ё** стоит в начале слова, например: Ёлки – Г'о'łki'.

2. Орыс тіліндегі құрамында **й** графемасы бар жер-су аттарының жазылуы.

Звук **й** передан в казахском алфавите так же, как звук **и** – Г' і', например: название **Йошкар-Ола** (город в России, столица Республики Марий Эл) передается на казахской латинице как **Г'os'kar-Ola** и название г. **Ижевск** как **Г'jevsk**. Географические названия с компонентом, в котором имеется этот звук, также передаются графическим знаком **і'** – **Belyi' holm** (Белый холм). В связи с этим могут возникать проблемы с произношением русских топонимов, в которых имеется звук **й**, и, как следствие, с его идентификацией.

3. Орыс тіліндегі құрамында **ц** графемасы бар жер-су аттарының жазылуы.

В русском языке буква «ц» произносится почти всегда твёрдо перед звуками [а], [о], [у] и чуть смягчённо перед [э] и [и]. В казахском алфавите в новой редакции звука **ц** нет. В русской латинице этот звук передается буквой **с**. В связи с тем, что в казахской графике буква **с** в чистом виде без апострофа не задействована, то русский звук **ц** можно передать при помощи этой буквы, например: *Цыганка* – *Suganka* вместо *Tsuganka*, *Калмыцкий Ключ* – *Kalmyski'i' Kl'y's'* вместо *KALMYTsKI' KL'Y'S'*.

4. Орыс тіліндегі құрамында **щ** графемасы бар жер-су аттарының жазылуы.

Буква **щ** используется в ряде славянских кириллических алфавитах. Она занимает 27-ю позицию в русском алфавите и в литературном произношении обозначает долгий мягкий шипящий звук [ш'ш'], но встречаются также краткое мягкое [ш'], диалектное [шш] и устаревшее [ш'ч']), в болгарском алфавите занимает 26-ю позицию и произносится как [шт], в украинском алфавите эта буква является 30-й, но произносится как твёрдое [шч]) и т.д. В русском языке достаточно часто встречаются топонимы со звуком **щ**, например: *Щебенюха*, *Щебнюшка*, *Щелочиха*, *Щипалка*, *Щучье* и т.п. Этот звук является долгим мягким звуком [ш'ш'], но встречается также краткое мягкое [ш']. Этот звук следует отличать от звука, который обозначается буквой **ш**. В русской латинице этот звук обозначается **Šš šč**, тогда как **ш** – **Š š**. Для того, чтобы избежать неправильного произношения, следует звук **щ** обозначать при помощи имеющихся в новом казахском алфавите букв – **s'c'**: *Щучье* – *S'c'y'c'i'e*, *Щипалка* – *S'c'i'palka* (но не S'IPALKA, будет произноситься как Шипалка).

5. Орыс тіліндегі құрамында **ю** графемасы бар жер-су аттарының жазылуы.

В пункте 1 было отмечено, что буква **ю** выполняет две функции:

• **после согласного** она сигнализируют о том, что предшествующая согласная буква обозначает мягкий согласный звук: *сюда* [с'уда];

• **после гласных букв**, в начале слова и после разделительных **ъ** и **ь** эта буква обозначает два звука – согласный [j] и соответствующий гласный: [ju].

Например:

1. после гласных: *бреют* [бр'эют];

2. в начале слова: *юла* [јула];

3. после разделительных **ъ** и **ь**: *вьюн* [в'јун].

В русских топонимах этот звук встречается достаточно часто и на казахской латинице можно передать имеющимися в современном алфавите сочетаниями букв в следующих случаях:

• в начале слова как Г'у': *Юртово* – Г'у`rtovo

• в самом слове после согласной, которая обозначена как мягкая с помощью апострофа ('), как у': *Афонин Ключ* – Afoni'n Kl'y's', *Горюша* – Gor'y's'a.

6. *Орыс тіліндегі құрамында **я** графемасы бар жер-су аттарының жазылуы*

В русском языке буква я обозначает звук, который произносится после мягкого согласного или сочетание звуков – согласный [j] и гласный [а], выполняя две функции:

• **после согласного** она сигнализирует о том, что предшествующая согласная буква обозначает мягкий согласный звук:

мял [м'ал];

• **после гласных букв**, в начале слова эта буква обозначает два звука – согласный [j] и гласный [а],

Например:

1. после гласных: *маяк* [мајак];

2. в начале слова: *яма* [јама].

Русские топонимы с этими звуками следует передать с помощью имеющихся в казахском алфавите буквами: *Яровка* – Г'arovka, *Четверяков Лог* – С'etver'akov Log (но не С'etveri'akov Log).

7. *Орыс тіліндегі құрамында **ь** графемасы бар жер-су аттарының жазылуы.*

В русском языке согласные звуки дифференцируются по твердости – мягкости в отличие от казахского языка, в котором по критерию твердости – мягкости в соответствии с законом сингармонизма различаются гласные звуки. На письме в русском языке мягкость согласного обозначается с помощью мягкого знака – **ь**: *Пальгов* (Талғар ауд.), *Полынь* (Жаңаарқа ауд.), *Лань* (Айыртау ауд.) и др. Топоним ішінде немесе соңындағы мягкий знак **ь** таңбасын латиницамен қалай беруге болады, әлде арнайы таңба берілмейді ме? *Белый Камень* – Belyi` Kamen атауында соңына таман берілген алдыңғы ерінді **е** жінішке дауысты дыбыс кейінгі **н** дауыссыз дыбысты ұяндатып тұр, ал *Пальгов* – Palgov,

Полынь – *Polyn*, *Лань* – *Lan*, *Вольное* – *Volnoe* типтегі атаулардағы **а, о, ы** жуан дауысты дыбыстар өзінен кейінгі **г, н** дыбысын орыс тіліндегідей ұяңдатпай тұр. По закону сингармонизма эти слова на казахском языке будут произноситься как твердые. В связи с этим кері кирилге ретранслитерациялағанда *Белый Камен*; *Палгов*, *Полын*, *Лан*, *Волное* болып жазылады және айтылады. Бұл дегеніңіз, орыс тіліндегі сөздің жазылуы мен айтылуы, түптеп келгенде, түпнұсқа жазылуынан арылып, мекенжайлық қызметі бұзылып тұрады. Бұдан шығар қандай жол бар? Егер *Lan*, сөзінің соңына **́** (апостроф) белгісін қойсақ, сөз соңын ұяңдатады ма? Сондай-ақ, *Полынь* – *Polyn*, *Скользкая* – *Skolzkai`a* типтегі атаулардың сөз ортасындағы мягкий знак **ь** таңбасын қалай таңбалаймыз, мұндай сөздер қазақ тілінде латын графикасымен таңбалағанда ұяңдығынан арылады екен. Апостроф жеке мағынаажыратқыш таңба ретінде ұяңдықты бере ала ма орыс сөзінде?

Алайда кісі есімдеріне, географиялық атауларға қатысты орыс тілінің латын графикасында транслитерациялаудың соңғы жылдардағы ереже-нұсқаулықтарында мягкий знак- **ь** белгісі мүлдем қолданылмай тастаған, мысалы, *Olga* – *Ольга*, *Volnoe* – *Вольное*. Қазақстан аумағында жартысы қазақша, жартысы орысша атаулар, қосөзді күрделі атаудың алғашқы сыңары орыс тіліндегі сын есіммен кездесетін жағдайлар, яғни гибрид атаулар бар екендігін айту керек. Мысалы, *Светлый Жаркөл*, *Күріш Даласы разъезы*, *Правый Усть-Қалжыр*, *Никольско-Бурлықское*, *Зааятская*. Мұндай типтегі тіларалық интерференция нәтижесінде пайда болған топонимдердің өзіндік орфографиялық, емлелік ерекшелігі қалыптасқан, сондықтан оларды орыс және қазақ тілі нормаларын қолдана отырып, зерттеу керек. Бұл болашақ ойланатын, ғылыми негізін анықтайтын мәселе Осы мәселеге жауап іздеу қажет!

Мысалы, белорус тілінде мягкий знак белгісі қатысты әріптің төбесіне диакритикалық таңба (**́**) қою арқылы беріледі екен, мысалы, *дзь - dź, зь - ź, ль - ł, нь - ń, сь - ś, ць - ć: Агародня-Кузьмініцкая - Aharodnia-Kuźminickaја*.

Бір нұсқа ретінде Қазақстанның орыс тіліндегі жер-су атауларындағы мягкий знак белгісі осындай диакритикалық таңбамен берілсе қолайлы болар еді дейміз.

Можно предложить и другой вариант: поскольку в новой латинице активно используется апостроф, а в международной транскрипции мягкость согласного или гласного также передается с помощью апострофа, то в связи с этим вполне возможно обозначать мягкость согласного в русских именах собственных при помощи апострофа (**́**): Ельск – El’sk. В этом случае подобные имена собственные будут произноситься так, как в языке-оригинале, без фонетических искажений. Нами разработана таблица, в которой буквы русского алфавита передаются современной графикой казахского языка:

Проект Приложения
к Инструкции по транслитерации
русских географических названий
буквами латинского алфавита

Таблица транслитерации букв русского алфавита
буквами латинского алфавита казахского языка

Буква русского алфавита	Соответствующая буква латиницы	Примеры транслитерации русских географических названий
А а	A a	Азов – Azov
Б б	B b	Бобровск – Bobrovsk
В в	V v	Воркута – Vorkuta
Г г	G g	Гомель – Homiel', Гаўя - Найја
Д д	D d	Добруш – Dobrus'
Е е	E e	Елабуга – Elabuga Ельск – El'sk, Бабаево – Babaevo
Ё ё	O' o'	Молодёжный – Molod'o'jni'
	Г'o' i'o'	Йошкар-Ола – Г'o's'kar-Ola
Ж ж	J j	Железинск – Jelezinsk
З з	Z z	Изумрудный – Г'zumrudnyi'
И и	Г' i'	Иваново – Г'vanovo
Й й	Г' i'	Йошкар-Ола – Г'os'kar-Ola Лагойск – Lagoi'sk
К к	K k	Круглое – Krugloe
Л л	L l	Лосиха – Losi'ha
М м	M m	Мохнатка – Mohnatka
Н н	N n	Николаева – Ni'kolaeva
О о	O o	Орлова – Orlova
П п	P p	Петрова – Petrova
Р р	R r	Рулиха – Ry'li'ha
С с	S s	Самсоновка – Samsonovka
Т т	T t	Таволжанка – Tavoljanka
У у	Y' y'	Уварово – Y'varovo
Ф ф	F f	Фаткина – Fatki'na
Х х	H h	Халзан – Halzan
Ц ц	C c	Церковка – Cerkovka
Ч ч	C' c'	Черногорка – C'ernogorka
Ш ш	S' s'	Шматова – S'matova
Щ щ	S'c' s'c'	Щебнюха – S'c'ebn'y'ha
Ы ы	Y y	Рассыпная – Rassypnai'a
Ь ь		Шульбинка – S'yul'bi'nka
Э э	E e	

Ю ю	Г'у' і'у'	Юртово – Г'у`rtovo
Я я	Г'а і'а	Яровская Сопка – Г'arovskai'a Sopka

4.1.2 Антропонимдер

1. Орыс тілінің құрамында ё графемасы бар кісі аттарының жазылуы.

В собственных именах – фамилиях, географических названиях, напр.: Конёнков, Неёлова, Дежнёв, Кошелёв, Вёшенская, Олёкма («Правила русской орфографии и пунктуации», 1956 г., новая редакция 2006 г.).

Неверное написание имени собственного без буквы ё ведет к неверному его озвучанию и неправильному толкованию. Например, фамилии Хрущёв, Горбачёв, Королёв по-английски передают как *Khrus(h)chev*, *Gorbachev* и *Korolev*. В случае ретранслитерации они будут написаны в форме *Хрущев*, *Горбачев*, *Королев*. Правильно они должны передаваться в русской латинице как *Khrushchyov* (*Hruščëv*, *Hrušëv*), *Gorbachyov* (*Gorbačëv*), *Korolyov* (*Korolëv*) и т.п., в зависимости от применяемого способа транслитерации.

В русской орфографии отмечается, что «буквы **я, е, ё, ю** выполняют две функции:

- **после согласного** они сигнализируют о том, что предшествующая согласная буква обозначает мягкий согласный звук:

Сяду [с'аду], *сел* [с'эл], *сёл* [с'ол], *сюда* [с'уда];

- **после гласных букв**, в начале слова и после разделительных **ъ** и **ь** эти буквы обозначают два звука – согласный [**ј**] и соответствующий гласный:

Я – [ja], **е** – [jэ], **ё** – [jo], **ю** – [ju].

Например:

1. после гласных: *жуёт* [жујот], *бреют* [бр'эјут];

2. в начале слова: *ел* [j'эл], *як* [j'ак];

3. после разделительных **ъ** и **ь**: *съел* [с'j'эл], *вьюн* [в'j'ун]».

Поиск наиболее адекватной передачи этих звуков графемами латиницы дает основание дифференцировать их. Так, букву ё в казахской латинице возможно передавать следующим образом:

а) буквой **О' о'**, передающей казахский звук **o**, в случае, если ё стоит после согласных внутри слова, согласные звуки перед ё смягчаются с помощью апострофа ('), например: *Озерное* – *Oz'o'rhoe* (вместо OZIORNAI'A), *Орёл* – *Or'o'l* (вместо ORIOL), *Чёрная* – *C'o'rnaï'a* (но не C'ERNAI'A);

б) сочетанием букв **Г'о' і'о'**, если звук ё стоит в начале слова, например: *Ёлки* – *G'o'lki'*.

2. Орыс тіліндегі құрамында й графемасы бар кісі аттарының жазылуы.

Звук **й** передан в казахском алфавите так же, как звук **и** – Г' і', например: название **Йошкар-Ола** (город в России, столица Республики

Марий Эл) передается на казахской латинице как **G'os'kar-Ola** и название г. **Ижевск** как **G'jevsk**. Географические названия с компонентом, в котором имеется этот звук, также передаются графическим знаком **i' – Belyi' holm** (Белый холм). В связи с этим могут возникать проблемы с произношением русских топонимов, в которых имеется звук **й**, и, как следствие, с его идентификацией.

3. *Орыс тіліндегі құрамында **ц** графемасы бар кісі аттарының жазылуы.*

В русском языке буква «ц» произносится почти всегда твёрдо перед звуками [а], [о], [у] и чуть смягчённо перед [э] и [и]. В казахском алфавите в новой редакции звука **ц** нет. В русской латинице этот звук передается буквой **с**. В связи с тем, что в казахской графике буква **с** в чистом виде без апострофа не задействована, то русский звук **ц** можно передать при помощи этой буквы, например: *Цыганка – Cuganka* вместо *Tsuganka*, *Калмыцкий Ключ – Kalmyski'i' Kl'y'c'* вместо *KALMYTsKI' KL'Y'c'*.

4. *Орыс тіліндегі құрамында **щ** графемасы бар кісі аттарының жазылуы.*

Буква **щ** используется в ряде славянских кириллических алфавитах. Она занимает 27-ю позицию в русском алфавите и в литературном произношении обозначает долгий мягкий шипящий звук [ш'ш'], но встречаются также краткое мягкое [ш'], диалектное [шш] и устаревшее [ш'ч']), в болгарском алфавите занимает 26-ю позицию и произносится как [шт], в украинском алфавите эта буква является 30-й, но произносится как твёрдое [шч]) и т.д. В русском языке достаточно часто встречаются топонимы со звуком **щ**, например: *Щебенюха, Щебнюшка, Щелочиха, Щипалка, Щучье* и т.п. Этот звук является долгим мягким звуком [ш'ш'], но встречается также краткое мягкое [ш']. Этот звук следует отличать от звука, который обозначается буквой **ш**. В русской латинице этот звук обозначается **šć šć**, тогда как **ш** – **š š**. Для того, чтобы избежать неправильного произношения, следует звук **щ** обозначать при помощи имеющихся в новом казахском алфавите букв – **s'c'**: *Щучье – S'c`y`c`i'e*, *Щипалка – S'c'i'palka* (но не *S'IPALKA*, будет произноситься как Шипалка).

5. *Орыс тіліндегі құрамында **ю** графемасы бар жер-су аттарының жазылуы.*

В пункте 1 было отмечено, что буква **ю** выполняет две функции:

- **после согласного** она сигнализирует о том, что предшествующая согласная буква обозначает мягкий согласный звук: *сюда* [с'уда];

- **после гласных букв**, в начале слова и после разделительных **ь** и **ъ** эта буква обозначает два звука – согласный [j] и соответствующий гласный: [ju].

Например:

1. после гласных: *бреют* [бр'эют];
2. в начале слова: *юла* [јула];

3. после разделительных *ъ* и *ь*: *вьюн* [в'ју́н].

В русских топонимах этот звук встречается достаточно часто и на казахской латинице можно передать имеющимися в современном алфавите сочетаниями букв в следующих случаях:

- в начале слова как *Г'у'*: *Юртово* – *Г'у`rtovo*
- в самом слове после согласной, которая обозначена как мягкая с помощью апострофа ('), как *у'*: *Афонин Ключ* – *Afoni'n Kl'y's'*, *Горюша* – *Gor'y's'a*.

6. *Орыс тіліндегі құрамында я графемасы бар кісі аттарының жазылуы*

В русском языке буква *я* обозначает звук, который произносится после мягкого согласного или сочетание звуков – согласный [*ј*] и гласный [*а*], выполняя две функции:

• **после согласного** она сигнализирует о том, что предшествующая согласная буква обозначает мягкий согласный звук:

мял [м'ал];

• **после гласных букв**, в начале слова эта буква обозначает два звука – согласный [*ј*] и гласный [*а*],

Например:

1. после гласных: *маяк* [мајак];

2. в начале слова: *яма* [јама].

Русские топонимы с этими звуками следует передать с помощью имеющихся в казахском алфавите буквами: *Яровка* – *Г'arovka*, *Четверяков Лог* – *С'etver'akov Log* (но не *С'etveri'akov Log*).

7. *Орыс тіліндегі құрамында ь графемасы бар кісі аттарының жазылуы.*

В русском языке согласные звуки дифференцируются по твердости – мягкости в отличие от казахского языка, в котором по критерию твердости – мягкости в соответствии с законом сингармонизма различаются гласные звуки. На письме в русском языке мягкость согласного обозначается с помощью мягкого знака – *ь*: *Пальгов* (Талғар ауд.), *Полынь* (Жаңаарқа ауд.), *Лань* (Айыртау ауд.) и др. Топоним ішінде немесе соңындағы мягкий знак *ь* таңбасын латиницамен қалай беруге болады, әлде арнайы таңба берілмейді ме? *Белый Камень* – *Belyi` Kamen* атауында соңына таман берілген алдыңғы ерінді *е* жіңішке дауысты дыбыс кейінгі *н* дауыссыз дыбысты ұяңдатып тұр, ал *Пальгов* – *Palgov*, *Полынь* – *Polyn*, *Лань* – *Lan*, *Вольное* – *Volnoe* типтегі атаулардағы *а*, *о*, *ы* жуан дауысты дыбыстар өзінен кейінгі *г*, *н* дыбысын орыс тіліндегідей ұяңдатпай тұр. По закону сингармонизма эти слова на казахском языке будут произноситься как твердые. В связи с этим кері кирилге ретранслитерациялағанда *Белый Камен*; *Палгов*, *Полын*, *Лан*, *Волное* болып жазылады және айтылады. Бұл дегеніңіз, орыс тіліндегі сөздің жазылуы мен айтылуы, түптеп келгенде, түпнұсқа жазылуынан арылып, мекенжайлық қызметі бұзылып тұрады. Бұдан шығар қандай жол бар?

Егер *Lan*, сөзінің соңына *˘* (апостроф) белгісін қойсақ, сөз соңын ұяңдатады ма? Сондай-ақ, *Полынь – Polyn*, *Скользкая – Skolzkaï`a* типтегі атаулардың сөз ортасындағы мягкий знак **ь** таңбасын қалай таңбалаймыз, мұндай сөздер қазақ тілінде латын графикасымен таңбалағанда ұяңдығынан арылады екен. Апостроф жеке мағынаажыратқыш таңба ретінде ұяңдықты бере ала ма орыс сөзінде?

Алайда кісі есімдеріне, географиялық атауларға қатысты орыс тілінің латын графикасында транслитерациялаудың соңғы жылдардағы ереже-нұсқаулықтарында мягкий знак- **ь** белгісі мүлдем қолданылмай тастаған, мысалы, *Olga – Ольга*, *Volное – Вольное*. Қазақстан аумағында жартысы қазақша, жартысы орысша атаулар, қосөзді күрделі атаудың алғашқы сыңары орыс тіліндегі сын есіммен кездесетін жағдайлар, яғни гибрид атаулар бар екендігін айту керек. Мысалы, *Светлый Жаркөл*, *Күріш Даласы разъезы*, *Правый Усть-Қалжыр*, *Никольско-Бурлықское*, *Зааятская*. Мұндай типтегі тіларалық интерференция нәтижесінде пайда болған топонимдердің өзіндік орфографиялық, емлелік ерекшелігі қалыптасқан, сондықтан оларды орыс және қазақ тілі нормаларын қолдана отырып, зерттеу керек. Бұл болашақ ойланатын, ғылыми негізін анықтайтын мәселе Осы мәселеге жауап іздеу қажет!

Мысалы, белорус тілінде мягкий знак белгісі қатысты әріптің төбесіне диакритикалық таңба (˘) қою арқылы беріледі екен, мысалы, *дзь - dź*, *зь - ź*, *ль - ł*, *нь - ń*, *сь - ś*, *ць – ć*: *Агародня-Кузьмініцкая - Aharodnia-Kuźminickaja*.

Бір нұсқа ретінде Қазақстанның орыс тіліндегі жер-су атауларындағы мягкий знак белгісі осындай диакритикалық таңбамен берілсе қолайлы болар еді дейміз.

Можно предложить и другой вариант: поскольку в новой латинице активно используется апостроф, а в международной транскрипции мягкость согласного или гласного также передается с помощью апострофа, то в связи с этим вполне возможно обозначать мягкость согласного в русских именах собственных при помощи апострофа (˘): Ельск – El˘sk. В этом случае подобные имена собственные будут произноситься так, как в языке-оригинале, без фонетических искажений.

Правила транслитерации

1. В русском языке гласные **е, ё, ю, я** – это йотированные гласные. В связи с этим эти гласные передаются в зависимости от позиции в слове разными случаями:

- в начале имени собственного буква е транслитерируется как e-: ЕЛОВКА – ELOVKA;
- в начале имени собственного буквы ё, ю, я транслитерируются как i'о-, i'y' -, i'a- : Г'У'ДИНА (Юдиха), Г'АРОВКА (ЯРОВКА);
- в середине слов после согласных пишется -e-: С'ЕСНОКОВКА (ЧЕСНОКОВКА);

- в середине слов после мягких согласных пишется -y', -a: HAR'Y'ZHA (ХАРИОЗИХА), Y'ST'Y'MKA (УСТЮМКА), T'Y'T'Y'NOVKA (вместо TI'Y'TI'Y'NOVKA) (ТЮТЮНОВКА), M'AKONKA'A (МЯКОНЬКАЯ);

- в середине слов после гласных – i'e-, i'o-, - i'y', - i'a-:

- в конце слов написание йотированных гласных, как и в предыдущем случае с е, ё, ю, я, зависит от того, предшествует ли такой гласной гласный звук или согласный: КАЗАЧЬЯ – KAZAC'YA.

2. Мягкость согласных обозначается апострофом ('): ГОРЬКАЯ – GOR'KA'A, КРАСНЕНЬКОЕ – KRASNEN'KOE.

5-бөлім. ШЕТЕЛ ТІЛДЕРІНДЕГІ ОНОМАСТИКАЛЫҚ АТАУЛАРДЫҢ ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ ЛАТЫН ГРАФИКАСЫ НЕГІЗІНДЕ ТРАНСЛИТЕРАЦИЯЛАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Қазақ тіліне өзге тілден енген ономастикалық атауларды экзоним деген терминмен белгіейді. Экзоним термині, жалпы, алыс шетел атауларына қатысты айту қалыптасқан. Орыс тілді атаулар Қазақстан жерінде көптеп кездесетіндіктен экзоним болып қабылданбайды.

Бұл проспект-жоба аясында 190 шетел мемлекет атауы, 190 астана атауы, ірі халықаралық әуежай атаулары, кейбір танымал әлемдегі ірі физика-географиялық нысана атаулары, сондай ақ, әлемдік мәдениеттегі танымал тұлғалардың аты-жөндері зерттеу нысаны ретінде алынып отыр.

Аталған экзонимдер тобының қарастыру реті мынадай: 1. кирилл графикасындағы жазуы беріледі; 2. жаңа қазақ латын графикасындағы транслитерациясы; 3. халықаралық стандартқа сай жазылуы; 4. экзонимдердің түрік, әзербайжан, өзбекжәне кейбір жағдайда еуропа тілдеріндегі салғастырмалы транслитерациясы берілді.

Көптеген ел, астана атаулары қазақ тіліне орыс тілі арқылы енгендігі белгілі. Зерттеу нәтижесінде кейбір экзонимдерге өзгеріс енгізілуі мүмкін. Жоба ретінде осы жоба шеңберінде ұсыныс айтылады.

1. Мемлекет және астана атаулары мен кейбір ірі әлемдік физика-географиялық атаулардың транслитерациясы мен аударма мәселесі.

2. Прецеденттік феноменонимдер (әлемдік мәдениеттің танымал тұлғалары есімдері)

3. Қазақстан мегаполистеріндегі латын графикасында қолданылып жүрген фирма, компания, бизнес-орталық, тұрғын үй кешен аттары, банк, фитнес-клуб, сауда орталықтары мен бутик және т.б. коммерциялық нысана атауларын жаңа апостроф латын графикасында транслитерациялау ерекшеліктері.

5.1 Мемлекет, астана атауларының қазақ тілінің латын әліпбиінде транслитерациялау ерекшеліктері (Н.Оңғарбай)

Ғылыми әдебиетте әр ел халықтарының өзін этнос ретіндегі таныған ат пен қатар сырттағы көршілес халықтар мен мемлекеттер берген аты болады. Өзін өзі атау үрдісі *эндоэтноним* терминімен белгіленсе, өзге халықтардың қойған атын *экзоэтноним* дейді. Халық, мемлекет атауларының халықаралық мәдени, ономастикалық кеңістікте қалыптасуының өзіндік көптеген жүзжылдық, тіптен мыңжылдық тарихы бар.

Әр елдің, мемлекеттің атауының қалыптасуының өзі жеке үлкен қызықты ғылыми мәселе. Көп жағдайда оларға сырттан қойған аттар ұнамай да жатады. Мәселен, *Қытайдың* аты еуропа өркениетінде *China* деп атау қалыптасқан, ол атау өте көне дәуірлерден келе жатқан алғашқы б.д. III ғ. Цинь император әулетінің атынан еуропалықтар тарапынан қойылған. Ал орыс тіліндегі *Китай* атауы елдің солтүстігін мекендеген кидан тайпа атынан қойылған. Қытайлықтар өздерін «хань», «ханьсу» деп атап, елін *Жуңго* деп атау қалыптасқан, яғни «Орталық патшалық», «Жердің, әлемнің кіндігінде орналасқан, аспан асты елі» дегенді білдіреді екен.

Көптеген мемлекет пен елдердің атаулары негізінен орыс тіліндегі ғылыми әдебиеттен енгендігі белгілі. Олардың жазылуы мен айтылуы ТМД құрамындағы бұрынғы КССРО мемлекеттерінің тілінде көбінде орыс тіліндегі нұсқасы танымал әрі жақын болғанымен, шетел мемлекет атаулары өзге әлемге ағылшын тілі арқылы жазылуы мен айтылуы арқылы еніп отыр.

Сол сияқты қазіргі әлем картасында, мектеп оқулықтарында әрқайсымызға танымал әрі үйреншікті болып кеткен көптеген мемлекет атауларының өз атаулары мүлдем басқа екен. Мысалы, *Абхазия – Апсны, Австралия – Острэлия, Австрия – Остеррайх,*

Албания – Шкиперия, Алжир - Альджазаир,

Англия – Ингланд, Армения – Хайастан,

Грузия – Сакартвело, Германия – Дойчланд,

Греция – Эллада, Дания – Данмарк,

Үндістан – Бхарат, Ирландия – Эйре,

Литва – Летува, Польша – Польшка,

Солтүстік Корея – Пукчосон, Тайланд – Пратхет – Тхаи,

Хорватия – Хрватска, Черногория – Црна гора, Чехия – Ческо,

Швейцария – Швайц, Швеция – Сверие,

Финляндия – Суоми, Эстония – Ээсти,

Эфиопия – Итьёппья, Оңтүстік Корея – Намхан, Жапония – Ниппон және т.б.

Қазақ тілінде кейбір шетел мемлекеттерінің тарихи қалыптасқан атауы, жазылуы бар. Мәселен, *Германия* мемлекетінің атын *Алмания*, *Алман елі* формасында қазақ тілінде қолдану қалыптасқан. Бұл қазақ тілінің ерекшеліктеріне бейімдеу деп түсінеміз. Алайда олай емес екен. Қазақ тіліне *Алмания* атауы тектен тек еніп отырған жоқ, оның ұзақ сонар тарихы бар екен. Рейн өзенінің сағасын 2000 жыл бұрын мекендеген тайпалар өздерін «германдықтар» деп атаған, яғни «ger» («найза») және «man» сөзі «адам» дегенді білдірген. Ежелгі римдіктер де германдықтар деп атаған, ал Рейннің шығыс жағалауын герман тайпалармен қатар славян, көшпенді ғұн тайпалары мекендегеніне байланысты түгелдей «Allemagnia», яғни «әр текті халықтар мекені» деп атаған екен. Ал орыстар германдықтарды «немцы» деп тілдерін түсінбегендіктен «немой»- «мылқау елі» деп атап кеткен. Байқағанымыздай, әр елдің атауы терең тарихқа, көне этимологияға жетелейді.

Бұл жоба аясындағы басты мақсатымыз, әлемдегі танымал мемлекеттердің (шалғай елдерді есепке алмағанда) атын орыс тіліндегі формасын сол қалпында аламыз ба, әлде тіліміз латын графикасына көшкен тұста осы мәселелерді тіліміздің ыңғайна қарап, барлық елдерді болмаса да, ішінара транслитерациялаймыз ба? деген сауал туындайды. Өйткені шетел мемлекет атауларының барлығы қазақ тіліне орыс тілінен еніп, оның сөзжасамдық ерекшелігін, жалғау, қосымша, жұрнақтарына дейін иеленген. Сондықтан көптеген елдердің атауының өз тілінде халықаралық стандартқа айналған ағылшын тілінде, сондай ақ, түркі тілдеріндегі (түрік, әзербайжан, өзбек), өзге еуропалық әлем тілдеріндегі (француз, испан) жазуын саралай отырып, қандай да бір нұсқасы қазақ тіліне жақын келе ме деген ой келеді. Төмендегі мемлекет атауларының кестесіне назар аударсақ, түркі тілдеріндегі, еуропа тілдеріндегі транслитерациясының қайсы қазақ тіліндегі апостроф графикалы латын әліпбиімізге жақын, соны қай тілдегі транслитерация нақтырақ береді? Әлбетте түркі тілдеріндегі жазу, транслитерация жақынырақ көрінеді.

Кирилше қазақ/орыс тілдеріндегі жазуы	Қазақ тілінде апостроф латын	Халықаралық стандарт Ағылшын тілдегі	Түрік, өзбек, әзірбайжан тілдерінде (латын)	Испан тілінде	Француз тілінде
Нидерланд	Ni'derland	Netherlands	Hollanda (түрік), Gollandiya(өзбек), Hollandiya(әзірбайжан)	Países Bajos	Pays-Bas
Грекия	Greki'i'a	Greece	Yunanistan (түрік), Gretsia(өзбек), Yunanistan(әзірбайжан)	Grecia	Greece
Германия	Germani'i'a	Germany	Almanya (түрік), Germaniya(өзбек), Almaniya(әзірбайжан)	Alemania	Allemagne
Швейцария	S'veitsari'i'a	Switzerland	İsviçre (түрік), Shveysariya (өзбек),	Suiza	Suisse

			İsveçrə (əзірбайжан)		
Бельгия	Belgi'i'a	Belgium	Belçika (түрік), Belgiya (өзбек), Belçika (əзірбайжан)	Bélgica	Belgique
Мажарстан	Majarstan	Hungary	Macaristan (түрік), Vengriya (өзбек), Macaristan (əзірбайжан)	Hungría	Hungary
Польша	Pols'a	Poland	Polonya (түрік), Polsha (өзбек), Polşa (əзірбайжан)	Polonia	Pologne
Литва	Li'tva	Lithuania	Litvanya (түрік), Litva (өзбек), Litva (əзірбайжан)	Lituania	Lituanie
Ирландия	I'rlandi'i'a	Ireland	İrlanda (түрік), Irlandiya (өзбек), İrlandiya (əзірбайжан)	Irlanda	Irlande
Хорватия	Horvati'i'a	Croatia	Hırvatistan (түрік), Xorvatiya (өзбек), Xorvatiya (əзірбайжан)	Croacia	Croatie
Дания	Dani'i'a	Denmark	Danimarka (түрік), Daniya (өзбек), Danimarka (əзірбайжан)	Dinamarca	Danemark
Ұлыбритания	Ulybri'tani'i'a	Great Britain	Büyük Britanya (түрік), Buyuk Britaniya (өзбек), (əзірбайжан) Böyük Britaniya (əзірбайжан)	Reino Unido	Royaume-Uni
Ресей	Resei'	Russia	Rusya (түрік), Rossiya (өзбек), Rusiya (əзірбайжан)	Rusia	Russie
Норвегия	Norvegi'i'a	Norway	Norveç (түрік), Norvegiya (өзбек), Norveç (əзірбайжан)	Noruega	Norvège
Франция	Fransi'i'a	France	Fransa (түрік), Frantsiya (өзбек), Fransa (əзірбайжан)	Francia	France
Исландия	I'slandi'i'a	Iceland	İzlanda (түрік), Islandiya (өзбек), Islandiya (əзірбайжан)	Islandia	Islande
Латвия	Latvi'i'a	Latvia	Letonya (түрік), Latviya (өзбек), Latviya (əзірбайжан)	Letonia	Lettonie
Италия	I'tali'i'a	Italy	İtalya (түрік), Italiya (өзбек), İtaliya (əзірбайжан)	Italia	Italie
Болгария	Bolgari'i'a	Bulgaria	Bulgaristan (түрік), Bolgariya (өзбек), Bolqarıstan (əзірбайжан)	Bulgaria	Bulgarie
Швеция	S'vetsi'i'a	Sweden	İsveç (түрік), Shvetsiya (өзбек), İsveç (əзірбайжан)	Suecia	Suède
Черногория	C'ernogori'i'a	Montenegro	Karadağ (түрік), Chernogoriya (өзбек),	Montenegro	Monténégro

			Çernoqoriya(әзірбайжан)		
Иордания	İ'ordani'i'a	Jordan	Ürdün(түрік), İordaniya(өзбек), İordaniya(әзірбайжан)	Jordán	Jordan
Түркия	Ty'rki'i'a	Turkey	Türkiye(түрік), Turkiya (өзбек), Türkiya(әзірбайжан)	Turquía	Turquie
Қазақстан	Qazaqstan	Kazakhstan	Kazakistan(түрік), Qozog'iston(өзбек), Qazaxıstan(әзірбайжан)	Kazakhstan	Kazakhstan
Сирия	Si'ri'i'a	Syria	Suriye(түрік), Suriya(өзбек), Suriya(әзірбайжан)	Siria	Syrie
Кипр	Ki'pr	Cyprus	Kıbrıs(түрік), Kıpr(өзбек), Kıpr(әзірбайжан)	Chipre	Chypre
Қытай	Qytai'	China	Çin(түрік), Xitoy(өзбек), Çin(әзірбайжан)	China	Chine
Грузия	Gry'zi'i'a	Georgia	Gürcistan(түрік), Gruziya(өзбек), Gürcüstan(әзірбайжан)	Georgia	Géorgie
Моңғолия	Mon'g'oli'i'a	Mongolia	Moğolistan(түрік), Mo'g'uliston), (өзбек), Monqolustan(әзірбайжан)	Mongolia	Mongolie
Кувейт	Ky'vei't	Kuwait	Kuwait(түрік), Quvayt(өзбек), Küveyt(әзірбайжан)	Kuwait	Kuwait
Сауд Арабиясы	Say'd Arabi'i'asy	Saudi Arabia	Suudi Arabistan(түрік), Saudiya Arabistoni(өзбек), Səudiyyə Ərəbistanı(әзірбайжан)	Arabia Saudita	Arabie Saoudite
Палестина	Palesti'na	Palestine	Filistin(түрік), Falastin(өзбек), Fələstin(әзірбайжан)	Palestina	Palestine
Мысыр	Mysyr	Egypt	Mısır(түрік), Misr(өзбек), Misir(әзірбайжан)	Egipto	Egypte
Чили	C'i'li'	Chile	Şili(түрік), Chili(өзбек), Çili(әзірбайжан)	Chile	Chili

Мәселен, *Швеция, Финляндия* атаулары орыс тіліне ағылшын тілінен енген, сондықтан кейбір жағдайда, ауызекі сөйлеу, публицистика тілінде *Швед елі, Фин* елі сынды қазақы нұсқада айтқан дұрыс сияқты. Бұл осы жоба аясында ұсыныс ретінде келтіреміз.

Жалпы экзонимдік атауларды жаңа латын әліпбиінің негізінде қазақ тілінде транслитерациялауда бірізділік қажет. Латын графикасына

көшкен өзге тілдердің тәжірибесін қарастыру маңызды болғандықтан мемлекет және астана атаулары латын әліпбиімен қазақ тілінде, түрік, өзбек, әзірбайжан, кейбір жағдайларда өзге еуропа тілдерінде салыстырылып көрсетіледі. Мемлекет атаулары көп жағдайда қазақ тіліне орыс тілі арқылы енгендігі белгілі. Сондықтан экзонимдік атауларды қайтадан қазақша таңбалауда түпнұсқаға барынша жақын тұлғада транслитерациялау—ұлттық ономастиканың алдында тұрған күрделі ғылыми-практикалық мәселелердің бірі.

Шетел мемлекет атауларының бір тобын тарихи тұрғыдан қазақ тілінде қалыптасып кеткен атаулар құрайды, олар: *Венгрия - Мажарстан, Россия - Ресей, Индия - Үндістан, Пакистан - Пәкістан, Афганистан - Ауғанстан, Москва - Мәскеу, Япония - Жапония, Египет-Мысыр, Грузия - Гүржістан, Германия - Алмания, Пекин - Бейжің, Китай - Қытай, Азербайджан - Әзербайжан, Великобритания - Ұлыбритания* т.т. Экзонимдердің графикасын түсіруде орыс алфавитінің септігі мол, алайда латын әліпбиіне көшкенде, яғни жаңа латын әліпбиде орыс тілінің заңдылықтарына қарай жазылған экзонимдердегі қазақ тіліне жат **ц,ю,я,э,ь,ъ** сынды кірме дыбыстар мен әріптер алдағы уақытта қолданылмайды. Сондықтан кейбір экзонимдерге өзгерістер енгізілуі мүмкін.

Жоғарыда көрсетілгендей, халықаралық ономастикалық кеңістікте орыс тілінің **ия** қосымшасымен келетін көптеген шетел мемлекет атаулары бар. Төмендегі кестеде біз **ия** қосымшасымен келетін кейбір елдердің кирил графикалы қазақ тілінде қалыптасқан нұсқасын, қазіргі апостроф латын графикасындағы нұсқасын және халықаралық стандарт бойынша ағылшын графикасына сай транслитерациясын беріп отырмыз.

Кирилше	Қазақ тілінде апостроф	Халықаралық стандартта(ағылшын тілінде)
Грекия	Greki'i'a	Greece
Германия	Germani'i'a	Germany
Швейцария	S'veitsari'i'a	Switzerland
Словакия	Slovaki'i'a	Slovakia
Бельгия	Belgi'i'a	Belgium
Румыния	Ry'myni'i'a	Romania
Австрия	Ay'stri'i'a	Austria
Ирландия	I'rlandi'i'a	Ireland
Хорватия	Horvati'i'a	Croatia
Дания	Dani'i'a	Denmark
Португалия	Porty'gali'i'a	Portugal
Ұлыбритания	Ulybri'tani'i'a	United Kingdom

Словения	Sloveni'i'a	Slovenia
Испания	I'spani'i'a	Spain
Норвегия	Norvegi'i'a	Norway
Франция	Fransi'i'a	France
Чехия	C'ehi'i'a	Czech Republic
Исландия	I'slandi'i'a	Íceland
Латвия	Latvi'i'a	Latvia
Италия	I'tali'i'a	Italy
Македония	Makedoni'i'a	Macedonia
Болгария	Bolgari'i'a	Bulgaria
Швеция	S'vetsi'i'a	Sweden
Эстония	Estoni'i'a	Estonia
Албания	Albani'i'a	Albania
Финляндия	Fi'nli'andi'i'a	Finland
Черногория	C'ernogori'i'a	Montenegro
Иордания	I'ordani'i'a	Jordan
Сирия	Si'ri'i'a	Syria
Индонезия	I'ndonezi'i'a	Indonesia
Армения	Armeni'i'a	Armenia
Малайзия	Malai'zi'i'a	Malaysia
Солт. Корея	Solt. Korei'a	Korea, D.P.R.
Корея	Korei'a	Korea
Республикасы	Respy'bli'kasy	
Грузия	Gry'zi'i'a	Georgia
Моңғолия	Mon'g'oli'i'a	Mongolia
Жапония	Japoni'i'a	Japan
Нигерия	Ni'geri'i'a	Nigeria
Эфиопия	Efi'opi'a	Ethiopia
Эритрея	Eri'trei'a	Eritrea
Гамбия	Gambi'a	Gambia
Гвинея-Бисау	Gvi'nei'a- Bi'say'	Guinea-Bissau
Либерия	Li'beri'i'a	Liberia
Мавритания	Mavri'tani'i'a	Mauritania
Ливия	Li'vi'i'a	Libya
Колумбия	Koly'mbi'i'a	Colombia
Бразилия	Brazi'li'i'a	Brazil
Боливия	Boli'vi'i'a	Bolivia
Аустралия	Ay'strali'i'a	Australia
Микронезия	Mi'kronezi'i'a	Micronesia
Папуа — Жаңа Гвинея	Papy'a jan'a Gvi'nei'a	Papua New Guinea

Бұл қосымшаның семантикасы түркі, парсы тілдеріндегі *стан* қосымшасының баламасы ретінде қандай да бір ел, мемлекет (страна, государство) дегенді білдіреді. Мысалы, *Қазақстан, Өзбекстан, Ауғанстан, Қырғызстан* т.б. мемлекет атауларындағы *стан* Аталған мемлекет атауларының арасында түрік, эзербайжан, өзбек тілдерінің айтылу заңына бейімдеп, өзгертіп қабылдағандары да кездеседі.

Осыған орай мынадай сауал туындайды, келешек латын жазуымызда бұрынғы орыстілді жазу/айту нұсқасын толығымен сақтаймыз ба, жоқ кейбіреуін түбіріне қарай өзге түркі тілдеріндегідей тілімізге икемдеп жазамыз ба? Бұл мәселе болашақты үлесіндегі назар аударатын, ғылыми саралауды, қоғамдық ой-пікірлерді ескеретін мәселе.

Мәселен: Швейцария экзонимі жаңа латын әліпбиінде транслитерациялағанда *S'veitsari'i'a* болады екен, кең тараған халықаралық стандартта –*Sweden* деп жазылады. Ал осы атаудың түрік тілінде *İsviçre*, өзбек тілінде орыс тілді негіз сақталып – *Shveytsariya* және әзербайжан тілінде *İsveçrə* деген жергілікті жазу мен айтылу, латын графикасында транслитерациялау әдеби қалыптасқан екен. Қазақ тілінде латын әліпбиімен *Швейцария* - *S'veitsari'i'a*, түрік тілінде - *İsviçre*, өзбек тілінде - *Shveytsariya*, әзербайжан тілінде - *İsveçrə*, ал халықаралық стандарт бойынша – *Switzerland* тұлғасында транслитерацияланады. *Швеция* қазақ тілінде-- *S'vetsi'i'a*, түрік тілінде - *İsveç*, өзбек тілінде - *Shvetsiya*, әзербайжан тілінде—*İsveç*, халықаралық стандартта –*Sweden* формасы кең тараған.

Сондай ақ, жоғарыдағы кестеде апострофнегізді әліпбидегі салыстырмалы орфограммалар кирил, өзге латын графикасындағы әліпбилерден әріп саны анағұрлым артып тұрғанын көруге болады. Үйреншікті халықаралық атаудың визуалды-графикалық сәйкесімділігі, сөздің тұрқы бұзылып тұрғанын, жасандылығы анық байқауға болады.

Ендігі жерде жаңа қазақ латын әліпбиінде транслитерациялауда мемлекет атауларының ортасында кездесетін орыс тілінен енген Ц әрпі TS, Я әрпі GA таңбасымен беріледі. Осыған орай аталмыш дыбыстар мен графемалардың сөздің/ономастикалық атаудың басында, ортасында, аяғында орналасуына байланысты орфографиялық ереже баптарын жасау керек, сынамадан өткізу қажет.

Әлем астана атауларының салыстырмалы транслитерациясын қазақ тілі көшейін деп отырған жаңа латын графикасына салып көрдік. Нәтижесінде бір дыбыс-бір әріп принципінің дұрыс екендігіне тағы көз жеткіздік. Себебі әлем үйренген жазуды апостроф негізіндегі әліпби күрделендіріп жібергендігін көреміз. Мәселен, *Вильнюс*, *Кишинев*, *София* сынды астана аттары ағылшын, түрік, әзербайжан, өзбек, француз тілдерінде ықшамды, әрі көзшалымға қолайлы траслитерацияда берілген: *Vilnius* «ағылш.), *Vilnius* (түрік), *Vilnius* (өзбек), *Vilnius* (әзерб.), *Vilnius* (франц.). Ал қазақ тілінің латын графикасында *Vi'lni'i'y's* формасында транслитерацияланады екен, барлығы 12 таңба. Бұл жерде әзербайжан тілінде 5 таңба, қалған тілдерде 6 графема арқылы берілген, яғни апострофты графика арқасында атау екі есеге артып кеткендігін көреміз. Сондай ақ, үйреншікті халықаралық жер-су атауларында, астана, мегаполис атауларында апострофты латын графикасында сөз 1,2,3,4 әріпке ұзарып отырады. Төмендегі кестеден мұны анық байқауға болады.

кирил	Қазак тілінде апостроф латын	Халықаралық стандарт ағылшын	Түрік, өзбек, азербайжан тілдерінде (латын)	Француз тілінде
Брюссель	Bri'wssel	Brussels	Brüksel (түрік), Bryussel (өзбек), Brüssel (әзірбайжан)	Bruxelles
Будапешт	Bu'dapes't	Budapest	Budapeşte (түрік), Buharestda (өзбек), Budapeşt (әзірбайжан)	Budapest
Бухарест	Bu'harest	Bucharest	Bükreş (түрік), Bukrash (өзбек), Bükreş (әзірбайжан)	Bucarest
Вильнюс	Vi'lni'i'y's	Vilnius	Vilnius (түрік), Vilnius (өзбек), Vilnüs (әзірбайжан)	Vilnius
Кишинев	Ki's'İ'nev	Kishinev	Kishinev (түрік), (өзбек), (әзірбайжан)	Kishinev
Лиссабон	Li'ssabon	Lisbon	Lizbon (түрік), Lissabon (өзбек), Lissabon (әзірбайжан)	Lisbonne
Мәскеу	Ma'skey'	Moscow	Moskova (түрік), Moskva (өзбек), Moskva (әзірбайжан)	Moscou
Париж	Pari'j	Paris	Paris (түрік), Parijda (өзбек), Paris (әзірбайжан)	Paris
Рейкьявик	Rei'ki'avi'k	Reykjavik	Reykjavik (түрік), Reykjavik (өзбек), Reykjavik (әзірбайжан)	Reykjavi k
Рига	Ri'ga	Riga	Riga (түрік), Riga (өзбек), Riqa (әзірбайжан)	Riga
Рим	Ri'm	Rome	Roma (түрік), Rim (өзбек), Roma (әзірбайжан)	Rome
София	Sofi'i'a	Sofia	Sofya (түрік), Osiyoda (өзбек), Sofiya (әзірбайжан)	Sofia
Люксембург	Li'y'ksemb y'rg	Luxembourg	Lüksemburg (түрік), Lyuksemburg (өзбек), Lüksemburq (әзірбайжан)	Luxembo urg
Бейрут	Bei'ry't	Beirut	Beirut (түрік), Beirut (өзбек), Beirut (әзірбайжан)	Beyrouth
Бішкек	Bi's'kek	Bishkek	Bishkek (түрік), Bishkek (өзбек), Bişkek (әзірбайжан)	Bichkek
Вьентьян	Venti'i'an	Vientiane	Vientiane (түрік), Vientiane (өзбек),	Vientian e

			Vientiane (әзірбайжан)	
Куала-Лумпур	Ku'ala-Ly'mpy'r	Kuala Lumpur	Kuala Lumpur (түрік), Kuala Lumpur (өзбек), Kuala Lumpur (әзірбайжан)	Kuala Lumpur
Вашингтон	Vas'ington	Washington	Washington (түрік), Vashington (өзбек), Vaşington (әзірбайжан)	Washington

Ерекше назар аударатын экзонимдік топтардың бірі дүниежүзіне танымал ірі мегаполис атаулары. Олардың ағылшынша транслитерациясы өзге әлемдік тілдер үшін халықаралық стандарт - үлгі ретінде қабылданады. Мысалы, **Нью-Йорк//New-York** біздің жаңа латын әліпбиінде **Ni'y`- Gork** деп транслитерацияланады екен, сөйтіп танымал халықаралық стандарттың ізі де қалмайды екен. Бұл жайт танымал атаудың қалыптасқан халықаралық визуалды-графикалық бейнесі мен идентификациясын бұзып тұр. Сондықтан осы және осы типтес *Лос-Анджелес - Los Angeles, Париж - Paris, Рим – Rome, Испания – Spain* т.б. сынды басқа да көптеген атаулардың қалыптасқан халықаралық стандартта қалдыру немесе орыс тіліндегі нұсқасын сақтау жөніндегі болашақ ережеде арнайы ескертпелер қажет. *Лос-Анджелес - Los Angeles, Париж - Paris, Рим – Rome, Испания – Spain.*

Тағы бір экзонимдік атаулардың ержеге қатысты тұсы – аударма, калькалау мәселесі. Мысалы, *Черногория* атауы халықаралық стандарт бойынша және көптеген негізгі еуропа тілдерінде «француз, испан, итальян, фин, дат тілдеріне негізінен азды-кемді ауытқумен *Montenegro* деп бірізді транслитерацияланады екен. Ал босния, хорват тілдерінде *Crna Gora*, түрік тіліне калька жолымен тікелей аударылған *Karadağ* деп аударылғанын көреміз, ол қазақ тіліндегі *Қаратау*. Осы сынды атауларды біз өз тілімізге бейімдеп аударамыз ба, әлде орыс тілінде қалыптасқан стандартпен қала бере ме? Қазақ тіліне *Қаратау* деп калькаласақ оның мекенжайлық сәйкесімділігі бұзылады дейміз, алайда түрік тілі ешкімге алаңдамай өздерінің тілдеріне икемдеп аударып алған, яғни халықаралық стандартқа жалтақтамай өз ішінде осылай шешкен. Осы қазақ тілі үшін үлгі бола ала ма? Сондықтан, алдағы жылдардағы келешек зерттеулерде осы мәселеге баса назар аударып, кейбір шетел атауларына қатысты өзіміздің тілге икемдеу жағын қарастыру керек. Дүниежүзілік саяси карта, атластардағы шетел мемлекет, астана, мегаполис, өзге ірі физика-географиялық нысана атауларды жаңа қазақ латын әліпбиінде транслитерациялаудың көптеген принциптерін жан-жақты дәйектейтін арнайы емле-ереже әзірленуі тиіс.

5.2 Латын графикасына негізделген қазақ әліпбиінде прецедентті есімдерді қалай таңбалаймыз (шетел антропонимдері негізінде)?

(А.Серікбаева)

Қазақ жазуын латын графикасына көшіру реформасы қоғамның бүкіл саласын тұтастай қамтиды: жазу-сызуды күнделікті өмірде қоғам мүшелерінің барлығы пайдаланады, хат-хабар, ақпараттарды жазу-сызу арқылы алып отыр.

2017 ж. қыркүйек айында Парламент тыңдауына диграфты әліпби жобасы ұсынылды. Диграфты әліпби жобасы халыққа қолайсыз болды, халық көп сынады. Біріншіден, *ә-ae, ө-oe, ү-ue, ж-zh, ш-sh* деп беру «бір дыбыс – бір әріп» принципіне сай емес. Екіншіден, диграфтар мәтінді ұзартып жібереді. Жалғамалы тілдер типіне жататын қазақ тілі үшін диграф тиімсіз.

Диграфты әліпби жобасы қатты сыналғандықтан, қазан айында Парламенттік талқылауға апострофты әліпби жобасы ұсынылды. Апостроф – ағылшын тілінде дауысты дыбыстың түсіп қалғанын білдіретін таңба. Ағылшын тілінде апостроф көп қолданылмайды, ағылшынша мәтінде көп қолданылмағандықтан көзге ерсі көрінбейді.

Апострофты қазақ жазуы тарихында қазақ жазуы латын графикасына көшкен 1929 жылдан кейін, 1934 жылы 14 маусымда «Социалды Қазақстан» газетінде жариялаған С.Аманжоловтың «Әліппе мен емледегі жаңалықтар жобасы» атты мақаласында ұсынған [1]. Әліпби жобасына арналған аталмыш мақалада «§1. Апостроф жазылатын, жазылмайтын жері» туралы жобаның 1-тарауында жазған: «1) Бұрынғы *ә, ө, і, у* әріптерінің орнына сөздердің бас буынын, немесе бір буынды сөздерді жіңішкерту үшін сөз алдынан апостроф (') қойылады. Мысалы. *Al – 'al (әl), ot - 'ot (өt), ыs – 'ыs (іs), un - 'un (yñ), 'быr (bir), 'кун (kyn), 'кон (kөн), 'көр (көр)*. Егерде соңғы буындардағы дауысты дыбыстар қысаң болып келсе, апострофтың күші бір буыннан асып, бірнеше буынға да жетеді. Мысалы: *'тырлк (tirlik), 'kyzgi (kyzgi), 'yстыңгь (ystyñgi), 'ујымдъ (yjimdi), псь (biginci)* т.т.» деген. Яғни С. Аманжолов өз жобасында апострофты сөздерді жіңішкерту үшін сөз басында бір рет қана қолдануды ұсынған. Бұл жоба қабылданбады. Қазіргі әліпбиде апостроф қазақ тіліндегі төл дыбыстарымен бірге *и, й, ш, ч, у* әріптерін таңбалауда қолданады.

Қазақ тілінде *ә, і, ө, ү, у, ғ, ң, ш* әріптеріне апостроф қою мүлдем тиімсіз. Аталған әріптер қазақ тілінде көп кездесетіндіктен, мәтінде бірнеше апострофтың болуы ыңғайсыздық тудырады. Сонымен қатар /ә/ әрпін жазу үшін *а-ны* жазып жоғарғы оң жағына апострофты қоямыз, яғни екі символды (таңбаны) жазамыз. Екі таңба жазылғандықтан, бұл да диграфты жобаның басқаша көрініс тапқан түрі болып шығады. Бір әріпті жазу үшін екі таңбаны біріктіру арқылы жазылатын бұл жоба да мәтінді ұзартады, оқуға ыңғайсыздық тудырады.

Біріншіден, аталған дыбыстарды апострофпен беру диграфты нұсқаның апострофтанған интерпретациясы болып шығады. Яғни *ә, ө, ү, ы, ғ, ң, ш* дыбыстарын жазу үшін екі таңбаны белгілейміз. Бұл да диграфты жазумен бірдей.

Екіншіден, мәтінді екі есеге ұлғайтады. Компьютер апострофты жеке таңба ретінде таниды, тұтас сөздің компоненті ретінде қабылдамайды.

Үшіншіден, апострофты теріп отыру қолайсыздық тудырады.

Төртіншіден, көзшалымға өте ауыр.

Бесіншіден, Қазақстанда зағип жандар Л.Брайльдың нүктелі шрифін қазақ тілінде де қолданады. Қазақ тіліндегі Л.Брайльдың нүктелі шрифіне тағы бір нүкте қосылады, нүктелер санын көбейтеді. Тифлолог педагогтердің айтуы бойынша, апостроф мәтінді біршама ұзартады, Л.Брайль нүктелі шрифінде апострофтар нүктелі шрифіннің бірыңғайлығын бұзады.

Бұл әліпби көзшалымға ауыр болғандықтан, қоғамды екіге бөледі: қазақтілді қоғам және орыстілді қоғам. Қазақтілді ата-аналар баламыз қиналмасын деп орыс мектебіне береді. Қазақ тілінде 90-жылдардағыдай тек ауыл балалары ғана оқиды. Қазақтілділер саны азаяды. Қазіргі таңда ағылшын тілін балабақшадан бастап оқушылар 1-сыныптан 9-сыныпқа дейін, әрі қарай 10-11-сыныптарда жаратылыстану пәндерін ағылшын тілінде оқитын болғандықтан, ағылшын әліпбиін балабақшадан таныған баланың санасында шатасу пайда болады. Латын графикасына негізделген қазақ әліпбиі мен ағылшын әліпбиін кішкентай бүлдіршін қатар алып жүре алмайды. Екі тілдің әріптерін шатастыра бастайды. Осы жайттың салдарынан апострофтың көлеңкесінде қалған қазақтың төл дыбыстары уақыт өте келе қолданыстан шығып қалу қаупі бар.

Бұл әліпбидің жалпы кемшіліктері. Мұнан басқа оқушылардан бастап студент, мұғалім, әртүрлі сала қызметкерлері болсын, шетелге шығатын кез келген азаматтар болсын – бәрі де жеке өмірінде прецедентті есімдермен байланысты мәселелер де бар. Латын графикасына негізделген қазақ әліпбиі тек қазақ тіліне қатысты болып көрінгенімен, түптеп келгенде орыс тілі арқылы енген шетелдік антропонимдерді таңбалаудың тілдік қиыншылықтары шығып жатыр. Қазақ тіліндегі мәтінде кез келген шетелдік, соның ішінде орыс антопонимдерін де латын әліпбиінде таңбалаймыз. Мұнда шетелдік антропонимдерді қазақ графикасына транслитерациялау мәселесі туындап отыр. Транслитерациялауда қиыншылық тудырып отырған жайт – ол қазақ графикасында таңбаланатын антропонимдердің бастапқы таңбалануы бір графикада – латын графикасында болуы, яғни бір тілден екінші тілге транслитерациялау барысында латын графикасынан қайта латын графикасына атаулар ауыстырылып отырады.

Латын графикасына негізделген қазақ әліпбиінде таңбаланған прецеденттік есімдер апострофтың арқасында бастапқы бейнесінен алшақтап, апострофты бейнеге өтеді. Мысалы, *Уильям Шекспир* қазақ әліпбиінде *Y'i'li'am S'ekspi'r*, ағылшын тілінде *William Shakespeare* болып таңбаланады. Кирил әліпбиінде жалпы 12 таңба болса, қазақ әліпбиінде 18 таңба, оның 5-еуі апостроф таңбасы. *Вольфганг Амадей Моцарт* қазақ тіліне *qazlatyn.kz* Мемлекеттік тілдің бірыңғай стандартты әліпбиінің конвертері *Volfgang Amadei' Mosart* деп шығарды. Жаңа әліпби бойынша крилдегі *c* – *s* болып таңбаланады. Аталмыш конвертерде *Mosart* болып таңбаланған атаудың транскрипциясы қазақ тілінде *Mocart* болып

оқылады, айтылады. Ал ағылшын, испан, француз, өзбек, түрік тілдерінде *Wolfgang Amadeus Mozart* ретінде таңбаланған. *Mozart*-тың ағылшын тіліндегі транскрипциясы [məʊtsɑ:t]. Жаңа әліпбиде аталған есімді *Motsart* деп таңбалауға болады. Конвертер *Mosart* деп таңбалау себебі, онда қазақ тілінің емле ережелері енгізілмеген, латын графикасына негізделген қазақ әліпбиінің емлесі енді жасалады.

Ал *Марк Цукербергтегі Цукербергін* қалай таңбалаймыз? *Sy'kerberg* деп қалдырамыз ба әлде *Tsy'kerberg* деп таңбалаймыз ба? Әлде ағылшын тіліндегідей *Zuckerberg* дегенді таңдаймыз ба? Бұл мәселе әлі талқылауды, талдауды қажет етді.

Говард Шульц антропонимі латын графикасында *Govard S'y'ls*, ағылшын тілінде *Howard Schultz* ретінде таңбаланады. *Howard* транскрипциясы [həvəd], *Schultz* – ағылшын тілінде [Shultz], чех тілінде [Šulc] ретінде танскрипцияланады. Қазақ тілінде *Гоуард* - *Go u'ard* деп, ал *Шульцты* чех тілінің негізінде *Шулс* - *S'y'ls* деп алған жөн.

Ағылшын тіліндегі *w* бар сөздер орыс тілі арқылы қазақ тіліне еніп, қазақ тілінде *в* әрпімен таңбаланып келді. Ағылшын тіліндегі *w* әрпін қазақ тілінде *в*-мен таңбаламай, *у* әрпімен берген дұрыс: *у*-ды айтқанда *в*-ны айтқандағыдай артикуляциялық аппаратқа күш көп жұмсалмайды.

Кирил әліпбиінде	Ағылшын тілінде	Жаңа әліпбиде	Ұсыныс
Стивен Вебстер	Steven Webster	Sti'ven Vebster	Стивен Уебстер Sti'ven U'ebster
Вернер Гейзенберг	Werner Heisenberg	Verner Gei'zenberg	Вернер Гейзенберг U'erner Gei'zenberg
Эдвард Дженнер	Edward Jenner	Edvard Djenner	Едуард Женнер Edy'ard Jenner
Эрвин Шрёдингер	Erwin Schrödinger	Ervi'n S'ri'odi'nger	Еруин Шредингер Ery'i'n S'redi'nger
Готфрид Вильгельм Лейбниц	Gottfried Wilhelm von Leibniz	Gotfri'd Vi'lgelm Lei'bni's	Готфрид Уильгельм Лейбниц Gotfri'd Y'i'lgelm Lei'bni'z
Джордж Вашингтон	George Washington	Djordj Vas'i'ngton	Жорж Уашингтон Jorj Y'as'i'ngton
Ганс Вильсдорф	Hans Wilsdorf	Gans Vi'lsdorf	Ганс Уилсдорф Gans Y'i'lsdorf

Юлиус Михаэль жаңа әліпбиде *I'y'li'y's Mi'hael* ретінде таңбаланады. *Юлиус* крилде 5 таңба болса, қазақтың жаңа әліпбиінде 10 таңба, яғни таңбаны саны екі есе артқан. Бұл есім ағылшын тілінде *Julius Michael* болып таңбаланады. *Michael* ағылшын тілінде *Майкл* болып айтылатын кездері де бар, мысалы, *Майкл Джексонның* аты ағылшын тілінде *Michael Jackson*, *Майкл Корс* - *Michael Kors* болып таңбаланады.

XIV Людовик қазіргі латын графикасында *XIV Li'y'dovi'k* жалпы саны 11 таңбамен, оның ішінде 3 апострофпен таңбаланады, ағылшын тілінде *Louis* деп таңбаланады. Қазақ тілі үшін 11 таңбамен таңбаланады *Li'y'dovi'k* -ті алғанша, 6 латын графикасында символдан тұратын ағылшын тіліндегі түпнұсқадағы *Луис* - *Ly'i's-mi* алған үнемді. Дегенмен жалпы тарихта, мектепте оқытылатын тарих пәні бойынша мектеп оқулықтарында *XIV Людовик* есімін *Луис* деп ауыстыру қиын. Кирил арқылы *XIV Людовик* болып қалыптасып кеткен атауды ауыстыру ұзақ уақытты алуы мүмкін. Тарихи кітаптардағы *Людовик* пен жаңа әліпбимен таңбаланған *Луис* екі түрлі тұлға болып көрінуі мүмкін.

Мартин Лютер Кинг қазақ латын графикасы бойынша *Marti'n Li'y'ter Ki'ng* ретінде, ағылшын тілінде *Martin Luther King* таңбаланады. Мұнда дау тудыратын *Лютер* - *Li'y'ter* сөзі. *Luther* ағылшын тіліндегі транскрипциясы [lu:θə]. Қазақ тілі үшін ю-дың орнына *Лутер* - *Ly'ter* деп алған ыңғайлы.

VIII Генрих ағылшын тілінде *Henry VIII* деп жазылады, ал қазақ латынша графикада *VIII Genri'h* ретінде таңбаланады. Бізге ағылшын тіліндегі түпнұсқадай *Генри* - *Genri'* деп алған тиімді.

Орыс тіліне транслитерациялану арқылы енген **Ж** әрпімен басталатын антропонимдерді орыс тіліндегідей *Джс* деп алмай **Ж** – **Ж** деп алған жөн.

Кирил әліпбиінде	Ағылшын тілінде	Жаңа әліпбиде	Ұсыныс
Джозеф Смит	Joseph Smith	Djozef Smi't	Жозеф Смит Jozef Smi't
Стив Джобс	Steve Jobs	Sti'v Djobs	Стив Жобс Sti'v Jobs
Джон Локк	John Locke	Djon Lokk	Жон Локк Jon Lokk
Джеймс Максвелл	James Maxwell	Djei'ms Maksvell	Жеймс Максуел Jei'ms Maksy'ell
Томас Джонстон Липтон	Thomas Johnstone Lipton	Tomas Djonston Li'pton	Томас Жонстон Липтон Tomas Jonston Li'pton
Джорджо Армани	Giorgio Armani	Djordjo Armani'	Жоржо Армани Jorjo Armani'
Джанни Версаче	Gianny Versace	Djanni' Versac'e	Жанин Версач Janni' Versac'

Ағылшын тілінде апострофпен берілген есімді қазақ тілінде қалай таңбаланады деген мәселе дау тудырады. Мысалы, *Жанна д'Арк* есімінде апостроф бар, яғни д әрпінен кейін е әрпінің түсіп қалғанын білдіріп тұр.

Осыны латын графикасына негізделген қазақ әліпбиінде дәл осылай береміз бе? Бұл есім француз тілінде *Juana de Arco*, ағылшын тілінде *Joan of Arc*, қазақ латынша графикада *Janna d'Ark* ретінде таңбаланады, *d'* француз тілінде текжасаушы *de* приставкасының қысқартылған түрі. Француз тілінен аударғанда *Арктің Жаннасы* дегенді білдіреді. Ал *Джерард О'Ниллды* қалай таңбалаймыз? Ағылшын тілінде *Gerard O'Neill* деп жазылады, ал *qazlatyn.kz* конвертер *Djerard O'Ni'll* деп таңбалап береді. Онда *O'Ni'll* латын графикасына негізделген әліпби бойынша *ӨНилл* болып оқылады. *Janna d'Ark*-ты қазақтың антропонимдік жүйесіндегі екі жүйелік мүше негізінде (тегі, аты) *Ark Janna* ретінде таңбалауға болады. Ал *Джерард О'Ниллды Жерерд Онилл* ретінде таңбаласақ, *O'Neill* кісі есімімен қатар бренд атауы да кездеседі. Мұндай жағдайда бренд атауларын бастапқы нұсқасында қалдырамыз ба әлде өз тіліміздің графикасына телеміз бе деген мәселе туындайды.

Кісі аттары негізінде түрлі бренд атаулары пайда болған әлемдік брендтер бар. Оларды өз графикамызда таңбалағанда бастапқы түпнұсқалық визуалды бірегейлік сақалмай қалады.

Кирил әліпбиінде	Ағылшын тілінде	Жаңа әліпбиде
Роберт Бош	Robert Bosch	Robert Bos'
Гордон Мур	Gordon Moore	Gordon My'r
Даниэль Сваровски	Daniel Swarovski	Dani'el Svarovski'
Марк Цукерберг	Mark Zuckerberg	Mark Sy'kerberg
Кристиан Диор	Christian Dior	Kri'sti'an Di'or
Джорджо Армани	Giorgio Armani	Djordjo Armani'
Джанни Версаче	Gianny Versace	Djanni' Versac'e
Соитиро Хонда	Soitiro Honda	Soi'ti'ro Honda
Макс Фактор	Max Factor	Maks Faktor
Энцо Феррари	Enzo Ferrari	Enso Ferrari'
Гуччио Гуччи	Guccio Gucci	Gy'c'c'i'o Gy'c'c'i'
Уильям Проктер және Джеймс Гэмбл	William Procter/ James Gamble	Y'i'li'am Prokter ja'ne Djei'ms Gembl
Коко Шанель	Coco Chanel	Koko S'anel

5.3 Латын әліпбиіндегі эргонимдік атауларды (компания, фирма, сауда кешендері, мекеме т.б. атаулары) транслитерациялау проблемасы (А.Серікбаева)

Еліміздің қалаларындағы шетелдік бренд дүкендері, ағылшын графикасында таңбаланған түрлі ұйым, кәсіпорын атауларын латынға негізделген қазақ әліпбиінде таңбалаудың түрлі қиындықтары туындап отыр. Себебі әлемге ағылшын графикасында кең танымал брендтер қазақтың жаңа латын әліпбиіне транслитерациялау нәтижесінде бастапқы сыртқы бейнесінен алшақтап, апострофтанған күйге енеді. Шетелден енген бренд атауларының барлығы ағылшын сөздері арқылы жасалған. Ағылшын сөздерін қазақ латын графикасына транслитерациялағанда,

апострофты дауысты дыбыстың түсіп қалғанын білдіретін ағылшын сөздеріне қазақ графикасындағы апострофтар «жабыса» кетеді. Мұндай жайт ағылшын сөздеріндегі *i, u, y, w, x* әріптері мен *oo, ea, ee, all*, әріптіркестерінде қазақ графикасындағы апострофтарды жинап алады.

Ағылшын тілінде *i* әрпімен келетін бренд, дүкен, ойын-сауық орталықтары атауы:

Кирил графикасында таңбалануы	Ағылшын тілінде таңбалануы	Латын графикасында таңбалануы
<u>City Center</u>	Сити Центр	Si'ti' Sentr
<u>City Plus</u>	Сити Плюс	Si'ti' Pli'y's
<u>Silk Way City</u>	Силк Уей Сити	Si'lk Y'ei' Si'ti'
<u>Skif</u>	Скиф	Ski'f
AsiaPark	Азия Парк	Azi'aPark
oodji	Оджи	Odji'
StarCinema	Стар Синема	StarSi'nema
Colibri	Колибри	Koli'bri'
Adidas	Адидас	Adi'das
Casio	Касио	Kasi'o
Microsoft	Майкрософт	Mai'krosoft
Mitsubishi	Митсубиши	Mi'tsy'bi's'i'
Mozilla	Мозила	Mozi'la
Nikon	Никон	Ni'kon
Nintendo	Нитендо	Ni'tendo
Nissan	Ниссан	Ni'ssan
Nokia	Нокиа	Noki'a
Nike	Найк	Nai'k
IleDeFrance	Ил де Франс	I'ldeFrans

Ағылшын тілінде *u* әрпімен келетін бренд, дүкен, ойын-сауық орталықтары атауы:

Ағылшын тілінде таңбалануы	Кирил графикасында таңбалануы	Латын графикасында таңбалануы
Unitop	Юнитоп	I'y'ni'top
<u>Baumarket</u>	<u>Баумаркет</u>	Bay'market
<u>Magnum cash & carry</u>	<u>Магнум кэш&кэрри</u>	Magny'mkes' &kerri'
Nautilus	Наутилус	Nay'ti'li'y's
Sulpak	Сулпак	Sy'lpak
ForumAlmaty	Форум Алматы	Fory'mAlmaty
Subaru	Субару	Sy'bary'
Suzuki	Сузуки	Sy'zy'ki'
Union Space	Юнион Спайс	I'y'ni'on Spai's
Uniflex	Юнифлекс	I'y'ni'fleks

Ағылшын тілінде *y* әрпімен келетін бренд, дүкен, ойын-сауық орталықтары атауы:

Ағылшын тілінде таңбалануы	Кирил графикасында таңбалануы	Латын графикасында таңбалануы
Sony	Сони	Soni'

Keruen City	KeruenCity	KeruenCity
Lady Collection	Леди Коллекшн	Ledi' Kolleks'n
Honeywell	Хонейуел	Honei'y'el
Hyundai	Хюндай	Hi'y'ndai'
Tory Burch	Тори Барч	Tori' Barc'
Royal	Роял	Roi'al
Royal Gardens	РоялГарденс	Roi'al Gardens
Happy Life	Хаппи Лайф	Happi' Lai'f
Toyota	Тойота	Toi'ota

Ағылшын тілінде **w** әрпімен келетін бренд, дүкен, ойын-сауық орталықтары атауы:

Ағылшын тілінде таңбалануы	Кирил графикасында таңбалануы	Латын графикасында таңбалануы
<u>Life Town</u>	Лайф Таун	Lai'f Tay'n
WoolStreet	УолСтрит	Y'olStri't
Daewoo	Деуо	Dey'o
Honeywell	Хонейуел	Honei'y'el
Kawasaki	Кауасаки	Kay'asaki'
New Yorker	НьюЙоркер	Ni'y'Torker
Californication Women	КалифорникейшнУомен	Kali'forni'kei's'n Y'omen
LC Waikiki	ЭлСиУайкики	ElSi' Y'ai'ki'ki'
WLENERGY	УЛЕНЕРЖИ	Y'LENERJI'

Ағылшын тілінде **у** әрпімен келетін бренд, дүкен, ойын-сауық орталықтары атауы:

Ағылшын тілінде таңбалануы	Кирил графикасында таңбалануы	Латын графикасында таңбалануы
<u>Deluxe</u>	Делюкс	Deli'y'ks
<u>Maxima</u>	Максима	Maksi'ma
Luxury Outlet	ЛюксариАутлет	Li'y'ksari' Ay'tlet
Exclusive Residence	Эксклюзив Резиденс	Ekskli'y'zi'vRezi'dens
Maxima Residence	Максима Резиденс	Maksi'ma Rezi'dens
Luxor WellnessClub	Люксор Уелнес Клуб	Li'y'ksorY'elnesKlab
Flex Gym	Флекс Гим	Fleks Gi'm
Max Energy	Макс Енержи	MaksEnerji'
NextFit	НекстФит	NekstFi't
Maximus	Максимус	Maksi'my's

Ағылшын тілінде таңбалануы	Кирил графикасында таңбалануы	Латын графикасында таңбалануы
<u>Interfood</u>	Интерфуд	G'interfy'd
Google	Гугл	Gy'gl
Yahoo	Йахоу	G'ahoy'
Scooter	Скутер	Sky'ter
Monsoon	Мунсун	My'nsy'n
Ағылшын тілінде ea әріптіркесімен келетін атаулар		
Beautymania	Бютимания	Bi'y'ti'mani'a
Armani Jeans	Армани Жинс	Armani' Ji'ns

Sears	Сиарс	Si'ars
RealSport	РиалСпорт	Ri'alSport
Ағылшын тілінде <i>ee</i> әріптікесімен келетін атаулар		
<u>Green</u>	<u>Грин</u>	Gri'n
WoolStreet	УолСтрит	Y'olStri't
Miss Olee	Мисс Оли	Mi'ss Oli'
Seealt	Слиалт	Sli'alt
Ағылшын тілінде <i>all</i> әріптікесімен келетін атаулар		
<u>Small</u>	<u>Смол</u>	Smol
Aport Mall	Апорт Мол	Aport Mol
Astana Mall	Астана Мол	Astana Mol
Almaty Mall	Алматы Мол	Almaty Mol
Atakent Mall	Атакент Мол	Atakent Mol
<u>Esentai Mall</u>	<u>Есентай</u> Мол	Esentai' Mol

Бұдан басқа Алматыда *Thomi's Pastry* (Томидің нан өнімдері) деген дүкен бар. Бұл атауды қазақ латын графикасына транслитерациялағанда *Tomi's Pastry* ретінде таңбаланады. Көріп тұрғандай, мұндай *Tomi*-дан бөлек ағылшын тілінде ілік септігінің 's қысқартылған түрі жазылған, яғни ағылшын тілінде *Tomi is* болған жағдайда ілік септігінің басында тұрған дауысты дыбыс түсіріліп *Thomi's* болып айталады, жазылады. Қазақ латын графикасында аталған атаудың ағылшын тіліндегі түпнұсқасынан бөлек, қазақ латын әліпбиіндегі апосторф бар, *u* әрпінің апострофы. Нәтижесінде ағылшын сөзі бірден екі апосторофқа «ие» болды.

Ағылшын сөздеріндегі *i, u, y, w, x* әріптері мен *oo, ea, ee, all* әріптікестерін қазақ графикасына транслитерациялағанда *i – i', u – y', y – i', w – y', x – ks ауысады*, ал мына әріптікестер *oo, ea, ee, all* латынға негізделген қазақ әліпбиінде *oo – y', ea – i' (кейде i'a), ee – i', all – ol* болып таңбаланады.

Қалада эргонимдік атаулардың бір компоненті ағылшын сөзі, екінші компоненті қазақ, орыс сөздерінен, немесе керісінше құралған атаулар кездеседі:

Ағылшын тілінде таңбалануы	Кирил графикасында таңбалануы	Латын графикасында таңбалануы
Mega Astana	Мега Астана	Mega Astana
Abylai Khan Plaza	Аыблай Хан Плаза	Ayblai' Han Plaza
Khan Shatyr	Хан Шатыр	Han S'atyr
Bekmambetov cinema	Бекмамбетов синема	Bekmambetov si'nema
HSBC Қазақстан банкі	ЭчЭсБиСИ Қазақстан банкі	Ec'EsBi'SI' Qazaqstan banki
Abay Residence	Абай резиденс	Abai' rezi'dens
Adal Residence	Адал резиденс	Adal rezi'dens
Artville Алмарасан	Артвайлл Алмарасан	Artvai'll Almarasan
Baganashil Seven Stars	Бәйтерек резиденс	Ba'i'terek rezi'dens

Bayterek Residence	Сентрал Есентай резиденс	Sentral Esentai' rezi'dens
Dostyk Residence	Достық резиденс	Dostyq rezi'dens
Kaplan House	Қаплан хаус	Ko'kto'be si'ti'
Koktobe City	Көктөбе сити	Qaplan hay's
ArcelorMittal Теміртау	АрселорМитал Теміртау	ArselorMi'tal Temirtay'
Bilim Media Group	Білім Медия Груп	Bilim Medi'a Gry'p
Air Astana	Эйр Астана	Ei'r Astana
Air Kazakhstan	Эйр Қазақстан	Ei'r Qazaqstan
Bek Air	Бек Эйр	Bek Ei'r
Kazakhstan Airlines	Қазақстан Эйрлайнс	Qazaqstan Ei'rlai'ns

Қаладағы бренд атаулары қазақ графикасын транслитерациялағанда құрамында *i, u, y, w, x* әріптері мен *oo, ea, ee, all* әріптікестері кездесетін ағылшын сөздері қазақ графикасында міндетті түрде апостроф жазылады. Бұл бренд атауларының бастапқы түрінен алшақтатып, бейнелік бірегейлігін бұзады. Қазіргі таңда ағылшын графикасындағы бренд атаулары Интернет ресурстағы сайттардың адресі ағылшын графикасында таңбаланады. Ал апострофтанған атауларды сайт адресі ретінде қалай таңбалау мәселесі әлі күнге дейін шешімін таппады. Себебі апострофы бар сөздерді атау ретінде интернет тілі қабылдамайды. Бұл мәселенің қазақ сөздеріне де қатысы бар. Мысалы, *//...univer.kz* деп таңбаланған адрес арқылы сайтқа кіре аласын. Ал латынға көшу барысында мысалыға алынған сайт атауы *//...y'ni'ver.kz* болып өзгеруі тиіс. Қазақстандағы сайт атаулары қазақ графикасына көше ме әлде ағылшын тіліндегі аудармасына сәйкес жазылады ма деген сұрақ туындайды. Егер қазақ тіліндегі сайт атаулары латынға көшкен соң, жаңа әліпби негізінде жазылатын болса, графикаға апострофтардың енуі нәтижесінде «әлемдегі қазақтарды жақындастырамыз» деген сөзге жанаспай кетеді. Себебі сайт атауларындағы апострофтарды латын графикасында қазақ тілін білетіндерге ғана түсінікті болады да, ал қалған латын графикасын білетін өзге тілдің иелмендері апострофтанған сөздерді бәрібір түсінбейді. Өйткені ағылшын тілі иелмендерінде апостроф қазақ графикасындағыдай әріптің қызметін емес, мүлдем басқа қызмет атқарады, дауысты дыбыстың түсіп қалуын білдіретін таңба ретінде қызмет атқарады, әліпбиге мүлдем қатысы жоқ таңба. Осы тұрғыдан келгенде апостроф қазақ графикасы үшін тиімсіз.

ҚОРЫТЫНДЫ

ҰСЫНЫСТАР

В результате исследования выработаны соответствующие рекомендации.

- обеспечить транслитерацию одного названия в единственном варианте;
- учитывать существующие на постоянной основе образцы транслитерации;

- обеспечить простоту, доступность транслитерации;

- обеспечить экономичность при транслитерации;

- в соответствии с дифференциальным принципом орфографии по мере возможности максимально соблюдать принцип один знак на один знак

1. Қазақ тіліндегі атаулар бойынша

2. Орыс тілді атаулар бойынша. Қазақстандағы, одан тыс жерлердегі орыстілді топонимдер, орыс тіліндегі аты-жөндер (фамилия, аты, отчествосы) жаңа қазақ әліпбиінде транслитерацияланады. Өйткені қазақ мектептеріндегі оқулықтар, мерзімді баспасөз БАҚ көздерінде, көптеген ресми құжаттарда жиі қолданылады

3. Шетел атаулары бойынша

Egypt атауы халықаралық стандарт бойынша *Egypt*, астанасы Каир,

қазақша Қайыр, халықаралық стандарт бойынша *Cairo*, қазақ тілінде

Мысыр, түрік, әзербайжан тілдерінде *Misr*

II БЛОК. ҚЫСҚАША ОНОМАСТИКАЛЫҚ СӨЗДІК (проспект)

1-бөлім. Қазақ тіліндегі топонимдердің кирил-латын графикасындағы салғастырмалы-жиілік көрсеткіші

Ескертпе. Сөздікке ономастиканың әр саласынан әзірленген материалдар үлгі ретінде 3-5, 10 беттен берілді.

Қазақстан Республикасы ауылдық округ атаулары

Сөз саны – 1744

Кирилдегі әріп саны – 20 006

Латындағы әріп саны – 21 895

Апостроф саны – 1233

Сан айырмашылығы – 1889

Мәтін – 10 % артқан

	0`	1`	2`	3`	4`	5`
Апостроф саны	510	738	384	97	10	4

Облыстар бойынша ауылдық, селолық атауларының көрсеткіші Oblystar boi'yns'a ay'yldyq, selolyq atay'larynyn' ko'rsetkis'i

Объектінің атауы Obektinin' atay'u	
Кирил әліпбиі	Латын әліпбиі
1	2
Ақмола облысы Aqmola oblysy	
<i>Красный Яр а.о.</i>	<i>Krasnyi' Yar a.o.</i>
<i>Қарабұлақ а.о.</i>	<i>Qarabulaq a.o.</i>
Ақкөл ауданы	Aqko'l ay'dany
<i>Иванов а.о.</i>	<i>I'vanov a.o.</i>
<i>Қарасай а.о.</i>	<i>Qarasai' a.o.</i>
<i>Кеңес а.о.</i>	<i>Ken'es a.o.</i>
<i>Наумов а.о.</i>	<i>Nay'mov a.o.</i>
<i>Новорыбинка а.о.</i>	<i>Novorybi'nka a.o.</i>
<i>Жалғызқарағай а.о.</i>	<i>Jalg'yzqarag'ai' a.o.</i>
<i>Еңбек а.о.</i>	<i>En'bek a.o.</i>
<i>Урютин а.о.</i>	<i>Y'ri'y'pi'n a.o.</i>
<i>Черняков а.о.</i>	<i>C'erni'akov a.o.</i>
Аршалы ауданы	Ars'aly ay'dany
<i>Ақбұлақ а.о.</i>	<i>Aqbulaq a.o.</i>
<i>Жібек жолы а.о.</i>	<i>Jibek joly a.o.</i>
<i>Анар а.о.</i>	<i>Anar a.o.</i>

<i>Бірсуат а.о.</i>	<i>Birsy'at a.o.</i>
<i>Волгодоновка а.о.</i>	<i>Volgodonovka a.o.</i>
<i>Арнасай а.о.</i>	<i>Arnasai' a.o.</i>
<i>Ижев а.о.</i>	<i>I'jev a.o.</i>
<i>Константинов а.о.</i>	<i>Konstanti'nov a.o.</i>
<i>Турген а. о.</i>	<i>Tu'rgen a. o.</i>
<i>Михайлов а.о.</i>	<i>Mi'hai'lov a.o.</i>
<i>Бұлақсай а.о.</i>	<i>Bulaqsai' a.o.</i>
<i>Сарыоба а.о.</i>	<i>Saryoba a.o.</i>
<i>Астрахан ауданы</i>	<i>Astrahan ay'dany</i>
<i>Астрахан а.о.</i>	<i>Astrahan a.o.</i>
<i>Бесбидайық а.о.</i>	<i>Besbi'dai'yq a.o.</i>
<i>Есіл а.о.</i>	<i>Esil a.o.</i>
<i>Жарсуат а.о.</i>	<i>Jarsy'at a.o.</i>
<i>Жалтыр а.о.</i>	<i>Jaltyr a.o.</i>
<i>Каменка а.о.</i>	<i>Kamenka a.o.</i>
<i>Қызылжар а.о.</i>	<i>Qyzyljar a.o.</i>
<i>Николаев а.о.</i>	<i>Ni'kolaev a.o.</i>
<i>Новочеркас а.о.</i>	<i>Novoc'erkas a.o.</i>
<i>Острогор а.о.</i>	<i>Ostrogor a.o.</i>
<i>Первомай а.о.</i>	<i>Pervomai' a.o.</i>
<i>Ескі Колутон а.о.</i>	<i>Eski Koly'ton a.o.</i>
<i>Колутон а.о.</i>	<i>Koly'ton a.o.</i>
<i>Ұзынкөл а.о.</i>	<i>Uzynko'l a.o.</i>
<i>Атбасар ауданы</i>	<i>Atbasar ay'dany</i>
<i>Шұңқыркөл а.о.</i>	<i>S'un'qyrko'l a.o.</i>
<i>Борисов а.о.</i>	<i>Bori'sov a.o.</i>
<i>Макеев а.о.</i>	<i>Makeev a.o.</i>
<i>Маринов а.о.</i>	<i>Mari'nov a.o.</i>
<i>Новоалександровка а.о.</i>	<i>Novoaleksandrovka a.o.</i>
<i>Новосель а.о.</i>	<i>Novosel a.o.</i>
<i>Октябрь а.о.</i>	<i>Okti'abr a.o.</i>
<i>Покров а.о.</i>	<i>Pokrov a.o.</i>
<i>Полтава а.о.</i>	<i>Poltava a.o.</i>
<i>Сепе а.о.</i>	<i>Sepe a.o.</i>
<i>Тікелей а.о.</i>	<i>Tikelei' a.o.</i>
<i>Сергеев а.о.</i>	<i>Sergeev a.o.</i>
<i>Сочи а.о.</i>	<i>Soc'i' a.o.</i>
<i>Тельман а.о.</i>	<i>Telman a.o.</i>
<i>Есенгелді а.о.</i>	<i>Esengeldi a.o.</i>
<i>Ярослав а.о.</i>	<i>I'aroslav a.o.</i>
<i>Бұланды ауданы</i>	<i>Bulandy ay'dany</i>
<i>Вознесен а.о.</i>	<i>Voznesen a.o.</i>

<i>Данилов а.о.</i>	<i>Dani'lov a.o.</i>
<i>Еркөл а.о.</i>	<i>Erko'l a.o.</i>
<i>Журавлев а.о.</i>	<i>Jy'ravlev a.o.</i>
<i>Капитонов а.о.</i>	<i>Kapi'tonov a.o.</i>
<i>Карамышев а.о.</i>	<i>Karamys'ev a.o.</i>
<i>Никольский а.о.</i>	<i>Ni'kolski'i' a.o.</i>
<i>Новобратское а.о.</i>	<i>Novobratskoe a.o.</i>
<i>Айнакөл а.о.</i>	<i>Ai'nako'l a.o.</i>
<i>Аманкелді а.о.</i>	<i>Amankeldi a.o.</i>
<i>Қараөзек а.о.</i>	<i>Qarao'zek a.o.</i>
<i>Егіндікөл ауданы</i>	<i>Egindiko'l ay'dany</i>
<i>Егіндікөл а.о.</i>	<i>Egindiko'l a.o.</i>
<i>Абай а.о.</i>	<i>Abai' a.o.</i>
<i>Алакөл а.о.</i>	<i>Alako'l a.o.</i>
<i>Армавир а.о.</i>	<i>Armavi'r a.o.</i>
<i>Бауман а.о.</i>	<i>Bay'man a.o.</i>
<i>Буревестник а.о.</i>	<i>By'revestni'k a.o.</i>
<i>Жалманқұлақ а.о.</i>	<i>Jalmanqulaq a.o.</i>
<i>Қоржынкөл а.о.</i>	<i>Qorjynko'l a.o.</i>
<i>Ұзынкөл а.о.</i>	<i>Uzynko'l a.o.</i>
<i>Ақтөбе облысы</i>	<i>Aqto'be oblysy</i>
<i>Благодарный а.о.</i>	<i>Blagodarnyi' a.o.</i>
<i>Қарғалы а.о.</i>	<i>Qarg'aly a.o.</i>
<i>Қурайлы а.о.</i>	<i>Qy'rai'ly a.o.</i>
<i>Новый а.о.</i>	<i>Novyi' a.o.</i>
<i>Сазды а.о.</i>	<i>Sazdy a.o.</i>
<i>Алға ауданы</i>	<i>Alg'a ay'dany</i>
<i>Бесқоспа а.о.</i>	<i>Besqospa a.o.</i>
<i>Бестамақ а.о.</i>	<i>Bestamaq a.o.</i>
<i>Қарақұдық а.о.</i>	<i>Qaraqudyq a.o.</i>
<i>Ильин а.о.</i>	<i>I'li'n a.o.</i>
<i>Үшқұдық а.о.</i>	<i>U's'qudyq a.o.</i>
<i>Қараағаш а.о.</i>	<i>Qaraag'as' a.o.</i>
<i>Қарабұлақ а.о.</i>	<i>Qarabulaq a.o.</i>
<i>Қарақобда а.о.</i>	<i>Qaraqobda a.o.</i>
<i>Маржанбұлақ а.о.</i>	<i>Marjanbulaq a.o.</i>
<i>Сарықобда а.о.</i>	<i>Saryqobda a.o.</i>
<i>Тамды а.о.</i>	<i>Tamdy a.o.</i>
<i>Тоқмансай а.о.</i>	<i>Toqmansai' a.o.</i>
<i>Әйтеке би ауданы</i>	<i>A'i'teke bi' ay'dany</i>
<i>Комсомол а.о.</i>	<i>Komsomol a.o.</i>
<i>Ақкөл а.о.</i>	<i>Aqko'l a.o.</i>
<i>Ақтасты а.о.</i>	<i>Aqtasty a.o.</i>

<i>Аралтоғай а.о.</i>	<i>Araltog'ai' a.o.</i>
<i>Қызылжұлдыз а.о.</i>	<i>Qyzyljuldyz a.o.</i>
<i>Әйке а.о.</i>	<i>A'i'ke a.o.</i>
<i>Басқұдық а.о.</i>	<i>Basqudyq a.o.</i>
<i>Жабасақ а.о.</i>	<i>Jabasaq a.o.</i>
<i>Жамбыл а.о.</i>	<i>Jambyl a.o.</i>
<i>Қайрақты а.о.</i>	<i>Qai'raqty a.o.</i>
<i>Қарабұтақ а.о.</i>	<i>Qarabutaq a.o.</i>
<i>Құмқұдық а.о.</i>	<i>Qumqudyq a.o.</i>
<i>Сарат а.о.</i>	<i>Sarat a.o.</i>
<i>Сұлукөл а.о.</i>	<i>Suly'ko'l a.o.</i>
<i>Ұшқатты а.о.</i>	<i>Us'qatty a.o.</i>
Байганин ауданы	<i>Bai'g'ani'n ay'dany</i>
<i>Қарауылкелді а.о.</i>	<i>Qaray'ylkeldi a.o.</i>
<i>Ащы а.о.</i>	<i>As's'y a.o.</i>
<i>Жаңажол а.о.</i>	<i>Jan'ajol a.o.</i>
<i>Жарқамыс а.о.</i>	<i>Jarqamys a.o.</i>
<i>Көлтабан а.о.</i>	<i>Ko'ltaban a.o.</i>
<i>Қона а.о.</i>	<i>Qona a.o.</i>
<i>Қызылбұлақ а.о.</i>	<i>Qyzylbulaq a.o.</i>
<i>Сарытоғай а.о.</i>	<i>Sarytog'ai' a.o.</i>
<i>Миялы а.о.</i>	<i>Mi'aly a.o.</i>
Қарғалы ауданы	<i>Qarg'aly ay'dany</i>
<i>Бадамша а.о.</i>	<i>Badams'a a.o.</i>
<i>Ащылысай а.о.</i>	<i>As's'ylyсай' a.o.</i>
<i>Әлімбет а.о.</i>	<i>A'limbet a.o.</i>
<i>Велихов а.о.</i>	<i>Veli'hov a.o.</i>
<i>Желтау а.о.</i>	<i>Jeltay' a.o.</i>
<i>Кемпірсай а.о.</i>	<i>Kempirsai' a.o.</i>
<i>Қос-Естек а.о.</i>	<i>Qos-Estek a.o.</i>
<i>Степной а.о.</i>	<i>Stepnoi' a.o.</i>
Қобда ауданы	<i>Qobda ay'dany</i>
<i>Қобда а.о.</i>	<i>Qobda a.o.</i>
<i>Ақраб а.о.</i>	<i>Aqrab a.o.</i>
<i>Бестау а.о.</i>	<i>Bestay' a.o.</i>
<i>Сарыбұлақ а.о.</i>	<i>Sarybulaq a.o.</i>
<i>Бұлақ а.о.</i>	<i>Bulaq a.o.</i>
<i>Иманғали Білтабанов а.о.</i>	<i>I'mang'ali' Biltabanov a.o.</i>
<i>Жаңаталап а.о.</i>	<i>Jan'atalap a.o.</i>
<i>Жарсай а.о.</i>	<i>Jarsai' a.o.</i>
<i>Жарық а.о.</i>	<i>Jaryq a.o.</i>
<i>Жиренқона а.о.</i>	<i>Ji'renqona a.o.</i>
<i>Исатай а.о.</i>	<i>I'satai' a.o.</i>

<i>Бегалы а.о.</i>	<i>Begaly a.o.</i>
<i>Қызылжар а.о.</i>	<i>Qyzyljar a.o.</i>
<i>И.Құрманов ат. а.о.</i>	<i>I'.Qurmanov at. a.o.</i>
<i>Құрсай а.о.</i>	<i>Qursai' a.o.</i>
<i>Өтек а.о.</i>	<i>O'tek a.o.</i>
<i>Соғалы а.о.</i>	<i>Sog'aly a.o.</i>
<i>Терісаққан а.о.</i>	<i>Terisaqqan a.o.</i>
Мәртөк ауданы	Ma'rto'k ay'dany
<i>Мәртөк а.о.</i>	<i>Ma'rto'k a.o.</i>
<i>Байтурасай а.о.</i>	<i>Bai'ty'rasai' a.o.</i>
<i>Қазірет а.о.</i>	<i>Qaziret a.o.</i>
<i>Жайсаң а.о.</i>	<i>Jai'san' a.o.</i>
<i>Қаратогай а.о.</i>	<i>Qaratog'ai' a.o.</i>
<i>Қарашай а.о.</i>	<i>Qaras'ai' a.o.</i>
<i>Қызылжар а.о.</i>	<i>Qyzyljar a.o.</i>
<i>Тәңірберген а.о.</i>	<i>Ta'n'irbergen a.o.</i>
<i>Байнассай а.о.</i>	<i>Bai'nassai' a.o.</i>
<i>Аққұдық а.о.</i>	<i>Aqqudyq a.o.</i>
<i>Родников а.о.</i>	<i>Rodni'kov a.o.</i>
<i>Құрмансай а.о.</i>	<i>Qurmansai' a.o.</i>
<i>Хлебодаров а.о.</i>	<i>Hlebodarov a.o.</i>
Алматы облысы	Almaty oblysy
<i>Еркін а.о.</i>	<i>Erkin a.o.</i>
<i>Өтенай а.о.</i>	<i>O'tenai' a.o.</i>
<i>Заречный а.о.</i>	<i>Zarec'nyi' a.o.</i>
<i>Шеңгелді а.о.</i>	<i>S'en'geldi a.o.</i>
Ақсу ауданы	Aqsy' ay'dany
<i>Ақсу а.о.</i>	<i>Aqsy' a.o.</i>
<i>Арасан а.о.</i>	<i>Arasan a.o.</i>
<i>Егінсу а.о.</i>	<i>Eginsy' a.o.</i>
<i>Есеболат а.о.</i>	<i>Esebolat a.o.</i>
<i>Жаңалық а.о.</i>	<i>Jan'alyq a.o.</i>
<i>Көшкентал а.о.</i>	<i>Ko's'kental a.o.</i>
<i>Қапал а.о.</i>	<i>Qapal a.o.</i>
<i>Қаракөз а.о.</i>	<i>Qarako'z a.o.</i>
<i>Қарасу а.о.</i>	<i>Qarasy' a.o.</i>
<i>Қарашілік а.о.</i>	<i>Qaras'ilik a.o.</i>
<i>Құрақсу а.о.</i>	<i>Quraqsy' a.o.</i>
<i>Қызылағаш а.о.</i>	<i>Qyzylag'as' a.o.</i>
<i>Барлыбек Сырттанов а.о.</i>	<i>Barlybek Syrttanov a.o.</i>
<i>Ойтоған а.о.</i>	<i>Oi'tog'an a.o.</i>
<i>Суықсай а.о.</i>	<i>Sy'yqsai' a.o.</i>
Алакөл ауданы	Alako'l ay'dany

<i>Ақжар а.о.</i>	<i>Aqjar a.o.</i>
<i>Ақтүбек а.о.</i>	<i>Aqtu'bek a.o.</i>
<i>Арқарлы а.о.</i>	<i>Arqarly a.o.</i>
<i>Бескөл а.о.</i>	<i>Besko'l a.o.</i>
<i>Достық а.о.</i>	<i>Dostyq a.o.</i>
<i>Сапақ а.о.</i>	<i>Sapaq a.o.</i>
<i>Екпінді а.о.</i>	<i>Ekpindi a.o.</i>
<i>Еңбекші а.о.</i>	<i>En'bek's'i a.o.</i>
<i>Жағатал а.о.</i>	<i>Jag'atal a.o.</i>
<i>Жанама а.о.</i>	<i>Janama a.o.</i>
<i>Жайпақ а.о.</i>	<i>Jai'paq a.o.</i>
<i>Жыланды а.о.</i>	<i>Jylandy a.o.</i>
<i>Көлбай а.о.</i>	<i>Ko'lbai' a.o.</i>
<i>Қабанбай а.о.</i>	<i>Qabanbai' a.o.</i>
<i>Қайнар а.о.</i>	<i>Qai'nar a.o.</i>
<i>Қамысқала а.о.</i>	<i>Qamysqala a.o.</i>
<i>Қызылащы а.о.</i>	<i>Qyzylas's'y a.o.</i>
<i>Лепсі а.о.</i>	<i>Lepsi a.o.</i>
<i>Теректі а.о.</i>	<i>Terekti a.o.</i>
<i>Тоқжайлау а.о.</i>	<i>Toqjai'lay' a.o.</i>
<i>Үшбұлақ а.о.</i>	<i>U's'bulaq a.o.</i>
<i>Ынталы а.о.</i>	<i>Yntaly a.o.</i>
<i>Ырғайты а.о.</i>	<i>Yrg'ai'ty a.o.</i>
Балқаш ауданы	Balqas' ay'dany
<i>Бақанас а.о.</i>	<i>Baqanas a.o.</i>
<i>Ақдала а.о.</i>	<i>Aqdala a.o.</i>
<i>Ақжар а.о.</i>	<i>Aqjar a.o.</i>
<i>Ақкөл а.о.</i>	<i>Aqko'l a.o.</i>
<i>Бақбақты а.о.</i>	<i>Baqbaqty a.o.</i>
<i>Береке а.о.</i>	<i>Bereke a.o.</i>
<i>Бірлік а.о.</i>	<i>Birlik a.o.</i>
<i>Желтораңғы а.о.</i>	<i>Jeltoran'g'y a.o.</i>
<i>Жиделі а.о.</i>	<i>Ji'deli a.o.</i>
<i>Көктал а.о.</i>	<i>Ko'ktal a.o.</i>
<i>Қараой а.о.</i>	<i>Qaraoi' a.o.</i>
<i>Балатопар а.о.</i>	<i>Balatopar a.o.</i>
<i>Миялы а.о.</i>	<i>Mi'aly a.o.</i>
<i>Құйған а.о.</i>	<i>Qui'g'an a.o.</i>
<i>Топар а.о.</i>	<i>Topar a.o.</i>
Еңбекшіқазақ ауданы	En'bek's'i qazaq ay'dany
<i>Ават а.о.</i>	<i>Avat a.o.</i>
<i>Ақши а.о.</i>	<i>Aqs'i' a.o.</i>
<i>Асы а.о.</i>	<i>Asy a.o.</i>

<i>Балтабай а.о.</i>	<i>Baltabai' a.o.</i>
<i>Бөлек а.о.</i>	<i>Bo'lek a.o.</i>
<i>Бәйдібек би а.о.</i>	<i>Ba'i'dibek bi' a.o.</i>
<i>Жаңашар а.о.</i>	<i>Jan'as'ar a.o.</i>
<i>Көктөбе а.о.</i>	<i>Ko'kto'be a.o.</i>
<i>Қазақстан а.о.</i>	<i>Qazaqstan a.o.</i>
<i>Қаражота а.о.</i>	<i>Qarajota a.o.</i>
<i>Қаракемер а.о.</i>	<i>Qarakemer a.o.</i>
<i>Қаратұрық а.о.</i>	<i>Qaraturyq a.o.</i>
<i>Қорам а.о.</i>	<i>Qoram a.o.</i>
<i>Қырбалтабай а.о.</i>	<i>Qyrbaltabai' a.o.</i>
<i>Малыбай а.о.</i>	<i>Malybai' a.o.</i>
<i>Масақ а.о.</i>	<i>Masaq a.o.</i>
<i>Бәйтерек а.о.</i>	<i>Ba'i'terek a.o.</i>
<i>Сөгеті а.о.</i>	<i>So'geti a.o.</i>
<i>Бартоғай а.о.</i>	<i>Bartog'ai' a.o.</i>
<i>Рахат а.о.</i>	<i>Rahat a.o.</i>
<i>Саймасай а.о.</i>	<i>Sai'masai' a.o.</i>
<i>Ташкенсаз а.о.</i>	<i>Tas'kensaz a.o.</i>
<i>Тескенсу а.о.</i>	<i>Teskensy' a.o.</i>
<i>Түрген а.о.</i>	<i>Tu'rgen a.o.</i>
<i>Шелек а.о.</i>	<i>S'elek a.o.</i>
Атырау облысы	Atyray' oblysy
<i>Ақсай а.о.</i>	<i>Aqsai' a.o.</i>
<i>Атырау а.о.</i>	<i>Atyray' a.o.</i>
<i>Геолог а.о.</i>	<i>Geolog a.o.</i>
<i>Дамбы а.о.</i>	<i>Damby a.o.</i>
<i>Еркінқала а.о.</i>	<i>Erkinqala a.o.</i>
<i>Кеңөзек а.о.</i>	<i>Ken'o'zek a.o.</i>
<i>Қайыршақты а.о.</i>	<i>Qai'yrs'aqty a.o.</i>
Жылыой ауданы	Jylyoi' ay'dany
<i>Аққиізтоғай а.о.</i>	<i>Aqki'iztog'ai' a.o.</i>
<i>Жем а.о.</i>	<i>Jem a.o.</i>
<i>Қараарна а.о.</i>	<i>Qaraarna a.o.</i>
<i>Қосшағыл а.о.</i>	<i>Qoss'ag'yl a.o.</i>
<i>Майкомген а.о.</i>	<i>Mai'komgen a.o.</i>
Индер ауданы	I'nder ay'dany
<i>Бөдене а.о.</i>	<i>Bo'dene a.o.</i>
<i>Елтай а.о.</i>	<i>Eltai' a.o.</i>
<i>Жарсуат а.о.</i>	<i>Jarsy'at a.o.</i>
<i>Көктоғай а.о.</i>	<i>Ko'ktog'ai' a.o.</i>
<i>Есбол а.о.</i>	<i>Esbol a.o.</i>
<i>Өрлік а.о.</i>	<i>O'rlik a.o.</i>

Исатай ауданы	I'satai' ay'dany
Аққыстау а.о.	Aqqystay' a.o.
Жанбай а.о.	Janbai' a.o.
Забұрын а.о.	Zabury'n a.o.
Исатай а.о.	I'satai' a.o.
Нарын а.о.	Nary'n a.o.
Қамысқала а.о.	Qamysqala a.o.
Тұщыкұдық а.о.	Tus's'ykudyq a.o.
Құрманғазы ауданы	Qurmang'azy ay'dany
Ганюшкин а.о.	Gani'y's'ki'n a.o.
Азғыр а.о.	Azg'yr a.o.
Ақкөл а.о.	Aqko'l a.o.
Асан а.о.	Asan a.o.
Байда а.о.	Bai'da a.o.
Бірлік а.о.	Birlik a.o.
Дыңқызыл а.о.	Dyn'qyzyl a.o.
Еңбекші а.о.	En'beksh'i a.o.
Орлы а.о.	Orly a.o.
Көптоғай а.о.	Ko'ptog'ai' a.o.
Дәшін а.о.	Da's'in a.o.
Кудряшов а.о.	Ky'dri'as'ov a.o.
Қизғаш а.о.	Qi'g'as' a.o.
Мақаш а.о.	Maqas' a.o.
Нұржау а.о.	Nurjay' a.o.
Теңіз а.о.	Ten'iz a.o.
Сафонов а.о.	Safonov a.o.
Сүйіндік а.о.	Su'i'indik a.o.
Шортанбай а.о.	S'ortanbai' a.o.
Қызылқоға ауданы	Qyzylqog'a ay'dany
Миялы а.о.	Mi'aly a.o.
Жамбыл а.о.	Jambyl a.o.
Жангелдин а.о.	Jangeldi'n a.o.
Көздіқара а.о.	Ko'zdiqara a.o.
Қызылқоға а.о.	Qyzylqog'a a.o.
Мұқыр а.о.	Muqyr a.o.
Ойыл а.о.	Oi'yl a.o.
Сағыз а.о.	Sag'yz a.o.
Тасшағыл а.о.	Tass'ag'yl a.o.
Тайсойған а.о.	Tai'soi'g'an a.o.
Мақат ауданы	Maqat ay'dany
Байшонас а.о.	Bai's'onas a.o.
Ескене а.о.	Eskene a.o.
Комсомол а.о.	Komsomol a.o.

<i>Қошқар а.о.</i>	<i>Qos'qar a.o.</i>
Махамбет ауданы	Mahambet ay'dany
<i>Махамбет а.о.</i>	<i>Mahambet a.o.</i>
<i>Ақжайық а.о.</i>	<i>Aqjai'yq a.o.</i>
<i>Ақтоғай а.о.</i>	<i>Aqtog'ai' a.o.</i>
<i>Алга а.о.</i>	<i>Alg'a a.o.</i>
<i>Алмалы а.о.</i>	<i>Almaly a.o.</i>
<i>Бақсай а.о.</i>	<i>Baqasai' a.o.</i>
<i>Есбол а.о.</i>	<i>Esbol a.o.</i>
<i>Жалғансай а.о.</i>	<i>Jalg'ansai' a.o.</i>
<i>Сарыайшық а.о.</i>	<i>Saryai's'yq a.o.</i>
<i>Сарытоғай а.о.</i>	<i>Sarytog'ai' a.o.</i>
<i>Бейбарыс а.о.</i>	<i>Bei'barys a.o.</i>
Батыс Қазақстан	Batys Qazaqstan oblysy
Ақжайық ауданы	Aqjai'yq ay'dany
<i>Чапаев а.о.</i>	<i>Chapaev a.o.</i>
<i>Ақжол а.о.</i>	<i>Aqjol a.o.</i>
<i>Ақсуат а.о.</i>	<i>Aqsy'at a.o.</i>
<i>Алғабас а.о.</i>	<i>Alg'abas a.o.</i>
<i>Алмалы а.о.</i>	<i>Almaly a.o.</i>
<i>Базартөбе а.о.</i>	<i>Bazarto'be a.o.</i>
<i>Базаршолан а.о.</i>	<i>Bazars'olan a.o.</i>
<i>Бударин а.о.</i>	<i>By'dari'n a.o.</i>
<i>Есенсай а.о.</i>	<i>Esensai' a.o.</i>
<i>Жайық а.о.</i>	<i>Jai'yq a.o.</i>
<i>Жамбыл а.о.</i>	<i>Jambyl a.o.</i>
<i>Жаңабұлақ а.о.</i>	<i>Jan'abulaq a.o.</i>
<i>Қабыршақты а.о.</i>	<i>Qabyrs'aqty a.o.</i>
<i>Қарауылтөбе а.о.</i>	<i>Qaray'ylto'be a.o.</i>
<i>Қурайлысай а.о.</i>	<i>Qy'rai'lyesai' a.o.</i>
<i>Мерген а.о.</i>	<i>Mergen a.o.</i>
<i>Сарытоғай а.о.</i>	<i>Sarytog'ai' a.o.</i>
<i>Тайпақ а.о.</i>	<i>Tai'paq a.o.</i>
Бөрлі ауданы	Bo'rli ay'dany
<i>Ақбұлақ а.о.</i>	<i>Aqbulaq a.o.</i>
<i>Ақсу а.о.</i>	<i>Aqsy' a.o.</i>
<i>Александров а.о.</i>	<i>Aleksandrov a.o.</i>
<i>Березов а.о.</i>	<i>Berezov a.o.</i>
<i>Бөрілі а.о.</i>	<i>Bo'rili a.o.</i>
<i>Бумакөл а.о.</i>	<i>By'mako'l a.o.</i>
<i>Григорьев а.о.</i>	<i>Gri'gorev a.o.</i>
<i>Жарсуат а.о.</i>	<i>Jarsy'at a.o.</i>
<i>Қарағанды а.о.</i>	<i>Qarag'andy a.o.</i>

<i>Қанай а.о.</i>	<i>Qanai' a.o.</i>
<i>Қызылтал а.о.</i>	<i>Qyzyltal a.o.</i>
<i>Приурал а.о.</i>	<i>Pri'y'ral a.o.</i>
<i>Пугачев а.о.</i>	<i>Pu'gac'ev a.o.</i>
<i>Қаракұдық а.о.</i>	<i>Qarakudyq a.o.</i>
<i>Успен а.о.</i>	<i>Y'spen a.o.</i>
Жаңақала ауданы	Jan'aqala ay'dany
<i>Жаңақала а.о.</i>	<i>Jan'aqala a.o.</i>
<i>Бірлік а.о.</i>	<i>Birlik a.o.</i>
<i>Жаңажол а.о.</i>	<i>Jan'ajol a.o.</i>
<i>Жаңақазан а.о.</i>	<i>Jan'aqazan a.o.</i>
<i>Көпжасар а.о.</i>	<i>Ko'pjasar a.o.</i>
<i>Қызылоба а.о.</i>	<i>Qyzyloba a.o.</i>
<i>Маитексай а.о.</i>	<i>Mas'teksai' a.o.</i>
<i>Меңдешев а.о.</i>	<i>Men'des'ev a.o.</i>
<i>Пятимар а.о.</i>	<i>Pi'ati'mar a.o.</i>
Жәнібек ауданы	Ja'nibek ay'dany
<i>Жәнібек а.о.</i>	<i>Ja'nibek a.o.</i>
<i>Ақоба а.о.</i>	<i>Aqoba a.o.</i>
<i>Борсы а.о.</i>	<i>Borsy a.o.</i>
<i>Жақсыбай а.о.</i>	<i>Jaqsybai' a.o.</i>
<i>Күйгенкөл а.о.</i>	<i>Ku'i'genko'l a.o.</i>
<i>Қамысты а.о.</i>	<i>Qamysty a.o.</i>
<i>Талов а.о.</i>	<i>Talov a.o.</i>
<i>Тау а.о.</i>	<i>Tay' a.o.</i>
<i>Ұзынкөл а.о.</i>	<i>Uzynko'l a.o.</i>
Зеленов ауданы	Zelenov ay'dany
<i>Переметное а.о.</i>	<i>Peremetnoe a.o.</i>
<i>Дария а.о.</i>	<i>Dari'a a.o.</i>
<i>Железнов а.о.</i>	<i>Jeleznov a.o.</i>
<i>Зеленый а.о.</i>	<i>Zelenyi' a.o.</i>
<i>Красноармейск а.о.</i>	<i>Krasnoarmeisk a.o.</i>
<i>Краснов а.о.</i>	<i>Krasnov a.o.</i>
<i>Көшім а.о.</i>	<i>Ko's'im a.o.</i>
<i>Макаров а.о.</i>	<i>Makarov a.o.</i>
<i>Мичурин а.о.</i>	<i>Mi'c'y'ri'n a.o.</i>
<i>Первосовет а.о.</i>	<i>Pervosovet a.o.</i>
<i>Раздольный а.о.</i>	<i>Razdolnyi' a.o.</i>
<i>Белес а.о.</i>	<i>Beles a.o.</i>
<i>Рубежин а.о.</i>	<i>Ry'beji'n a.o.</i>
<i>Егіндібұлақ а.о.</i>	<i>Egindibulaq a.o.</i>
<i>Трекин а.о.</i>	<i>Treki'n a.o.</i>
<i>Достық а.о.</i>	<i>Dostyq a.o.</i>

<i>Махамбет а.о.</i>	<i>Mahambet a.o.</i>
<i>Чеботарев а.о.</i>	<i>C'ebotarev a.o.</i>
<i>Чесноков а.о.</i>	<i>C'esnokov a.o.</i>
<i>Чиров а.о.</i>	<i>C'i'rov a.o.</i>
<i>Чуваш а.о.</i>	<i>C'y'vas' a.o.</i>
<i>Щапов а.о.</i>	<i>S's'apov a.o.</i>
<i>Янайкин а.о.</i>	<i>I'anai'ki'n a.o.</i>
<i>Январцев а.о.</i>	<i>I'anvarsev a.o.</i>
Жамбыл облысы	Jambyl oblisy
<i>Байзақ ауданы</i>	<i>Bai'zaq ay'dany</i>
<i>Сарыкемер а.о.</i>	<i>Sarykemer a.o.</i>
<i>Ботамойнақ а.о.</i>	<i>Botamoi'naq a.o.</i>
<i>Бурыл а.о.</i>	<i>By'ryl a.o.</i>
<i>Дихан а.о.</i>	<i>Di'han a.o.</i>
<i>Жалғызтөбе а.о.</i>	<i>Jalg'yzto'be a.o.</i>
<i>Жаңатұрмыс с. о</i>	<i>Jan'aturmys s. o</i>
<i>Көптерек а.о.</i>	<i>Ko'pterek a.o.</i>
<i>Қызылжұлдыз а.о.</i>	<i>Qyzyljuldyz a.o.</i>
<i>Көктал а.о.</i>	<i>Ko'ktal a.o.</i>
<i>Қостөбе а.о.</i>	<i>Qosto'be a.o.</i>
<i>Мырзатай а.о.</i>	<i>Myrzatai' a.o.</i>
<i>Суханбай а.о.</i>	<i>Sy'hanbai' a.o.</i>
<i>Сазтерек а.о.</i>	<i>Sazterek a.o.</i>
<i>Темірбек а.о.</i>	<i>Temirbek a.o.</i>
<i>Түймекент а.о.</i>	<i>Tu'i'mekent a.o.</i>
<i>Үлгілі а.о.</i>	<i>U'lgili a.o.</i>
<i>Ынтымақ а.о.</i>	<i>Yntymaq a.o.</i>
<i>Жамбыл ауданы</i>	<i>Jambyl ay'dany</i>
<i>Аса а.о.</i>	<i>Asa a.o.</i>
<i>Айшабибі а.о.</i>	<i>Ai's'abi'bi a.o.</i>
<i>Ақбастау а.о.</i>	<i>Aqbastay' a.o.</i>
<i>Ақбұлым а.о.</i>	<i>Aqbulym a.o.</i>
<i>Бесағаш а.о.</i>	<i>Besag'as' a.o.</i>
<i>Гродеков а.о.</i>	<i>Grodekov a.o.</i>
<i>Полаткошин а.о.</i>	<i>Polatkos'i'n a.o.</i>
<i>Ерназар с. о.</i>	<i>Ernazar s. o.</i>
<i>Жамбыл а.о.</i>	<i>Jambyl a.o.</i>
<i>Көлқайнар а.о.</i>	<i>Ko'lqai'nar a.o.</i>
<i>Қаракемер а.о.</i>	<i>Qarakemer a.o.</i>
<i>Қараой а.о.</i>	<i>Qaraoi' a.o.</i>
<i>Қызылқайнар а.о.</i>	<i>Qyzylqai'nar a.o.</i>
<i>Өрнек а.о.</i>	<i>O'rnek a.o.</i>
<i>Қаратөбе а.о.</i>	<i>Qarato'be a.o.</i>

<i>Құмшағыл а.о.</i>	<i>Qums'ag'yl a.o.</i>
<i>Пионер а.о.</i>	<i>Pi'oner a.o.</i>
Жуалы ауданы	Jy'aly ay'dany
<i>Б.Момышұлы ат. а.о.</i>	<i>B.Momys'uly at. a.o.</i>
<i>Ақсай а.о.</i>	<i>Aqsai' a.o.</i>
<i>Ақтөбе а.о.</i>	<i>Aqto'be a.o.</i>
<i>Билікөл а.о.</i>	<i>Bi'liko'l a.o.</i>
<i>Боралдай а.о.</i>	<i>Boral dai' a.o.</i>
<i>Нұрлыкент а.о.</i>	<i>Nurlykent a.o.</i>
<i>Жетітөбе а.о.</i>	<i>Jetito'be a.o.</i>
<i>Көкбастау а.о.</i>	<i>Ko'kbastay' a.o.</i>
<i>Күреңбел а.о.</i>	<i>Ku'ren'bel a.o.</i>
<i>Қарасаз а.о.</i>	<i>Qarasaz a.o.</i>
<i>Қошқарата а.о.</i>	<i>Qos'qarata a.o.</i>
<i>Шақпақ а.о.</i>	<i>S'aqpaq a.o.</i>
<i>Қызыларық а.о.</i>	<i>Qyzylaryq a.o.</i>
<i>Мыңбұлақ а.о.</i>	<i>Myn'bulaq a.o.</i>
<i>Тоғызтарау а.о.</i>	<i>Tog'yztaray' a.o.</i>
Қордай ауданы	Qordai' ay'dany
<i>Қордай а.о.</i>	<i>Qordai' a.o.</i>
<i>Алға а.о.</i>	<i>Alg'a a.o.</i>
<i>Ауқатты а.о.</i>	<i>Ay'qatty a.o.</i>
<i>Бетқайнар а.о.</i>	<i>Betqai'nar a.o.</i>
<i>Жамбыл а.о.</i>	<i>Jambyl a.o.</i>
<i>Кенен а.о.</i>	<i>Kenen a.o.</i>
<i>Қақпатас а.о.</i>	<i>Qaqpatas a.o.</i>
<i>Қаракемер а.о.</i>	<i>Qarakemer a.o.</i>
<i>Қарасай а.о.</i>	<i>Qarasai' a.o.</i>
<i>Қарасу а.о.</i>	<i>Qarasy' a.o.</i>
<i>Қасық а.о.</i>	<i>Qasyq a.o.</i>
<i>Масанчи а.о.</i>	<i>Masanc'i' a.o.</i>
<i>Нозайбай а.о.</i>	<i>Nog'ai'bai' a.o.</i>
<i>Отар а.о.</i>	<i>Otar a.o.</i>
<i>Сарыбұлақ а.о.</i>	<i>Sarybulaq a.o.</i>
<i>Сортөбе а.о.</i>	<i>Sorto'be a.o.</i>
<i>Степной а.о.</i>	<i>Stepnoi' a.o.</i>
<i>Сұлутөр а.о.</i>	<i>Suly'to'r a.o.</i>
<i>Үлкенсұлуторы а.о.</i>	<i>U'lkensuly'tory a.o.</i>
Тұрар Рысқұлов ауданы	Turar Rysqulov ay'dany
<i>Құлан а.о.</i>	<i>Qulan a.o.</i>
<i>Абай а.о.</i>	<i>Abai' a.o.</i>
<i>Ақыртөбе а.о.</i>	<i>Aqyrto'be a.o.</i>
<i>Жаңатұрмыс а.о.</i>	<i>Jan'aturmys a.o.</i>

<i>Қарақыстақ а.о.</i>	<i>Qaraqystaq a.o.</i>
<i>Көкдөнен а.о.</i>	<i>Ko'kdo'nen a.o.</i>
<i>Қорағаты а.о.</i>	<i>Qorag'aty a.o.</i>
<i>Көгершін а.о.</i>	<i>Ko'gers'in a.o.</i>
<i>Қайыңды а.о.</i>	<i>Qai'yn'dy a.o.</i>
<i>Құмарық а.о.</i>	<i>Qumaryq a.o.</i>
<i>Ленин а.о.</i>	<i>Leni'n a.o.</i>
<i>Луговой а.о.</i>	<i>Ly'govoi' a.o.</i>
<i>Новосельск а.о.</i>	<i>Novoselsk a.o.</i>
<i>Өрнек а.о.</i>	<i>O'rnek a.o.</i>
<i>Тереңөзек а.о.</i>	<i>Teren'o'zek a.o.</i>
Қарағанды облысы	Qarag'andy oblysy
Октябрь ауданы	Okti'abr ay'dany
<i>Кеңгір а.о.</i>	<i>Ken'gir a.o.</i>
<i>Сарыкеңгір а.о.</i>	<i>Saryken'gir a.o.</i>
<i>Талап а.о.</i>	<i>Talap a.o.</i>
Абай ауданы	Abai' ay'dany
<i>Ақбастау а.о.</i>	<i>Aqbastay' a.o.</i>
<i>Дзержинский а.о.</i>	<i>Dzerji'nski'i' a.o.</i>
<i>Есенгелді а.о.</i>	<i>Esengeldi a.o.</i>
<i>Ильич а.о.</i>	<i>I'li'c' a.o.</i>
<i>Көксун а.о.</i>	<i>Ko'ksy'n a.o.</i>
<i>Қарағанды а.о.</i>	<i>Qarag'andy a.o.</i>
<i>Құлаайғыр а.о.</i>	<i>Qulaai'g'yr a.o.</i>
<i>Құрма а.о.</i>	<i>Qurma a.o.</i>
<i>Мичурин а.о.</i>	<i>Mi'c'y'ri'n a.o.</i>
<i>Самара а.о.</i>	<i>Samara a.o.</i>
Ақтоғай ауданы	Aqtog'ai' ay'dany
<i>Ақтоғай а.о.</i>	<i>Aqtog'ai' a.o.</i>
<i>Абай а.о.</i>	<i>Abai' a.o.</i>
<i>Айыртас а.о.</i>	<i>Ai'yrtas a.o.</i>
<i>Жидебай а.о.</i>	<i>Ji'debai' a.o.</i>
<i>Кежек а.о.</i>	<i>Kejek a.o.</i>
<i>Қарабұлақ а.о.</i>	<i>Qarabulaq a.o.</i>
<i>Қараменде би а.о.</i>	<i>Qaramende bi' a.o.</i>
<i>Құсақ а.о.</i>	<i>Qusaq a.o.</i>
<i>Қызыларай с. о</i>	<i>Qyzylarai' s. o</i>
<i>Нүркен а.о.</i>	<i>Nu'rken a.o.</i>
<i>Орта Дересін а.о.</i>	<i>Orta Deresin a.o.</i>
<i>Сарытерек а.о.</i>	<i>Saryterek a.o.</i>
<i>Тасарал а.о.</i>	<i>Tasaral a.o.</i>
<i>Тораңғылық а.о.</i>	<i>Toran'g'ylyq a.o.</i>
<i>Шабанбай би а.о.</i>	<i>S'abanbai' bi' a.o.</i>

Бұқар жырау ауданы	Buqar jyray' ay'dany
Зеленобалка а.о.	Zelenobalka a.o.
Ақөре а.о.	Aqo're a.o.
Ақтөбе а.о.	Aqto'be a.o.
Үміткер а.о.	U'mitker a.o.
Қызылқайың а.о.	Qyzylqai'yn' a.o.
Бұқар жырау а.о.	Buqar jyray' a.o.
Гагарин а.о.	Gagari'n a.o.
Корнеев а.о.	Korneev a.o.
Дубов а.о.	Dy'bov a.o.
Көкпекті а.о.	Ko'kpekti a.o.
Тоғызқұдық а.о.	Tog'yzqudyq a.o.
Қаражар а.о.	Qarajar a.o.
Қарақұдық а.о.	Qaraqudyq a.o.
Самарқант а.о.	Samarqant a.o.
Новоузен а.о.	Novoy'zen a.o.
Петров а.о.	Petrov a.o.
Баймырза а.о.	Bai'myrza a.o.
Шешенқара а.о.	S'es'enqara a.o.
Ақбел а.о.	Aqbel a.o.
Ростов а.о.	Rostov a.o.
Центральный а.о.	Sentralnyi' a.o.
Суықсу с. ә.	Sy'yqsy' s. a'.
Тұзды а.о.	Tuzdy a.o.
Үштөбе а.о.	U's'to'be a.o.
Белағаш а.о.	Belag'as' a.o.
Жаңаарқа ауданы	Jan'aarqa ay'dany
Айнабұлақ а.о.	Ai'nabulaq a.o.
Ақтасты а.о.	Aqtasty a.o.
Ақтау а.о.	Aqtay' a.o.
Ақтүбек а.о.	Aqtu'bek a.o.
Мұқажан Жұмажанов ат. а.о.	Muqajan Jumajanov at. a.o.
Бидайық а.о.	Bi'dai'yq a.o.
Байдалы би а.о.	Bai'daly bi' a.o.
Ералиев а.о.	Erali'ev a.o.
Қараағаш а.о.	Qaraag'as' a.o.
Сейфуллин а.о.	Sei'fy'lli'n a.o.
Төгіскен а.о.	To'gisken a.o.
Целинный а.о.	Seli'nnyi' a.o.
Қостанай облысы	Qostanai' oblisy
Арқалық Қ.Ә.	Arqalyq Q.A'.
Аққошқар а.о.	Aqqos'qar a.o.
Алуа а.о.	Aly'a a.o.

<i>Аңғар а.о.</i>	<i>An'g'ar a.o.</i>
<i>Ашутасты а.о.</i>	<i>As'y'tasty a.o.</i>
<i>Восточный а.о.</i>	<i>Vostoc'nyi' a.o.</i>
<i>Екідің а.о.</i>	<i>Ekidin' a.o.</i>
<i>Жалғызтал а.о.</i>	<i>Jalg'yztal a.o.</i>
<i>Жаңақала а.о.</i>	<i>Jan'aqala a.o.</i>
<i>Көктау а.о.</i>	<i>Ko'ktay' a.o.</i>
<i>Қайыңды а.о.</i>	<i>Qai'yn'dy a.o.</i>
<i>Матросово а.о.</i>	<i>Matrosovo a.o.</i>
<i>Мирное а.о.</i>	<i>Mi'rnoe a.o.</i>
<i>Молодежный а.о.</i>	<i>Molodejnyi' a.o.</i>
<i>Родина а.о.</i>	<i>Rodi'na a.o.</i>
<i>Үштөбе а.о.</i>	<i>U's'to'be a.o.</i>
<i>Фурманов а.о.</i>	<i>Fy'rmanov a.o.</i>
<i>Красногор а.о.</i>	<i>Krasnogor a.o.</i>
<i>Алтынсарин ауданы</i>	<i>Altynsari'n ay'dany</i>
<i>Обаған а.о.</i>	<i>Obag'an a.o.</i>
<i>Большой Чураков а.о.</i>	<i>Bols'oi' C'y'rakov a.o.</i>
<i>Димитров а.о.</i>	<i>Di'mi'trov a.o.</i>
<i>Докучаев а.о.</i>	<i>Doky'c'aev a.o.</i>
<i>Красный Кordon а.о.</i>	<i>Krasnyi' Kordon a.o.</i>
<i>Лермонтов а.о.</i>	<i>Lermontov a.o.</i>
<i>Маяковский а.о.</i>	<i>Mai'akovski'i' a.o.</i>
<i>Новоалексеев а.о.</i>	<i>Novoalekseev a.o.</i>
<i>Приозерный а.о.</i>	<i>Pri'ozernyi' a.o.</i>
<i>Свердлов а.о.</i>	<i>Sverdlov a.o.</i>
<i>Силантьев а.о.</i>	<i>Si'lantev a.o.</i>
<i>Щербаков а.о.</i>	<i>S's'erbakov a.o.</i>
<i>Аманкелді ауданы</i>	<i>Amankeldi ay'dany</i>
<i>Аманкелді а.о.</i>	<i>Amankeldi a.o.</i>
<i>Ақсай а.о.</i>	<i>Aqsai' a.o.</i>
<i>Есір а.о.</i>	<i>Esir a.o.</i>
<i>Амантоғай а.о.</i>	<i>Amantog'ai' a.o.</i>
<i>Байғабұл а.о.</i>	<i>Bai'g'abyl a.o.</i>
<i>Қабырға а.о.</i>	<i>Qabyrg'a a.o.</i>
<i>Қарынсалды а.о.</i>	<i>Qarynsaldy a.o.</i>
<i>Қарасу а.о.</i>	<i>Qarasy' a.o.</i>
<i>Құмкешу а.о.</i>	<i>Qumkes'y' a.o.</i>
<i>Үрпек а.о.</i>	<i>U'rpek a.o.</i>
<i>Степняк а.ә.</i>	<i>Stepni'ak a.a'.</i>
<i>Тасты а.о.</i>	<i>Tasty a.o.</i>

<i>Үштоғай а.о.</i>	<i>U's'tog'ai' a.o.</i>
Әулікөл ауданы	<i>A'y'li'eko'l ay'dany</i>
<i>Әулікөл а.о.</i>	<i>A'y'li'eko'l a.o.</i>
<i>Аманқарағай а.о.</i>	<i>Amanqarag'ai' a.o.</i>
<i>Құсмұрын к.ә.</i>	<i>Qusmury'n k.a'.</i>
<i>Диев а.о.</i>	<i>Di'ev a.o.</i>
<i>Қазанбасы а.о.</i>	<i>Qazanbasy a.o.</i>
<i>Қосағал а.о.</i>	<i>Qosag'al a.o.</i>
<i>Москалев а.о.</i>	<i>Moskalev a.o.</i>
<i>Новонежин а.о.</i>	<i>Novoneji'n a.o.</i>
<i>Новоселов а.о.</i>	<i>Novoselov a.o.</i>
<i>Сулықөл а.о.</i>	<i>Sy'lyko'l a.o.</i>
<i>Тимофеев а.о.</i>	<i>Ti'mofeev a.o.</i>
<i>Чернигов а.о.</i>	<i>C'erni'gov a.o.</i>
<i>Первомайское а.о.</i>	<i>Pervomai'skoe a.o.</i>
<i>Шағала а.о.</i>	<i>S'ag'ala a.o.</i>
<i>Қабидолла Тұрғымбаев ат. а.о.</i>	<i>Qabi'dolla Turg'yimbaev at. a.o.</i>
Денисов ауданы	<i>Deni'sov ay'dany</i>
<i>Денисов а.о.</i>	<i>Deni'sov a.o.</i>
<i>Архангельск а.о.</i>	<i>Arhangelsk a.o.</i>
<i>Аршалы а.о.</i>	<i>Ars'aly a.o.</i>
<i>Әйет а.о.</i>	<i>A'i'et a.o.</i>
<i>Зааят а.о.</i>	<i>Zaai'at a.o.</i>
<i>Комаров а.о.</i>	<i>Komarov a.o.</i>
<i>Красноармейск а.о.</i>	<i>Krasnoarmeisk a.o.</i>
<i>Қырым а.о.</i>	<i>Qyrym a.o.</i>
<i>Некрасов а.о.</i>	<i>Nekrasov a.o.</i>
<i>Перелески а.о.</i>	<i>Pereleski' a.o.</i>
<i>Покров а.о.</i>	<i>Pokrov a.o.</i>
<i>Приречен а.о.</i>	<i>Pri'rec'en a.o.</i>
<i>Свердлов а.о.</i>	<i>Sverdlov a.o.</i>
<i>Тельман а.о.</i>	<i>Telman a.o.</i>
<i>Тобыл а.о.</i>	<i>Tobyl a.o.</i>
Қызылорда облысы	<i>Qyzylorda oblysy</i>
<i>Қызылорда Қ.Ә.</i>	<i>Qyzylorda Q.A'.</i>
<i>Ақжарма а.о.</i>	<i>Aqjarma a.o.</i>
<i>Ақсуат а.о.</i>	<i>Aqsy'at a.o.</i>
<i>Қосшыңырау а.о.</i>	<i>Qoss'yn'yray' a.o.</i>
<i>Қарауылтөбе а.о.</i>	<i>Qaray'yulto'be a.o.</i>
<i>Қызылжарма а.о.</i>	<i>Qyzyljarma a.o.</i>
<i>Қызылөзек а.о.</i>	<i>Qyzylo'zek a.o.</i>

<i>Талсуат а.о.</i>	<i>Talsy'at a.o.</i>
<i>Тасбөгет к.ә.</i>	<i>Tasbo'get k.a'.</i>
<i>Арал ауданы</i>	<i>Aral ay'dany</i>
<i>Ақирек а.о.</i>	<i>Aqi'rek a.o.</i>
<i>Атаниши а.о.</i>	<i>Atans'i' a.o.</i>
<i>Аманөткел а.о.</i>	<i>Amano'tkel a.o.</i>
<i>Аралқұм а.о.</i>	<i>Aralqum a.o.</i>
<i>Бөген а.о.</i>	<i>Bo'gen a.o.</i>
<i>Жаңақұрылыс а.о.</i>	<i>Jan'aqurylys a.o.</i>
<i>Жақсықылыш а.о.</i>	<i>Jaqsyqyls' a.o.</i>
<i>Бекбауыл а.о.</i>	<i>Bekbay'yl a.o.</i>
<i>Қамыстыбас а.о.</i>	<i>Qamystybas a.o.</i>
<i>Жіңішкеқұм а.о.</i>	<i>Jin'is'kequm a.o.</i>
<i>Жетес би а.о.</i>	<i>Jetes bi' a.o.</i>
<i>Қарақұм а.о.</i>	<i>Qaraqum a.o.</i>
<i>Беларан а.о.</i>	<i>Belaran a.o.</i>
<i>Қаратерең а.о.</i>	<i>Qarateren' a.o.</i>
<i>Қосаман а.о.</i>	<i>Qosaman a.o.</i>
<i>Құланды а.о.</i>	<i>Qulandy a.o.</i>
<i>Қосжар а.о.</i>	<i>Qosjar a.o.</i>
<i>Мергенсай а.о.</i>	<i>Mergensai' a.o.</i>
<i>Октябрь а.о.</i>	<i>Okti'abr a.o.</i>
<i>Райым а.о.</i>	<i>Rai'ym a.o.</i>
<i>Сазды а.о.</i>	<i>Sazdy a.o.</i>
<i>Сексеуіл а.о.</i>	<i>Seksey'il a.o.</i>
<i>Сапақ а.о.</i>	<i>Sapaq a.o.</i>
<i>Жалағаш ауданы</i>	<i>Jalag'as' ay'dany</i>
<i>Жалағаш а.о.</i>	<i>Jalag'as' a.o.</i>
<i>Аққұм а.о.</i>	<i>Aqqum a.o.</i>
<i>Аққыр а.о.</i>	<i>Aqqyr a.o.</i>
<i>Ақсу а.о.</i>	<i>Aqsy' a.o.</i>
<i>Аламесек а.о.</i>	<i>Alamesek a.o.</i>
<i>Бұқарбай батыр а.о.</i>	<i>Buqarbai' batyr a.o.</i>
<i>Еңбек а.о.</i>	<i>En'bek a.o.</i>
<i>Жаңадария а.о.</i>	<i>Jan'adari'a a.o.</i>
<i>Қаракеткен а.о.</i>	<i>Qaraketken a.o.</i>
<i>Жаңаталап а.о.</i>	<i>Jan'atalap a.o.</i>
<i>Мақпалкөл а.о.</i>	<i>Maqpalko'l a.o.</i>
<i>Мәдениет а.о.</i>	<i>Ma'deni'et a.o.</i>
<i>Мырзабай ахун а.о.</i>	<i>Myrzabai' ahy'n a.o.</i>
<i>Таң а.о.</i>	<i>Tan' a.o.</i>

<i>Шәменов а.о</i>	<i>S'a'menov a.o</i>
Жаңақорған ауданы	<i>Jan'aqorg'an ay'dany</i>
<i>Жаңақорған а.о.</i>	<i>Jan'aqorg'an a.o.</i>
<i>Аққорған а.о.</i>	<i>Aqqorg'an a.o.</i>
<i>Ақкүйік а.о.</i>	<i>Aqku'i'ik a.o.</i>
<i>Байкенже а.о.</i>	<i>Bai'kenje a.o.</i>
<i>Бесарық а.о.</i>	<i>Besaryq a.o.</i>
<i>Екпінді а.о.</i>	<i>Ekpindi a.o.</i>
<i>Жайылма а.о.</i>	<i>Jai'ylma a.o.</i>
<i>Жаңарық а.о.</i>	<i>Jan'aryq a.o.</i>
<i>Кейден а.о.</i>	<i>Kei'den a.o.</i>
<i>Келінтөбе а.о.</i>	<i>Kelinto'be a.o.</i>
<i>Көктөбе а.о.</i>	<i>Ko'kto'be a.o.</i>
<i>Қандөз а.о.</i>	<i>Qando'z a.o.</i>
<i>Қаратөбе а.о.</i>	<i>Qarato'be a.o.</i>
<i>Қожамберді а.о.</i>	<i>Qojamberdi a.o.</i>
<i>Қожакент а.о.</i>	<i>Qojakent a.o.</i>
<i>Қосүйеңкі а.о.</i>	<i>Qosu'i'en'ki a.o.</i>
<i>Қыркеңсе а.о.</i>	<i>Qyrken'se a.o.</i>
<i>Қыраш а.о.</i>	<i>Qyras' a.o.</i>
<i>Өзкент а.о.</i>	<i>O'zkent a.o.</i>
<i>Сунақата а.о.</i>	<i>Sy'naqata a.o.</i>
<i>Сүттіқұдық а.о.</i>	<i>Su'ttiqudyq a.o.</i>
<i>Талап а.о.</i>	<i>Talap a.o.</i>
<i>Төменарық а.о.</i>	<i>To'menaryq a.o.</i>
<i>Шалқия а.о.</i>	<i>S'alqi'a a.o.</i>
<i>Манап а.о.</i>	<i>Manap a.o.</i>
<i>Ортақшыл а.о.</i>	<i>Ortaqs'yl a.o.</i>
Маңғыстау облысы	<i>Man'g'ystay' oblysy</i>
<i>Ақтау Қ.Ә.</i>	<i>Aqtay' Q.A'.</i>
<i>Өмірзақ а.о.</i>	<i>O'mirzaq a.o.</i>
<i>Қызылсай а.о.</i>	<i>Qyzylsai' a.o.</i>
<i>Теңге а.о.</i>	<i>Ten'ge a.o.</i>
Бейнеу ауданы	<i>Bei'ney' ay'dany</i>
<i>Бейнеу а.о.</i>	<i>Bei'ney' a.o.</i>
<i>Ақжігіт а.о.</i>	<i>Aqjigit a.o.</i>
<i>Сарға а.о.</i>	<i>Sarg'a a.o.</i>
<i>Боранқұл а.о.</i>	<i>Boranqul a.o.</i>
<i>Есет а.о.</i>	<i>Eset a.o.</i>
<i>Ноғайты а.о.</i>	<i>Nog'ai'ty a.o.</i>
<i>Сыңғырлау а.о.</i>	<i>Syn'g'yrlay' a.o.</i>

<i>Сам а.о.</i>	<i>Sam a.o.</i>
<i>Төлеп а.о.</i>	<i>To'lep a.o.</i>
<i>Тәжен а.о.</i>	<i>Ta'jen a.o.</i>
<i>Тұрыш а.о.</i>	<i>Turys' a.o.</i>
Қарақиян ауданы	<i>Qaraqı'an ay'dany</i>
<i>Құрық а.о.</i>	<i>Quryq a.o.</i>
<i>Бостан а.о.</i>	<i>Bostan a.o.</i>
<i>Құланды а.о.</i>	<i>Qulandy a.o.</i>
<i>Сенек а.о.</i>	<i>Senek a.o.</i>
Маңғыстау ауданы	<i>Man'g'ystay' ay'dany</i>
<i>Шетпе а.о.</i>	<i>S'etpe a.o.</i>
<i>Ақтөбе а.о.</i>	<i>Aqto'be a.o.</i>
<i>Ақшымырау а.о.</i>	<i>Aqs'ymyray' a.o.</i>
<i>Жармыш а.о.</i>	<i>Jarmys' a.o.</i>
<i>Жыңғылды а.о.</i>	<i>Jyn'g'yldy a.o.</i>
<i>Қызан а.о.</i>	<i>Qyzan a.o.</i>
<i>Оңды а.о.</i>	<i>On'dy a.o.</i>
<i>Отпан а.о.</i>	<i>Otpan a.o.</i>
<i>Тұщықұдық а.о.</i>	<i>Tus's'yqudyq a.o.</i>
<i>Шайыр а.о.</i>	<i>S'ai'yr a.o.</i>
<i>Шебір а.о.</i>	<i>S'ebir a.o.</i>
Мұнайлы ауданы	<i>Munai'ly ay'dany</i>
<i>Маңғыстау а.о.</i>	<i>Man'g'ystay' a.o.</i>
<i>Атамекен а.о.</i>	<i>Atameken a.o.</i>
<i>Баянды а.о.</i>	<i>Bai'andy a.o.</i>
<i>Қызылтөбе а.о.</i>	<i>Qyzylto'be a.o.</i>
Түпқараған ауданы	<i>Tu'p qarag'an ay'dany</i>
<i>Ақшұқыр а.о.</i>	<i>Aqs'uqyr a.o.</i>
<i>Қызылөзен а.о.</i>	<i>Qyzylo'zen a.o.</i>
<i>Таушық а.о.</i>	<i>Tay's'yq a.o.</i>
Оңтүстік Қазақстан облысы	<i>On'tu'stik Qazaqstan oblisy</i>
Абай ауданы	<i>Abai' ay'dany</i>
Әл Фараби ауданы	<i>A'l Farabi' ay'dany</i>
Еңбекші ауданы	<i>En'beks'i ay'dany</i>
<i>Ақдала а.о.</i>	<i>Aqdala a.o.</i>
<i>Байырқұм а.о.</i>	<i>Bai'yrqum a.o.</i>
<i>Дәрмене а.о.</i>	<i>Da'rmene a.o.</i>
<i>Жиделі а.о.</i>	<i>Ji'deli a.o.</i>
<i>Задария а.о.</i>	<i>Zadari'a a.o.</i>
<i>Монтайтас а.о.</i>	<i>Montai'tas a.o.</i>
Кентау Қ.Ә.	<i>Kentay' Q.A'.</i>

<i>Ащысай а.о.</i>	<i>As's'ysai' a.o.</i>
<i>Баялдыр а.о.</i>	<i>Bai'aldyr a.o.</i>
<i>Хантағы а.о.</i>	<i>Hantag'y a.o.</i>
<i>Қарнақ а.о.</i>	<i>Qarnaq a.o.</i>
Түркістан Қ.Ә.	Tu'rkistan Q.A'.
<i>Бабайқорған а.о.</i>	<i>Babai'qorg'an a.o.</i>
<i>Жібек жолы а.о.</i>	<i>Jibek joly a.o.</i>
<i>Ескііқан а.о.</i>	<i>Eskii'qan a.o.</i>
<i>Жаңаиқан а.о.</i>	<i>Jan'ai'qan a.o.</i>
<i>Жүйнек а.о.</i>	<i>Ju'i'nek a.o.</i>
<i>Иасы а.о.</i>	<i>I'asy a.o.</i>
<i>Қарашық а.о.</i>	<i>Qaras'yq a.o.</i>
<i>Сауран а.о.</i>	<i>Say'ran a.o.</i>
<i>Ұранғай а.о.</i>	<i>Urang'ai' a.o.</i>
<i>Үшқайық а.о.</i>	<i>U's'qai'yq a.o.</i>
<i>Шаға а.о.</i>	<i>S'ag'a a.o.</i>
<i>Шорнақ а.о.</i>	<i>S'ornaq a.o.</i>
Бәйдібек ауданы	Ba'i'dibek ay'dany
<i>Қосақжар а.о.</i>	<i>Qosaqjar a.o.</i>
<i>Ағыбет а.о.</i>	<i>Ag'ybet a.o.</i>
<i>Ақбастау а.о.</i>	<i>Aqbastay' a.o.</i>
<i>Алғабас а.о.</i>	<i>Alg'abas a.o.</i>
<i>Алмалы а.о.</i>	<i>Almaly a.o.</i>
<i>Боралдай а.о.</i>	<i>Boraldai' a.o.</i>
<i>Борлысай а.о.</i>	<i>Borlysai' a.o.</i>
<i>Бөген а.о.</i>	<i>Bo'gen a.o.</i>
<i>Жамбыл а.о.</i>	<i>Jambyl a.o.</i>
<i>Көктерек а.о.</i>	<i>Ko'kterek a.o.</i>
<i>Мыңбұлақ а.о.</i>	<i>Myn'bulaq a.o.</i>
Қазығұрт ауданы	Qazyg'urt ay'dany
<i>Қазығұрт а.о.</i>	<i>Qazyg'urt a.o.</i>
<i>Алтынтөбе а.о.</i>	<i>Altynto'be a.o.</i>
<i>Жаңабазар а.о.</i>	<i>Jan'abazar a.o.</i>
<i>Жігерген а.о.</i>	<i>Jigergen a.o.</i>
<i>Көкебел а.о.</i>	<i>Ko'kebel a.o.</i>
<i>Қақпақ а.о.</i>	<i>Qaqpaq a.o.</i>
<i>Қарабау а.о.</i>	<i>Qarabay' a.o.</i>
<i>Қызылқия а.о.</i>	<i>Qyzylqi'a a.o.</i>
<i>Рабат а.о.</i>	<i>Rabat a.o.</i>
<i>Тұрбат а.о.</i>	<i>Turbat a.o.</i>
<i>Шанақ а.о.</i>	<i>S'anaq a.o.</i>

<i>Шарапхана а.о.</i>	<i>S'araphana a.o.</i>
<i>Шарбұлақ а.о.</i>	<i>S'arbulaq a.o.</i>
Мақтаарал ауданы	Maqtaaral ay'dany
<i>Абай а.о.</i>	<i>Abai' a.o.</i>
<i>Абай а.о.</i>	<i>Abai' a.o.</i>
<i>Алғабас а.о.</i>	<i>Alg'abas a.o.</i>
<i>Жолдасбай Ералиев а.о.</i>	<i>Joldasbai' Erali'ev a.o.</i>
<i>Еңбекші а.о.</i>	<i>En'bek's'i a.o.</i>
<i>Жамбыл а.о.</i>	<i>Jambyl a.o.</i>
<i>Шаблан Ділдәбеков а.о.</i>	<i>S'ablan Dilda'bekov a.o.</i>
<i>Жаңаауыл а.о.</i>	<i>Jan'aay'yl a.o.</i>
<i>Жаңажол а.о.</i>	<i>Jan'ajol a.o.</i>
<i>Жылысу а.о.</i>	<i>Jylysy' a.o.</i>
<i>Иіржар а.о.</i>	<i>I'irjar a.o.</i>
<i>Атамекен а.о.</i>	<i>Atameken a.o.</i>
<i>Қарақай а.о.</i>	<i>Qaraqai' a.o.</i>
<i>Қызылқұм а.о.</i>	<i>Qyzylqum a.o.</i>
<i>Жолдабай Нұрлыбаев а.о.</i>	<i>Joldabai' Nurlybaev a.o.</i>
<i>Ленинжолы а.о.</i>	<i>Leni'njoly a.o.</i>
<i>Мақтаарал а.о.</i>	<i>Maqtaaral a.o.</i>
<i>Мақталы а.о.</i>	<i>Maqtaly a.o.</i>
<i>Аязхан Қалыбеков а.о.</i>	<i>Ai'azhan Qalybekov a.o.</i>
<i>Ынтымақ а.о.</i>	<i>Yntymaq a.o.</i>
<i>Ынтымақ а.о.</i>	<i>Yntymaq a.o.</i>
Павлодар облысы	Pavlodar oblysy
Павлодар Қ.Ә.	Pavlodar Q.A'.
<i>Жаңаауыл а.о.</i>	<i>Jan'aay'yl a.o.</i>
<i>Кенжекөл а.о.</i>	<i>Kenjeko'l a.o.</i>
<i>Мойылды а.о.</i>	<i>Moi'yldy a.o.</i>
Ақсу Қ.Ә.	Aqsy' Q.A'.
<i>Айнакөл а.о.</i>	<i>Ai'nako'l a.o.</i>
<i>Ақжол а.о.</i>	<i>Aqjol a.o.</i>
<i>Ақсу к.ә.</i>	<i>Aqsy' k.a'.</i>
<i>Алғабас а.о.</i>	<i>Alg'abas a.o.</i>
<i>Достық а.о.</i>	<i>Dostyq a.o.</i>
<i>Евгеньевка а.о.</i>	<i>Evgenevka a.o.</i>
<i>Еңбек а.о.</i>	<i>En'bek a.o.</i>
<i>Жолқұдық а.о.</i>	<i>Jolqudyq a.o.</i>
<i>Мамаит Омаров ат. а.о.</i>	<i>Mamai't Omarov at. a.o.</i>
<i>Қалқаман а.о.</i>	<i>Qalqaman a.o.</i>
<i>Құркөл а.о.</i>	<i>Qurko'l a.o.</i>

<i>Қызылжар а.о.</i>	<i>Qyzyljar a.o.</i>
<i>Пограничный а.о.</i>	<i>Pograni'c'nyi' a.o.</i>
<i>Сарышығанақ а.о.</i>	<i>Sarys'yg'anaq a.o.</i>
<i>Үштерек а.о.</i>	<i>U's'terek a.o.</i>
<i>Екібастұз Қ.Ә.</i>	<i>Ekibastuz Q.A'.</i>
<i>Ақкөл а.о.</i>	<i>Aqko'l a.o.</i>
<i>Бәйет а.о.</i>	<i>Ba'i'et a.o.</i>
<i>Екібастұз а.о.</i>	<i>Ekibastuz a.o.</i>
<i>Железнодорожный а.о.</i>	<i>Jeleznodorojnyi' a.o.</i>
<i>Комсомол а.о.</i>	<i>Komsomol a.o.</i>
<i>Әлкей Марғұлан ат. а.о.</i>	<i>A'lkei' Marg'ulan at. a.o.</i>
<i>Қоянды а.о.</i>	<i>Qoi'andy a.o.</i>
<i>Қарасу а.о.</i>	<i>Qarasy' a.o.</i>
<i>Құдайкөл а.о.</i>	<i>Qudai'ko'l a.o.</i>
<i>Өлеңті а.о.</i>	<i>O'len'ti a.o.</i>
<i>Сарықамыс а.о.</i>	<i>Saryqamys a.o.</i>
<i>Төрт Құдық а.о.</i>	<i>To'rt Qudyq a.o.</i>
<i>Шідерті к.ә.</i>	<i>S'iderti k.a'.</i>
<i>Ақтоғай ауданы</i>	<i>Aqtog'ai' ay'dany</i>
<i>Ақтоғай а.о.</i>	<i>Aqtog'ai' a.o.</i>
<i>Әуелбек а.о.</i>	<i>A'y'elbek a.o.</i>
<i>Барлыбай а.о.</i>	<i>Barlybai' a.o.</i>
<i>Жалаулы а.о.</i>	<i>Jalay'ly a.o.</i>
<i>Жолболды а.о.</i>	<i>Jolboldy a.o.</i>
<i>Қараоба а.о.</i>	<i>Qaraoba a.o.</i>
<i>Басқамыс а.о.</i>	<i>Basqamys a.o.</i>
<i>Қожамжар а.о.</i>	<i>Qojamjar a.o.</i>
<i>Мұткенов а.о.</i>	<i>Mutkenov a.o.</i>
<i>Приречный а.о.</i>	<i>Pri'rec'nyi' a.o.</i>
<i>Разумов а.о.</i>	<i>Razy'mov a.o.</i>
<i>Харьков а.о.</i>	<i>Harkov a.o.</i>
<i>Шолақсор а.о.</i>	<i>S'olaqsor a.o.</i>
<i>Баянауыл ауданы</i>	<i>Bai'anay'yl ay'dany</i>
<i>Баянауыл а.о.</i>	<i>Bai'anay'yl a.o.</i>
<i>Ақсан а.о.</i>	<i>Aqsan a.o.</i>
<i>Бірлік а.о.</i>	<i>Birlik a.o.</i>
<i>Жаңажол а.о.</i>	<i>Jan'ajol a.o.</i>
<i>Жаңатілек а.о.</i>	<i>Jan'atilek a.o.</i>
<i>Қаратомар а.о.</i>	<i>Qaratomar a.o.</i>
<i>Құндыкөл а.о.</i>	<i>Qundyko'l a.o.</i>
<i>Күркелі а.о.</i>	<i>Ku'rkeli a.o.</i>

<i>Қызылтау а.о.</i>	<i>Qyzyltay' a.o.</i>
<i>Ақтөбе с.</i>	<i>Aqto'be s.</i>
<i>Лекер а.о.</i>	<i>Leker a.o.</i>
<i>Сәтбаев а.о.</i>	<i>Sa'tbaev a.o.</i>
<i>Торайғыров а.о.</i>	<i>Torai'g'yrov a.o.</i>
<i>Ұзынбұлақ а.о.</i>	<i>Uzynbulak a.o.</i>
<i>Шөптікөл а.о.</i>	<i>S'o'ptiko'l a.o.</i>
Железин ауданы	Jejezi'n ay'dany
<i>Железин а.о.</i>	<i>Jejezi'n a.o.</i>
<i>Ақтау а.о.</i>	<i>Aqtay' a.o.</i>
<i>Алакөл а.о.</i>	<i>Alako'l a.o.</i>
<i>Баשמачное а.о.</i>	<i>Bas'mac'noe a.o.</i>
<i>Уәлиханов а.о.</i>	<i>Y'a'li'hanov a.o.</i>
<i>Веселая Роца а.о.</i>	<i>Veselai'a Ros's'a a.o.</i>
<i>Еңбекші а.о.</i>	<i>En'beks'i a.o.</i>
<i>Қазақстан а.о.</i>	<i>Qazaqstan a.o.</i>
<i>Лесной а.о.</i>	<i>Lesnoi' a.o.</i>
<i>Михайлов а.о.</i>	<i>Mi'hai'lov a.o.</i>
<i>Новый Мир а.о.</i>	<i>Novyi' Mi'r a.o.</i>
<i>Озерный а.о.</i>	<i>Ozernyi' a.o.</i>
<i>Прииртыш а.о.</i>	<i>Pri'i'rtys' a.o.</i>
Солтүстік Қазақстан облысы	Soltu'stik Qazaqstan oblysy
Айыртау ауданы	Ai'yrtay' ay'dany
<i>Володарский а.о.</i>	<i>Volodarski'i' a.o.</i>
<i>Антонов а.о.</i>	<i>Antonov a.o.</i>
<i>Арықбалық а.о.</i>	<i>Aryqbalyq a.o.</i>
<i>Гусаков а.о.</i>	<i>Gy'sakov a.o.</i>
<i>Елецкое а. о.</i>	<i>Eleskoe a. o.</i>
<i>Жетікөл а.о.</i>	<i>Jetiko'l a.o.</i>
<i>Константиновка а.о.</i>	<i>Konstanti'novka a.o.</i>
<i>Имантау а.о.</i>	<i>I'mantay' a.o.</i>
<i>Қамысақты а.о.</i>	<i>Qamysaqty a.o.</i>
<i>Қазан а.о.</i>	<i>Qazan a.o.</i>
<i>Қаратал а.о.</i>	<i>Qaratal a.o.</i>
<i>Нижнеборлық а.о.</i>	<i>Ni'jneborlyq a.o.</i>
<i>Лобаново а.о.</i>	<i>Lobanovo a.o.</i>
<i>Сырымбет а.о.</i>	<i>Syrymbet a.o.</i>
<i>Украин а.о.</i>	<i>Y'krai'n a.o.</i>
Ақжар ауданы	Aqjar ay'dany
<i>Айсары а.о.</i>	<i>Ai'sary a.o.</i>
<i>Алқатерек а.о.</i>	<i>Alqaterek a.o.</i>

<i>Восход а.о.</i>	<i>Voshod a.o.</i>
<i>Кеңашы а.о.</i>	<i>Ken'as'y a.o.</i>
<i>Кішіқараой а.о.</i>	<i>Kis'iqaraoi' a.o.</i>
<i>Құлықөл а.о.</i>	<i>Qy'lyko'l a.o.</i>
<i>Ленинград а.о.</i>	<i>Leni'ngrad a.o.</i>
<i>Майское а.о.</i>	<i>Mai'skoe a.o.</i>
<i>Новосел а.о.</i>	<i>Novosel a.o.</i>
<i>Талшық а.о.</i>	<i>Tals'yq a.o.</i>
<i>Ақжарқын а.о.</i>	<i>Aqjarqyn a.o.</i>
<i>Ұялы а.о.</i>	<i>Ui'aly a.o.</i>
Мағжан Жұмабаев ауданы	Mag'jan Jumabaev ay'dany
<i>Авангард а.о.</i>	<i>Avangard a.o.</i>
<i>Александров а.о.</i>	<i>Aleksandrov a.o.</i>
<i>Бастомар а.о.</i>	<i>Bastomar a.o.</i>
<i>Возвышен а.о.</i>	<i>Vozvys'en a.o.</i>
<i>Гаврино а.о.</i>	<i>Gavri'no a.o.</i>
<i>Золотая Нива а.о.</i>	<i>Zolotai'a Ni'va a.o.</i>
<i>Конюхов а.о.</i>	<i>Koni'y'hov a.o.</i>
<i>Қарағанды а.о.</i>	<i>Qarag'andy a.o.</i>
<i>Қарақоға а.о.</i>	<i>Qaraqog'a a.o.</i>
<i>Лебяжье а.о.</i>	<i>Lebi'aje a.o.</i>
<i>Майбалық а.о.</i>	<i>Mai'balyq a.o.</i>
<i>Молодежный а.о.</i>	<i>Molodejnyi' a.o.</i>
<i>Молодая Гвардия а.о.</i>	<i>Molodai'a Gvardi'a a.o.</i>
<i>Надежда а.о.</i>	<i>Nadejda a.o.</i>
<i>Октябрь а.о.</i>	<i>Okti'abr a.o.</i>
<i>Писарев а.о.</i>	<i>Pi'sarev a.o.</i>
<i>Полудин а.о.</i>	<i>Poly'di'n a.o.</i>
<i>Пролетар а.о.</i>	<i>Proletar a.o.</i>
<i>Совет а.о.</i>	<i>Sovet a.o.</i>
<i>Таман а.о.</i>	<i>Taman a.o.</i>
<i>Успен а.о.</i>	<i>Y'spen a.o.</i>
<i>Ұзынкөл а.о.</i>	<i>Uzynko'l a.o.</i>
<i>Фурманов а.о.</i>	<i>Fy'rmanov a.o.</i>
<i>Чистов а.о.</i>	<i>C'i'stov a.o.</i>
Есіл ауданы	Esil ay'dany
<i>Явленка а.о.</i>	<i>I'avlenka a.o.</i>
<i>Алматы а.о.</i>	<i>Almaty a.o.</i>
<i>Аманкелді а.о.</i>	<i>Amankeldi a.o.</i>
<i>Бесқұдық а.о.</i>	<i>Besqudyq a.o.</i>
<i>Бұлақ а.о.</i>	<i>Bulaq a.o.</i>

<i>Волошин а.о.</i>	<i>Volos'i'n a.o.</i>
<i>Заградов а.о.</i>	<i>Zagradov a.o.</i>
<i>Заречный а.о.</i>	<i>Zarec'nyi' a.o.</i>
<i>Ильин а.о.</i>	<i>I'li'n a.o.</i>
<i>Корнеев а.о.</i>	<i>Korneev a.o.</i>
<i>Николаев а.о.</i>	<i>Ni'kolaev a.o.</i>
<i>Петров а.о.</i>	<i>Petrov a.o.</i>
<i>Покров а.о.</i>	<i>Pokrov a.o.</i>
<i>Спасовка а. о.</i>	<i>Spasovka a. o.</i>
<i>Торангүл а.о.</i>	<i>Torang'ul a.o.</i>
<i>Яснoв а.о.</i>	<i>I'asnov a.o.</i>
Жамбыл ауданы	Jambyl ay'dany
<i>Преснов а.о.</i>	<i>Presnov a.o.</i>
<i>Архангель а.о</i>	<i>Arhangel a.o</i>
<i>Баянауыл а.о</i>	<i>Bai'anay'yl a.o</i>
<i>Благовещенка а.о</i>	<i>Blagoves's'enka a.o</i>
<i>Жамбыл а.о.</i>	<i>Jambyl a.o.</i>
<i>Железин а.о.</i>	<i>Jelezi'n a.o.</i>
<i>Кладбин а.о.</i>	<i>Kladbi'n a.o.</i>
<i>Қазан а.о.</i>	<i>Qazan a.o.</i>
<i>Қайранкөл а.о.</i>	<i>Qai'ranko'l a.o.</i>
<i>Майбалық а.о.</i>	<i>Mai'balyq a.o.</i>
<i>Мирный а.о.</i>	<i>Mi'rnyi' a.o.</i>
<i>Новорыбинка а.о.</i>	<i>Novorybi'nka a.o.</i>
<i>Первомай а.о.</i>	<i>Pervomai' a.o.</i>
<i>Пресноредуть а.о.</i>	<i>Presnoredy't a.o.</i>
<i>Троицк а.о.</i>	<i>Troi'sk a.o.</i>
<i>Шагалалы а.о.</i>	<i>S'ag'alaly a.o.</i>
<i>Черкасск а.о.</i>	<i>C'erkassk a.o.</i>
Шығыс Қазақстан облысы	S'yg'ys Qazaqstan oblisy
<i>Меновное а.о.</i>	<i>Menovnoe a.o.</i>
<i>Пригородный а.о.</i>	<i>Pri'gorodnyi' a.o.</i>
<i>Абралы а.о.</i>	<i>Abraly a.o.</i>
<i>Айнабұлақ а.о.</i>	<i>Ai'nabulaq a.o.</i>
<i>Ақбұлақ а.о.</i>	<i>Aqbulaq a.o.</i>
<i>Алғабас а.о.</i>	<i>Alg'abas a.o.</i>
<i>Достық а.о.</i>	<i>Dostyq a.o.</i>
<i>Ертіс а.о.</i>	<i>Ertis a.o.</i>
<i>Жазық а.о.</i>	<i>Jazyq a.o.</i>
<i>Жиенәліа.о</i>	<i>Ji'ena'lia.o</i>
<i>Знамен а.о.</i>	<i>Znamen a.o.</i>

<i>Новобаженово а.о.</i>	<i>Novobajenovo a.o.</i>
<i>Қараөлең а.о.</i>	<i>Qarao'len' a.o.</i>
<i>Өзер а.о.</i>	<i>O'zer a.o.</i>
<i>Приречный а.о.</i>	<i>Pri'rec'nyi' a.o.</i>
<i>Таңат а.о.</i>	<i>Tan'at a.o.</i>
<i>Абай ауданы</i>	<i>Abai' ay'dany</i>
<i>Қараауыл а.о.</i>	<i>Qaraay'yl a.o.</i>
<i>Кеңгірбайби а.о.</i>	<i>Ken'girbai'bi' a.o.</i>
<i>Арқат а.о.</i>	<i>Arqat a.o.</i>
<i>Қасқабұлақ а.о.</i>	<i>Qasqabulaq a.o.</i>
<i>Құндызды а.о.</i>	<i>Qundyzdy a.o.</i>
<i>Медеу а.о.</i>	<i>Medey' a.o.</i>
<i>Көкбай а.о.</i>	<i>Ko'kbai' a.o.</i>
<i>Тоқтамыс а.о.</i>	<i>Toqtamys a.o.</i>
<i>Сарыжал а.о.</i>	<i>Saryjal a.o.</i>
<i>Аягөз ауданы</i>	<i>Ai'ago'z ay'dany</i>
<i>Айқыз а.о.</i>	<i>Ai'qyz a.o.</i>
<i>Ақшатау а.о.</i>	<i>Aqs'atay' a.o.</i>
<i>Ақшәулі а.о.</i>	<i>Aqs'a'y'li a.o.</i>
<i>Ақши а.о.</i>	<i>Aqs'i' a.o.</i>
<i>Байқошқар а.о.</i>	<i>Bai'qos'qar a.o.</i>
<i>Баршатас а.о.</i>	<i>Bars'atas a.o.</i>
<i>Бидайық а.о.</i>	<i>Bi'dai'yq a.o.</i>
<i>Емелтау а.о.</i>	<i>Emeltay' a.o.</i>
<i>Жорға а.о.</i>	<i>Jorg'a a.o.</i>
<i>Қараағаш а.о.</i>	<i>Qaraag'as' a.o.</i>
<i>Қона а.о.</i>	<i>Qopa a.o.</i>
<i>Қосағаш а.о.</i>	<i>Qosag'as' a.o.</i>
<i>Мәдениет а.о.</i>	<i>Ma'deni'et a.o.</i>
<i>Майлин а.о.</i>	<i>Mai'li'n a.o.</i>
<i>Малкелді а.о.</i>	<i>Malkeldi a.o.</i>
<i>Мыңбұлақ а.о.</i>	<i>Myn'bulaq a.o.</i>
<i>Нарын а.о.</i>	<i>Naryn a.o.</i>
<i>Өркен а.о.</i>	<i>O'rken a.o.</i>
<i>Сарыарқа а.о.</i>	<i>Saryarqa a.o.</i>
<i>Мамырсу а.о.</i>	<i>Mamyrsy' a.o.</i>
<i>Тарлаулы а.о.</i>	<i>Tarlay'ly a.o.</i>
<i>Тарбағатай а.о.</i>	<i>Tarbag'atai' a.o.</i>
<i>Бесқарағай ауданы</i>	<i>Besqarag'ai' ay'dany</i>
<i>Бесқарағай а.о.</i>	<i>Besqarag'ai' a.o.</i>

<i>Баскөл а.о.</i>	<i>Basko'l a.o.</i>
<i>Беген а.о.</i>	<i>Begen a.o.</i>
<i>Глухов а.о.</i>	<i>Gly'hov a.o.</i>
<i>Дөлен а.о.</i>	<i>Do'len a.o.</i>
<i>Канөнер а.о.</i>	<i>Kano'ner a.o.</i>
<i>Малая Владимировка а.о.</i>	<i>Malai'a Vladi'mi'rovka a.o.</i>
<i>Семенов а.о.</i>	<i>Semenov a.o.</i>
<i>Семияр а.о.</i>	<i>Semi'ar a.o.</i>
<i>Соснов а.о.</i>	<i>Sosnov a.o.</i>
<i>Бородулиха ауданы</i>	<i>Borody'li'ha ay'dany</i>
<i>Бородулиха а.о.</i>	<i>Borody'li'ha a.o.</i>
<i>Андреев а.о.</i>	<i>Andreev a.o.</i>
<i>Белагаи а.о.</i>	<i>Belag'as' a.o.</i>
<i>Бақа а.о.</i>	<i>Baqa a.o.</i>
<i>Дмитриев а.о.</i>	<i>Dmi'tri'ev a.o.</i>
<i>Жернов а.о.</i>	<i>Jernov a.o.</i>
<i>Зубаир а.о.</i>	<i>Zy'bai'r a.o.</i>
<i>Краснояр а.о.</i>	<i>Krasnoi'ar a.o.</i>
<i>Ленин а.о.</i>	<i>Leni'n a.o.</i>
<i>Новодвор а.о.</i>	<i>Novodvor a.o.</i>
<i>Новопокровка а.о.</i>	<i>Novopokrovka a.o.</i>
<i>Новошұльба а.о.</i>	<i>Novos'y'lba a.o.</i>
<i>Переменов а.о.</i>	<i>Peremenov a.o.</i>
<i>Петропавл а.о.</i>	<i>Petropavl a.o.</i>
<i>Подборный а.о.</i>	<i>Podbornyi' a.o.</i>
<i>Степной а.о.</i>	<i>Stepnoi' a.o.</i>
<i>Таврия а.о.</i>	<i>Tavri'a a.o.</i>
<i>Уба-Форпост а.о.</i>	<i>Y'ba-Forpost a.o.</i>

2. Қазақстан жер-су, елді мекен атауларының құрамындағы графема сандарының салыстырмалы-жиілік көрсеткіші (Сравнительно-частотный показатель употребления графем (кириллицы/латиницы) в географических названиях Казахстана). Барлығы 59 бет, 1409 атау, қысқартылып алынды.

Реті	Кирил әліпбиі	Латын әліпбиі	Апостроф саны	Кирил әліпбиінің сан көрсеткіші	Латын әліпбиінің сан көрсеткіші
90	Көң	Ko'n'	2	3	5
91	Орда	Orda	0	4	4
92	Рабат	Rabat	0	5	5

93	Айдар	Ai'dar	1	5	6
94	Айдар	Ai'dar	1	5	6
95	Алқа	Alqa	0	4	4
96	Алқым	Alqym	0	5	5
97	Асау	Asay'	1	4	5
98	Аша	As'a	1	3	4
99	Аяқ	Ai'aq	1	3	5
100	Бақан	Baqan	0	5	5
101	Балға	Balg'a	1	5	6
102	Балуан	Baly'an	1	6	7
103	Бауыр	Bay'yr	1	5	6
104	Бет	Bet	0	3	3
105	Босаға	Bosag'a	1	6	7
106	Бөрік	Bo'rik	1	5	6
107	Бүйрек	Bu'i'rek	2	6	8
510	Көкайдынкөл	Ko'kai'dynko'l	3	11	14
511	Көкайыл	Ko'kai'l	2	7	9
512	Көкарал	Ko'karal	1	7	8
513	Көкарна	Ko'karna	1	7	8
514	Көкарық	Ko'karyq	1	7	8
515	Көкаша	Ko'kas'a	2	6	8
516	Көкащы	Ko'kas's'y	3	6	9
529	Көкдөңгелек	Ko'kdo'n'gelek	3	11	14
530	Көкел	Ko'kel	1	5	6
531	Көкеменсор	Ko'kemensor	1	10	11
532	Көкеспе	Ko'kespe	1	7	8
533	Көкжазық	Ko'kjazyq	1	8	9
534	Көкжайдақ	Ko'kjai'daq	2	9	11
535	Көкжайлау	Ko'kjai'lay'	3	9	12
536	Көкжайық	Ko'kjai'yq	2	8	10
556	Көкқайыңтомар	Ko'kqai'yn'tomar	3	12	15
557	Көкқаксор	Ko'kqaqsor	1	9	10
558	Көкқамыс	Ko'kqamys	1	8	9
559	Көкқара	Ko'kqara	1	7	8
597	Көктеке	Ko'kteke	1	7	8
598	Көктерек	Ko'kterek	1	8	9
599	Көктереккөл	Ko'kterekko'l	2	11	13

600	Көктоғай	Ko'ktog'ai'	3	8	11
601	Көктоған	Ko'ktog'an	2	8	10
602	Көктоқал	Ko'ktoqal	1	8	9
603	Көктомар	Ko'ktomar	1	8	9
604	Көктомпақ	Ko'ktompaq	1	9	10
605	Көктөбе	Ko'kto'be	2	7	9
606	Көктөбестастау	Ko'kto'bebastay'	3	12	15
607	Көктөбестұлақ	Ko'kto'bebulaq	2	12	14
608	Көктұма	Ko'ktuma	1	7	8
609	Көктүбек	Ko'ktu'bek	2	8	10
610	Көктырнақ	K'oktyrnaq	1	9	10
611	Көкүйық	Ko'kui'yq	2	7	9
612	Көкүй	Ko'ku'I'	3	5	8
613	Көкүйірім	Kokuirim	0	9	9
614	Көкшалпын	Ko'ks'alpyn	2	9	11
615	Көкшоқалақ	Ko'ks'oqalaq	2	10	12
616	Көкшоқы	Ko'ks'oqy	2	7	9
617	Көкшуб	Ko'ks'y'b	3	6	9
618	Көкшұқыр	Ko'ks'uqyr	2	8	10
619	Күреңбел	Ku'ren'bel	2	7	9
620	Күреңбие	Ku'ren'bi'e	3	8	11
621	Күреңгіз	Ku'ren'o'giz	3	9	12
637	Қараащы	Qaraas's'y	2	7	11
638	Қарабаза	Qarabaza	0	8	8
639	Қарабайтал	Qarabai'tal	1	10	11
810	Батпақшағыл	Batpaqs'ag'yl	2	11	13
811	Батпақшар	Batpaqs'ar	1	9	10
812	Батпақ Үшкөл	Batpaq U's'ko'l	3	11	14
824	Бәйгетөбе	Ba'i'geto'be	3	9	12
825	Бейістерек	Bei'isterek	1	10	11
826	Бейітқудық	Bei'itqudyq	1	10	11
827	Бекауыл	Bekay'yl	1	7	8
828	Бекбас	Bekbas	0	6	6
829	Бектас	Bektas	0	6	6
830	Бекторғай	Bektorg'ai'	2	9	11
831	Бектөбе	Bekto'be	1	7	8
832	Төсағаш	To'sag'as'	3	7	10

833	Төсқайың	To'sqai'yn'	3	8	11
834	Төсқайыңсай	To'sqai'yn'sai'	4	11	15
866	Түйемойнақ	Tu'i'emoi'naq	3	10	13
867	Түйемойын	Tu'i'emoi'yn	3	9	12
868	Түйесай	Tu'i'esai'	3	7	10
869	Түйесу	Tu'i'esy'	3	6	9
870	Түйетас	Tu'i'etas	2	7	9
871	Түйетекше	Tu'i'eteks'e	3	9	12
872	Түйетөбе	Tu'i'eto'be	3	8	11
873	Түйеши	Tu'i'es'i	3	6	9
874	Түймекент	Tu'i'mekent	2	9	11
875	Түймекұдық	Tu'i'mequdyq	2	10	12
876	Түкпірши	Tu'kpirs'i	2	8	10
877	Түлкібас	Tu'lkibas	1	8	9
878	Түлкісай	Tu'lkisai	1	8	9
879	Түлкішоқат	Tu'li's'oqat	3	10	13
880	Түнкұдық	Tu'nqudyq	1	8	9
881	Түнкүс	Tu'nqus	1	6	7
882	Түпбөгет	Tu'pbo'get	2	8	10
883	Түпқараған	Tu'pqarag'an	2	10	12
884	Түркістан	Tu'rkistan	1	9	10
885	Тырнакөл	Tyrnako'l	1	8	9
886	Тышқанбұлақ	Tys'qanbulaq	1	11	12
887	Тышқанкөл	Tys'qanko'l	2	9	11
888	Тышқанқұм	Tys'qanqum	1	9	10
889	Тышқансай Қарасу	Tys'qansai' Qarasy'	3	15	18
890	Тышқантау	Tys'qantay'	2	9	11
891	Тікенқұдық	Tikenqudyq	0	10	10
892	Утас	Y'tas	1	4	5
893	Утоғай	Y'tog'ai'	3	6	9
894	Уақарай	Y'aqarai'	2	7	9
895	Уызқұдық	Y'yzqudyq	1	8	9
896	Ұрақұдық	Uraqudyq	0	8	8
897	Ұрансай	Uransai'	1	7	8
898	Ұрысай	Urysai'	1	6	7
899	Ұрынсай	Urynsai'	1	7	8
900	Ұшанкөл	Us'anko'l	2	7	9

901	Ұясай	Ui'asai'	2	5	8
902	Үйбұлақ	U'i'bulaq	2	7	9
903	Үймола	U'i'mola	2	6	8
904	Үйтас	U'i'tas	2	5	7
905	Үйеңкібастау	U'i'en'kibastau	3	12	15
906	Үйеңкікөл	U'i'en'kiro'l	4	9	13
907	Үйсінсор	U'i'sinsor	2	8	10
908	Үкібас	U'kibas	1	6	7
909	Үкіқұлан	U'kiqulan	1	8	9
910	Үңгірбата	U'n'girbata	2	9	11
911	Үңгірқора	U'n'girqora	2	9	11
912	Үңгіртас	U'n'girtas	2	8	10
913	Үсіктас	U'siktas	1	7	8
914	Үтіртөбе	U'tirto'be	2	8	10
915	Хабарасу	Habarasy'	1	8	9
916	Ханарық	Hanaryq	0	7	7
917	Ханкөл	Hanko'l	1	6	7
918	Ханқорған	Hanqorg'an	1	9	10
919	Хантағы	Hantag'y	1	7	8
920	Хантау	Hantay'	1	6	7
921	Хантәңірі	Hanta'n'iri	2	9	11
922	Хантемір	HanTemir	0	8	8
923	Хантоғайы	HanTogai'y	1	9	10
1012	Шоқытораңғы	S'oqytoran'g'y	3	11	14
1013	Шопаната	S'opanata	1	8	9
1014	Шопанқарасу	S'opanqarasy'	2	11	13
1015	Шорқара	S'orqara	1	7	8
1016	Шоршоқы	S'ors'oqu	2	7	9
1017	Шортанкөл	S'ortanko'l	2	9	11
1018	Шортанқұдық	S'ortanqudyq	1	11	12
1019	Шортаншоқы	S'ortans'oqu	2	10	12
1020	Шотқарасор	S'otqarasy'	2	10	12
1021	Шотмаңдай	S'otman'dai'	3	9	12
1022	Шошқабас	S'os'qabas	2	8	10
1023	Шошқабұлақ	S'os'qabulaq	2	10	12
1024	Шошқакөл	S'os'qako'l	3	8	11
1025	Шошқасай	S'os'qasai'	3	8	11

1026	Шөжекөл	S'o'jeko'l	3	7	10
1027	Шөладыр	S'oladyr	1	7	8
1028	Шөлдала	S'o'ldala	2	7	9
1029	Шөлжота	S'o'ljota	2	7	9
1030	Шөлқара	S'o'lqara	2	7	9
1031	Шөлқарасу	S'o'lqarasy'	3	9	12
1032	Шөлқараши	S'olqaras'I	2	9	11
1033	Шөлқияқ	S'o'lqiaq	2	7	9
1034	Шөлқоңыр	S'o'lqon'yr	3	8	11
1035	Шөлқұм	S'o'lqum	2	6	8
1036	Шөлқызыл	S'o'lqyzyl	2	8	10
1037	Шөлмаң	S'o'lman'	3	6	9
1038	Шөлсор	S'o'lSor	2	6	8
1039	Шөлтау	S'o'ltay'	3	6	9
1040	Шөлтөбе	S'o'lto'be	3	7	10
1041	Шөлшағылқұм	S'o'ls'ag'ylqum	4	11	15
1042	Шөлшоқы	S'o'ls'oqy	3	7	10
1043	Шөмішкөл	S'o'mis'ko'l	4	8	12
1044	Шөпкөл	S'o'pko'l	3	6	9
1045	Шөпсор	S'opsor	1	6	7
1046	Шөпшоқы	S'o'ps'oqy	3	7	10
1047	Шуақкөл	S'y'aqko'l	3	7	10
1048	Шудасай	S'y'dasai'	3	7	10
1049	Шумақтау	S'y'maqtay'	3	8	11
1050	Шұқырбұлақ	S'uqyrbulaq	1	10	11
1051	Шұқыркөл	S'uqyrko'l	2	8	10
1052	Шұқырқар	S'uqyrqar	1	8	9
1053	Шұқырқопа	S'uqyrqopa	1	9	10
1054	Шұқырқұм	S'uqyrqum	1	8	9
1055	Шұқырой	S'uqyroi'	2	7	9
1056	Шұқыртау	S'uqyrtay'	2	8	10
1057	Шұқырши	S'uqyrs'I	2	7	9
1058	Шұңқыращы	S'un'qyras'y	3	9	12
1059	Шұңқыркөл	S'un'qyrko'l	3	9	12
1060	Шұңқырқора	S'un'qyrqora	2	10	12
1061	Шұңқыркұдық	S'un'qyrqudyq	2	11	13
1062	Шұңқырсор	S'un'qyrsor	2	9	11

1063	Шұңқыршілік	S'un'qyrs'ilik	3	11	14
1064	Шүрегейсор	S'u'regeisor	2	10	12
1065	Шүршітсу	S'u'rs'itsy'	4	8	12
1066	Шыбықбел	S'ybykbel	1	8	9
1067	Шыбыққұм	S'ybyqqum	1	8	9
1068	Шығанкөл	S'ag'ynko'l	3	8	11
1069	Шығанши	S'yg'ans'I	3	7	10
1070	Шығанықсай	S'yg'anaqsai'	3	10	13
1071	Шымайрық	S'ymai'ryq	2	8	10
1072	Шымбұлақ	S'ymbulac	1	8	9
1073	Шымкент	S'ymkent	1	7	8
1074	Шымқора	S'ymqora	1	7	8
1075	Шымқорған	S'ymqorg'an	2	9	11
1076	Шымқұдық	S'ymqudyq	1	8	9
1077	Шыммолакөл	S'ymmolako'l	2	10	12
1078	Шымылдық Қарағай	S'ymyldyq Qarag'ai'	3	15	18
1079	Шымылдықтау	S'ymyldyqtay'	2	11	13
1080	Шынжырқабак	S'ynjyrqabaq	1	11	12
1081	Шыңбұлақ	S'yn'bulaq	2	8	10
1082	Шыңтал	S'yn'tal	2	6	8
1083	Шыңырауқұдық	S'yn'yraq'udyq	3	12	15
1084	Шырынқұдық	S'yrynqudyq	1	10	11
1085	Шідеркөл	S'iderko'l	2	8	10
1229	Жалғызғағаш	Jalg'yzag'as'	3	10	13
1230	Жалғызпапан	Jalg'yzaspan	1	10	11
1231	Жалғыздала	Jalg'yzdala	1	10	11
1232	Жалғызжиде	Jalg'yzjide	1	10	11
1233	Жалғызкөл	Jalg'yzko'l	2	9	11
1234	Жалғызқайың	Jalg'yzqai'yn'	3	11	14
1235	Жалғызқайыр	Jalg'yzqai'yr	2	11	13
1236	Жалғызқара	Jalg'yzqara	1	10	11
1237	Жалғызқарағай	Jalg'yzqarag'ai'	3	13	16
1238	Жалғызқұдық	Jalg'yzqydyq	1	11	12
1239	Жалғызқұм	Jalg'yzqum	1	9	10
1240	Жалғызмола	Jalg'yzmola	1	10	11
1241	Жалғызсу	Jalg'yzsy'	2	8	10
1242	Жалғызтал	jalg'yztal	1	9	10

1243	Жалғызталбұлақ	Jalg'yztalbulaq	1	14	15
1244	Жалғызтас	Jalg'yztas	1	9	10
1245	Жалғызтау	Jalg'yztay	1	9	10
1246	Жалғызтөбе	Jalg'yzto'be	2	10	12
1247	Жалғызтұма	Jalg'yztuma	1	10	11
1248	Жалғызшағыл	Jalg'yzs'ag'yl	3	11	14
1249	Жалғызшеген	Jalg'yzs'egen	2	11	13
1250	Жаңғызағаш	Jan'gyzag'as'	3	10	13
1251	Жаңғызапан	Jan'g'yzapan	2	10	12
1252	Жаңғызжар	Jan'g'yzjar	2	9	11
1253	Жаңғызкөл	Jan'g'yzko'l	3	9	12
1254	Жаңғызқұдық	Jan'g'yzqudyq	2	11	13
1255	Жаңғызмола	Jan'g'yzmola	2	10	12
1256	Жаңғызтөбе	Jan'g'yzto'be	3	10	13
1257	Жаңғызшағыл	Jan'g'yzs'ag'yl	4	11	15
1307	Қосағаштомар	Qosag'as'tomar	2	12	14
1308	Қосағыл	Qosag'yl	1	7	8
1391	Батыс Қоянды	Batys Qoi'andy	1	11	13
1392	Батыс Шалдай	Batys S'aldai'	2	11	13
1393	Тұмсық Сарытау	Tumsyq Sarytay'	1	13	14
1394	Шаруа Көксай	S'ary'a Ko'ksai	3	11	14
1395	Шет Бақанас	S'et Baqanas	1	10	11
1396	Шет Бұғаз	S'et Bug'az	2	8	10
1397	Шет Мерке	S'et Merke	1	8	9
1398	Шет Түрген	S'et Ty'rgen	2	9	11
1399	Шет Ырғыз	S'et Yrg'yz	2	8	10
1400	Ши Быжы	S'i Byjy	1	6	7
1401	Шұңқыр Қалжар	S'un'qyr Qaljar	2	12	14
1402	Шығыс Аршалы	S'yg'ys Ars'aly	3	11	14
1403	Шығыс Желдіқарағай	S'yg'ys Jeldiqarag'ai'	4	17	21
1404	Шығыс Қазақстан	S'ygys Qazaqstan	1	14	15
1405	Шығыс Қарабұлақ	S'yg'ys Qarabulaq	2	14	16
1406	Шығыс Қаратау	S'yg'ys Qaratay'	3	12	15
1407	Шығыс Қоңырат	S'yg'ys Qon'yurat	3	12	15
1408	Шығыс Тасқұдық	S'yg'ys Tasqudyq	2	13	15
Общее количество			1454	10277	11733

КӨЛ АТТАРЫ

Сөз саны – 3815

Кирилдегі әріп саны – 28006

Латындағы әріп саны – 32346

Апостроф саны – 2766

´	0	1	2	3	4	5	6
Апостроф саны	789	1556	885	275	45	3	2

БАЙҒАШҚАЙРАҢКӨЛ	BAI'G`AS`QAI'GRAN`KO`L
БАЙҒАШҚАЙРАҢКӨЛ	BAI'G`AS`QAI'GRAN`KO`L
СОЛТҮСТІК ӘУЛИЕКӨЛ	SOLTU`STIK A`Y`LGEKO`L
ШАҢШИКӨЛ	S`AN`S`T`KO`L
АҒАШҮЙКӨЛ	AG`AS`U`T`KO`L
ӘУЛИЕТАЙ	A`Y`LGETAI
ҮЙЖЫҒЫЛҒАН	U`T`JYG`YLG`AN
ШҰҢҚЫРАҰЦЫ	S`UN`QYRAS`S`Y
ШӨМШКӨЛ	S`O`MIS`KO`L
1-ШІ ҮШКӨЛ	1-S`I U`S`KO`L
2-ШІ ҮШКӨЛ	2-S`I U`S`KO`L
ШӨМШКӨЛ	S`O`MIS`KO`L
ҚАРАШҮҢЕЙТ	QARAS`U`N`EIT
ҮЛКЕН ДӘНИЛЯ	U`LKEN DA`N`I`L`YA
ӘУЛИЕКӨЛ	A`Y`LGEKO`L
ЖАМАН ҮШАҰЦЫ	JAMAN U`S`AS`S`Y
КІШІ АҒАШТЫКӨЛ	KIS`I AG`AS`TYKO`L
ҮЙЕҢКІКӨЛ	U`TEN`KIKO`L
АҰЦЫСУКӨЛ	AS`S`YSY`KO`L
ӘУЛИЕ ЖОЛШАРА	A`Y`LGE JOLS`ARA
ӘУЛИЕСУ	A`Y`LGESY`
2-ШІ ҮШКӨЛ	2-S`I U`S`KO`L
КІШІҚАЙЫҢДЫКӨЛ	KIS`I QAI`YN`DYKO`L
КІШІ НОҒАЙКӨЛ	KIS`I NOG`AI`KO`L
КІШІ СӘҢКІБАЙ	KIS`I SA`N`KIBAI
КІШІ ҮШКӨЛ	KIS`I U`S`KO`L
ОРТА ШӨМШКӨЛ	ORTA S`O`MIS`KO`L
ҮЛКЕН ҚАЙЫҢДЫКӨЛ	U`LKEN QAI`YN`DYKO`L
ҮЛКЕН НОҒАЙКӨЛ	U`LKEN NOG`AI`KO`L
ҮЛКЕН СӘҢКІБАЙ	U`LKEN SA`N`KIBAI
ҮЛКЕН ҮШКӨЛ	U`LKEN U`S`KO`L
ҮЛКЕН ҮШКӨЛ	U`LKEN U`S`KO`L

ҮШКӨЛШІК	U`S`KO`LS`IK
ШУҚАЙЫҢДЫ	S`Y`QAI`YN`DY
ШӨМШКӨЛ	S`O`MIS`KO`L
АЙҒАЙКӨЛ	AI`G`AI`KO`L
ӘУЛИЕКӨЛ	A`Y`LIEKO`L
ДӨҢЛАҒАШ	DO`N`GILAG`AS`
КӨШУБАЙ	KO`S`Y`BAI`
КҮШКЖУҒАН	KU`S`IKJY`G`AN
КІШКЕНТАЙ ДӨҢГЕЛЕК	KIS`KENTAI` DO`N`GELEK
КІШІ ШӨПТІКӨЛ	KIS`I`S`O`PTIKO`L
ҮЛКЕН ШӨПТІКӨЛ	U`LKEN`S`O`PTIKO`L
ҮШІНШІ ҚҰРИЯ	U`S`INS`I`QURIA
КІШІ АЦЫКӨЛ	KIS`I`AS`S`YKO`L
ҮЛКЕН АЦЫКӨЛ	U`LKEN`AS`S`YKO`L
ҮЛКЕН ШҮРЕГЕЙ	U`LKEN`S`U`REGEI`
КІШІ ЖІҢШКЕСУ	KIS`I`JIN`IS`KESY`
ҮЛКЕН ЖІҢШКЕСУ	U`LKEN`JIN`IS`KESY`
ШУАШБАЙ	S`Y`AS`BAI`
АЦЫКӨЛ	AS`S`YKO`L
АЦЫҚҰМКӨЛ	AS`S`YQUMKO`L
ДӨҢБАЙ	DO`N`BAI`
ДӨҢГЕЛЕККӨЛ	DO`N`GELEKKO`L
ЕСДӘУЛЕТКӨЛ	ESDA`Y`LETKO`L
ЖАҢАҚҰЙҒАН	JAN`AQUT`G`AN
КҮЙІКҚАЛҒАН	KU`I`IKQALG`AN
ҚАЙРАҢКӨЛ	QAI`RAN`KO`L
ҚАРАҒАЙКӨЛ	QARAG`AI`KO`L
ҚАРАҒАЙЛЫКӨЛ	QARAG`AI`LYKO`L
ҚАРАҒАЙШЫҚ	QARAG`AI`S`YQ
ҚАУҒАКӨЛ	QAY`G`AKO`L
ПІШЕНБАЙКӨЛ	PIS`ENBAI`KO`L
ТАЙҒАҚКӨЛ	TAI`G`AQKO`L
ҮШКӨЛ	U`S`KO`L
ҮШТАҒАН	U`S`TAG`AN
ҮШТАҒАНТҮЗ	U`S`TAG`ANTUZ
ШАҒЫНБАЙ	S`AG`YNBAI`
ШАҢДЫКӨЛ	S`AN`DYKO`L
ШИШАЛҚАР	S`I`S`ALQAR
ШОЙЫНДЫКӨЛ	S`OI`YNDYKO`L
ШОШҚАЛЫКӨЛ	S`OS`QALYKO`L
ШӨПТІКӨЛ	S`O`PTIKO`L
ШУАҚКӨЛ	S`Y`AQKO`L
ШҰҢҚЫРКӨЛ	S`UN`QYRKO`L
ШҰҢҚЫРКӨЛ	S`UN`QYRKO`L
ШҮЙСОР	S`U`TSOR

АҒАУЫЗКӨЛ	AG`AY`YZKO`L
АЩЫКӨЛ	AS`S`YKO`L
АЮКӨЛ	AG`Y`KO`L
БҮЙЕНКӨЛ	BU`TENKO`L
ЖАЙЛАУКӨЛ	JAG`LAY`KO`L
ЖАЛАҢАШКӨЛ	JALAN`AS`KO`L
ЖЫҢҒЫЛДЫКӨЛ	JYN`G`YLDYKO`L
ЖЫҢҒЫЛДЫ ӨЗЕКСОР	JYN`G`YLDY O`ZEKSOR
ЖЫҢҒЫЛДЫТҮБЕК	JYN`G`YLDYTU`BEK
КІЛЕМЖАЙҒАНКӨЛ	KILEMJAG`G`ANKO`L
КІШІ АЙЫРКӨЛ	KIS`I AG`YRKO`L
КІШІ ЖАЛАҢАШ	KIS`I JALAN`AS`
КІШКЕНТАЙКӨЛ	KIS`KENTAG`KO`L
ҚАЙРАҢКӨЛ	QAG`RAN`KO`L
ҚАЙЫҢДЫКӨЛ	QAG`YN`DYKO`L
ҚҰЙҒАНКӨЛ	QUT`G`ANKO`L
ТАУҚАТУКӨЛ	TAY`QATY`KO`L
ҮЛКЕН АЙЫРКӨЛ	U`LKEN AG`YRKO`L
ҮЛКЕН ЖАЛАҢАШ	U`LKEN JALAN`AS`
ШАҒАЛАЛЫКӨЛ	S`AG`ALALYKO`L
ШАЛҚАР-ҚАРАШАТАУ	S`ALQAR-QARAS`ATAY`
ШИМАНКӨЛ	S`TMANKO`L
ШИЛКӨЛ	S`TLIKO`L
ШӨЖЕКӨЛ	S`O`JEKO`L
ӘБІШКӨЛ	A`BIS`KO`L
ЖАЛАҢАШКӨЛ	JALAN`AS`KO`L
ЖАЛҒЫЗАҒАШ	JALG`YZAG`AS`
ЖӘҢГІРКӨЛ	JA`N`GIRKO`L
КӨЛСАЙ 1-ШІ	KO`LSAIG`1-S`I
КӨЛСАЙ 2-ШІ	KO`LSAIG`2-S`I
КӨЛСАЙ 3-ШІ	KO`LSAIG`3-S`I
КІШІ НАУРЫЗБАЙ	KIS`I NAY`RYZBAIG`
КІШІ ОНАҒАШ	KIS`I ONAG`AS`
ҚУҒЫМБАЙ	QY`G`YMBAG`
МАЙДӨҢ	MAIG`DO`N`
ТӘУКЕКӨЛ	TA`Y`KEKO`L
ҮЛКЕН НАУРЫЗБАЙ	U`LKEN NAY`RYZBAIG`
ҮЛКЕН ОНАҒАШ	U`LKEN ONAG`AS`
ШАРААЯҚКӨЛ	S`ARAAIG`AQKO`L
АЩЫКӨЛ	AS`S`YKO`L
БӘЛИКӨЛ	BA`LG`KO`L
ЖАЛАҢАШКӨЛ	JALAN`AS`KO`L
ЖЫҢҒЫЛДЫКӨЛ	JYN`G`YLDYKO`L
АЩЫЛЫКӨЛ	AS`S`YLYKO`L
АЩЫСАЙ	AS`S`YSAIG`

ДӘУБАЙКӨЛ	DA`Y`BAΓ KOEL
ДӘУІТБАЙ	DA`Y`ITBAΓ
КҮЙГЕНКӨЛ	KU`Γ GENKO`L
ҚОЯНБАЙКӨЛ	QOΓ ANBAΓ KO`L
АҒАШТЫКӨЛ	AG`AS`TYKO`L
АЩЫКӨЛ	AS`S`YKO`L
1-ШІ КӨЛДІБАЙ	1-S`I KO`LDIBAΓ
ДӨНГЕЛЕКОЙ	DO`N`GELEKOΓ
ЖАЛАҢАШКӨЛ	JALAN`AS`KO`L
КҮЙЕКТИКӨЛ	KU`Γ EKTIKO`L
ҚАРАБИЕНІБАЙЛАУ	QARABΓ ENIBAΓ LAY`
ҚҮЙҒАНКӨЛ	QU`G`ANKO`L
САҢҒЫЛБАЙ	SAN`G`YLBAΓ
ТАЙСОЙҒАН	TAΓ SOΓ G`AN
ҮЛКЕН ШИЛІ	U`LKEN S`Γ LI
ШОЛАҚКҮНГЕЙ	S`OLAQKU`NGEΓ
АҒАШТЫКӨЛ	AG`AS`TYKO`L
АЩЫКӨЛ	AS`S`YKO`L
АЩЫСУ	AS`S`YSY`
БАЙӨТЕРКӨЛ	BAΓ O`TERKO`L
БҮРШІКТИКӨЛ	BU`RS`IKTIKO`L
ДҮЙСЕНБАЙ	DU`Γ SENBAΓ
ЖЫҢҒЫЛДЫКӨЛ	JYN`G`YLDYKO`L
КӨКТИҢКӨЛІ	KO`KTIN`KO`LI
КӨШЕКБАЙ	KO`S`EKBAΓ
ҚАЙЫҢДЫКӨЛ	QAΓ YN`DYKO`L
САЙЛАУБАЙ	SAΓ LAY`BAΓ
ТҰЩЫКӨЛ	TUS`S`YKO`L
ҮШҚАРАСУ	U`S`QARASY`
ШАҒЫРЛЫКӨЛ	S`AG`YRLYKO`L
ШАЙТАНКӨЛ	S`AΓ TANKO`L
ШОШҚАКӨЛ	S`OS`QAKO`L
ШОШТАҢ	S`OS`TAN`
ШӨЛҚОҢЫР-ҚЫЗЫЛҚАҚ	S`O`LQON`YR-QYZYLQAQ
ШӨПТИКӨЛ	S`O`PTIKO`L
ШЫРАЙКӨЛ	S`YRAΓ KO`L
АҚСУАТ ҚАРАҒАНКӨЛ	AQSY`AT QARAG`ANKO`L
АЩЫАЛАКӨЛ	AS`S`YALAKO`L
АЩЫКӨЛ	AS`S`YKO`L
АЩЫКӨЛ	AS`S`YKO`L
АЯҒАНКӨЛ	AΓ AG`ANKO`L
АЯҚТЫҢ ТҰЗДЫКӨЛІ	AΓ AQTYN` TUZDYKO`LI
ӘБУКӨЛ	A`BY`KO`L
ӘЛІМБАЙҚАРАСУ	A`LIMBAΓ QARASY`
ӘУЛИЕСОР	A`Y`LI`ESOR

БАЙТУҒАН	BAI TY`G`AN
БӘЙБІШЕ	BA`I BIS`E
БИДАЙЫҚКӨЛ	BI`DAI YQKO`L
БӨРШІМБАЙ	BO`RS`IMBAI`
ДӘУІТБАЙ	DA`Y`ITBAI`
ДӨҢЕЛЕКҚОҒА	DO`N`GELEKQOG`A
ДӨҢЕЛЕККӨЛ	DO`N`GELEKKO`L
ДҮЙСЕНБАЙ	DU`I`SENBAI`
ЖАЛАҢАШЖАЙДАҚ	JALAN`AS`JAI`DAQ
ЖАУАҒАШ	JAY`AG`AS`
ЖӘҢГІРКӨЛ	JA`N`GIRKO`L
КІШІ БҰЗАУӨЛГЕН	KIS`I BUZAY`O`LGEN
КІШІ ЖАРҚАЙЫҢ	KIS`I JARQAI`YN`
КІШІ ҚҰЛАҒАНКӨЛ	KIS`I QULAG`ANKO`L
КІШІ ШОШҚАЛЫ	KIS`I S`OS`QALY
КҮЙГЕНКӨЛ	KU`I`GENKO`L
ҚАЙРАҢКӨЛ	QAI`RAN`KO`L
ҚҮЙҒАНКӨЛ	QU`I`G`ANKO`L
НОҒАЙКӨЛ	NOG`AI`KO`L
ОЙШҮМЕКТІ	OI`S`U`MEKTI
ӨЛЕҢДІКӨЛ	O`LEN`DIKO`L
СҮЙІНДІККӨЛ	SU`I`INDIKKO`L
ТАБАНТАЙШАӨЛГЕН	TABANTAI`S`AO`LGEN
ТӨЛЕУҚАЛҒАН	TO`LEY`QALG`AN
ТӨРТШӘКІР	TO`RTS`A`KIR
ТҰҢҒИЫҚ	TUN`G`I`YQ
ТҰҢҒИЫҚТЫ	TUN`G`I`YQTY
ҮЛКЕН ЖАУҚАШТЫ	U`LKEN JAY`QAS`TY
ҮЛКЕН ҚҰЛАҒАНКӨЛ	U`LKEN QULAG`ANKO`L
ҮШҚАРАСУ	U`S`QARASY`
ҮШКӨЛ	U`S`KO`L
ШАҒАЛАКӨЛ	S`AG`ALAKO`L
ШАҒЫРКӨЛ	S`AG`YRKO`L
ШІРКЕЙКӨЛ	S`IRKEI`KO`L
ШӨҢКЕ	S`O`N`KE
ШӨПТІКӨЛ	S`O`PTIKO`L
ШОШҚАКӨЛ	S`OS`QAKO`L
ШОШҚАЛЫКӨЛ	S`OS`QALYKO`L
ШҮАҚБАЙ	S`Y`AQBAI`
ШҰҢҚЫРКӨЛ	S`UN`QYRKO`L
АҒАШКӨЛ	AG`AS`KO`L
АҒАШТЫКӨЛ	AG`AS`TYKO`L
АЩЫКӨЛ	AS`S`YKO`L
БИДАЙКӨЛ	BI`DAI`KO`L
ЖАЛАҢАШКӨЛ	JALAN`AS`KO`L

ЖИРЕНТАЙКӨЛ	JIRENTAIGKO'L
ЖЫҢҒЫЛДЫКӨЛ	JYN'G'YLDYKO'L

ОРОНИМДІК АТАУЛАР

Сөз саны – 4816

Кирилдегі әріп саны – 38855

Латындағы әріп саны – 41056

Апостроф саны – 3231

Тезаурус-тізім- 80 бет, сөздікте 10 беті көрсетілді.

`	0`	1`	2`	3`	4`	5`
Кол	1304	1845	1085	255	43	3

БҮЙРЕКШИДІҢ ОБАСЫ	BU'PREKS'I'DIN' OBASY
ШЫҒЫСУШТӨБЕ	S'YG'YSU'S'TO'BE
ӘУЛИЕШАҒЫЛ	A'Y'LI'ES'AG'YL
ДӨҢЛАҒАШ	DO'N'GILAG'AS'
ЖИДЕШТИҢ ҚАРАШОҚЫСЫ	J'DES'TIN' QARAS'OQYSY
МӘНӘУЛИЕ	MA'NA'Y'LI'E
ӘУЛИЕШОҚЫ	A'Y'LI'ES'OQY
НОҒАЙТОЛАҒАЙ	NOG'AI'TOLAG'AI'
СҮЙРІКШОШАҚ	SU'I'RIKS'OS'AQ
ҚАРАҚОЙСОҒАНТАУ	QARAQOI'SOIG'ANTAY'
ШЫҒЫС ҚОРҒАНТАУ	S'YG'YS QORG'ANTAY'
АҒАШЖАЙЛАУ	AG'AS'JAI'LAY'
АЩЫКӨЛБИК	AS'S'YKO'LBI'IK
ӘУЛИЕТАУ	A'Y'LI'ETAY'
ӘУЛИЕТӨБЕ	A'Y'LI'ETO'BE
ӘУЛИЕШАБЫРА	A'Y'LI'ES'ABYRA
ӘУЛИЕШОҚЫ	A'Y'LI'ES'OQY
ҮЙЕҢКІБАЙ	U'I'EN'KIBAI'
ҮШҚАЙЫҢ	U'S'QAI'YN'
ҮШТАҒАНТӨБЕ	U'S'TAG'ANTO'BE
ШАҢЫРАУТАУ	S'AN'YRAY'TAY'
ШЫҒЫССУСЫЗТАУ	S'YG'YSSY'SYZTAY'
ШЫҢДЫАШТӨБЕ	S'YN'DYAS'TO'BE
ӘУЛИТӨБЕ	A'Y'LI'TO'BE
ДӘУЛЕННИҢ АҚШОҚЫСЫ	DA'Y'LENNIN' AQS'OQYSY
ҮШТАҒАНТӨБЕ	U'S'TAG'ANTO'BE

ШӘУЛІНШІ	S'A'Y'LINS'I
ЖАҢАӘУЛИЕ	JAN'AA'Y'LI'E
ҮЙШАУЫЛ ҚАРАТАУ	YI'S'IA'Y'YL QARATAY'
КІШІ МАЙҚАЙЫҢ	KIS'I MAI'QAI'YN'
АҒАШТЫ ЕҢІРЕКЕЙ	AG'AS'TY EN'IREKEI'
ӘУЛИЕШОҚЫ	A'Y'LI'ES'OQY
ЖАЛАҢАШЕҢІРЕКЕЙ	JALAN'AS'EN'IREKEI'
КҮЙГЕНҚУРАЙ	KU'I'GENQY'RAI'
КІШКЕНЕКҮЙКЕНТАЙ	KIS'KENEKU'I'KENTAI'
КІШКЕНЕШОҢАЙ	KIS'KENES'ON'AI'
ҚОҢЫРШӘУЛІ	QON'YRS'A'Y'LI
МАЙҚАПШАҒАЙ	MAI'QAPS'AG'AI'
СӘДУАҚАСШАҒЫЛ	SA'DY'AQASS'AG'YL
ҮЙДЕНЕНІҢ АУЫЗЫ	U'I'DENENIN'AY'YZY
ҮЛКЕН КҮЙКЕНТАЙ	U'LKENKU'I'KENTAI'
ҮЛКЕН ШОҢАЙ	U'LKENS'ON'AI'
ҮШҚАЙЫҢ	U'S'QAI'YN'
ҮШКҮНГЕЙ	U'S'KU'NGEI'
ШАҒАНҮҢГІР	S'AG'ANU'N'GIR
ШЫҢҒАЙ	S'YN'G'AI'
ДӨҢШОҚЫ	DO'N'S'OQY
КӨКШЕТАУ	KO'KS'ETAY'
МЫҢШҮҢҚЫР	MYN'S'UN'QYR
СҮҢҚАРҚИЯ	SUN'QARQI'IA
СҮЙКІМБАЙ	SU'I'KIMBAI'
ТАЙҒАҚКӨЛ	TAI'G'AQKO'L
ҮШТАҒАН	U'S'TAG'AN
ШАҒЫРАЙ	S'AG'YRAI'
ШАЙТАНТӨБЕ	S'AI'TANTO'BE
ШАҢТӨБЕ	S'AN'TO'BE
ШӘЛЕКЕЙ	S'A'LEKEI'
АРАДӨҢТАУ	ARADO'N'TAY'
ӘЛИТАУ	A'LI'TAY'
ӘУЛИЕМОЛА	A'Y'LI'EMOLA
БАСШЫҢЫРАУ	BASS'YN'YRAY'
ДӘУТАУ	DA'Y'TAY'
ДӘУТӨБЕ	DA'Y'TO'BE
ЖАҢҒЫРУ	JAN'G'YRY'
ҚАРАКӨЛ ДӨҢІ	QARAKO'L DO'N'I
КӨШЕРБАЙ	KO'S'ERBAI'
ҚУАНТАЙТАУ	QY'ANTAI'TAY'
КҮҢГІРТШОҚЫ	KU'N'GIRTS'OQY
КҮШКБАЙ	KU'S'IKBAI'
МӘУШІ	MA'Y'IS'
САРЫБАЙДЫҢ ТӨБЕСІ	SARYBAI'DYN' TO'BESI

СӘУЛЕМБАЙ	SA'Y'LEMBAI'
СҰҢҚАРҚИЯ	SUN'QARQI'GA
ШАҚЫРШИ	S'AQYRS'I'
АЙҒАЙТАС	AI'G'AI'TAS
АЙҒЫРШОҚЫ	AI'G'YRS'OQY
АЛТУАЙТТАУ	ALTY'AI'TTAY'
АЮСАЙ	AI'Y'SAI'
ӘЖІМНІҢ БАСТАУЫ	A'JIMNIN' BASTAY'Y
БОҚАЙДЫҢ ТАУЫ	BOQAI'DYN' TAY'Y
ЕЛШІН БҮЙРЕК	ELS'IN BU'I'REK
ЖАЛҒЫЗАҒАШ	JALG'YZAG'AS'
ЖАҢА АСУТӨР	JAN'A ASY'TO'R
ЖАУЫРЫНБАЙЛАҒАН	JAY'YRYNBAI'LAG'AN
КӨКСАЙДЫҢБАСЫ	KO'KSAI'DYN'BASY
КӨКТОҒАЙ	KO'KTOG'AI'
ҚАПШАҒАЙ	QAPS'AG'AI'
ҚАРАУЫЛШЕТТАУ	QARAY'YLS'ETTAY'
ЛУГАНБАЙШОҚЫ	LY'GANBAI'S'OQY
ОЙЖАЙЛАУ	OI'JAI'LAY'
ТҮЙЕМОЙНАҚ	TU'I'EMOI'NAQ
ҮШКӨЛ	U'S'KO'L
ҮШМАЛЫБАЙ	U'S'MALYBAI'
ҮШТӨБЕ	U'S'TO'BE
ҮШШОҚЫ	U'S'S'OQY
ШӘКІРӘМБАЛ	S'A'KIRA'MBAL
ШИМОЙНАҚ	S'I'MOI'NAQ
ШӨЛТӨБЕ	S'O'LTO'BE
СУАТБАЙТАУ	SY'ATBAI'TAY'
ҮШТАУ	U'S'TAY'
ҮШТӨБЕ	U'S'TO'BE
ТҰҢҒЫШ	TUN'G'YS'
ТҮЙЕТАУ	TU'I'ETAY'
ШІДЕРТІ БАСТАУЫ Сырым ауд.)	S'IDERTI BASTAY'Y Syrym ay'd.)
АБАЙДЫҢ ШОҚЫСЫ	ABAI'DYN' S'OQYSY
АЙУАНТӨБЕ	AI'Y'ANTO'BE
ӘУЛИЕ	A'Y'LI'E
ӘУЛИЕҚОРА	A'Y'LI'EQORA
БАЛАШӨМІШ	BALAS'O'MIS'
БӨКЕЙТАУ	BO'KEI'TAY'
ДӨҢГЕЛЕКТАУ	DO'N'GELEKTAY'
КӨКШЕТАУ	KO'KS'ETAY'
АЙҒАЙ	AI'G'AI'
АЙҒЫРКӨМГЕН	AI'G'YRKO'MGEN
АЙҒЫРҰШҚАН	AI'G'YRUS'QAN

АЛТАЙАҒАШ	ALTAI'AG'AS'
АЩЫКЕЗЕҢ	AS'S'YKEZEN'
АЩЫӨЗЕК	AS'S'YO'ZEK
АЯҚТУАЙТ	AI'AQTY'AI'T
ӘБІЛХАЙЫР АУЫЛЫ	A'BILHAI'YR AY'YLY
ӘУЛИЕ	A'Y'LI'E
САУМАЛСАРЫТАУ	SAY'MALSARYTAY'
СӘДУАҚАС	SA'DY'AQAS
СӘУРИҚТАС	SA'Y'RIKTAS
СЕҢКІБАЙ	SEN'KIBAI'
СИАЗТӨБЕ	SI'AZTO'BE
СУСЫЗТАУ	SY'SYZTAY'
СУЫҚБАСТАУ	SY'YQBASTAY'
СУЫҚТАРЫЛҒАН	SY'YQTARYLG'AN
СУЫҚТӨБЕ	SY'YQTO'BE
СҰЛУШОҚЫ	SULY'S'OQY
СҰҢҚАРҚИЯ	SUN'QARQI'A
СҮЙІН	S U'I'IN
СҮРЕТҮСКЕН	S U'RETU'SKEN
Т АЙЫНШААДЫР	T AI'YNS'AADYR
ТЕШЕТАУ	TES'ETAY'
ТЕҢБАЙ	TEN'BAI'
ТЕҢЕТАЙ	TEN'ETAI'
ТИЕКБАЙ	TI'EKBAI'
ТОҒЫЗБАЙ	TOG'YZBAI'
ТОЙҒҰЛЫ	TOI'G'ULY
ТОЛАҒАЙ	TOLAG'AI'
ТОРҒАЙ	TORG'AI'
ТОРҒАЙЖАЛ	TORG'AI'JAL
ТӨЛЕБАЙ	TO'LEBAI'
ТӨЛЕНБАЙ	TO'LENBAI'
ТӨРЕБАЙ-САРЫБЕК	TO'REBAI'-SARYBEK
ТӨРЕТАЙ	TO'RETAI'
ТӨРЕШОҚЫ	TO'RES'OQY
ТӨРТҒҰЛ	TO'RTG'UL
ТӨРТКӨЛ	TO'RTKO'L
ТУМЫРЗАТАУ	TU'MYRZATAY'
ТҰРҒЫНСУ	TURG'YNSY'
ТҮЙЕКҰЛАҚ	TU'I'EQULAQ
ТҮЙЕТАС	TU'I'ETAS
ТҮЛКІБАЙ	TU'LKIBAI'
ТҮЛКІЛІТАУ	TU'LKILITAY'
ТҮСПЕККЕЗЕҢ	TU'SPEKKEZEN'
УАҚТӨБЕ	Y'AQTO'BE
ҰРАҢҚАЙ	URAN'QAI'

ҮЗДІКТӨБЕ	U'ZDIKTO'BE
ҮЙТАС	U'I'TAS
ҮЛКЕНАҚИРЕК	U'LKENAQI'REK
ҮЛКЕНАҚМАЯ	U'LKENAQMAI'A
ҮЛКЕНАЛТЫБАЙТЫ	U'LKENALTYBAI'TY
ҮЛКЕНАЮЛЫ	U'LKENAIY'LY
ҮЛКЕНБҮРКІТТІ	U'LKENBU'RKITTI
ҮЛКЕНЖАНГЕРЕЙ	U'LKENJANGEREI'
ҮЛКЕНҚАРАҚУЫС	U'LKENQARAQY'YS
ҮЛКЕНӨГІЗ	U'LKENO'GIZ
ҮЛКЕНТАБАҚҚАЛҒАН	U'LKENTABAQQALG'AN
ҮШБАС	U'S'BAS
ҮШЖАЛ	U'S'JAL
ҮШҚАРА	U'S'QARA
ҮШҚЫЗЫЛ	U'S'QYZYL
ҮШСАРЫ	U'S'SARY
ҮШТАС	U'S'TAS
ШАҒАЛЫ	S'AG'ALY
ШАҒЫР	S'AG'YR
ШАЙТАНДЫ	S'AI'TANDY
ШАЙТАНТАС	S'AI'TANTAS
ШАЙЫНДЫ	S'AI'YNDY
ШАҚПАҚТЫҢҚЫЗЫЛЫ	S'AQPAQTYN'QYZYLY
ШАЛБАЙ	S'ALBAI'
ШАЛҒЫН	S'ALG'YN
ШАЛҒЫНБҮЛАҚ	S'ALG'YNBULAQ
ШАЛШОҚЫ	S'ALS'OQY
ШАҢЫРАҚКЕМЕР	S'AN'YRAQKEMER
ШАҢЫРАҚТАС	S'AN'YRAQTAS
ШАРЫҚТАУ	S'ARYQTAY'
ШАТЫРША	S'ATYRS'A
ШАУЫН	S'AY'YN
ШАУЫПКЕЛДІ	S'AY'YPKELDI
ШАШТЫ	S'AS'TY
ШӘЛЕН	S'A'LEN
ШЕРУКЕ	S'ERY'KE
ШЕТКІТӨБЕ	S'ETKITO'BE
ШЕТШОҚЫ	S'ETS'OQY
ШЕШЕН	S'ES'EN
ШЕШЕНҚАРА	S'ES'ENQARA
ШИЛІ	S'I'LI
ШОЙЛЫАДЫР	S'OI'LYADYR
ШОЙЫНДЫ	S'OI'YNDY
ШОҚША	S'OQS'A
ШОЛАҚСАЙ	S'OLAQSAI'

ШОЛАҚТУЛКІ	S'OLAQTU'LKI
ШОРШОҚЫ	S'ORS'OQY
ШОШҚАРА	S'OS'QARA
ШӨЛАДЫР	S'O'LADYR
ШӨЛҚАРАОБА	S'O'LQARAoba
ШӨЛТАС	S'O'LTAS
ШУМАҚ	S'Y'MAQ
ШУЫЛДАҚ	S'Y'YLDAQ
ШҰБАРКӨЛ	S'UBARKO'L
ШҰБАРТӨБЕ	S'UBARTO'BE
ШҰҢҚЫР	S'UN'QYR
ШҰҢҚЫРЖҰРТ	S'UN'QYRJURT
ШЫҒЫСКЕРЕГЕТАС	S'YG'YSKEREGETAS
ШЫҢ	S'YN'
ЫРҒАЙ	YRG'AI'
ЫРҒАЙЛЫ	YRG'AI'LY
АЙҒЫРЖАЛ	AI'G'YRJAL
АЙТБИКЕ	AI'TBI'KE
АҚШАТАУ	AQS'ATAY'
АНДАКӨЛТӨБЕ	ANDAKO'LTO'BE
БОШАЙ	BOS'AI'
ДӨҢГЕЛЕК	DO'N'GELEK
ЕШКІТАУ	ES'KITAY'
ЖИҢШКЕ	JIN'IS'KE
ЖУАНТӨБЕ	JY'ANTO'BE
ИМАНСАЙ	I'MANSAI'
ИМАНТАУ	I'MANTAY'
ҚАЙЫҢДЫ	QAI'YN'DY
ҚОРҒАЛЫТАУ	QORG'ALYTAY'
ҚОҢЫРТАУ	QON'YRTAY'
ҚУШОҚЫ	QY'S'OQY
ҮШОБА	U'S'OBA
АҚИРЕКТАУ	AQI'REKTAY'
АҚШАТАУ	AQS'ATAY'
АЛТУАЙТ	ALTY'AIT
АЛТЫНШОҚЫСУ	ALTYNS'OQYSY'
БӨРІОЙНАҚ	BO'RIOI'NAQ
ДӘРМЕНТӨБЕ	DA'RMENTO'BE
ДӘУІТ	DA'Y'IT
ДИРМЕНТАУ	DI'IRMENTAY'
ЖАМАН ЗАҢҒАР	JAMAN ZAN'G'AR
ЖАРАСБАЙТАУ	JARASBAI'TAY'
ЖАУЫЛБАЙ	JAY'YLBAI'
ЖУАНТӨБЕ	JY'ANTO'BE
ЗАҢҒАР	ZAN'G'AR

КЕСКЕН КҮЙІКҚАЛА	KESKEN KU'IKQALA
КИІКҚЫРҒАН	KI'IKQYRG'AN
КӨКЖИЕК	KO'KJI'EK
КӨКСЕҢГІР	KO'KSEN'GIR
КӨЛҚАРАШОҚЫ	KO'LQARAS'OQY
ҚАРАБҮЙІР	QARABU'I'IR
ҚАРАҚШЫТӨБЕ	QARAQS'YTO'BE
ҚАРАУЫЛТӨБЕ	QARAY'YLTO'BE
ҚАРЖАУБАЙ	QARJAY'BAI'
ҚУАТБАЙ	QY'ATBAI'
ҚЫЗЕМШЕКТАУ	QYZEMS'EKTAY'
ТҮКПІР ШИ	TYKPIRS'I'
ҮЛКЕНСАУЫСҚАНДЫҚ	U'LKENSAY'YSQANDYQ
ҮШҚЫЗЫЛ	U'S'QYZYL
ҮШТАС	U'S'TAS
ШАҚПАҚТӨБЕ	S'AQPAQTO'BE
ШАҚШАҚ	S'AQS'AQ
ШӨЛ	S'O'L
ШҰБАРТӨБЕ	S'UBARTO'BE
АЙРЫҚТАУ	AI'RYQTAY'
АҚҚУТАУ	AQQY'TAY'
АҚШУМАҚ	AQS'Y'MAQ
ЖАҢЫЛҒАН	JAN'YLG'AN
КӨКТӨРТКІЛ	KO'KTO'RTKIL
КӨЛБАЙ	KO'LBAI'
КӨЛЕҢКЕЛІ	KO'LEN'KELI
КҮШ	KU'S'
КҮШІК ҚҰМЫРА	KU'S'IK QUMYRA
КІШІ ҚАРАШЫҚ	KIS'I QARAS'YQ
ҚАРАТАУШЫҚ	QARATAY'S'YQ
ҚАУШЕ	QAY'S'E
ҚОЛБАС МҮЙІСІ	QOLBAS MU'I'ISI
ҚЫТАЙАЙРЫҚТЫ	QYTAI'AI'RYIQTU
САРЫБҰЛАҚ МҮЙІСІ	SARYBULAQ MU'I'ISI
СОЛТҮСТІК БЕСШОҚЫ	SOLTU'STIK BESS'OQY
СҮЛУТӨРТКІЛ	SULY'TO'RTKIL
СҮЙЕ	SU'I'E
СҮРІНШЕКТЕН	SU'RINS'EKTEN
ТОҢАША	TON'AS'A
ТҮЛКІЛІ ТӨРТКІЛ	TU'LKILI TO'RTKIL
ҮШҚОЗЫ	U'S'QOZY
ШОҚЫРТАУ	S'OQYRTAY'
ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ	ON'TU'STIK QAZAQSTAN OBLYSY
АЙҒЫРЕСЕК	AI'G'YRESEK

АЙҒЫРЖАЛ	AI'G'YRJAL
АЙКӨЛ	AI'KO'L
АЙТАУ	AI'TAY'
АЙЫРТАУ	AI'YRTAY'
АҚСУТАУ	AQSY'TAY'
АҚТҮЙЕКҰЛАҒАН	AQTYI'EQULAG'AN
АЛЫПАҒАШ	ALYPAG'AS'
АҢҒАРАТА	AN'G'ARATA
АҢҚИ	AN'QI'
АШЫЛҒАН	AS'YLG'AN

2-бөлім. ҚАЗАҚ КІСІ ЕСІМДЕРІ (Казахские личные имена)

Ерлер есімдері

Сөз саны – 1428

Кирилдегі әріп саны – 10250

Латындағы әріп саны – 11915

Апостроф саны – 1038

`	0`	1`	2`	3`	4`
Апостроф саны	383	574	375	83	6

Әбдуәли	A'bdy'ali'
Әбуғали	A'by'g'ali'
Әшірғали	A's'irg'ali'
Дәулетғали	Da'y'letg'ali'
Дәулетияр	Da'y'leti'i'ar
Мағауия	Mag'ay'i'i'a
Бейсенғали	Bei'seng'ali'
Айғали	Ai'g'ali'
Айдарғали	Ai'darg'ali'
Айшуақ	Ai's'y'aq
Айшынбай	Ai's'ynbai'
Ауғанбай	Ay'g'anbai'
Әбдіғали	A'bdig'ali'
Әбдірашит	A'bdiras'i't
Әбдірәш	A'bdira's'
Әбжәми	A'bja'mi'
Әбубәкір	A'by'ba'kir
Әбусейіт	A'by'sei'it

Әбухамит	A'by'hami't
Әбілғазиз	A'bilg'azi'z
Әбілғали	A'bilg'ali'
Әжіғали	A'jig'ali'
Әлияйдар	A'li'ai'dar
Әлиғожа	A'li'g'oja
Әмірғали	A'mirg'ali'
Әубәкір	A'y'ba'kir
Әуелбай	A'y'elbai'
Әуесбай	A'y'esbai'
Әукебай	A'y'kebai'
Әшекей	A's'ekei'
Әшкей	A's'kei'
Әшімбай	A's'imbai'
Әшірәлі	A's'ira'li
Әшірбай	A's'irbai'
Байдәулет	Bai'da'y'let
Байтоғай	Bai'tog'ai'
Байшағыр	Bai's'ag'yr
Байшыған	Bai's'yg'an
Балуанғали	Baly'ang'ali'
Ғидаят	G'i'dai'at
Ғинаят	G'i'nai'at
Ғұсманғали	G'usmang'ali'
Дәулетәлі	Da'y'leta'li
Дәулетбай	Da'y'letbai'
Дәулетғазы	Da'y'letg'azy
Дәулеткерей	Da'y'letkerei'
Дәулетқали	Da'y'letqali'
Дәуренбай	Da'y'renbai'
Дәутай	Da'y'tai'
Дәуітәлі	Da'y'ita'li
Дүйсенбай	Du'i'senbai'
Дүйсетай	Du'i'setai'
Дүншебай	Du'ns'ebai'
Жайлаубай	Jai'lay'bai'
Жайлығали	Jai'lyg'ali'
Жайсаңбай	Jai'san'bai'
Жәмәди	Ja'ma'di'
Жәмшит	Ja'ms'i't
Жиенғали	Ji'eng'ali'
Жуанышбай	Jy'anys'bai'
Зәкүмбай	Za'ku'mbai'
Зәуірбай	Za'y'irbai'
Игідәулет	I'gida'y'let

Илияс	I'li'i'as
Иманғали	I'mang'ali'
Көшербай	Ko's'erbai'
Қайыпғали	Qai'ypg'ali'
Қайырғали	Qai'yrg'ali'
Қиякбай	Qi'i'aqbai'
Қиясбай	Qi'i'asbai'
Мәшһүр	Ma's'hu'r
Мәшірбай	Ma's'irbai'
Ноғайбай	Nog'ai'bai'
Өмірғали	O'mirg'ali'
Өтеғали	O'teg'ali'
Өтемғали	O'temg'ali'
Палуанғали	Paly'ang'ali'
Сағынғали	Sag'ying'ali'
Сәбиғат	Sa'bi'g'at
Сиязбай	Si'i'azbai'
Сүгірғали	Su'girg'ali'
Сүйінбай	Su'i'inbai'
Уәлиахмет	Y'a'li'ahmet
Уәлит	Y'a'li't
Уәлихан	Y'a'li'han
Үргеншібай	U'rgens'ibai'
Шәкәрім	S'a'ka'rim
Шәмші	S'a'ms'i
Шәріпбай	S'a'ripbai'
Ағадиді	Ag'adi'
Ағәділ	Ag'a'dil
Айәділ	Ai'a'dil
Айғабыл	Ai'g'abyl
Айдарғазы	Ai'darg'azy
Аймағамбет	Ai'mag'ambet
Аймауыт	Ai'may'yt
Айсауыт	Ai'say'yt
Айсүгір	Ai'su'gir
Айташ	Ai'tas'
Айтәлі	Ai'ta'li
Айтқали	Ai'tqali'
Айтмағамбет	Ai'tmag'ambet
Айтілеу	Ai'tiley'
Айшық	Ai's'yq
Алғатай	Alg'atai'
Алманияз	Almani'i'az
Аманғали	Amang'ali'
Аңсаған	An'sag'an

Арғынбай	Arg'ynbai'
Арыстанғали	Arystang'ali'
Асанғали	Asang'ali'
Атанияз	Atani'i'az
Ахметияр	Ahmeti'i'ar
Ашай	As'ai'
Ашамбай	As'ambai'
Ашығалы	As'yg'aly
Ашықбай	As'yqbai'
Аюхан	Ai'y'han
Аяған	Ai'ag'an
Аязбай	Ai'azbai'
Әбдеш	A'bdes'
Әбдібай	A'bdibai'
Әбдіғазы	A'bdig'azy
Әбдіжәміл	A'bdija'mil
Әбдікәрім	A'bdika'rim
Әбдірайым	A'bdirai'ym
Әбдірәлі	A'bdira'li
Әбдірей	A'bdirei'
Әби	A'bi'
Әбиболла	A'bi'bolla
Әбсәлім	A'bsa'lim
Әбсәмат	A'bsa'mat
Әбсейіт	A'bsei'it
Әбу	A'by'
Әбунасыр	A'by'nasyr
Әбусадық	A'by'sadyq
Әбухан	A'by'han
Әбілғазы	A'bilg'azy
Әбілқай	A'bilqai'
Әбілқайыр	A'bilqai'yr
Әбітай	A'bitai'
Әбіш	A'bis'
Әди	A'di'
Әдібай	A'dibai'
Әділғазы	A'dilg'azy
Әжібай	A'jibai'
Әзербай	A'zerbai'
Әзербайжан	A'zerbai'jan
Әкімгерей	A'kingerei'
Әкімғожа	A'king'oja
Әкіш	A'kis'
Әлғазы	A'lg'azy
Әлғожа	A'lg'oja

Әли	A'li'
Әлиакпар	A'li'akpar
Әлиасқар	A'li'asqar
Әликүл	A'li'qul
Әлисұлтан	A'li'sultan
Әлихан	A'li'han
Әлкей	A'lkei'
Әлқуат	A'lqy'at
Әлсейіт	A'lsei'it
Әлібай	A'libai'
Әліби	A'libi'
Әлімбай	A'limbai'

Әйел, қыз есімдері

Сөз саны – 621

Кирилдегі әріп саны – кирилде мәтін берілмеген

Латындағы әріп саны – 5109

Апостроф саны – 559

`	0`	1`	2`	3`	4`	5`
Апостроф саны	61	222	226	98	12	1

S'a'ms'i'i'a
Ai'da'ni'i'a
Bi'big'ai's'a
Bi'g'ai's'a
Gu'lna'zi'i'a
G'ai'ni'gy'l
Za'mza'mi'i'a
Ku'la'si'i'a
Ku'lg'ai's'a
Ku'lma'ri'i'a
Ma'ri'i'amku'l
On'g'ai's'a
U'rja'pi'i'a
Ag'ai's'a
Ai'g'ans'a
Ai'dari'i'a
Ai'nuri'i'a
Ai's'abi'bi
Ai's'agu'l

A'deli'i'a
A'di'i'a
A'dili'i'a
A'zi'g'a
A'li's'a
A'li'i'a
A'lf'i'a
A'ri'i'a
Balg'adi's'a
Balg'ai's'a
Ba'di's'a
Ba'di'i'a
Ba'ti'i'a
Bi'bai's'a
Bi'bika'mi'la
Bi'bihadi's'a
Bi'jani'i'a
Bi'za'y're
Bu'bai's'a
Bu'bis'ai'ym
Gay'hari'i'a
Gu'lai's'a
Gu'la'i'im
Gu'lzari'i'a
Gu'lzei'nes'
Gu'lna'zi'ra
G'azi'i'a
G'ai'ni'
G'ai'ni'jamal
G'ai'ni'kamal
G'ali'i'a
Da'ni'i'a
Du'ri'i'a
Erzi'i'as'
Jay'hari'i'a
Ju'zi'i'a
Zag'i's'a
Za'ki'i'a
Za'mza'gu'l
Za'ri's'a
Za'y'res'
Zi'i'agu'l
Zi'i'as'
Zu'ba'i'la
Zu'li'i'a

Ka'mi'i'a
Ku'lai's'a
Ku'la'i'
Ku'la'i'han
Ku'la's'
Ku'lbag'i'la
Ku'lbag'i'ra
Ku'ldari'i'a
Ku'lja'mi'
Ku'lza'bi'ra
Ku'lzi'i'a
Ku'li'i'a
Ku'lsag'i'la
Ku'ls'ai'
Ku'ls'ai'ym
Ku'ls'ary'an
Ku'ls'atai'
Ku'ni'i'a
La'i'la'
La'mzi'i'a
Mag'zi'i'a
Mag'i's'a
Mari'i'abi'ke
Mari'i'amku'l
Mari'i'as'
Ma'rzi'i'a
O'rzi'i'a
Pery'zi'i'a
Ra'bi'g'a
Sag'i'i'a
Sai'lay'gu'l
Y'a'zi'pa
Y'a'si'la
U'bi'i'ana
U'rzi'i'a
Hai'ri'i'a
S'ag'i'la
S'ai'gu'l
S'amsi'i'a
S'arapi'i'a

Қазақ тіліндегі фамилия, есімдер

Сөз саны – 1027

Кирилдегі әріп саны – 7329
 Латындағы әріп саны – 8299
 Апостроф саны – 656
 Сан айырмашылығы – 970
 Мәтіннің ұзаруы - ??? %

`	0`	1`	2`	3`	4`
Апостроф саны	371	411	198	43	4

Кирил әліпбиі	Латын әліпбиі
Мағауияұлы	Mag'ay'i'i'auly
Сағидуллина	Sag'i'dy'lli'na
Әнәфия	A'na'fi'i'a
Дәулетияр	Da'y'leti'i'ar
Әубәкір	A'y'ba'kir
Шыршықбай	S'yrs'yqbai'
Қойшыбай	Qoi's'ybai'
Шыңғыс	S'yn'g'ys
Нағашыбай	Nag'as'ybai'
Үйсінбай	U'i'sinbai'
Шәкібай	S'a'kibai'
Түймебай	Tu'i'mebai'
Әбдіғали	A'bdig'ali'
Қуанышбай	Qy'anys'bai'
Күшүмкүл	Ku's'u'mqul
Шәмшат	S'a'ms'at
Әлимуса	A'li'my'sa
Нуридин	Ny'ri'di'n
Әбибулла	A'bi'by'lla
Шұғай	S'ug'ai'
Нуриддин	Ny'ri'ddi'n
Дәнияр	Da'ni'i'ar
Әбшүкір	A'bs'u'kir
Шаймурат	S'ai'my'rat
Күнтубай	Ku'nty'bai'
Уәли	Y'a'li'
Төлеубай	To'ley'bai'
Қойшығара	Qoi's'yg'ara
Игибай	I'gi'bai'
Әштай	A's'tai'
Шәймерден	S'a'i'merden
Әбдіжәми	A'bdija'mi'
Жайлаубай	Jai'lay'bai'
Шойынбай	S'oi'ynbai'

Әбибулла	A'bi'by'lla
Тәмпішбай	Ta'mpis'bai'
Әбибулла	A'bi'by'lla
Хуршуд	Hu'rs'y'd
Гарифуллин	Gari'fy'lli'n
Дүйсембай	Du'i'sembai'
Көшкінбай	Ko's'kinbai'
Әбшүкір	A'bs'u'kir
Түймебай	Tu'i'mebai'
Әбдуайыт	A'bdu'ai'yt
Илиясова	I'li'i'asova
Кошкинбай	Kos'ki'nbai'
Қайыңбай	Qai'yn'bai'
Байдулла	Bai'dy'lla
Майлыбай	Mai'lybai'
Худайназар	Hu'dai'nazar
Оңғар	On'g'ar
Жүрсінәлі	Ju'rsina'li
Оңғар	On'g'ar
Есжияр	Esji'i'ar
Сәрсенбай	Sa'rsenbai'
Дөненбай	Do'nenbai'
Әліпбай	A'lipbai'
Жаңбырбай	Jan'byrbai'
Түлүсбек	Tu'lu'sbek
Айтбай	Ai'tbai'
Исмаил	I'smai'l
Уразали	Y'razali'
Жеңсікбай	Jen'sikbai'
Әшім	A's'im
Туребай	Ty'rebai'
Кенішбай	Kenis'bai'
Жаңбырбай	Jan'byrbai'
Сағынбай	Sag'ynbai'
Әбу	A'by'
Әбдікәрім	A'bdika'rim
Төлебай	To'lebai'
Толғанбай	Tolg'anbai'
Булытбай	By'lytbai'
Балғабай	Balg'abai'
Жұмағали	Jumag'ali'
Қыстаубай	Qystay'bai'
Акимадин	Aki'madi'n
Әбілхайр	A'bilhai'r
Ташкенбай	Tas'kenbai'

Шарип	S'ari'p
Дүкенбай	Du'kenbai'
Ерғалиқызы	Erg'ali'qyzy
Ниязалы	Ni'i'azaly
Әміргумар	A'mirgy'mar
Канапия	Kanapi'i'a
Тағай	Tag'ai'
Нүрпейіс	Nu'rpei'is
Илипова	I'li'pova
Қуанышбек	Qy'anys'bek
Мұхамедияр	Muhamedi'i'ar
Нышанбай	Nys'anbai'
Ильяс	I'li'as
Өскенбай	O'skenbai'
Солтанғазина	Soltang'azi'na
Сүлеймен	Su'lei'men
Ерубай	Ery'bai'
Дияр	Di'i'ar
Мәди	Ma'di'
Қошбағар	Qos'bag'ar
Тұрғанбай	Turg'anbai'
Изаш	I'zas'
Елубай	Ely'bai'
Абдулина	Abdy'li'na
Уразалина	Y'razali'na
Елубай	Ely'bai'
Әзімтай	A'zimtai'
Сағидолла	Sag'i'dolla
Дүзелбай	Dy'zelbai'
Қуаныш	Qy'anys'
Дүзелбай	Du'zelbai'
Молдамәди	Moldama'di'
Әуесхан	A'y'eshan
Айтбай	Ai'tbai'
Әбділдә	A'bdilda'
Хуанбай	Hu'anbai'
Иргебай	I'rgebai'
Рақимбай	Raqi'mbai'
Әбилдаев	A'bi'ldaev
Сағымбай	Sag'yumbai'
Тәйкен	Ta'i'ken
Курманбай	Ky'rmanbai'
Дәурен	Da'y'ren
Курбани	Ky'rbani'
Төлебай	To'lebai'

Наурызбайұлы	Nay'ryzbai'uly
Амирали	Ami'rali'
Дәрібай	Da'ribai'
Дауылбай	Day'ylbai'
Әріпбай	A'ripbai'
Сайрамбай	Sai'rambai'
Бейісбай	Bei'isbai'
Оңалбай	On'albai'
Әбдікәрім	A'bdika'rim
Таңбай	Tan'bai'
Турсынбай	Ty'rsynbai'
Тағабай	Tag'abai'
Сәдуахас	Sa'dy'ahas
Жаңабай	Jan'abai'
Әубәкір	A'y'bakir
Молдағали	Moldag'ali'
Башай	Bas'ai'
Әлихан	A'li'han
Ерғалиқызы	Erg'ali'qyzy
Дүкенбай	Du'kenbai'
Төлеген	To'legen
Жамешова	James'ova
Серікбайқызы	Serikbai'qyzy
Жұмаділлә	Jumadilla'
Жантурган	Janty'rgan
Қуандық	Qy'andyq
Әділбек	A'dilbek
Әбілхан	A'bilhan
Әбілда	A'bilda
Қазыбай	Qazybai'
Қожабай	Qojabai'
Әзретқұл	A'zretqul
Егентай	Egentai'
Рахметулла	Rahmety'lla
Иса	I'sa
Даужігіт	Day'jigit
Молдабай	Moldabai'
Қаспақбай	Qaspaqbai'
Жанбыршы	Janbyrs'y
Бейсенбек	Bei'senbek
Баймұрат	Bai'murat
Шірінбек	S'irinbek
Құндызбай	Qundyzbai'
Қосбай	Qosbai'
Жаппасбай	Jappasbai'

Сейдалы	Sei'daly
Өмірбек	O'mirbek
Әбдіназар	A'bdinazar
Анықбай	Anyqbai'
Толыбай	Tolybai'
Шахаб	S'ahab
Биболат	Bi'bolat
Әбілжан	A'biljan
Анашбек	Anas'bek
Ысраил	Ysrai'l
Жақсыбай	Jaqsybai'
Жумахан	Jy'mahan
Аймұрат	Ai'murat
Әбілда	A'bilda
Бақытқали	Baqytqali'
Дилек	Di'lek
Әмреқұл	A'mrequl
Таңсық	Tan'syq
Сейділда	Sei'dilda
Байеке	Bai'eke
Ғалымжан	G'alymjan
Өтеген	O'tegen
Алибек	Ali'bek
Нұртазина	Nurtazi'na
Аралбай	Aralbai'
Әбек	A'bek
Аралбай	Aralbai'
Макеш	Makes'
Қаржау	Qarjay'
Шотан	S'otan

Кісі есімдері бойынша мәлімет
(Бекжан Әбдуәлиұлының материалы)

Жыл сайын оқуға түсетін 30 000-ға тарта түлектің, нақты айтқанда 28914 абитуриенттің тізімі алынды, олардың тегін, өз атын және әкесінің атын бөлек қарағанда барлығы **77461** есім шықты. Әрине ішінде жүздеп қайталанатындары мен өзге ұлт өкілдерінің есімдері де бар, алайда жазылу ерекшеліктеріне байланысты қазір біразы түрлі нұсақаларда нормаланып қалған, сондықтан шығу тегінің бір екеніне қарамай, оларды түрлі есімдер ретінде таңбалауға тура келеді. Қазіргі алдымызда тұрған міндет – әуелі осылардың ішінен қазақ есімдерін жинақтап, жазылу нормаларын белгілеу. Қолданыстан алынғандықтан олар аты-жөн рәсімделуінің қазіргі жағдайынан нақты ақпараттар бере алады. Осы тізімнен А, Ә дыбыстарынан басталатын **1390** есімді кирилл және латын

әріптерімен жазып көрдік. Санағанда кирил қаріптерімен – **9542**, латын қаріптерімен – **10886** таңба қолданылатыны анықталды. Айырмашылық, яғни **1344** таңба артық қолданылатыны белгілі болып отыр.

Ai'dyngali'evi'c', Ai'jari'q, A'bi'bylla, A'bsa'lim, A'bsei'it, A'li'i'a' т.б. секілді есімдерді жазу ауырлай түседі әрі мәтін ішінде қатар келіп қалған жағдайда оқылуы да қиындайды, бір есім мен екіншісінің арасын ажырату біраз бөгелуді талап етеді. Мысалы, егер бірінші буынның жіңішкелігіне қарай соңғы буынды да ыңғайлап жазатын болсақ, *A'si'i'a'* (*Әсүйә*) есімінде бес әріп орнына тоғыз таңба басылады екен, *Ai'da'y'ren* (*Айдәурен*) есімінде 8 орнына 11 әріп жазылады. Ілгеріде келтірілген сандардағы айырмашылық жаңа әліпбиді жетілдіре түсу қажет екенін көрсетеді. Б.Әбдуәлиұлы әзірлеген 33 бет сөздіктің 5 беті ғана беріліп отыр.

№	Кирил бойынша жазылуы	Латын әріптерімен жазылуы
1.	Аманай	Amanai'
2.	Абай	Abai'
3.	Абақ	Abaq
4.	Абамүсілім	Abamu'silim
5.	Абат	Abat
6.	Абатбай	Abatbai'
7.	Абаумүслім	Abay'mu'slim
8.	Абаш	Abas'
9.	Аббас	Abbas
10.	Абдахат	Abdahat
11.	Абдолла	Abdolla
12.	Абылай	Abylai'
13.	Абылақ	Abylaq
14.	Абылан	Abylan
15.	Абылап	Abylap
16.	Абылахан	Abylahan
17.	Абылахат	Abylahat
18.	Абылаш	Abylas'
19.	Ағабай	Ag'abai'
20.	Ағабек	Ag'abek
21.	Ағадал	Ag'adal
22.	Ағажан	Ag'ajan
23.	Ағай	Ag'ai'
24.	Ағайдан	Ag'ai'dan
25.	Ағайдар	Ag'ai'dar
26.	Ағайша	Ag'ai's'a
27.	Ағамбай	Ag'ambai'
28.	Аған	Ag'an
29.	Ағару	Ag'ary'
30.	Ағарыс	Ag'arys
31.	Ағарыстан	Ag'arystan
32.	Ағатай	Ag'atai'
33.	Ағәділ	Ag'a'dil

34.	Ағәли	Ag'a'li'
35.	Ағәли	Ag'a'li'
36.	Ағдана	Ag'dana
37.	Ағдәулет	Ag'da'y'let
38.	Ағдидар	Ag'di'dar
39.	Ағеділ	Ag'edil
40.	Ағерке	Ag'erke
41.	Ағжайық	Ag'jai'yq
42.	Ағжамал	Ag'jamal
43.	Ағжан	Ag'jan
44.	Ағжарқын	Ag'jarqyn
45.	Ағжол	Ag'jol
46.	Ағжол	Ag'jol
47.	Ағжонас	Ag'jonas
48.	Ағжүзік	Ag'ju'zik
49.	Ағжүнүс	Ag'ju'nu's
50.	Ағжібек	Ag'jibek
51.	Ағжігіт	Ag'jigit
52.	Ағзам	Ag'zam
53.	Ағзамбек	Ag'zambek
54.	Ағзан	Ag'zan
55.	Ағзанбек	Ag'zambek
56.	Ағзат	Ag'zat
57.	Ағзер	Ag'zer
58.	Ағзия	Ag'zi'a
59.	Ағила	Ag'i'la
60.	Ағимеш	Ag'i'mes'
61.	Ағлан	Ag'lan
62.	Ағланбек	Ag'lanbek
63.	Ағлен	Ag'len
64.	Ағмантай	Ag'mantai'

3-бөлім. ҚР ОРЫС ТІЛІНДЕГІ АТАУЛАР

Топонимдер

Қазақстан Республикасындағы орыстілді жер-су атаулары мен елді мекен атаулары бойынша әзірленген 300 бет сөздік материалының әр саласынан 5-10 беттен алынып, көрсетілді.

Ауылдық округтар

Костанайская область

кирил	латинский
Восточный а.о.	Vostoc'nyi' a.o.
Матросово а.о.	Matrosovo a.o.
Мирное а.о.	Mi'rnoe a.o.
Молодежный а.о.	Molodejnyi' a.o.

Родина а.о.	Rodi'na a.o.
Фурманов а.о.	Fy'rmanov a.o.
Красногор а.о.	Krasnogor a.o.
Большой Чураков а.о.	Bols'oi' C'y'rakov a.o.
Димитров а.о.	Di'mi'trov a.o.
Докучаев а.о.	Doky'c'aev a.o.
Красный Кордон а.о.	Krasnyi' Kordon a.o.
Лермонтов а.о.	Lermontov a.o.
Маяковский а.о.	Mai'akovski'i' a.o.
Новоалексеев а.о.	Novoalekseev a.o.
Приозерный а.о.	Pri'ozernyi' a.o.
Свердлов а.о.	Sverdlov a.o.
Силантьев а.о.	Si'lantev a.o.
Щербаков а.о.	S's'erbakov a.o.
Степняк а.э.	Stepni'ak a.a'.
Диев а.о.	Di'ev a.o.
Москалев а.о.	Moskalev a.o.
Новонежин а.о.	Novoneji'n a.o.
Новоселов а.о.	Novoselov a.o.
Тимофеев а.о.	Ti'mofeev a.o.
Чернигов а.о.	C'erni'gov a.o.
Первомайское а.о.	Pervomai'skoe a.o.
Денисов а.о.	Deni'sov a.o.
Архангельск а.о.	Arhangelsk a.o.
Зааят а.о.	Zaai'at a.o.
Комаров а.о.	Komarov a.o.
Красноармейск а.о.	Krasnoarme'i'sk a.o.
Некрасов а.о.	Nekrasov a.o.
Перелески а.о.	Pereleski' a.o.
Покров а.о.	Pokrov a.o.
Приречен а.о.	Pri'rec'en a.o.
Свердлов а.о.	Sverdlov a.o.
Тельман а.о.	Telman a.o.
Большевик а.о.	Bols'evi'k a.o.
Волгоград а.о.	Volgograd a.o.

Кызылординская область

Obektinin' atay'u	
кирил	латинский
<i>Октябрь а.о.</i>	<i>Okti'abr a.o.</i>
<i>Гигант а.о.</i>	<i>Gi'gant a.o.</i>

Южно Казахстанская область

кирил	латын
<i>Целинный</i>	<i>Seli'nnyi'</i>

Павлодарская область

кирил	латинский
Евгеньевка а.о.	Evgenevka a.o.
Пограничный а.о.	Pograni'c'nyi' a.o.

Железнодорожный	Jeleznodorojnyi'
Комсомол	Komsomol
Приречный а.о.	Pri'rec'nyi' a.o.
Разумов а.о.	Razy'mov a.o.
Харьков а.о.	Harkov a.o.
Железин	Jelezi'n
Железин а.о.	Jelezi'n a.o.
Башмачное а.о.	Bas'mac'noe a.o.
Веселая Роща а.о.	Veselai'a Ros's'a a.o.
Лесной а.о.	Lesnoi' a.o.
Михайлов а.о.	Mi'hai'lov a.o.
Новый Мир а.о.	Novyi' Mi'r a.o.
Озерный а.о.	Ozernyi' a.o.
Прииртыш а.о.	Pri'i'rtys' a.o.
Ленин а.о.	Leni'n a.o.
Луговой а.о.	Ly'govo'i' a.o.
Северный а.о.	Severnyi' a.o.
Береговой а.о.	Beregovo'i' a.o.
Березов а.о.	Berezov a.o.
Бобров а.о.	Bobrov a.o.
Верный а.о.	Vernyi' a.o.
Воскресен а.о.	Voskresen a.o.
Иванов а.о.	I'vanov a.o.
Калинов а.о.	Kali'nov a.o.
Коммунар а.о.	Kommy'nar a.o.
Октябрь а.о.	Okti'abr a.o.
Песчан а.о.	Pesc'an a.o.
Федоров а.о.	Fedorov a.o.
Лебяжье	Lebi'aje
Лебяжье а.о.	Lebi'aje a.o.
Ямышевка а.о.	I'amys'evka a.o.
Май	Mai'
Май а.о.	Mai' a.o.
Пресное а.о.	Presnoe a.o.
Григорьев а.о.	Gri'gorev a.o.
Ефремов а.о.	Efremov a.o.
Заря а.о.	Zari'a a.o.
Красноармейск а.о.	Krasnoarme'i'sk a.o.
Луганский а.о.	Ly'ganski'i' a.o.
Мичурино а.о.	Mi'c'y'ri'no a.o.
Ольгинка а.о.	Olg'i'nka a.o.
Рождествен а.о.	Rojdestven a.o.
Чернорецк а.о.	C'ernoreshk a.o.
Чернояр а.о.	C'erno'i'ar a.o.
Богатырь а.о.	Bogatyr a.o.
Ковалев а.о.	Kovalev a.o.

Северо Казахстанская область

кирил	латинский
Володарский а.о.	Volodarski'i' a.o.
Антонов а.о.	Antonov a.o.

Гусаков а.о.	Gy'sakov a.o.
Елецкое а. о.	Eleskoe a. o.
Константиновка а.о.	Konstanti'novka a.o.
Лобаново а.о.	Lobanovo a.o.
Украин а.о	Y'krai'n a.o
Восход а.о.	Voshod a.o.
Ленинград а.о.	Leni'ngrad a.o.
Майское а.о.	Mai'skoe a.o.
Новосел а.о.	Novosel a.o.
Авангард а.о.	Avangard a.o.
Александров а.о.	Aleksandrov a.o.
Возвышен а.о.	Vozvys'en a.o.
Гаврино а.о.	Gavri'no a.o.
Золотая Нива а.о.	Zolotai'a Ni'va a.o.
Конюхов а.о.	Koni'y'hov a.o.
Лебяжье а.о.	Lebi'aje a.o.
Молодежный а.о.	Molodejnyi' a.o.
Молодая Гвардия а.о.	Molodai'a Gvardi'i'a a.o.
Надежда а.о.	Nadejda a.o.
Октябрь а.о.	Okti'abr a.o.
Писарев а.о.	Pi'sarev a.o.
Полудин а.о.	Poly'di'n a.o.
Пролетар а.о.	Proletar a.o.
Совет а.о.	Sovet a.o.
Таман а.о.	Taman a.o.
Чистов а.о.	C'i'stov a.o.
Явленка а.о.	I'avlenka a.o.
Волошин а.о.	Volos'i'n a.o.
Заградов а.о.	Zagradov a.o.
Заречный а.о.	Zarec'nyi' a.o.
Ильин а.о.	I'li'n a.o.
Корнеев а.о.	Korneev a.o.
Николаев а.о.	Ni'kolaev a.o.
Петров а.о.	Petrov a.o.
Покров а.о.	Pokrov a.o.
Спасовка а. о.	Spasovka a. o.
Яснoв а.о.	I'asnov a.o.
Преснов а.о.	Presnov a.o.
Архангель а.о	Arhangel a.o
Благовещенка а.о	Blagoves's'enka a.o
Железин а.о.	Jelezi'n a.o.
Кладбин а.о.	Kladbi'n a.o.
Мирный а.о.	Mi'rnyi' a.o.
Новорыбинка а.о.	Novorybi'nka a.o.
Первомай а.о.	Pervomai' a.o.
Пресноредуть а.о.	Presnoredy't a.o.
Троицк а.о.	Troi'sk a.o.
Архангель а.о.	Arhangel a.o.
Березов а.о.	Berezov a.o.
Бугров а.о.	By'grov a.o.

Вагулин а.о.	Vagy'li'n a.o.
Виноградов а.о.	Vi'nogradov a.o.
Долматов а.о.	Dolmatov a.o.
Куйбышев а.о.	Ky'i'bys'ev a.o.
Лесной а.о.	Lesnoi' a.o.
Налобин а.о.	Nalobi'n a.o.
Новоникольский а.о.	Novoni'kolski'i' a.o.
Петерфельд а.о.	Peterfeld a.o.
Прибрежный а.о.	Pri'brejnyi' a.o.
Рассвет а.о.	Rassvet a.o.
Роща а.о.	Ros's'a a.o.
Светлополь а.о.	Svetlopol a.o.

Восточно Казахстанская область

кирил	латинский
Меновное а.о.	Menovnoe a.o.
Пригородный а.о.	Pri'gorodnyi' a.o.
Знамен а.о.	Znamen a.o.
Новобаженово а.о.	Novobajenovo a.o.
Приречный а.о.	Pri'rec'nyi' a.o.
Глухов а.о.	Gly'hov a.o.
Малая Владимировка а.о.	Malai'a Vladi'mi'rovka a.o.
Семенов а.о.	Semenov a.o.
Семияр а.о.	Semi'i'ar a.o.
Соснов а.о.	Sosnov a.o.
Бородулиха а.о.	Borody'li'ha a.o.
Андреев а.о.	Andreev a.o.
Дмитриев а.о.	Dmi'tri'ev a.o.
Жернов а.о.	Jernov a.o.
Зубаир а.о.	Zy'bai'r a.o.
Краснояр а.о.	Krasnoi'ar a.o.
Ленин а.о.	Leni'n a.o.
Новодвор а.о.	Novodvor a.o.
Новопокровка а.о.	Novopokrovka a.o.
Новошутьба а.о.	Novos'y'lba a.o.
Переменов а.о.	Peremenov a.o.
Петропавл а.о.	Petropavl a.o.
Подборный а.о.	Podbornyi' a.o.
Степной а.о.	Stepnoi' a.o.
Глубокое	Gly'bokoe
Бобров а.о.	Bobrov a.o.
Веселов а.о.	Veselov a.o.
Калинин а.о.	Kali'ni'n a.o.
Киров а.о.	Ki'rov a.o.
Краснояр а.о.	Krasnoi'ar a.o.
Опытное поле а.о.	Opytnoe pole a.o.
Секисов а.о.	Seki'sov a.o.
Ушанов а.о.	Y's'anov a.o.
Черемшан а.о.	C'erems'an a.o.
Малеевск а.о.	Maleevsk a.o.
Никольский а.о.	Ni'kolski'i' a.o.

Парыгин а.о.	Parygi'n a.o.
Первороссийск а.о.	Pervorossi'i'sk a.o.
Северный а.о.	Severnyi' a.o.
Соловьев а.о.	Solovev a.o.
Средигор а.о.	Sredi'gor a.o.

Название района		Название районного центра	
кирил	латинский	кирил	латинский
Денисов	Denisov	Денисовка а.	Denisov a.
Осакаров	Osakarov	Осакаровка к.	Osakarovka k.
Таран	Taran	Тарановское а.	Taranovsko' a.
Федоров	Fedorov	Федоровка к.	Fedorovka k.

Лисаков	Li'sakov
Рудный	Rudnyi'
Сарань	Saran
Форт-Шевченко	Fort-S'evc'enko
Шахтинск	S'ahti'nsk
Приозер	Pri'ozer
Баутино	Bay'ti'no
Боровской	Borovskoi'
Горняк	Gorni'ak
Затобол	Zatobol
Изумрудный	Y'zy'mry'dnyi'
Киевка	Ki'evka
Молодежный	Molodejni'
Новодолинский	Novodolinski'i'
Октябрьский	Okti'abrski'i'
Осакаровка	Osakarovka
Павловский	Pavlovski'i'

Пригородный	Pri'gorodnyi'
Приозерск	Pri'ozersk
Приурал	Pri'y'ral
Токаревка	Tokarevka
Троебратск	Tro'bratsk
Ульяновский	Uli'anovski'i'
Южный	Yu'jnyi'

4.2 Қазақстан аумағындағы орысша оронимдер

Qazaqstan ay'mag'yndag'y oroni'mder

АҚМОЛА ОБЛЫСЫ	AQMOLA OBLYSY
БЕЖЕНОВ (Сандықтау ауд.)	BEJENOV (Sandyqtay' ay'd.)
БЕЗЫМЯННАЯ (Зеренді ауд.)	BEZYMI'ANNAI'A (Zerendi ay'd.)
БЕРЕЗОВАЯ (Ақкөл ауд.)	BERI'OZOVAI'A (Aqko'l ay'd.)
БОЛЬШАЯ СОПКА (Зеренді ауд.)	BOLS'AI'A SOPKA (Zerendi ay'd.)
БРЕМЕНТЬЕВСКИЕ СОПКИ (Ерейментау ауд.)	BREMENTEVSKI'E SOPKI' (Erei'mentay' ay'd.)
ГАЛЧЕВ (Зеренді ауд.)	GALC'EV (Zerendi ay'd.)
ГОРЕЛАЯ СОПКА (Ақкөл ауд.)	GORELAI'A SOPKA (Aqko'l ay'd.)
ДЛИННАЯ СОПКА (Аршалы ауд.)	DLI'NNAI'A SOPKA (Ars'aly ay'd.)
КАМЕННАЯ (Ақкөл ауд., Целиноград ауд.)	KAMENNAI'A (Aqko'lay'd., Seli'nograd ay'd.)
КАМЕННАЯ СОПКА (Ерейментау ауд., Целиноград ауд.)	KAMENNAI'A SOPKA (Erei'mentay' ay'd., Seli'nograd ay'd.)
КАМЕННЫЙ КАРЬЕР (Целиноград ауд.)	KAMENNYI' KARER (Seli'nograd ay'd.)
КЕРЗУХА (Бурабай ауд.)	KERZY'HA (By'rabai' ay'd.)
КИРПИЧНАЯ (Сандықтау ауд.)	KI'RPI'C'NAI'A (Sandyqtay' ay'd.)
КРУГЛАЯ (Атбасар ауд.)	KRY'GLAI'A (Atbasar ay'd.)
КУДРЯВАЯ СОПКА (Зеренді ауд.)	KY'DRI'AVAI'A SOPKA (Zerendi ay'd.)
КУЗИН КАМЕНЬ (Сандықтау ауд.)	KY'ZI'N KAMEN (Sandyqtay' ay'd.)
КУРЧАВАЯ (Ақкөл ауд.)	KY'RC'AVAI'A (Aqko'l ay'd.)
КУЧЕРЯВЫЕ СОПКИ (Аршалы және Ерейментау ауд. шекарасында)	KY'C'ERI'AVYE SOPKI' (Ars'aly ja'ne Erei'mentay' ay'd. s'ekarasynda)
ЛЫСАЯ (Бурабай ауд., Біржан сал ауд., Сандықтау ауд.)	LYSAI'A (By'rabai' ay'd., Birjansal ay'd., Sandyqtay' ay'd.)
ОСТРАЯ (Біржан сал ауд.)	OSTRAI'A (Birjan sal ay'd.)
ОСТРОВ (Зеренді ауд.)	OSTROV (Zerendi ay'd.)
ОСТРОВСКАЯ СОПКА (Зеренді ауд.)	OSTROVSKAI'A SOPKA (Zerendi ay'd.)
ПЕТРОВ ЛЕС (Бұланды ауд.)	PETROV LES (Bulandy ay'd.)
ПОПОВА СОПКА (Ерейментау ауд.)	POPOVA SOPKA (Erei'mentay' ay'd.)
РАЕВСКАЯ СОПКА (Шортанды ауд.)	RA'VSKAI'A SOPKA (S'ortandy ay'd.)
ЧЕРНАЯ ПИКА (Ақкөл ауд.)	C'ERNAI'A PI'KA (Aqko'l ay'd.)
ЩУЧИНСКИЕ СОПКИ (Бурабай ауд.)	S'Y'C'I'NSKI'E SOPKI' (By'rabai' ay'd.)

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ	AQTO'BE OBLYSY
КАМЕННАЯ (Әйтеке би ауд.)	KAMENNAI'A (A'i'teke bi' ay'd.)
ЛЮБАЙКА (Мұғалжар ауд.)	LI'Y'BAI'KA (Mug'aljar ay'd.)
МОГИЛА (Мәртөк ауд.)	MOGI'LA (Ma'rto'k ay'd.)
ПЕТРОПАВЛОВКА (Қобда ауд.)	PETROPAVLOVKA (Qobda ay'd.)
ПСЯКУШЕ (Темір ауд.)	PSI'AKY'S'E (Temir ay'd.)
БЕЛОГОРКА (Мәртөк ауд.)	BELOGORKA (Ma'rto'k ay'd.)
БЕЛЫЙ ПИК (Талғар ауд.)	BELI' PI'K (Talg'ar ay'd.)
АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ	ALMATY OBLYSY
АФОН (Алакөл ауд.)	AFON (Alako'l ay'd.)
БЛИЗНЕЦЫ (Талдықорған қалалық әкімшілігі)	BLI'ZNEI'Y (Taldyqorg'an qalalyq a'kimS'iligi)
ВЕРБЛЮД (Талғар ауд.)	VERBLI'Y'D (Talg'ar ay'd.)
ВСЕОБУЧ (Талдықорған қалалық әкімшілігі)	VSEOBY'C' (Taldyqorg'an qalalyq a'kims'iligi)
ДЛИННЫЙ ХРЕБЕТ (Ақсу ауд.)	DLI'NNYI' HREBET (Aqsy' ay'd.)
ИСКРА (Қарасай және Райымбек ауд. шекарасында)	I'SKRA (Qarasai' ja'ne Rai'yembek ay'd. s'ekarasynda)
КАССИН (Талғар ауд.)	KASSI'N (Talg'ar ay'd.)
КОШЕВОЙ ОЛЕГ (Қарасай және Райымбек ауд. шекарасында)	KOS'EVOI' OLEG (Qarasai' ja'ne Rai'yembek ay'd. s'ekarasynda)
ЛЕГОСТАЕВА (Қарасай ауд. және Қырғызстан шекарасында)	LEGOSTAEVA (Qarasai' ay'd. ja'ne Qyrg'yzstan s'ekarasynda)
МЕТАЛЛУРГ (Талғар ауд.)	METALLY'RG (Talg'ar ay'd.)
МИРОШКИНА (Райымбек ауд.)	MI'ROS'KI'NA (Rai'yembek ay'd.)
НЕБЕСНАЯ (Ұйғыр ауд. және ҚХР шекарасында)	NEBESNAI'A (Ui'g'yr ay'd. ja'ne QHR s'ekarasynda)
ПАЛЬГОВ (Талғар ауд.)	PALGOV (Talg'ar ay'd.)
ПОПОВКА (Ескелді ауд.)	POPOVKA (Eskeldi ay'd.)
СЫПУЧАЯ (Талғар ауд.)	SYPY'C'AI'A (Talg'ar ay'd.)
ТЯНЬ-ШАНЬ (Қытай, Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Өзбекстан)	TI'AN-S'AN (Qytai', Qazaqstan, Qyrg'yzstan, Ta'jikstan, O'zbekstan)
ЧИНДАЛЫ (Алакөл ауд.)	CI'NDALY (Alako'l ay'd.)
ШКМ (Панфилов ауд.)	S'KM (Panfi'lov ay'd.)
ЮБИЛЕЙНАЯ (Талғар ауд.)	I'Y'BI'LEI'NAI'A (Talg'ar ay'd.)
АТЫРАУ ОБЛЫСЫ	ATYRAY' OBLYSY
ИНДЕР (Индер ауд.)	I'NDER (I'nder ay'd.)
БАТЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ	BATYS QAZAQSTAN OBLYSY
БЕЛАЯ (Тасқала ауд.)	BELAI'A (Tasqala ay'd.)
ВЫСОКАЯ (Тасқала ауд.)	VYSOKAI'A (Tasqala ay'd.)
ГЛАЗИСТАЯ (Тасқала ауд.)	GLAZI'STAI'A (Tasqala ay'd.)
КУЛЬДИКИН (Бөрілі ауд.)	KY'LDI'KI'N (Bo'rili ay'd.)
МЕЛОВАЯ (Шыңғырлау ауд. және РФ шекарасында)	MELOVAI'A (S'yn'g'yrlay' ay'd. ja'ne RF s'ekarasynda)
СУНДУК (Тасқала ауд.)	SY'NDY'K (Tasqala ay'd.)
ВЫСОКАЯ (Мойынқұм ауд.)	VYSOKAI'A (Moi'ynqum ay'd.)
ДОЛГАЯ ГРИВА (Шет ауд.)	DOLGAI'AGRI'VA (S'et ay'd.)
КЛЮЧИ (Нұра ауд.)	KLIY'C'I' (Nura ay'd.)
ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫ	JAMBYL OBLYSY
БЕЛАЯ ГРИВА (Мойынқұм ауд.)	BELAI'AGRI'VA (Moi'ynqum ay'd.)

ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫ	QARAG'ANDY OBLYSY
БАНЬЯЗ (Бұқар жырау ауд.)	BANI'AZ (Buqar jyray' ay'd.)
БАРСУЧЬЯ (Нұра ауд.)	BARSY'C'IA (Nura ay'd.)
БЕЛАЯ (Шет ауд.)	BELAI'A (S'et ay'd.)
БОЛЬШОЙ МАЙОР (Қарқаралы ауд.)	BOLS'OI' MAI'OR (Qarqaraly ay'd.)
ВАЛУННАЯ (Жаңаарқа ауд.)	VALY'NNAI'A (Jan'aarqa ay'd.)
ВОЛЧЬЯ (Жаңаарқа ауд.)	VOLC'IA (Jan'aarqa ay'd.)
ВЫСОКАЯ (Нұра ауд.)	VYSOKAI'A (Nura ay'd.)
ГРЯДА (Шет ауд.)	GR'ADA (S'et ay'd.)
ДЕРВИШ (Жаңаарқа ауд.)	DERVI'S' (Jan'aarqa ay'd.)
ИЗВЕСТКОВАЯ (Қарқаралы ауд.)	I'ZVESTKOVAI'A (Qarqaraly ay'd.)
КАМЕННАЯ (Қарқаралы ауд.)	KAMENNAI'A (Qarqaraly ay'd.)
ЛОГ (Нұра ауд.)	LOG (Nura ay'd.)
МРАМОРНАЯ (Шет ауд.)	MRAMORNAI'A (S'et ay'd.)
ОСТРАЯ (Бұқар жырау ауд. Қарқаралы ауд.)	OSTRAI'A (Buqarjyray' ay'd. Qarqaraly ay'd.)
ПОЛЫНЬ (Жаңаарқа ауд.)	POLYN (Jan'aarqa ay'd.)
ПРИДОРОЖНАЯ (Нұра ауд.)	PRI'DOROJNAI'A (Nura ay'd.)
РОДНИКОВАЯ (Нұра ауд.)	RODNI'KOVAI'A (Nura ay'd.)
СВЯТЫЕ (Бұқар жырау ауд.)	SVI'ATYE (Buqar jyray' ay'd.)
СОСНОВАЯ (Бұқар жырау ауд.)	SOSNOVAI'A (Buqar jyray' ay'd.)
ТЕМНАЯ (Шет ауд.)	TEMNAI'A (S'et ay'd.)
ТОЛСТАЯСОПКА (Осакаров ауд.)	TOLSTAI'ASOPKA (Osakarov ay'd.)
ТРЕХГОРБАЯ (Нұра ауд.)	TREHGORBAI'A (Nura ay'd.)
ХРЕБЕТ (Жаңаарқа ауд.)	HREBET (Jan'aarqa ay'd.)
ХРЕБТОВАЯ (Нұра ауд.)	HREBTOVAI'A (Nura ay'd.)
ЧЕРНЫЙ МЫС (Шет ауд.)	C'ERNYI' MYS (S'et ay'd.)
ШУРФ (Жаңаарқа ауд.)	S'Y'RF (Jan'aarqa ay'd.)
ЯКОША (Ұлытау ауд.)	I'AKOS'A (Ulytay' ay'd.)
ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ	QOSTANAI' OBLYSY
КАМЕНИСТАЯ (Арқалық қаласының әкімшілігі)	KAMENI'STAI'A (Arqalyq qalasynyn' a'kims'iligi)
КРУТАЯ (Жетіқара ауд.)	KRY'TAI'A (Jetiqara ay'd.)
ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫ	QYZYLORDA OBLYSY
БЕЛАЯ (Арал ауд.)	BELAI'A (Aral ay'd.)
МАҢҒЫСТАУ ОБЛЫСЫ	MAN'G'YSTAY' OBLYSY
АРЧЁВАЯ ШИШКА (Төле би ауд.)	ARC'I'OVAI'AS'I'S'KA (To'lebi' ay'd.)
ТРЕХСВЯТСКАЯ (Төле би ауд.)	TRIOHSVI'ATSKAI'A (To'le bi' ay'd.)
УЛИКИ (Түркістан қалалық әкімшілігінің аумағы)	Y'LI'KI' (Tu'rkistan qalalyq a'kims'iligin' ay'mag'y)
УРАШТ (Төле би ауд.)	Y'RAS'T (To'le bi' ay'd.)
ЧАТАНГАТ (Төле би ауд. және Қырғызстан, Өзбекстан шекарасында)	C'ATANGAT (To'le bi' ay'd. ja'ne Qyrg'yzstan, O'zbekstan S'ekerasynda)
СИНЯЯ ГОРА (Бәйдібек ауд.)	SI'NI'AI'A GORA (Ba'i'dibek ay'd.)
ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫ	PAVLODAR OBLYSY
ОГОЛЁК (Баянауыл ауд.)	OGOLI'OK (Bai'anay'yl ay'd.)
ДОМАШНЯЯ (Айыртау ауд.)	DOMAS'NI'AI'A (Ai'yrtay' ay'd.)
ЛАНЬ (Айыртау ауд.)	LAN (Ai'yrtay' ay'd.)
ОРЛИННАЯ (Айыртау ауд.)	ORLI'NNAI'A (Ai'yrtay' ay'd.)
ЧЕРНЕНСКАЯ СОПКА (Ғабит Мүсірепов ауд.)	C'ERNENSKAI'A SOPKA (G'abi't Mysirepov ay'd.)
АБРАМОВ (Глубокое ауд.)	ABRAMOV (Gly'bokoe ay'd.)

АБРАМОВА ГРИВА (Қатонқарағай ауд.)	ABRAMOVA GRI'VA (Qatonqarag'ai' ay'd.)
АГАФОНОВА (Шемонаиха ауд.)	AGAFONOVA (S'emonai'ha ay'd.)
АЛЕКСАНДРОВСКИЕ (Көкпекті ауд.)	ALEKSANDROVSKI'E (Ko'kpekti ay'd.)
АЛЁШИНЫ ШИШКИ (Риддер қалалық әкімшілігінің аумағы)	ALIOS'I'NY S'I'S'KI' (Ri'dder qalalyq a'kims'iliginin' ay'mag'y)
АЛТАЙКА (Күршім ауд.)	ALTAI'KA (Ku'rs'im ay'd.)
АНАХИНА СОПКА (Глубокое ауд.)	ANANI'NA SOPKA (Gly'bokoe ay'd.)
АРТАМОНОВКА (Зырянов ауд.)	ARTAMONOVKA (Zyri'anov ay'd.)
АФОНИХА (Зырянов ауд.)	AFONI'HA (Zyri'anov ay'd.)
БАБУШКА (Семей қалалық әкімшілігінің аумағы)	BABY'S'KA (Semei' qalalyq a'kims'iliginin' ay'mag'y)
БАЙЧИХА (Шемонаиха ауд.)	BAI'C'I'HA (S'emonai'ha ay'd.)
КРУГЛАЯСОПКА (Көкпекті ауд., Күршім ауд., Үржар ауд.)	KRY'GLAI'ASOPKA (Ko'kpekti ay'd., Ku'rs'im ay'd., U'rjar ay'd.)
КРУГЛАЯ ЧЕРЕМШАНКА (Глубокое ауд.)	KRY'GLAI'A C'EREMS'ANKA (Gly'bokoe ay'd.)
КРУГЛЕНЬКАЯ (Зырянов ауд.)	KRY'GLENKAI'A (Zyri'anov ay'd.)
КРУГЛЯЧКА (Глубокое ауд.)	KRY'GLI'AC'KA (Gly'bokoe ay'd.)
КРУТИНКА (Қатонқарағай ауд.)	KRY'TI'NKA (Qatonqarag'ai' ay'd.)
ПАШЕННЫЕ БОРКИ (Зырянов ауд.)	PAS'ENNYE BORKI' (Zyri'anov ay'd.)
ПЕРВОЕ (Үржар ауд.)	PERVO' (U'rjar ay'd.)
ПЕРВЫЙ БЕЛОК (Зырянов ауд.)	PERVYI' BELOK (Zyri'anov ay'd.)
ПЕТРИХА (Зырянов ауд.)	PETRI'HA (Zyri'anov ay'd.)
ПЕТРОВА (Зырянов ауд.)	PETROVA (Zyri'anov ay'd.)
ПЕЧИ (Глубокое ауд.)	PEC'I' (Gly'bokoe ay'd.)
ПЕЧУГА (Зырянов ауд.)	PEC'Y'GA (Zyri'anov ay'd.)
ПИХТОВАЯ (Шемонаиха ауд. және РФ шекарасында)	PI'HTOVAI'A (S'emonai'ha ay'd. ja'ne RF s'ekarasynda)
ПИХТОВКА (Зырянов ауд.)	PI'HTOVKA (Zyri'anov ay'd.)
ПЛЕШИВАЯ (Зырянов ауд.)	PLES'I'VAI'A (Zyri'anov ay'd.)
ПЛОСКАЯ (Глубокое ауд.)	PLOSKAI'A (Gly'bokoe ay'd.)
ПЛОСКАЯ СОПКА (Қатонқарағай ауд.)	PLOSKAI'A SOPKA (Qatonqarag'ai' ay'd.)
ПОГУЛЕЯВСКАЯ (Зырянов ауд.)	POGY'LEI'AVSKAI'A (Zyri'anov ay'd.)
ПОДВИСЯЧЬЯ (Зырянов ауд.)	PODVI'SI'AC'I'A (Zyri'anov ay'd.)
ЧИКМАРА (Глубокое және Зырянов ауд. шекарасында)	C'I'KMARA (Gly'bokoe ja'ne Zyri'anov ay'd. s'ekarasynda)
ЧИРКИ (Көкпекті ауд.)	C'I'RKI' (Ko'kpekti ay'd.)
ЧУПРЕЧИХА (Зырянов ауд.)	C'Y'PREC'I'HA (Zyri'anov ay'd.)
ШАХОВ КУРГАН (Шемонаиха ауд.)	S'ANOV KY'RGAN (S'emonai'ha ay'd.)
ШЕМОНАИХА (Шемонаиха ауд.)	S'EMONAI'HA (S'emonai'ha ay'd.)
ШИМЧИХА (Шемонаиха ауд.)	S'I'MC'I'HA (S'emonai'ha ay'd.)
ШИНКОВА (Глубокое ауд.)	S'I'NKOVA (Gly'bokoe ay'd.)
ШИШ (Зырянов ауд. және Қатонқарағай ауд. шекарасында)	S'I'S' (Zyri'anov ay'd. ja'ne Qatonqarag'ai' ay'd. s'ekarasynda)
ШИШКА (Қатонқарағай ауд., Үржар ауд., Шемонаиха ауд.)	S'I'S'KA (Qatonqarag'ai' ay'd., U'rjar ay'd., S'emonai'ha ay'd.)
ШИШМАР (Шемонаиха ауд.)	S'I'S'MAR (S'emonai'ha ay'd.)
ШКОДИХА (Шемонаиха ауд.)	S'KODI'HA (S'emonai'ha ay'd.)
ШМАТОВА (Глубокое ауд.)	S'MATOVA (Gly'bokoe ay'd.)
ШПИЛИ (Глубокое ауд.)	S'PI'LI' (Gly'bokoe ay'd.)
ШУМЕШИНСКИЙ БЕЛОК (Глубокое ауд.)	S'Y'MES'I'NSKI'I' BELOK (Gly'bokoe ay'd.)
ЩЕБЕНЮХА (Қатонқарағай ауд.)	S'EBENI'Y'HA (Qatonqarag'ai' ay'd.)

ЩЕБНЮХА (Глубокое ауд., Зырянов ауд., Шемонаиха ауд.)	S'EBNI'Y'HA (Gly'bokoe ay'd., Zyri'anov ay'd., S'emonai'ha ay'd.)
ЯМИНСКАЯ ГРИВА (Глубокое ауд.)	Г'AMI'NSKAI'A GRI'VA (Gly'bokoe ay'd.)
ЯРОВСКАЯ СОПКА (Шемонаиха ауд. және РФ шекарасында)	Г'AROVSKAI'A SOPKA (S'emonai'ha ay'd. ja'ne RF s'ekarasynda)

Қазақстан аумағындағы орыс тіліндегі көл атаулары

Ақмола облысы	Aqmola oblysy
АНТОШКИНО (Сандықтау ауд.)	ANTOS`KINO (Sandyqtay` ay`d.)
БАСУРМАН (Зеренді ауд.)	BASY`RMAN (Zerendi ay`d.)
БОДЛИВСКОЕ (Атбасар ауд.)	BODLI`VSKOE (Atbasar ay`d.)
БЫЧЬЕ (Астрахан ауд.)	BYC`E (Astrahan ay`d.)
ВЛАДИМИРОВСКОЕ (Сандықтау ауд.)	VLADI`MI`ROVSKOE (Sandyqtay` ay`d.)
ГЛУБОКОЕ (Астрахан ауд.)	GLY`BOKOE (Astrahan ay`d.)
ГНИЛОЕ (Атбасар ауд., Шортанды ауд.)	GNI`LOE (Atbasar ay`d., S`ortandy ay`d.)
ГОРЕЛОЕ (Бурабай ауд.)	GORELOE (By`rabai` ay`d.)
ГОРНОЕ (Бурабай ауд.)	GORN`OE (By`rabai` ay`d.)
ГРЕБЕННИКОВО (Аршалы ауд.)	GREBENNI`KOV`O (Ars`aly ay`d.)
ДАЛЬНЕЕ (Шортанды ауд.)	DAL`NEE (S`ortandy ay`d.)
ДМИТРОВО (Ақкөл ауд.)	DMI`TROVO (Aqko`l ay`d.)
ИВАН ВАСИЛЬЕВИЧ (Астрахан ауд.)	I`VAN VASI`LEVIC` (Astrahan ay`d.)
КАЗАЦКОЕ (Қорғалжын ауд.)	KAZACKOE (Qorg`aljyn ay`d.)
ПИЯВОЧНОЕ (Ақкөл ауд., Сандықтау ауд.)	PI`AVOC`NOE (Aqko`l ay`d., Sandyqtay` ay`d.)
ПЛОТИНА (Аршалы ауд.)	PLOTI`NA (Ars`aly ay`d.)
ПОПОВО (Атбасар ауд.)	POPOVO (Atbasar ay`d.)
ПРУДОК (Біржан сал ауд.)	PRY`DOK (Birjan sal ay`d.)
РОГОЗЯНОЕ (Атбасар ауд.)	ROGOZI`ANOE (Atbasar ay`d.)
РЫБНОЕ (Аршалы ауд.)	RYBNOE (Ars`aly ay`d.)
СИТОВО (Целиноград ауд.)	SI`TOVO (Celi`nograd ay`d.)
СЛАДКОЕ (Бурабай ауд.)	SLADKOE (By`rabai` ay`d.)
СОЛЕНОЕ (Ақкөл ауд., Астрахан ауд., Аршалы ауд., Ерейментау ауд., Зеренді ауд., Қорғалжын ауд., Бурабай ауд.)	SOLENOE (Aqko`l ay`d., Astrahan ay`d., Ars`aly ay`d., Erei`mentay` ay`d., Zerendi ay`d., Qorg`aljyn ay`d., By`rabai` ay`d.)
СОРНОЕ (Бұланды ауд.)	SORNOE (Bulandy ay`d.)
СТАРИЦА (Атбасар ауд.)	STARI`CA (Atbasar ay`d.)
СУХОЕ (Ақкөл ауд., Аршалы ауд.)	SY`HOE (Aqko`l ay`d., Ars`aly ay`d.)
СУХОЕ КАМЫШНОЕ (Атбасар ауд.)	SY`HOE KAMY`S`NOE (Atbasar ay`d.)
ТРИФОНОВО (Астрахан ауд.)	TRI`FONOVO (Astrahan ay`d.)
УПОРОВО (Атбасар ауд.)	Y`POROVO (Atbasar ay`d.)
УТИНОЕ (Сандықтау ауд.)	Y`TI`NOE (Sandyqtay` ay`d.)
ЧЕБАЧЬЕ (Атбасар ауд.)	C`EBAC`E (Atbasar ay`d.)
ЧИСТОВОД (Аршалы ауд.)	C`ISTOVOD (Ars`aly ay`d.)
ЧИСТОЕ (Бурабай ауд.)	C`ISTOE (By`rabai` ay`d.)
ЩУЧЬЕ (Бурабай ауд.)	S`Y`C`E (By`rabai` ay`d.)
ЯНКИН (Бурабай ауд.)	I`ANKI`N (By`rabai` ay`d.)
Ақтөбе облысы	Aqto`be oblysy
БЕЛОЕ (Мәртөк ауд.)	BELOE (Ma`rto`k ay`d.)
КАМЫШОВОЕ (Қобда ауд.)	KAMY`S`OVOE (Qobda ay`d.)
КРАСНОЕ (Мәртөк ауд., Ойыл ауд.)	KRASNOE (Ma`rto`k ay`d., Oi`yl ay`d.)
СОЛЕНОЕ (Ойыл ауд., Мұғалжар ауд.)	SOLENOE (Oi`yl ay`d., Mug`aljar ay`d.)

ЯКЦУР (Әйтеке би ауд.)	Г А К С Y` R (A`i`teke bi` ay`d.)
Алматы облысы	Almaty oblysy
БАБИЧЕВЫХ (Балқаш ауд.)	BABIC`EVYH (Balqas` ay`d.)
БАКЛАНЬЕ (Ақсу ауд.)	BAKLANE (Aqsy` ay`d.)
БАРАБОХИН (Балқаш ауд.)	BARABOHIN (Balqas` ay`d.)
БЕЛОЕ (Балқаш ауд.)	BELOE (Balqas` ay`d.)
БОГАТОЕ (Балқаш ауд.)	BOGATOE (Balqas` ay`d.)
БОГУШИННОЕ (Балқаш ауд.)	BOGY`S`I`NNOE (Balqas` ay`d.)
БОЛЬШОЕ ЗАКРЫТОЕ (Алакөл ауд.)	BOLS`OE ZAKRYTOE (Alako`l ay`d.)
ВЕТРОВО (Балқаш ауд.)	VETROVO (Balqas` ay`d.)
ВТОРАЯ РОССЫПЬ (Алакөл ауд.)	VTORAI`A ROSSYP (Alako`l ay`d.)
ГОЛОЕ (Алакөл ауд.)	GOLOE (Alako`l ay`d.)
ГОРЕЛОЕ (Ақсу ауд.)	GORELOE (Aqsy` ay`d.)
ГУСИНОЕ (Балқаш ауд.)	GY`S I`NOE (Balqas` ay`d.)
ДЕРЕВЯННОЕ (Ұйғыр ауд.)	DEREVI`ANNOE (Ui`g`yr ay`d.)
ДУБЧИНКӨЛ (Панфилов ауд.)	DY`BC`I`NKO`L (Panfi`lov ay`d.)
ЗОЛОТОЕ (Балқаш ауд.)	ZOLOTOE (Balqas` ay`d.)
КАМЫШОВОЕ (Алакөл ауд.)	KAMYS`OVOE (Alako`l ay`d.)
КОРОВЬЕ (Балқаш ауд.)	KOROVE (Balqas` ay`d.)
КРЕСТОВОЕ (Балқаш ауд.)	KRESTOVOE (Balqas` ay`d.)
КРИВОЕ (Алакөл ауд., Балқаш ауд.)	KRI`VOE (Alako`l ay`d., Balqas` ay`d.)
ЛЕБЯЖЬЕ (Балқаш ауд.)	LEBI`AJE (Balqas` ay`d.)
ЛИТВИНОВО (Ақсу ауд.)	LI`TVI`NOVO (Aqsy` ay`d.)
Атырау облысы	Atyrau` oblysy
БОЛЬШОЕ (Жылыой ауд., Құрманғазы ауд.)	BOLS`OE (Jylyoi`` ay`d., Qurmang`azy ay`d.)
ВАСИЛЬЕВО (Индер ауд.)	VASIL`EVO (I`nder ay`d.)
ЖИКУНЬ (Құрманғазы ауд.)	JI`KY`N (Qurmang`azy ay`d.)
ЗАРА (Индер ауд.)	ZARA (I`nder ay`d.)
ИНДЕР (Индер ауд.)	I`NDER (I`nder ay`d.)
КОРДУАНСКОЕ (Құрманғазы ауд.)	KORDY`ANSKOE (Qurmang`azy ay`d.)
КОРНИЛЬЕВО (Индер ауд.)	KORNI`LEVO (I`nder ay`d.)
ЛИСЕНКИНО (Индер ауд.)	LI`SENKI`NO (I`nder ay`d.)
ПАВЛОВО (Индер ауд.)	PAVLOVO (I`nder ay`d.)
СТАРИЦА (Индер ауд.)	STARI`CA (I`nder ay`d.)
ТАТАРСКОЕ (Индер ауд.)	TATARSKOE (I`nder ay`d.)
ТУМАННОЕ (Махамбет ауд.)	TY`MANNOE (Mahambet ay`d.)
ЦЕРКОВНОЕ (Индер ауд.)	CERKOVNOE (I`nder ay`d.)
ЦЫГАНКА (Құрманғазы ауд.)	CYGANKA (Qurmang`azy ay`d.)
БҚО	BQO
ГУСИНЫЙ ЗАТОН (Ақжайық ауд.)	GY`S I`NYI` ZATON (Aqjai`yq ay`d.)
ДЛИННОЕ (Ақжайық ауд.)	DLI`NNOE (Aqjai`yq ay`d.)
ДОЛГЕНЬКОЕ (Зеленов ауд.)	DOLGENKOE (Zelenov ay`d.)
ДОЛГИНСКОЕ (Теректі ауд.)	DOLGI`NSKOE (Terekti ay`d.)
ДОЛГОНЬКОЕ (Теректі ауд.)	DOLGONKOE (Terekti ay`d.)
ДОЛЕНЬКОЕ (Теректі ауд.)	DOLENKOE (Terekti ay`d.)
ДЛИННОЕ (Ақжайық ауд.)	DLI`NNOE (Aqjai`yq ay`d.)
ДУБОВОЕ (Зеленов ауд.)	DY`BOVOE (Zelenov ay`d.)
ДУГИН (Зеленов ауд.)	DY`GI`N (Zelenov ay`d.)
ДУПЛИ (Ақжайық ауд.)	DY`PLI` (Aqjai`yq ay`d.)
ЕРЕМКИНО (Теректі ауд.)	EREMKI`NO (Terekti ay`d.)
ЖИЛАЯ СТАРИЦА (Ақжайық ауд., Зеленов ауд.)	JI`LAI`A STARI`CA (Aqjai`yq ay`d.,

	Zelenov ay`d.)
ЖИЛОЕ (Зеленов ауд.)	JILOE (Zelenov ay`d.)
ЖИТНЯЧЬЕ (Шыңғырлау ауд.)	JITNI`ACH`E (S`yn`g`yrlay` ay`d.)
ЗАГРЕБНОЕ (Теректі ауд.)	ZAGREBNOE (Terekti ay`d.)
ЗАНОГА (Зеленов ауд.)	ZANOGA (Zelenov ay`d.)
ЗОЛОТОЕ (Ақжайық ауд., Бөрілі ауд.)	ZOLOTOE (Aqjai`yq ay`d., Bo`rili ay`d.)
ИЛОВАТКА (Бөрілі ауд.)	ILOVATKA (Bo`rili ay`d.)
ИЛЬМЕНЬ (Ақжайық ауд.)	ILMEN (Aqjai`yq ay`d.)
КАЛИНОВОЕ (Бөрілі ауд.)	KALINOVoe (Bo`rili ay`d.)
КАЛМЫЦКОЕ (Зеленов ауд.)	KALMYCKOE (Zelenov ay`d.)
КАРАУЛЬНОЕ (Ақжайық ауд.)	KARAY`LNOE (Aqjai`yq ay`d.)
КАРТАШОВО (Ақжайық ауд.)	KARTAS`OVO (Aqjai`yq ay`d.)
КАШКИН (Қаратөбе ауд.)	KAS`KIN (Qaratoebe ay`d.)
КОЗЛЯВКА (Бөрілі ауд.)	KOZLIVKA (Bo`rili ay`d.)
КОЛУЗАНИХА (Теректі ауд.)	KOLY`ZANIHA (Terekti ay`d.)
КОРСАКОВО (Ақжайық ауд.)	KORSAKOV (Aqjai`yq ay`d.)
КОЧКАРЬ (Зеленов ауд.)	KOC`KAR (Zelenov ay`d.)
КОШЕВСКАЯ СТАРИЦА (Зеленов ауд.)	KOS`EVSKAI`A STARICA (Zelenov ay`d.)
КРАСНАЯ СТАРИЦА (Ақжайық ауд.)	KRASNAI`A STARICA (Aqjai`yq ay`d.)
КРИВЕНЬКОЕ (Бөрілі ауд.)	KRIVENKOE (Bo`rili ay`d.)
КРИВОЕ (Зеленов ауд., Орал қалалық әкімшілігінің аум.)	KRIVOE (Zelenov ay`d., Oral qalalyq a`kims`iliginin` ay`m.)
КРУГЛОЕ (Ақжайық ауд.)	KRY`GLOE (Aqjai`yq ay`d.)
КРУТОЙ ЗАТОН (Ақжайық ауд.)	KRY`TOI` ZATON (Aqjai`yq ay`d.)
КУЖНОЕ (Бөрілі ауд.)	KY`JNOE (Bo`rili ay`d.)
КУЛЯВКИНО (Ақжайық ауд.)	KY`LIVKINO (Aqjai`yq ay`d.)
КУСТАРНОЕ (Теректі ауд.)	KY`STARNOE (Terekti ay`d.)
Жамбыл облысы	Jambyl oblysy
БАБУРЬЕ (Мойынқұм ауд.)	BABY`RE (Moi`ynqum ay`d.)
БАЕТ (Меркі ауд.)	BAET (Merki ay`d.)
БОПИНА (Меркі ауд.)	BOPI`NA (Merki ay`d.)
КРИВОЕ (Мойынқұм ауд.)	KRIVOE (Moi`ynqum ay`d.)
ЛЕБЯЖЬЕ (Мойынқұм ауд.)	LEBIAJE (Moi`ynqum ay`d.)
МИРОНОВСКОЕ (Талас ауд.)	MIRONOVSKOE (Talas ay`d.)
ПЕСЧАНОЕ (Мойынқұм ауд.)	PESC`ANOE (Moi`ynqum ay`d.)
Қарағанды облысы	Qarag`andy oblysy
БОРОДИНОВСКОЕ (Абай ауд.)	BORODINOVSKOE (Abai` ay`d.)
ВЕРБЛЮЖЬЕ (Ақтоғай ауд.)	VERBLY`JE (Aqtog`ai` ay`d.)
КАРАСЁВОЕ (Бұқар жырау ауд.)	KARASEVOE (Buqar jyray` ay`d.)
КУРОРТНОЕ (Абай ауд.)	KY`RORTNOE (Abai` ay`d.)
МАКСОР (Қарқаралы ауд.)	MAKSOR (Qarqaraly ay`d.)
МАНТЕН (Осакаров ауд.)	MANTEN (Osakarov ay`d.)
РУДНИЧНОЕ (Бұқар жырау ауд.)	RY`DNI`C`NOE (Buqar jyray` ay`d.)
СОЛЕНОЕ (Шет ауд., Бұқар жырау ауд.)	SOLENOE (S`et ay`d., Buqar jyray` ay`d.)
ЯГОДНОЕ (Бұқар жырау ауд.)	I`AGODNOE (Buqar jyray` ay`d.)
Қостанай облысы	Qostanai` oblysy
АЛЕКСАНДРОВО (Ұзынкөл ауд.)	ALEKSANDROVO (Uzynko`l ay`d.)
БАБУШКИНЫ ОЧКИ (Ұзынкөл ауд.)	BABY`S`KIN`Y OC`KI (Uzynko`l ay`d.)
БАБЬЕ (Ұзынкөл ауд.)	BABE (Uzynko`l ay`d.)

БАТУРКИНО (Ұзынкөл ауд.)	BATY`RKI NO (Uzynko`l ay`d.)
БЕЗНОСОВО (Ұзынкөл ауд.)	BEZNOSOVO (Uzynko`l ay`d.)
БЕЛОЕ (Мендіқара ауд., Ұзынкөл ауд., Қамысты ауд., Қостанай ауд., Қарабалық ауд.)	BELOE (Men`diqara ay`d., Uzynko`l ay`d., Qamysty ay`d., Qostanai` ay`d., Qarabalyq ay`d.)
БЕНЗЕ (Қостанай ауд.)	BENZE (Qostanai` ay`d.)
БЛЕСТЯЩЕЕ (Таран ауд.)	BLESTI AS`S`EE (Taran ay`d.)
БОЖАКОВ (Әуликөл ауд.)	BOJAKOV (A`y`li`eko`l ay`d.)
БОЛЬШОЕ (Ұзынкөл ауд.)	BOLS`OE (Uzynko`l ay`d.)
БОЛЬШОЕ ГОРЬКОЕ (Ұзынкөл ауд.)	BOLS`OE GORKOE (Uzynko`l ay`d.)
КРИДЯНОЕ (Таран ауд.)	KRI`DI ANOE (Taran ay`d.)
КРУГЛЕНЬКОЕ (Ұзынкөл ауд.)	KRY`GLENKOE (Uzynko`l ay`d.)
УГЛОВОЕ (Таран ауд.)	Y`GLOVOE (Taran ay`d.)
УСТРАШИМ (Денисов ауд.)	Y`STRAS`IM (Deni`sov ay`d.)
ФЕДОСОВО (Ұзынкөл ауд.)	FEDOSOVO (Uzynko`l ay`d.)
ХОРОШИЛОВСКОЕ (Қостанай ауд.)	HOROS`ILOVSKOE (Qostanai` ay`d.)
ХОХЛОВ (Федоров ауд.)	HOHLOV (Fedorov ay`d.)
ХОХЛОВАТОЕ (Ұзынкөл ауд.)	HOHLOVATOE (Uzynko`l ay`d.)
ЧАША (Денисов ауд.)	C`AS`A (Deni`sov ay`d.)
ЧЕЧНЕВО (Ұзынкөл ауд.)	C`EC`NEVO (Uzynko`l ay`d.)
ЧЕРНЕНЬКОЕ (Қостанай ауд.)	C`ERNENKOE (Qostanai` ay`d.)
ЧИСТЕНЬКОЕ (Қостанай ауд., Ұзынкөл ауд.)	C`I`STENKOE (Qostanai` ay`d., Uzynko`l ay`d.)
ЧИСТОЕ (Қарабалық ауд., Сарыкөл ауд.)	C`I`STOE (Qarabalyq ay`d., Saryko`l ay`d.)
ШАРОБАНОВО (Ұзынкөл ауд.)	S`AROBANOVO (Uzynko`l ay`d.)
ЯМИСТОЕ (Ұзынкөл ауд. және СҚО шекарасында)	I`AMI`STOE (Uzynko`l ay`d. ja`ne SQO s`ekarasynda)
Қызылорда облысы	Qyzylorda oblysy
БАЙСАРАЙСКИЙ ЗАГУЛ (Шиелі ауд.)	BAI`SARAI`SKI I` ZAGY`L (S`i`eli ay`d.)
ГРЯЗЕЛЕБНОЕ (Жанақорған ауд.)	GR I`AZELEBNOE (Jan`aqorg`an ay`d.)
Маңғыстау облысы	Man`g`ystay` oblysy
ОҚО	OQO
КОМСОМОЛЬСКОЕ (Сайрам ауд.)	KOMSOMOLSKOE (Sai`ram ay`d.)
КОПЫТНОЕ (Мақтаарал ауд.)	KOPYTNOE (Maqtaaral ay`d.)
Павлодар	Pavlodar
АЛЕШКИНА ЛЯГА (Ақсу қалалық әкімшілігінің аумағы)	ALES`KI`NA LI`AGA (Aqsy` qalalyq a`kims`iliginin` ay`mag`y)
АЛЕШКИНА ЯМКА (Ақсу қалалық әкімшілігінің аумағы)	ALES`KI`NA I`AMKA (Aqsy` qalalyq a`kims`iliginin` ay`mag`y)
АНТОШИНСКОЕ (Железин ауд.)	ANTOS`I`NSKOE (Jelezi`n ay`d.)
АФОНИХА (Ақтоғай ауд.)	AFONTI`HA (Aqtog`ai` ay`d.)
ШИРОКАЯ ЛЯГА (Павлодар ауд.)	S`I`ROKAI`A LI`AGA (Pavlodar ay`d.)
ШИРОКОЕ (Қашыр ауд.)	S`I`ROKOE (Qas`yr ay`d.)
ЩЕДРУХА (Қашыр ауд.)	S`S`EDRY`HA (Qas`yr ay`d.)
ЩЕРБИН (Ақсу қалалық әкімшілігінің аумағы)	S`S`ERBI`N (Aqsy` qalalyq a`kims`iliginin` ay`mag`y)
ЩУЧЬЕ (Павлодар ауд., Ертіс ауд.)	S`S`Y`C`E (Pavlodar ay`d., Ertis ay`d.)
ЯМКА (Ақтоғай ауд.)	I`AMKA (Aqtog`ai` ay`d.)
СҚО	SQO
АЛЕШКИНО (Жамбыл ауд.)	ALES`KI`NO (Jambyl ay`d.)
АЛЬТЕЙКИНО (Жамбыл ауд.)	ALTEI`KI`NO (Jambyl ay`d.)

АНДРЕЕВСКОЕ (Жамбыл ауд.)	ANDREEVSKOE (Jambyl ay`d.)
АНИСИМОВО (Жамбыл ауд.)	ANISIMOVO (Jambyl ay`d.)
АНОХИНО (Жамбыл ауд.)	ANOHNINO (Jambyl ay`d.)
АНТОНОВО (Жамбыл ауд., Мамлют ауд.)	ANTONOVO (Jambyl ay`d., Mamli`y`t ay`d.)
АПТАЛИНО (Мамлют ауд.)	APTALINO (Mamli`y`t ay`d.)
АРМЯЖНОЕ (Мағжан Жұмабаев ауд.)	ARMIAJNOE (Mag`jan Jumabaev ay`d.)
АРХИПКИНО (Қызылжар ауд.)	ARHIPKINO (Qyzyljar ay`d.)
АСТАШКИНО (Мамлют ауд.)	ASTASKINO (Mamli`y`t ay`d.)
АТАМАНСКОЕ (Жамбыл ауд., Мамлют ауд.)	ATAMANSKOE (Jambyl ay`d., Mamli`y`t ay`d.)
АФОНЬКИНО (Мамлют ауд.)	AFONKINO (Mamli`y`t ay`d.)
АХИТОВО (Мамлют ауд.)	AHITOVO (Mamli`y`t ay`d.)
БАЖЕНОВО (Шал ақын ауд.)	BAJENOVO (S`al aqyn ay`d.)
БАРАНОВО (Мағжан Жұмабаев ауд.)	BARANOVO (Mag`jan Jumabaev ay`d.)
БАХАРЕВО (Есіл ауд.)	BAHAREVO (Esil ay`d.)
БАШЕННОЕ (Жамбыл ауд.)	BAS`ENNOE (Jambyl ay`d.)
БАШКИРКА (Қызылжыр ауд.)	BASKIRKA (Qyzyljyr ay`d.)
БЕЛЕНЬКОЕ (Мамлют ауд.)	BELENKOE (Mamli`y`t ay`d.)
ЕКАТЕРИНОВСКОЕ (Жамбыл ауд.)	EKATERINOVSKOE (Jambyl ay`d.)
ЕЛГИНО (Мамлют ауд.)	ELGINO (Mamli`y`t ay`d.)
ЕЛИСЕЙКИНО (Мамлют ауд.)	ELISEIKINO (Mamli`y`t ay`d.)
ЕРИЛОВО (Мамлют ауд.)	ERILOVO (Mamli`y`t ay`d.)
ЕФРЕМОВО (Жамбыл ауд.)	EFREMOVO (Jambyl ay`d.)
КРУГЛОЕ (Аққайың ауд., Есіл ауд., Жамбыл ауд., Қызылжар ауд.)	KRYGLOE (Aqqai`yn` ay`d., Esil ay`d., Jambyl ay`d., Qyzyljar ay`d.)
ЛЕБЯЖЬЕ (Жамбыл ауд., Қызылжар ауд.)	LEBJAJE (Jambyl ay`d., Qyzyljar ay`d.)
ЛЕДЯЕВСКОЕ (Мамлют ауд.)	LEDIAEVSKOE (Mamli`y`t ay`d.)
ЛОПУШИНО (Мағжан Жұмабаев ауд.)	LOPYSHINO (Mag`jan Jumabaev ay`d.)
ЛУКАШИНО (Мамлют ауд.)	LYKASHINO (Mamli`y`t ay`d.)
ЛЯГА (Есіл ауд.)	LYAGA (Esil ay`d.)
ЛЯГУШЬЕ (Қызылжар ауд.)	LYAGUSH`E (Qyzyljar ay`d.)
МАЙОРСКОЕ (Жамбыл ауд., Мамлют ауд.)	MAJORSKOE (Jambyl ay`d., Mamli`y`t ay`d.)
ХУДИКОВОЕ (Жамбыл және Мамлют ауд. шекарасында)	HUDIKOVOE (Jambyl ja`ne Mamli`y`t ay`d. s`ekarasynda)
ЧАЙНОЕ (Мамлют ауд.)	CHAIKNOE (Mamli`y`t ay`d.)
ЧАСОВОЕ (Жамбыл ауд.)	CHASOVOE (Jambyl ay`d.)
ЧЕПЫЖ (Мамлют ауд.)	CHEPYJ (Mamli`y`t ay`d.)
ЧЕРЕПКОВО (Қызылжар ауд.)	CHEREPKOVO (Qyzyljar ay`d.)
ЧЕРНЫШЕВО (Қызылжар ауд.)	CHERNYS`EVO (Qyzyljar ay`d.)
ЧЕРНОЕ (Қызылжар ауд.)	CHERNOE (Qyzyljar ay`d.)
ЧИВИЛЕВО (Мамлют ауд.)	CHIVILEVO (Mamli`y`t ay`d.)
ЧИРОК (Мамлют ауд.)	CHIROK (Mamli`y`t ay`d.)
ЧИСТОЕ (Мамлют ауд., Жамбыл ауд., Мағжан Жұмабаев ауд.)	CHISTOE (Mamli`y`t ay`d., Jambyl ay`d., Mag`jan Jumabaev ay`d.)
ЧИСТЫЙ САРАПУЛЬ (Мамлют ауд.)	CHISTYI SARAPUL`L (Mamli`y`t ay`d.)
ЧУМЕКОВО (Жамбыл ауд.)	CHUMEKOVO (Jambyl ay`d.)
ШЕЛЕГИНО (Қызылжар ауд.)	S`ELEGINO (Qyzyljar ay`d.)
ШЕЛКИНО (Мамлют ауд.)	S`ELKINO (Mamli`y`t ay`d.)
ШИЛЬЦОВО (Мамлют ауд.)	S`ILCOVO (Mamli`y`t ay`d.)
ШИРОКОЕ (Есіл ауд., Қызылжар ауд., Мамлют ауд.)	S`IROKOE (Esil ay`d., Qyzyljar ay`d., Mamli`y`t ay`d.)
ШИТОВО (Жамбыл ауд.)	S`ITOVO (Jambyl ay`d.)
ШМАКОВО (Мамлют ауд.)	S`MAKOVO (Mamli`y`t ay`d.)

ШОРОХОВОЕ (Шал ақын ауд.)	S`OROHOVOE (S`al aqyn ay`d.)
ШУБНОЕ (Жамбыл ауд.)	S`Y`BNOE (Jambyl ay`d.)
ШУСТРОЕ (Аққайың ауд.)	S`Y`STROE (Aqqai`yn` ay`d.)
ЩУЧЬЕ (Қызылжар ауд., Мамлют ауд.)	S`S`Y`C`E (Qyzyljar ay`d., Mamli`y`t ay`d.)
ЮДИНО (Қызылжар ауд.)	Г`Y`DГ`NO (Qyzyljar ay`d.)
ЮРТОВО (Мамлют ауд.)	Г`Y`RTOVO (Mamli`y`t ay`d.)
ЯГОДНОЕ (Жамбыл ауд.)	Г`AGODNOE (Jambyl ay`d.)
ЯКОВЛЕВО (Жамбыл ауд.)	Г`AKOVLEVO (Jambyl ay`d.)
ЯМИСТОЕ (Жамбыл ауд.)	Г`AMГ`STOE (Jambyl ay`d.)
ЯМКА (Мамлют ауд.)	Г`AMKA (Mamli`y`t ay`d.)
ЯРКОЕ (Мамлют ауд.)	Г`ARKOE (Mamli`y`t ay`d.)
ЯСТРЕБИНОЕ (Жамбыл ауд.)	Г`ASTREBГ`NOE (Jambyl ay`d.)
ШҚО	S`QO
БАСОВО (Ұлан ауд.)	BASOVO (Ulan ay`d.)
БЕЛОЕ (Бесқараған ауд.)	BELOE (Besqarag`an ay`d.)
БОБРОВО (Бесқарағай ауд.)	BOBROVO (Besqarag`ai` ay`d.)
БОЛТИНСКОЕ (Үржар ауд.)	BOLTГ`NSKOE (U`rjar ay`d.)
ХАРИУЗОВО (Қатонқарағай ауд.)	HARГ`Y`ZOVO (Qatonqarag`ai` ay`d.)
ЧАЕЧЬЕ (Көкпекті ауд.)	C`AEC`E (Ko`kpekti ay`d.)
ЧЕРЕМУХОВОЕ (Бородулиха ауд.)	C`EREMY`HOVOE (Borody`li`ha ay`d.)
ЧЕРНОВОЕ (Қатонқарағай ауд.)	C`ERNOVOE (Qatonqarag`ai` ay`d.)
ЧИСТОЕ (Жарма ауд.)	C`Г`STOE (Jarma ay`d.)
ЮЖНОЕ (Жарма ауд.)	Г`Y`JNOE (Jarma ay`d.)

Орыс тіліндегі кісі аттары
Женские русские имена (образец)

Аэлита	Aeli'ta
Валентина	Valenti'na
Вилнура	Vi'lny'ra
Елена	Elena
Эрзия	Erzi'i'a
Заря	Zari'a
Зоя	Zoi'a
Зура	Zy'ra
Карина	Kari'na
Клара	Klara
Лариса	Lari'sa
Лида	Li'da
Лиля	Li'la
Лилия	Li'li'i'a
Лира	Li'ra
Лорида	Lori'da
Лэра	Lera
Людмила	Li'y'dmi'la
Люция	Li'y'si'i'a
Оксана	Oksana
Ольга	Olga
Софья	Sofi'a
Элеонора	Eleonora
Элла	Ella

5-бөлім. Шетел тілдеріндегі атаулар

Мемлекет атаулары

Еуропа

	Кирилше қазак/орыс тілдеріндегі жазуы	Қазақ тілінде апостроф латын	Халықаралық стандарт ағылшын/төлжазба сол тілдегі	Түрік,өзбек,әзірбайжан тілдерінде (латын)
	Мемлекет	memleket		
1	Нидерланд	Ni'derland	Netherlands	Hollanda (түрік), Gollandiya (өзбек), Hollandiya (әзірбайжан)
2	Андорра	Andorra	Andorra	Andorra (түрік), Andorra (өзбек), Andorra (әзірбайжан)
3	Грекия	Greki'i'a	Greece	Yunanistan (түрік), Gretsiya (өзбек), Yunanistan(әзірбайжан)
4	Австрия	Ay'stri'i'a	Austria	Avusturya(түрік), Avstriya(өзбек), Avstriya(әзірбайжан)
5	Германия	Germani'i'a	Germany	Almanya (түрік), Germaniya(өзбек), Almaniya(әзірбайжан)
6	Швейцария	S'veitsari'i'a	Switzerland	İsviçre (түрік), Shveysariya (өзбек), İsveçrə (әзірбайжан)
7	Словакия	Slovaki'i'a	Slovakia	Slovakya (түрік), Slovakiya(өзбек), Slovakiya(әзірбайжан)
8	Бельгия	Belgi'i'a	Belgium	Belçika (түрік), Belgiya (өзбек), Belçika (әзірбайжан)
9	Мажарстан	Majarstan	Hungary	Macaristan (түрік), Vengriya(өзбек), Macaristan(әзірбайжан)
10	Румыния	Ry'myni'i'a	Romania	Romanya (түрік), Ruminiya (өзбек), Ruminiya(әзірбайжан)
11	Лихтенштейн	Li'htens'tei'n	Liechtenstein	Lihtenştayn(түрік), Lixtenshteyn(өзбек), Lixtenşteyn(әзірбайжан)
12	Мальта	Malta	Malta	katranlı harç (түрік), malta(өзбек), malta(әзірбайжан)
13	Польша	Pols'a	Poland	Polonya(түрік), Polsha(өзбек), Polşa(әзірбайжан)
14	Ватикан	Vatikan	Vatican	Vatikan(түрік),

				Vatikan(өзбек), Vatikan(әзірбайжан)
15	Австрия	Ay'stri'i'a	Austria	Avusturya (түрік), Avstriya (өзбек), Avstriya(әзірбайжан)
16	Литва	Li'tva	Lithuania	Litvanya(түрік), Litva (өзбек), Litva(әзірбайжан)
17	Ирландия	Irlandi'i'a	Ireland	İrlanda(түрік), Irlandiya(өзбек), İrlandiya(әзірбайжан)
18	Хорватия	Horvati'i'a	Croatia	Hırvatistan(түрік), Хорватиya(өзбек), Хорватиya(әзірбайжан)
19	Украина	Y'krai'na	Ukraine	Ukrayna(түрік), Ukraina(өзбек), Ukrayna(әзірбайжан)
20	Молдова	Moldova	Moldova	Moldova(түрік), Moldova(өзбек), Moldova(әзірбайжан)
21	Дания	Dani'i'a	Denmark	Danimarka(түрік), Daniya(өзбек), Danimarka(әзірбайжан)
22	Португалия	Porty'gali'i'a	Portugal	Portekiz (түрік), Portugaliya(өзбек), Portuqaliya(әзірбайжан)
23	Ұлыбритания	Ulybri'tani'i'a	United Kingdom	Birleşik Krallık(түрік), Birlashgan Qirollik(өзбек), Birləşmiş Krallıq(әзірбайжан)
24	Словения Birleşik Krallık	Sloveni'i'a	Slovenia	Slovenya(түрік), Sloveniya(өзбек), Sloveniya(әзірбайжан)
25	Люксембург	Li'y'ksemby'rg	Luxembourg	Lüksemburg(түрік), Lyuksemburg(өзбек), Lüksemburq(әзірбайжан)
26	Испания	I'spani'i'a	Spain	ispanya(түрік), İspaniya(өзбек), İspaniya(әзірбайжан)
27	Беларусь	Belary's	Belarus	Belarus(түрік), Belarus(өзбек), Belarus(әзірбайжан)
28	Монако	Monako	Monaco	Monako(түрік), Monako(өзбек), Monako(әзірбайжан)
29	Ресей	Resei'	Russia	Rusya(түрік), Rossiya(өзбек), Rusiya(әзірбайжан)
30	Норвегия	Norvegi'i'a	Norway	Norveç(түрік), Norvegiya(өзбек), Norveç(әзірбайжан)
31	Франция	Fransi'i'a	France	Fransa(түрік), Frantsiya(өзбек),

				Fransa(әзiрбайжан)
32	Чехия	C'ehi'i'a	Czech Republic	Çek Cumhuriyeti(түрик), Chexiya Respublikasi(өзбек), Çexiya Respublikası(әзiрбайжан)
33	Исландия	I'slandi'i'a	Iceland	İzlanda(түрик), Иланд (өзбек), Iceland (әзiрбайжан)
34	Латвия	Latvi'i'a	Latvia	Letonya(түрик), Latviya(өзбек), Latviya(әзiрбайжан)
35	Италия	I'tali'i'a	Italy	İtalya(түрик), Italiya(өзбек), İtaliya(әзiрбайжан)
36	Сан-Марино	San-Mari'no	San Marino	San Marino(түрик), San- Marino(өзбек), San Marino(әзiрбайжан)
37	Босния және Герцеговина	Bosni'i'a ja'ne Gertsegovi'na	Bosnia and Herzegovina	Bosna Hersek(түрик), Bosniya va Gertsegovina(өзбек), Bosniya və Herseqovina(әзiрбайжан)
38	Македония	Makedoni'i'a	Macedonia	Makedonya(түрик), Makedoniya(өзбек), Makedoniya(әзiрбайжан)
39	Болгария	Bolgari'i'a	Bulgaria	Bulgaristan(түрик), Bolgariya(өзбек), Bolqaristan(әзiрбайжан)
40	Швеция	S'vetsi'i'a	Sweden	İsveç(түрик), Shvetsiya(өзбек), İsveç(әзiрбайжан)
41	Эстония	Estoni'i'a	Estonia	Estonya(түрик), Estoniya(өзбек), Estoniya(әзiрбайжан)
42	Албания	Albani'i'a	Albania	Arnavutluk(түрик), Albaniya(өзбек), Albaniya(әзiрбайжан)
43	Финляндия	Fi'nli'andi'i'a	Finland	Finlandiya(түрик), Finlandiya(өзбек), Finlandiya(әзiрбайжан)
44	Черногория	C'ernogori'i'a	Montenegro	Karadağ(түрик), Chernogoriya(өзбек), Çernoqoriya(әзiрбайжан)

Азия

	кирил	латын	ағылшын	Түрік, өзбек,әзірбайжан тілдерінде
1	БАӘ	BAA'		
2	Иордания	Γordani'i'a	Jordan	Ürdün(түрік), İordaniya(өзбек), İordaniya(әзірбайжан)
3	Түркия	Ty'rki'i'a	Turkey	Türkiye(түрік), kırka(өзбек), Türkiyə(әзірбайжан)
4	Қазақстан	Qazaqstan	Kazakhstan	Kazakistan(түрік), Qozog'iston(өзбек), Qazaqıstan(әзірбайжан)
5	Түрікменстан	Tu'rikmenstan	Turkmenistan	Türkmenistan(түрік), Turkmaniston(өзбек), Türkmənistan(әзірбайжан)
6	Ирак	Irak	Iraq	Irak(түрік), İraq (өзбек), İraq (әзірбайжан)
7	Әзірбайжан	A'zirbai'jan	Azerbaijan	Azerbeycan(түрік), Ozarbayjon(өзбек), Azərbaycan(әзірбайжан)
8	Тайланд	Tai'land	Thailand	Tayland(түрік), Tailand(өзбек), Tayland(әзірбайжан)
9	Бахрейн	Bahrei'n	Bahrain	Bahreyn(түрік), Bahrayn(өзбек), Bəhreyn(әзірбайжан)
10	Ливан	Li'van	Lebanon	Lübnan(түрік), Livan(өзбек), Livan(өзбек),
11	Қырғызстан	Qy'rg'y'zstan	Kyrgyzstan	Kırgızistan(түрік), Qirg'iziston(өзбек), Qırğızistan(әзірбайжан)
12	Лаос	Laos	Laos	Laos(түрік), Laos(өзбек), Laos(әзірбайжан)
13	Бангладеш	Banglades'	Bangladesh	Bangladeş(түрік), Bangladesh(өзбек), Bangladeş(әзірбайжан)
14	Сирия	Si'ri'i'a	Syria	Suriye(түрік), Suriya(өзбек), Suriya(әзірбайжан)
15	Үндістан	U'ndistan	India	Hindistan(түрік), Hindiston(өзбек), Hindistan(әзірбайжан)
16	Индонезия	İndonezi'i'a	Indonesia	Endonezya(түрік), İndoneziya(өзбек), İndoneziya(әзірбайжан)
17	Тимор-Лесте	Ti'mor-leste	Timor-Leste	Timor-Leste(түрік), Timor- Leste(өзбек), Timor- Leste(әзірбайжан)
18	Катар	Katar	Catarrh? Nezele?? Qatar???	nezle(түрік), Catarrh (өзбек), Catarrh (әзірбайжан) ???????

19	Тәжікстан	Ta'jikstan	Tajikistan	Tacikistan(түрік), Tojikiston(өзбек), Tacikistan(әзірбайжан)
20	Армения	Armeni'i'a	Armenia	Ermenistan(түрік), Armaniston(өзбек), Ermənistan(әзірбайжан)
21	Израиль	I'zrai'l	Israel	İsrail(түрік), Isroil(өзбек), İsrail(әзірбайжан)
22	Пәкістан	Pa'ki'stan	Pakistan	Pakistan(түрік), Pokiston(өзбек), Pakistan(әзірбайжан)
23	Ауғанстан	Ay'g'anstan	Afghanistan	Afganistan(түрік), Afg'oniston(өзбек), Əfqanıstan(әзірбайжан)
24	Непал	Nepal	Nepal	Nepal(түрік), Nepal(өзбек), Nepal(әзірбайжан)
25	Малайзия	Malai'zi'i'a	Malaysia	Malezya(түрік), Malayziya(өзбек), Malayziya(әзірбайжан)
26	Мальдивтер	Maldi'veter	Maldives	Maldivler(түрік), Maldiv orollari(өзбек), Maldivlər(әзірбайжан)
27	Бахрейн	Bahrei'n	Bahrain	Bahreyn(түрік), Bahrayn(өзбек), Bəhreyn(әзірбайжан)
28	Филиппиндер	Fi'li'ppi'nder	Philippines	Filipinler(түрік), Filippin(өзбек), Filippin(әзірбайжан)
29	Оман	Oman	Oman	Umman(түрік), Ummon(өзбек), Oman(әзірбайжан)
30	Мьянма	Mi'anma	Myanmar	Myanmar(түрік), Myanma(өзбек), Myanma(әзірбайжан)
31	Кипр	Ki'pr	Cyprus	Kıbrıs(түрік), Kıpr(өзбек), Kıpr(әзірбайжан)
32	Қытай	Qytai'	China	Çin(түрік), Xitoy(өзбек), Çin(әзірбайжан)
33	Камбоджа	Kambodja	Cambodia	Kamboçya(түрік), Kambodja(өзбек), Kamboca(әзірбайжан)
34	Солтүстік Корея	Solt. Korei'a	North korea	Kuzey Kore (түрік), Shimoliy Koreya (өзбек), Şimali Koreya (әзірбайжан)
35	Йемен	I'emen	Yemen	Yemen. (түрік), Yaman(өзбек), Yəmənl(әзірбайжан)
36	Корея Республикасы	Korei'a Respy'bli'kasy	Republic of Korea	Kore Cumhuriyeti (түрік), Koreya Respublikasi (өзбек), Koreya Respublikası (әзірбайжан)
37	Сингапур	Si'ngapy'r	Singapore	Singapur(түрік),

				Singapur(өзбек), Sinqapur(әзірбайжан)
38	Өзбекстан	O'zbekstan	Uzbekistan	Özbekistan(түрік), O'zbekiston(өзбек), Özbəkistan(әзірбайжан)
39	Грузия	Gry'zi'i'a	Georgia	Gürcistan(түрік), Gruziya(өзбек), Gürcüstan(әзірбайжан)
40	Иран	Iran	Iran	İran(түрік), Eron(өзбек), İran(әзірбайжан)
41	Жапония	Japoni'i'a	Japan	Japonya(түрік), Yaponiya(өзбек), Yaponiya(әзірбайжан) (әзірбайжан)
42	Бутан	By'tan	Bhutan	Butan(түрік), Butan(өзбек), Butan(әзірбайжан)
43	Моңғолия	Mon'g'oli'i'a	Mongolia	Moğolistan(түрік), Mo'g'uliston), (өзбек), Monqolustan(әзірбайжан)
44	Вьетнам	Vetnam	Vietnam	Vietnam(түрік), Vietnam(өзбек), Vuetnam(әзірбайжан)
45	Шри-Ланка	S'ri'-Lanka	Sri Lanka	Sri Lanka (түрік), Shri- Lanka(өзбек), Şri Lanka(әзірбайжан)
46	Кувейт	Ky'vei't	Kuwait	Kuwait(түрік), Quvayt(өзбек), Küveyt(әзірбайжан)
47	Сауд Арабиясы	Say'd Arabi'i'asy	Saudi Arabia	Suudi Arabistan(түрік), Saudiya Arabistoni(өзбек), Səudiyyə Ərəbistanı(әзірбайжан)
48	Палестина	Palesti'na	Palestine	Filistin(түрік), Falastin(өзбек), Fələstin(әзірбайжан)
49	Тайуан	Tai'van	Taiwan	Tayvan(түрік), Tayvan(өзбек), Tayvan(әзірбайжан)

Америка

№ п/п	кирил	латын	ағылшын	Түрік,өзбек,әзірбайжан тілдерінде
	МЕМЛЕКЕТ	MEMLEKET		
1	<u>Парагвай</u>	Paragvai'	Paraguay	Paraguay(түрік), Paraguay(өзбек), Paraqvaу(әзірбайжан)
2	<u>Saint Kitts and Nevis</u>	<u>Saint Kitts and Nevis</u>	Saint Kitts and	Saint Kitts ve Nevis(түрік), Sent-Kits va Nevis(өзбек), Saint Kitts və

			Nevis???	Nevis(эзирбайжан)
3	<u>Белиз</u>	Beli'z	Belize	Belize(түрік), Beliz(өзбек), Beliz(эзирбайжан)
4	<u>Колумбия</u>	Koly'mbi'i'a	Colombia	Kolombiya(түрік), Kolumbiya(өзбек), Kolumbiya(эзирбайжан)
5	<u>Бразилия</u>	Brazi'li'i'a	Brazil	Brezilya(түрік), Braziliya(өзбек), Braziliya(эзирбайжан)
6	<u>Барбадос</u>	Barbados	Barbados	Barbados(түрік), Barbados(өзбек), Barbados(эзирбайжан)
7	<u>Аргентина</u>	Argenti'na	Argentina	Arjantin(түрік), Argentina(өзбек), Argentina(эзирбайжан)
8	<u>АҚШ</u>	AQS'	USA	Amerika Birleşik Devletleri (түрік), AQSH(өзбек), ABŞ(эзирбайжан)
9	<u>Куба</u>	Ky'ba	Cuba	Küba(түрік), Kuba(өзбек), Kuba(эзирбайжан)

5.2 Әлем мемлекеттері астана атаулары

Еуропа

кирил	Қазақ тілінде апостроф латын	Халықаралық стандарт ағылшын	Түрік, өзбек, азербайжан тілдерінде (латын)	Француз тілінде
Астана	Astana			
Амстердам	Amsterdam	Amsterdam	Amsterdam (түрік), Amsterdam (өзбек), Amsterdam (эзирбайжан)	Amsterdam
Андорра-ла-Велья	Andorra-la-Veli'a	Andorra la Vella	Andorra la Vella (түрік), Andorra la Vella (өзбек), Andorra la Vella (эзирбайжан)	Andorre-la-Vieille
Афины (Афина)	Afi'ny	Athens	Atina (түрік), Afina (өзбек), Afina(эзирбайжан)	Athènes

Белград	Belgrad	Belgrade	Belgrat (түрік), Belgrad (өзбек), Belqrad(әзірбайжа н)	Belgrade
Берлин	Berli'n	Berlin	Berlin(түрік,өзбек, әзірбайжан,)	Berlin
Берн	Bern	Berne	Berne(түрік), Bernga(өзбек), Berne(әзірбайжан)	Berne
Братислава	Brati'slava	Bratislava	Bratislava(түрік), Bratislava(өзбек), Bratislava(әзірбай жан)	Bratislava
Брюссель	Bri'wssel	Brussels	Brüksel (түрік), Bryussel(өзбек), Brüssel(әзірбайжа н)	Bruxelles
Будапешт	Bu'dapes't	Budapest	Budapeşte(түрік), Buharestda(өзбек), Budapeşt (әзірбайжан)	Budapest
Бухарест	Bu'harest	Bucharest	Bükreş(түрік), Bukrash(өзбек), Bükreş(әзірбайжан)	Bucarest
Вадуц	Vady's	Vaduz	Vaduz(түрік, әзірбайжан,өзбек)	Vaduz
Валлетта	Valetta	Valetta	Valetta(түрік), Valletta(өзбек), Valletta(әзірбайжа н)	La Valette
Варшава	Vars'ava	Warsaw	Varşova(түрік), Varshava (өзбек), Varşava(әзірбайжа н)	Varsovie
Ватикан	Vati'kan	Vatican	Vatikan Şehri(түрік), Vatikan shahri(өзбек), Vatikan şəhəri(әзірбайжан)	Vatican
Вена	Vena	Vein???????	Viyana(түрік), Vena(өзбек), Vyana(әзірбайжан)	
Вильнюс	Vi'lni'i'y's	Vilnius	Vilnius(түрік), Vilnius(өзбек), Vilnüs(әзірбайжан)	Vilnius
Дублин	Dy'bli'n	Dublin	Dublin(түрік), Dublin(өзбек), Dublin(әзірбайжан)	Dublin

Загреб	Zagreb	Zagreb	Zagreb(түрік), Zagreb(өзбек), Zaqreb(әзірбайжан)	Zagreb
Киев	Ki'ev	Kiev	Kiev(түрік), Kiev(өзбек), Kіуев(әзірбайжан)	
Кишинев	Ki's'Ŧnev	Kishinev	Kishinev(түрік), (өзбек), (әзірбайжан)	Kishinev
Копенгаген	Kopengagen	Copenhagen	Kopenhag(түрік), Kopengagen(өзбек), (әзірбайжан)	Copenhagen
Лиссабон	Li'ssabon	Lisbon	Lizbon(түрік), Lissabon), (өзбек), Lissabon(әзірбайжан)	Lisbonne
Лондон	London	London	Londra(түрік), London(өзбек), (әзірбайжан)	Londres
Любляна	Li'y'bliana	Ljubljana	Ljubljana(түрік), Lyublyana(өзбек), Ljubljana(әзірбайжан)	Ljubljana
Люксембург	Li'y'ksemby'rg	Luxembourg	Lüksemburg(түрік), Lyuksemburg(өзбек), Lüksemburq(әзірбайжан)	Luxembourg
Мадрид	Madri'd	Madrid	Madrid(түрік), Madrid(өзбек), Madrid(әзірбайжан)	Madrid
Минск	Mi'nsk	Minsk	Minsk(түрік), Minsk(өзбек), Minsk(әзірбайжан)	Minsk
Монако	Monako	Monaco	Monako(түрік), Monako(өзбек), Monako(әзірбайжан)	Monaco
Мәскеу	Ma'skey'	Moscow	Moskova(түрік), Moskva(өзбек), Moskva(әзірбайжан)	Moscou
Осло	Oslo	Oslo	Oslo(түрік), Osloda(өзбек), Oslo(әзірбайжан)	Oslo

Париж	Pari'j	Paris	Paris(түрік), Parijda(өзбек), Paris(әзірбайжан)	Paris
Прага	Praga	Prague	Prag (түрік), Praga(өзбек), Prag(әзірбайжан)	Prague
Рейкьявик	Rei'ki'avi'k	Reykjavik	Reykjavik(түрік), Reykjavik(өзбек), Reykjavik(әзірбайжан)	Reykjavik
Рига	Ri'ga	Riga	Riga(түрік), Riga(өзбек), Riqa(әзірбайжан)	Riga
Рим	Ri'm	Rome	Roma(түрік), Rim(өзбек), Roma(әзірбайжан)	Rome
Сан-Марино	San-Mari'no	San Marino	San marino(түрік), San-Marino(өзбек), San marino(әзірбайжан)	Saint Marin
Сараево	Saraevo	Sarajevo	Saraybosna(түрік), Saraybosna(өзбек), Sarayevo(әзірбайжан)	Sarajevo
Скопье	Skope	Skopje	Üsküp(түрік), Skopje(өзбек), Üsküp(әзірбайжан)	Skopje
София	Sofi'i'a	Sofia	Sofya(түрік), Osiyoda(өзбек), Sofiya(әзірбайжан)	Sofia
Стокгольм	Stokgolm	Stockholm	Stockholm(түрік), Stokgolmda(өзбек), Stockholm (әзірбайжан)	Stockholm
Таллин	Talli'n	Tallinn	Talin(түрік), Tallinn(өзбек), Tallinn (әзірбайжан)	Tallinn
Тирана	Ti'rana	Tirana	Tiran(түрік), Tiran(өзбек), Tiran(әзірбайжан)	Tirana
Хельсинки	Helsi'nki'	Helsinki	Helsinki(түрік), Helsinki(өзбек), Helsinki(әзірбайжан)	Helsinki
Подгорица	Podgori'sa	Podgorica	Podgorica (түрік), Podgorica(өзбек), Podqoritsa(әзірбай)	Podgorica

			жан)	
--	--	--	------	--

Азия

кирил	латын	ағылшын		
Абу-Даби	Aby'-Dabi'	Abu Dhabi	Abu Dhabi(түрік), Abu Dabi(өзбек), Abu Dabi Podqoritsa(әзірбайжан)	Abu Dhabi
Амман	Amman	Amman	Amman(түрік), Amman(өзбек), Amman(әзірбайжан)	Amman
Анкара	Ankara	Ankara	Ankara(түрік), Anqara(өзбек), Ankara(әзірбайжан)	Ankara
Астана	Astana	Astana	Astana (түрік), Ostona(өзбек), Astana(әзірбайжан)	Astana
Ашқабат	As'habad	Ashgabat	Aşqabat(түрік), Ashxobod(өзбек), Aşqabat(әзірбайжан)	Ashgabat
Бағдад	Bag'dad	Baghdad	Barḍad(түрік), Bajdad(өзбек), Bajdad(әзірбайжан)	Bagdad
Баку	Baky'	Baku	Bakü(түрік), Boku(өзбек), Bakı(әзірбайжан)	Bakou
Bangkok	Bangkok	Bangkok	Bangkok(түрік), Bangkok(өзбек), Bangkok(әзірбайжан)	Bangkok
Бандар-Сери-Бегаван	Bandar-Seri'-Begawan	Bandar Seri Begawan	Bandar Seri Begawan(түрік), Bandar Seri Begawan(өзбек), Bandar Seri Begawan(әзірбайжан)	Bandar Seri Begawan
Бейрут	Bei'ry't	Beirut	Beyrut(түрік), Beyrut(өзбек), Beyrut(әзірбайжан)	Beyrouth
Бішкек	Bi's'kek	Bishkek	Bishkek(түрік), Bishkek(өзбек), Bişkek(әзірбайжан)	Bichkek
Вьентьян	Venti'i'an	Vientiane	Vientiane(түрік), Vientiane(өзбек), Vientiane(әзірбайжан)	Vientiane

Дакка	Dakka	Dhaka	Dacca (түрік), Dakka(өзбек), Dhaka(әзірбайжан)	Dhaka
Дамаск	Damask	Damascus	Şam(түрік), Damashq(өзбек), Şam(әзірбайжан)	Damas
Дели	Deli'	Delei	Delhi(түрік), Dehli(өзбек), Delhi(әзірбайжан)	Delei
Джакарта	Djakarta	Jakarta	Sakarta(түрік), Jakarta(өзбек), Sakarta(әзірбайжан)	Jakarta
Дили	Di'li'	Dili	Dili(түрік), Til(өзбек), Dili(әзірбайжан)	Dili
Доха	Doha	Doha	kürk(түрік), Doxa(өзбек), Doha(әзірбайжан)	Doha
Душанбе	Dus'anbe	Dushanbe	Duşanbe(түрік), Dushanbe(өзбек), Duşanbe(әзірбайжан)	Douchanbé
Ереван	Erevan	Yerevan	Erivan(түрік), Yerevan(өзбек), İrəvan(әзірбайжан)	Erevan
Иерусалим	I'ery'sali'm	Jerusalem	Kudüs(түрік), Quddus(өзбек), Qüds(әзірбайжан)	Jérusalem
Исламабад	I'slamabad	Islamabad	İslamabad(түрік), Islomobod(өзбек), İslamabadİslamabad	Islamabad
Кабул	Kaby'l	Kabul	Kâbil(түрік), Kobul(өзбек), Kabul(әзірбайжан)	Kaboul
Катманду	Katmandy'	Kathmandu	Katmandu(түрік), Katmandu(өзбек), Kathmandu(әзірбайжан)	Katmandou
Куала-Лумпур	Ky'ala-Ly'mpy'r	Kuala Lumpur	Kuala Lumpur(түрік), Kuala Lumpur(өзбек), Kuala Lumpur(әзірбайжан)	Kuala Lumpur
Мале	Male	Male	erkek(түрік), Etkak(өзбек), Kîşi(әзірбайжан)	Mâle
Манама	Manama	Manama	Manama(түрік), Manama(өзбек), Manama(әзірбайжан)	Manama
Манила	Mani'la	Manila	Manila(түрік),	Manille

			Manila(өзбек), Manila(әзірбайжан)	
Маскат	Maskat	Maskat	Maskat(түрік), Muscat(өзбек), Muscat(әзірбайжан)	Maskat
Нейпидо	Nei'pi'do	Nauryidaw	Nauryidaw(түрік), Neypido(өзбек), Neypido(әзірбайжа н)	Nauryidaw
Никосия	Ni'kosi'i'a	Nicosia	Lefkoşa(түрік), Lifko'shaning(өзбек) , Lefkoşa(әзірбайжан)	Nicosie
Пекин	Peki'n	Beijing	Pekin(түрік), Pekin(өзбек), Pekin(әзірбайжан)	Pékin
Пномпень	Pnompen	Phnom Penh	Phnom Penh(түрік), Phnom Penh(өзбек), Phnom Penh(әзірбайжан)	Phnom Penh
Пхеньян	Pheni'an	Pyongyang	Pyongyang(түрік), Рхенуан(өзбек), Pyongyang(әзірбай жан)	Pyongyang
Сана	Sana	Sanaa	Sana(түрік), Sanaa(өзбек), Sanaa(әзірбайжан)	Sanaa
Сеул	Sey'l	Seoul	Seul(түрік), Seulda(өзбек), Seul(әзірбайжан)	Séoul
Сингапур	Si'ngapy'r	Singapore	Singapur(түрік), Singapur(өзбек), Sinqapur(әзірбайжа н)	Singapour
Ташкент	Tas'kent	Tashkent	Taşkent(түрік), Toshkent(өзбек), Taşkent(әзірбайжан)	Tachkent
Тбилиси	Tbi'li'si'	Tbilisi	Tiflis(түрік), Tbilisi(өзбек), Tbilisi(әзірбайжан)	Tbilissi
Тегеран	Tegeran	Tehran	Tahran(түрік), Tehron(өзбек), Tehran(әзірбайжан)	Téhéran
Токио	Toki'o	Tokyo	Tokyo(түрік), Tokio(өзбек), Tokio(әзірбайжан)	Tokyo
Тхимпху	Thi'mphy'	Thimphu	Thimphu(түрік), Thimphu(өзбек), Thimphu(әзірбайжа н)	Thimphu

Ұлан-Батыр	Ulan-Batyr	Ulan-batyr	Ulan Batır(түрік), Lang-bat(өзбек), Lan- batır(әзірбайжан)	Ulan-batyr
Ханой	Hanoi'	Hanoi	Hanoi (түрік), Ханоу(өзбек), Hanoi(әзірбайжан)	Hanoi
Шри- Джаяварденепу ра-Котте	S'ri'- Djai'avardenepu 'ra-Kotte	Sri Jayawardenep ura Kotte	Sri Jayavardenerupa- Kotte(түрік), Shri Jayavardenerupa- Kotte(өзбек), Sri Jayavardenerupa- Kotte(әзірбайжан)	Sri Jayawardenep ura Kotte
Эль-Кувейт	El-Ky'vei't	Al Kuwait	Al Kuveyt(түрік), Al Quvayt(өзбек), Әl Qüveyt(әзірбайжан)	Al Kuwait
Эр-Рияд	Er-Ri'i'ad	Riyadh	Riyad(түрік), Riyoz(өзбек), Riyad(әзірбайжан)	Riyad
Рамалла	Ramalla	Ramallah	Ramallah(түрік), Ramallah(өзбек), Ramallah(әзірбайжа н)	Ramallah
Тайбэй	Tai'bei'	Taipei	Taipei(түрік), Тауреу(өзбек), Taipei(әзірбайжан)	Taipei

Африка

кирил	латын	ағылшын	Басқа тілдердегі атаулар	Француз тілінде
АСТАНА	ASTANA			
<u>Абуджа</u>	Aby'dja	Abuja	Abuja(түрік), Abuja(өзбек), Abuja (әзірбайжан)	Abuja
<u>Аддис- Абеба</u>	Addi's- Abeba	Addis Ababa,	Addis Ababa(түрік), Addis-Ababa(өзбек), Addis Ababa(әзірбайжан)	Addis-Abeba,
<u>Аккра</u>	Akkra	Accra	Akra (түрік), Akkra(өзбек), Accra(әзірбайжан)	Accra
<u>Алжир (кала)</u>	Alji'r (qala)	Algeria (city)	Cezayir (şehir) (түрік), Jazoir (shahar) (өзбек), Cezayir (şəhər) (әзірбайжан)	
<u>Асмэра</u>	Asmera	Asmera	Asmera(түрік), Asmera(өзбек), Asmera(әзірбайжан)	Asmera

<u>Бамако</u>	Bamako	Bamako	Bamako(түрік), Bamako(өзбек), Bamako(әзірбайжан)	Bamako
<u>Банги</u>	Bangi'	Bangui	Bangui(түрік), Bangui(өзбек), Bangui(әзірбайжан)	Bangui
<u>Банжул</u>	Banjul	Banjul	Banjul(түрік), Banjul(өзбек), Banjul(әзірбайжан)	Banjul
<u>Бисау</u>	Bi'sau'	Bissau	Bissau(түрік), Bissau(өзбек), Bissau(әзірбайжан)	Bissau
<u>Браззавиль</u>	Brazzavi'l	Brazzaville	Brazzaville(түрік), Brazzavil shahri(өзбек), Brazzaville(әзірбайжан)	Brazzaville
<u>Бужумбура</u>	Bu'ju'mby'ra	Bujumbura	Bujumbura(түрік), Bujumbura (өзбек), Bujumbura (әзірбайжан)	Bujumbura
<u>Виндхук</u>	Vi'ndhy'k	Windhoek	Windhoek(түрік), Windhoek(өзбек), Windhoek(әзірбайжан)	Windhoek
<u>Габороне</u>	Gaborone	Gaborone	Gaborone(түрік), Gaborone(өзбек), Gaborone(әзірбайжан)	Gaborone
<u>Дакар</u>	Dakar	Dakar	Dakar(түрік), Dakar(өзбек), Dakar(әзірбайжан)	Dakar
<u>Джибути</u> (кала)	Dji'by'ti' (qala)	Djibouti (city)	Cibuti (şehir) (түрік), Djibouti (shahar) (өзбек), Cibuti (şəhər) (әзірбайжан)	Djibouti (ville)
<u>Додома</u>	Dodoma	Dodoma	Dodoma (түрік), Dodoma(өзбек), Dodoma(әзірбайжан)	Dodoma
<u>Каир</u>	Kai'r	Cairo	Kahire(түрік), Qohira(өзбек), Qahirə(әзірбайжан)	Caire
<u>Кампала</u>	Kampala	Kampala	Kampala(түрік), Kampala(өзбек), Kampala(әзірбайжан)	Kampala
<u>Кигали</u>	Ki'gali'	Kigali	Kigali(түрік), Kigali(өзбек), Kiqali(әзірбайжан)	Kigali
<u>Конакри</u>	Konakri'	Conakry	Conakry (şehir) (түрік), Conakry (shahar) (өзбек),	Conakry

<u>(кала)</u>	(qala)		Conakry (şəhər) (əzərbaycan)	
<u>Либревиль</u>	Li'brevi'l	Libreville	Libreville(түрік), Libreville(өзбек), Libreville(əzərbaycan)	Libreville
<u>Лилонгве</u>	Li'longve	Lilongwe	Lilongwe(түрік), Lilongwe(өзбек), Lilongwe(əzərbaycan)	Lilongwe
<u>Ломе</u>	Lome	Lome	Lome(түрік), Lomé(өзбек), Lomé(əzərbaycan)	Lomé
<u>Луанда</u>	Ly'anda	Luanda	Luanda(түрік), Luanda(өзбек), Luanda(əzərbaycan)	Luanda
<u>Лусака</u>	Ly'saka	Lusaka	Lusaka(түрік), Lusaka(өзбек), Lusaka(əzərbaycan)	Lusaka
<u>Малабо</u>	Malabo	Malabo	Malabo(түрік), Malabo(өзбек), Malabo(əzərbaycan)	Malabo
<u>Мапуту</u>	Mapu'ty'	Maputo	Maputo(түрік), Maputo(өзбек), Maputo(əzərbaycan)	Maputo
<u>Масеру</u>	Masery'	Maseru	Maseru(түрік), Maseru(өзбек), Maseru(əzərbaycan)	Maseru
<u>Мбабане</u>	Mbabane	Mbabane	Mbabane(түрік), Mbabane(өзбек), Mbabane(əzərbaycan)	Mbabane
<u>Могадисо</u>	Mogadi's'o	Mogadishu	Mogadişu(түрік), Mogadishu(өзбек), Mogadişu(əzərbaycan)	Mogadiscio
<u>Монровия</u>	Monrovi'i'a	Monrovia	Monrovia(түрік), Monrovia(өзбек), Monrovia(əzərbaycan)	Monrovia
<u>Морони</u>	Moroni'	Moroni	Moroni(түрік), Moroni(өзбек), Moroni(əzərbaycan)	Moroni
<u>Найроби</u>	Nai'robi'	Nairobi	Nairobi(түрік), Nayrobi(өзбек), Nairobi(əzərbaycan)	Nairobi
<u>Нджамена</u>	Ndjamena	N'Djamena	N'djamena(түрік), N'jamena(өзбек), N'Djamena(əzərbaycan)	N'Djamena

<u>Ниамей</u>	Ni'amei'	Niamey	Niamey(түрік), Niamey(өзбек), Niamey(әзірбайжан)	Niamey
<u>Нуакшот</u>	Ny'aks'ot	Nouakchott	Nouakchott(түрік), Nouakchott(өзбек), Nouakchott(әзірбайжан)	Nouakchott
<u>Порт-Луи</u>	Port-Ly'i'	Port Louis	Port Louis(түрік), Port Louis(өзбек), Port Louis(әзірбайжан)	Port Louis
<u>Порто-Ново</u>	Porto-Novo	Porto-Novo	Porto-Novo(түрік), Porto- Novo(өзбек), Porto- Novo(әзірбайжан)	Porto-Novo
<u>Прая</u>	Prai'a	Praia	Praia (түрік), Praia(өзбек), Praia(әзірбайжан)	Praia
<u>Претория</u>	Pretori'i'a	Pretoria	Pretoria(түрік), Pretoriya(өзбек), Pretoria(әзірбайжан)	Pretoria
<u>Рабат</u>	Rabat	Rabat	Rabat(түрік), Rabat(өзбек), Rabat(әзірбайжан)	Rabat
<u>Сан-Томе</u>	San-Tome	São Tomé	Sao Tome(түрік), San Tome(өзбек), Sao Tome(әзірбайжан)	São Tomé
<u>Триполи</u>	Tri'poli'	Tripoli	Trablus(түрік), Tripoli(өзбек), Tripoli(әзірбайжан)	Tripoli
<u>Тунис</u> (кала)	Ty'ni's (qala)	Tunis	Tunus (Kala) (түрік), Tunis (Qala) (өзбек), Tunis (Kala) (әзірбайжан)	Tunis
<u>Уагадугу</u>	Y'agady'gy'	Ouagadougou	Ouagadougou (түрік), Ouagadougou(өзбек), Ouagadougou(әзірбайжан)	Ouagadougou
<u>Фритаун</u>	Fri'tay'n	Freetown	Freetown(түрік), Freetown(өзбек), Freetown(әзірбайжан)	Freetown
<u>Хараре</u>	Harare	Harare	Harare(түрік), Harare(өзбек), Harare(әзірбайжан)	Harare
<u>Хартум</u>	Harty'm	Khartoum	Hartum(түрік), Hartum(өзбек), Hartum(әзірбайжан)	Khartoum
<u>Ямусукро</u>	Yamy'sy'kro	Yamoussoukro	Yamoussoukro(түрік), Yamoussoukro(өзбек), Yamoussoukro(әзірбайжан)	Yamoussoukro

<u>Яунде</u>	Gay'nde	Yaounde	Yaounde(түрік), Yaounde(өзбек), Yaounde(әзірбайжан)	Yaoundé
--------------	---------	---------	--	---------

Америка

кирил	латын	ағылшын	Басқа тілдердегі атаулар	
<u>АСТАНА</u>	ASTANA			
<u>Асунсьон</u>	Asy'nson	Asuncion	Asuncion(түрік), Asuncion(өзбек), Asuncion(әзірбайжан)	Asuncion
<u>Бастер</u>	Baster	Basseterre	alem(түрік), Buster(өзбек), Buster(әзірбайжан)	Basseterre
<u>Бельмопан</u>	Belmoran	Belmoran	Belmoran(түрік), Belmoran(өзбек), Belmoran(әзірбайжан)	Belmoran
<u>Богота</u>	Bogota	Bogota	Bogota(түрік), Bogota(өзбек), Boqota(әзірбайжан)	
<u>Бразилиа</u>	Brazi'li'a	Brasilia	Brazilia(түрік), Brasiliya(өзбек), Brasilia(әзірбайжан)	Brasilia
<u>Бриджтаун</u>	Bri'djay'n	Bridgetown	Bridgetown(түрік), Bridgetown(өзбек), Bridgetown(әзірбайжан)	Bridgetown
<u>Буэнос-Айрес</u>	Bu'enos-Ai'res	Buenos Aires	Buenos Aires(түрік), Buenos-Ayres(өзбек), Buenos Ayres(әзірбайжан)	Buenos Aires
<u>Вашингтон</u>	Vas'i'ngton	Washington	Washington (түрік), Vashington (өзбек), Vaşinqton (әзірбайжан)	Washington
<u>Гавана</u> <u>Гавана</u>	GavanaGavana	Havana	Havana Havana(түрік), Havana Havana(өзбек), Havana Havana(әзірбайжан)	La Havane
<u>Гватемала</u>	Gvatemala	Guatemala	Guatemala(түрік), Gvatemalada(өзбек), Qvatemala(әзірбайжан)	Guatemala

<u>Джорджтаун</u>	Djordjtay'n	Georgetown	Georgetown(түрік), Jorjtaun(өзбек), Georgetown(әзірбайжан)	Georgetown
<u>Каракас</u>	Karakas	Caracas	Karakas(түрік), Karakas(өзбек), Caracas(әзірбайжан)	Caracas
<u>Кастри</u>	Kastri'	Castries	Castries(түрік), Castries(өзбек), Castries(әзірбайжан)	Castries
<u>Кингстаун</u>	Ki'ngstay'n	Kingstown	Kingstown(түрік), Kingstown(өзбек), Kingstown(әзірбайжан)	Kingstown
<u>Кингстон</u>	Ki'ngston	Kingston	kingston(түрік), Kingston(өзбек), Kingston(әзірбайжан)	Kingston
<u>Кито</u>	Ki'to	Quito	Quito(түрік), Quito(өзбек), Quito(әзірбайжан)	Quito
<u>Лима</u>	Li'ma	Lima	Lima(түрік), Lima(өзбек), Lima(әзірбайжан)	Lima
<u>Манагуа</u>	Managu'a	Managua	Managua(түрік), Managua(өзбек), Managua(әзірбайжан)	Managua
<u>Мехико</u>	Mehi'ko	Mexico City	Mexico City(түрік), Meksika shahri(өзбек), Mexico City(әзірбайжан)	Mexico
<u>Монтевидео</u>	Montevi'deo	Montevideo	Montevideo(түрік), Montevideo(өзбек), Montevideo(әзірбайжан)	Montevideo
<u>Нассау</u>	Nassay'	Nassau	Nassau(түрік), Nassau(өзбек), Nassau(әзірбайжан)	Nassau
<u>Оттава</u>	Ottava	Ottawa	Ottawa(түрік), Ottava(өзбек), Ottawa(әзірбайжан)	Ottawa
<u>Панама</u>	Panama	Panama	Panama(түрік), Panama(өзбек), Panama(әзірбайжан)	Panama
<u>Парамарибо</u>	Paramari'bo	Paramaribo	Paramaribo(түрік), Paramaribo(өзбек),	Paramaribo

			Paramaribo(әзірбайжан)	
<u>Порт-о-Пренс</u>	Port-o-Prens	Port-au-Prince	Port-au-Prince(түрік), Port-au-Prince(өзбек), Port-au-Prince(әзірбайжан)	Port-au-Prince
<u>Порт-оф-Спейн</u>	Port-of-Spei'n	Port of Spain	İspanya Limanı(түрік), İspaniya portı(өзбек), İspaniya limanı(әзірбайжан)	Port d'Espagne
<u>Розо</u>	Rozo	Rozo	Roseau(түрік), Roseau(өзбек), Roseau(әзірбайжан)	Rozo
<u>Сан-Сальвадор</u>	San-Salvador	San-Salvador	San Salvador(түрік), San-Salvador(өзбек), San Salvador(әзірбайжан)	San Salvador
<u>Сан-Хосе</u>	San-Hose	San Jose	San Jose(түрік), San-Xose(өзбек), San jose(әзірбайжан)	San José
<u>Санто-Доминго</u>	Santo-Domi'ngo	Santo Domingo	Santo domingo(түрік), Santo domingo(өзбек), Santo domingo(әзірбайжан)	Santo Domingo
<u>Сантьяго</u>	Santi'ago	Santiago	Santiago(түрік), Santyago(өзбек), Santiago(әзірбайжан)	Santiago
<u>Сент-Джонс</u>	Sent-Djons	St. John's	Aziz John (түрік), Seynt Jonning(өзбек), St. John's(әзірбайжан)	St. John's
<u>Сент-Джорджес</u>	Sent-Djordjes	St. George's	George's (түрік), Sent-Jorjning (өзбек), St. Georges(әзірбайжан)	St. George's
<u>Сукре</u>	Sy'kre	Sucre	Sucre(түрік), Sucre(өзбек), Sucre(әзірбайжан)	
<u>Тегусигальпа</u>	Tegy'si'galpa	Tegucigalpa	Tegucigalpa(түрік), Tegucigalpa (өзбек), Tegucigalpa(әзірбайжан)	Sucre

Австралия және Мұхиттағы мемлекеттер

кириллица	латын	ағылшын	Басқа тілдердегі атаулар	
-----------	-------	---------	--------------------------	--

АСТАНА	ASTANA			
<u>Апиа</u>	Api'a	Apiay	Apia (түрік), Apia(өзбек), Apia(әзірбайжан)	Apiay
<u>Веллингтон</u>	Velli'ngton	Wellington	Wellington(түрік), Vellington(өзбек), Vellinqton(әзірбайжан)	Wellington
<u>Канберра</u>	Kanberra	Canberra	Canberra(түрік), Kanberra(өзбек), Canberra(әзірбайжан)	Canberra
<u>Маджуро</u>	Madju'ro	Majuro	Majuro(түрік), Majuro(өзбек), Majuro (әзірбайжан)	Majuro
<u>Нгерулмуд</u>	Ngeru'lmy'd	Ngerulmud	Ngerulmud(түрік), Ngerulmud(өзбек), Ngerulmud(әзірбайжан)	Ngerulmud
<u>Нукуалофа</u>	Ny'ku'alofa	Nuku'alofa	Nuku'alofa(түрік), Nukualofa(өзбек), Nukualofa(әзірбайжан)	Nuku'alofa
<u>Паликир</u>	Pali'ki'r	Palikir	Palikir(түрік), Palikir(өзбек), Palikir(әзірбайжан)	Palikir
<u>Порт-Вила</u>	Port-Vi'la	Port Vila	Port Vila (түрік), Port-Vila (өзбек), Port Vila (әзірбайжан)	Port Vila
<u>Порт-Морсби</u>	Port-Morsbi'	Port Moresby	Port Moresby(түрік), Port Moresby(өзбек), Port Moresby(әзірбайжан)	Port Moresby
<u>Сува</u>	Sy'va	Suva	Suva(түрік), Suva(өзбек), Suva(әзірбайжан)	Suva
<u>Фунафуту</u>	Fu'nafu'ti'	Funafuti	Funafuti(түрік), Funafuti(өзбек), Funafuti(әзірбайжан)	Funafuti
<u>Хониара</u>	Honi'ara	Honiara	Honiara(түрік), Honiara(өзбек), Honiara(әзірбайжан)	Honiara
<u>Оңтүстік Тарава (Баирики)</u>	On'tu'stik Tarava (Bai'ri'ki')	Southern Tarawa (Bairiki)	Güney Tarawa (Bairiki) (түрік), Janubiy Tarawa (Bairiki) (өзбек), Cənubi Tarawa (Bairiki)	Tarawa Sud (Bairiki)

			(әзірбайжан)	
--	--	--	--------------	--

5.3 Алматы қаласының эргонимдері мен брендтік атаулар

№	Кирил графикасында таңбалануы	Ағылшын тілінде таңбалануы	Латын графикасында таңбалануы	Ұсыныс үшін
Сауда орталықтары				
1.	Armada	Армада	Armada	
2.	Baumarket	Баумаркет	Bay'market	
3.	City Center	Сити Центр	Si'ti' Sentr	
4.	City Plus	Сити Плюс	Si'ti' Pli'y's	
5.	Deluxe	Делюкс	Del'i'y'ks	
6.	Esentai Mall	Есентай Мол	Esentai' Mol	
7.	Food Class	Фуд Класс	Fy'd Klass	
8.	Gastromarket	Гастромаркет	Gastromarket	
9.	Graf	Граф	Graf	
10.	Green	Грин	Gri'n	
11.	Interfood	Интерфуд	I'nterfy'd	
12.	Kaz-Shop.net	Каз-Шоп.нет	Kaz-S'op.net	
13.	Life Town	Лайф Таун	Lai'f Tay'n	
14.	Magnum cash & carry	Магнум кэш & кэрри	Magny'm kes' & kerri'	
15.	Maxima	Максима	Maksi'ma	
16.	Mega Alma-Ata	Мега Алма-Ата	Mega Alma-Ata	
17.	Silk Way City	Силк Уей Сити	Si'lk Y'ei' Si'ti'	
18.	Small	Смол	Smol	
19.	Thomi's Pastry	Томи'с Пастри	Tomi's Pastr'i'	
20.	Villa Boutiques & Restaurants	Вилла Боутикюес & Рестаурантс	Vi'lla Boy'ti'ki'y'es & Restay'rants	
21.	Гастроном Ray	Гастроном Рей	Gastronom Rei'	
22.	Toimart	Тоймарт	Toi'mart	
23.	Adk	АДКа	ADKa	
24.	A-Store	А-Стор	A-Stor	
25.	Saks Fifth Avenue	Сакс Фифз Авеню	Saks Fi'fz Aveni'y'	
26.	SM-Market	ЭсЭм-Маркет	EsEm-Market	
27.	Skif	Скиф	Ski'f	
28.	Tomat	Томат	Tomat	
29.	MART	МАРТ	MART	
30.	Gross	Гросс	Gross	
31.	Metro cash & carry	Метро кэш & кэрри	Metro kes' & kerri'	
32.	Globus	Глобус	Globy's	
33.	Aport Mall	Апорт Мол	Aport Mol	
34.	Sputnik	Спутник	Spy'zni'k	
35.	KeruenCity	Керуен Сити	Kery'en Si'ti'	
36.	Astana Mall	Астана Мол	Astana Mol	

37.	MEGA Silk Way Астана	Мега Силк Уей Астана	Mega Si'lk Y'ei' Astana	
38.	Asia Park	Азия Парк	Azi'a Park	
39.	Baby Park	Бейби Парк	Bei'bi' Park	
40.	Mega Astana	Мега Астана	Mega Astana	
41.	Sine Tempore	Сине Темпуре	Si'ne Tempy're	
42.	Sulpak	Сулпак	Sy'lpak	
43.	Beautymania	Бютимания	Bi'y'ti'mani'a	
44.	Carnaby	Карнейби	Karnei'bi'	
45.	Chester	Честер	C'ester	
46.	Glance	Гланс	Glans	
47.	Happyton	Хаппилон	Happi'lon	
48.	Kira Platinina	Кира Пластинина	Ki'ra Plasti'ni'na	
49.	Lady Collection	Леди Коллекшн	Ledi' Kolleks'n	
50.	oodji	Оджи	Odji'	
51.	Sela	Села	Sela	
52.	Star Cinema	Стар Синема	Star Si'nema	
53.	WoolStreet	УолСтрит	Y'olStri't	
54.	Khan Shatyr	Хан Шатыр	Han S'atyr	
55.	Moskva Metropolitan	Москва Метрополитан	Moskva Metropoli'tan	
56.	Almaty Mall	Алматы Мол	Almaty Mol	
57.	Dostyk Plaza	Достық Плаза	Dostyq Plaza	
58.	Colibri	Колибри	Koli'bri'	
59.	Forum Almaty	Форум Алматы	Fory'm Almaty	
60.	Abylai Khan Plaza	Аыблай Хан Плаза	Ayblai' Han Plaza	
61.	Atakent Mall	Атакент Мол	Atakent Mol	
62.	North Ring	Норвз Ринг	Norvz Ri'ng	
63.	Grand Park	Гранд Парк	Grand Park	
64.	Bekmambetov cinema	Бекмамбетов синема	Bekmambetov si'nema	
65.	Chaplin ADK	Чаплин АДКа	C'apli'n ADKa	
66.	Chaplin Mango RealD 3D	Чаплин Манго РеалД 3 Д	C'apli'n Mango RealD 3 D	
67.	Chaplin MEGA RealD 3D	Саплин Мега РеалД 3Д	Sapli'n Mega RealD 3D	
68.	Cinema Towers	Синема Тоуерс	Si'nema Toy'ers	
69.	Cinimax (Dostyk Plaza)	Синемакс (Достық Плаза)	Si'nemaks (Dostyq Plaza)	
70.	KinoPark	КиноПарк	Ki'noPark	
71.	LUMIERA Miniplex	ЛЮМИРА Миниплекс	LI'y'MI'RA Mi'ni'pleks	
72.	Nomad Cinema	Номад Синема	Nomad Si'nema	
73.	Promenade-cinema	Променад-синема	Promenad-si'nema	
Әлемдік бренд атаулары				
74.	Adidas	Адидас	Adi'das	
75.	Apple	Апл	Apl	
76.	Canon	Канон	Kanon	
77.	Casio	Касио	Kasi'o	

78.	Cisco	Киско	Ki'sko	
79.	Compaq	Компак	Kompak	
80.	Corel	Корел	Korel	
81.	Daewoo	Даеуо	Daey'o	
82.	Fuji	Фюжи	Fi'y'ji'	
83.	Google	Гугл	Gy'gl	
84.	HP	ЭйчПи	Ei'c'Pi'	
85.	Hitachi	Хайтачи	Hai'tac'i'	
86.	Honda	Ходнда	Hodnda	
87.	Honeywell	Хонейуел	Honei'y'el	
88.	Hotmail	Хотмэйл	Hotmei'l	
89.	Hyundai	Хюндай	Hi'y'ndai'	
90.	IBM	АйБиЭм	Ai'Bi'Em	
91.	Intel	Интел	I'ntel	
92.	Kawasaki	Кауасаки	Kay'asaki'	
93.	Kodak	Кодак	Kodak	
94.	Konica	Коника	Koni'ka	
95.	LG -	ЭлЖи	ElJi'	
96.	Lotus	Лотос	Lotos	
97.	Microsoft	Майкрософт	Mai'krosoft	
98.	Mitsubishi	Митсубиши	Mi'tsy'bi's'i'	
99.	Motorola	Моторола	Motorola	
100.	Mozilla Foundation	Мозила Фаундейшн	Mozi'la Fay'ndei's'n	
101.	Nikon	Никон	Ni'kon	
102.	Nintendo	Нинтендо	Ni'ntendo	
103.	Nissan	Ниссан	Ni'ssan	
104.	Nokia	Нокиа	Noki'a	
105.	Novell	Новел	Novel	
106.	Oracle	Оракл	Orakl	
107.	Sanyo	Санио	Sani'o	
108.	SAP	САП	SAP	
109.	SCO	СКО	SKO	
110.	Siemens	Сименс	Si'mens	
111.	Sony	Сони	Soni'	
112.	Subaru	Субару	Sy'bary'	
113.	SUN	САН	SAN	
114.	Suzuki	Сузуки	Sy'zy'ki'	
115.	Toshiba	Тошиба	Tos'i'ba	
116.	Toyota	Тойота	Toi'ota	
117.	Xerox	Херокс	Heroks	
118.	Yahoo	Йахау	I'ahay'	
119.	GAP	ГАП	GAP	
120.	PRENATAL	РЕНАТАЛ	RENATAL	
121.	Unitop	ЮНИТОП	I'y'ni'top	
122.	Kostyum.kz	Костюм.кз	Kosti'y'm.kz	
123.	Bongo	Бонго	Bongo	
124.	Phoenix Shop	Фoenixc Шоп	Foeni'ks S'op	
125.	Eva	Ева	Eva	
126.	Simoni	СИМОНИ	Si'moni'	

127.	Pride	Прайд	Prai'd	
128.	LIMPOPO Outdoor	Лимпопо Аутдо	Li'mpopo Ay'tdo	
129.	Armani Jeans	Армани Жеанс	Armani' Jeans	
130.	Allure Classic	Аллир Классик	Alli'r Klassi'k	
131.	Marks & Spenser	Макрс & Спенсер	Makrs & Spenser	
132.	DeFacto	Де Факто	De Fakto	
133.	Juz Shop	Жуз Шоп	Jy'z S'op	
134.	POSH BABY	ПОШ БЕЙБИ	POS' BEI'BI'	
135.	Башмак.kz	Башмак.кз	Bas'mak.kz	
136.	Emilio Guido	Емилио Гуйдо	Emi'li'o Gy'i'do	
137.	NewYorker	НьюЙоркер	Ni'y'Yorker	
138.	Burberry	Бурберри	By'rberri'	
139.	LOUIS VUITTON	Луис Луйтон	Ly'i's Ly'i'ton	
140.	Ferrari	Феррари	Ferrari'	
141.	Net a porter	Нет а портер	Net a porter	
142.	GUCCI	Гуччи	Gy'c'c'i'	
143.	BCBGMAXAZRIA	БиСиБиЖиМАКАЗ РИЯ	Bi'Si'Bi'Ji'MAKAZR Г'А	
144.	Moschino	Мосчино	Mosc'i'no	
145.	Tory Burch	Тори Барч	Tori' Barc'	
146.	DSQUARED2	ДиСКУАРЕД2	Di'SKY'ARED2	
147.	Philipp Plein	Пилип Плейн	Pi'li'p Plei'n	
148.	HUGO BOSS	ХУГО БОСС	HY'GO BOSS	
149.	Dolce & Gabbana	Дольче анд Габбана	Dolc'e and Gabbana	
Банк атаулары				
150.	Kaspi bank	Каспи банк	Kaspi' bank	
151.	HSBC Банк Қазақстан	ЭчЭсБиСИ Банк Қазақстан	Ec'EsBi'SI' Bank Qazaqstan	
152.	Delta Bank	Дельта Банк	Delta Bank	
153.	ВТБ Қазақстан		VTB Qazaqstan	
154.	AsiaCredit Bank	АзияКредит Банк	Azi'aKredi't Bank	
155.	Банк Kassa Nova	Банк Касса Нова	Bank Kassa Nova	
156.	RBK Bank	РБК Банк	RBK Bank	
157.	Qazaq Bank	Қазақ Банк	Qazaq Bank	
Тұрғын үй атаулары				
158.	Abay Residence	Абай резиденс	Abai' rezi'dens	
159.	Adal Residence	Адал резиденс	Adal rezi'dens	
160.	AFD Plaza	АЭФД Плаза	AeFD Plaza	
161.	Alma Village	Алма Виллаж	Alma Vi'llaj	
162.	Apple Town	Апл Тоун	Apl Toy'n	
163.	ArmanVille	Арман Вайлл	Arman Vai'll	
164.	Artville Алмарасан	Артвайлл Алмарасан	Artvai'll Almarasan	
165.	Athletic Village	Атлетик Виллаж Бағанашыл Севен Старс	Atleti'k Vi'llaj Bag'anas'yl Seven Stars	
166.	Baganashil Seven Stars	Бәйтерек резиденс	Ba'i'terek rezi'dens	
167.	Bayterek Residence	Сентрал Есентай	Sentral Esentai'	

		резиденс	rezi'dens	
168.	Central Esentai Residence	Сентрал парк резиденс	Sentral park rezi'dens	
169.	Central Park Residence	Кординал	Kordi'nal	
170.	Cordial	Кристал Эйр Виллаж	Kri'stal Ei'r Vi'llaj	
171.	Crystal Air Village	ДеВилл	DeVi'll	
172.	DeVille	Достық резиденс	Dostyq rezi'dens	
173.	Dostyk Residence	Есентай сити	Esentai' si'ti'	
174.	Esentai City	Есентай палас	Esentai' palas	
175.	Esentai Palace	Есентай Ривэ	Esentai' Ri've Tay'nhay'z	
176.	Esentai River Townhouse	Таунхауз	Ekskli'y'zi'v Rezi'dens	
177.	Exclusive Residence	Эксклюзив Резиденс	Falkonsi'ti'	
178.	Falconcity	Фалконсити	Gagari'n Park	
179.	Gagarin Park	Гагарин Парк	Gorki'i' park rezi'dens	
180.	Gorky Park Residence	Горкий парк резиденс	Gri'nLandi'i'a	
181.	GreenLandia	ГринЛандия	I'l de Frans	
182.	Ile De France	Ил де Франс	I'mpori'o	
183.	Imporio	Импорио	I'zy'mry'd Rezi'dens	
184.	Izumrud Residence	Изумруд Резиденс	Qaplan hay's	
185.	Kaplan House	Қаплан хаус	Ko'kto'be si'ti'	
186.	Koktobe City	Көктөбе сити	Lati'fa Rezi'dens	
187.	Latifa Residence	Латифа Резиденс	Maksi'ma Rezi'dens	
188.	Maxima Residence	Максима Резиденс	EmBi' 52	
189.	MB 52	ЭмБи 52	Megatay'er Almaty	
190.	Megatower Almaty	Мегатауер Алматы	Mi'ras Park	
191.	Miras Park	Мирас Парк	EnSi' Toy'er	
192.	NS Tower	ЭнСи Тоуер	Palm Vallei'	
193.	Palm Valley	Палм Валлей	Park Hay's	
194.	Park House	Парк Хаус	Remi'zzovka Pri'vai't Rezi'des	
195.	Remizovka Private Residences	Ремиззовка Привайт Резидес	Roi'al	
196.	Royal	Роял	Roi'al Gardens	
197.	Royal Gardens	Роял Гарденс	Abai' rezi'dens	
Спорт, фитнес клуб атаулары				
198.	Continental club	Континентал клуб	Konti'ental klab	
199.	Maximus	Максимус	Maksi'my's	
200.	Fitnation	Фитнейшн	Fi'tnei's'n	
201.	Miss Fitness	Мисс Фитнесс	Mi'ss Fi'tness	
202.	Agonda	Агонда	Agonda	
203.	Happy Life	Хэппи Лайф	Happi' Lai'f	
204.	ТонусАзия	Тонус Азия	Tony's Azi'a	
205.	L-Sport	Л-Спорт	L-Sport	

206.	UNIFLEX	ЮНИФЛЕКС	Yu'NI'FLEKS	
207.	Fitness Gym	Фитнес Гим	Fi'tnes Gi'm	
208.	Body Gym	Боли Гим	Boli' Gi'm	
209.	Brooklyn Fitness Gym	Бруклин Фитнес Гим	Bry'kli'n Fi'tnes Gi'm	
210.	Fitnation Алматы	Фитнейшн Алматы	Fi'tnei's'n Almaty	
211.	FitnessBlitz Аксай	ФитнесБлиц Аксай	Fi'tnesBli'ts Aqsai'	
212.	FitnessBlitz Дукат	ФитнесБлиц Дукат	Fi'tnesBli'ts Dy'kat	
213.	FitnessBlitz Кулагер	ФитнесБлиц Кулагер	Fi'tnesBli'ts Qulager	
214.	FitnessBlitz Люмир	ФитнесБлиц Люмир	Fi'tnesBli'ts Li'y'mi'r	
215.	FitnessBlitz Самал	ФитнесБлиц Самал	Fi'tnesBli'ts Samal	
216.	FitnessBlitz	ФитнесБлиц	Fi'tnesBli'ts	
217.	My Fitness	Му Фитнес	Mu' Fi'tnes	
218.	Ska club	Ска клуб	Ska klab	
219.	Welness & Spa «Aquarius»	Уелнесс & Спа «Акуариус»	Y'elness & Spa «Aky'ari'y's»	
220.	«Galaxy Mix»	Галакси Микс	Galaksi' Mi'ks	
221.	FITPARK	ФИТПАРК	FI'TPARK	
222.	Golden Eagle CrossFit	Гоулден Еажл КроссФит	Goy'lden Eajl KrossFi't	
223.	Lifetime Fitness and Gym	Лайфтайм Фитнес анд Гим	Lai'ftai'm Fi'tnes and Gi'm	
Компания атаулары				
224.	ArcelorMittal Теміртайф	АрселорМитал Теміртай	ArselorMi'tal Temirtay'	
225.	Kazzincf	Казцинк	Kazci'nk	
226.	Zhairer GOKf	Жайрем ГОК	Jai'rem GOK	
227.	Bilim Media Group	Білім Медия Груп	Bilim Medi'a Gry'p	
228.	KazakhGold	ҚазақГолд	KazahGoy'ld	
229.	OPTIMUM	ОПТИМУМ	OPTIMY'M	
230.	Petro Kazakhstan	Петро Қазақстан	Petro Kazahstan	
231.	KEGOC	КЕГОК	KEGOC	
232.	Air Astana	Эйр Астана	Ei'r Astana	
233.	Air Kazakhstan	Эйр Қазақстан	Ei'r Qazaqstan	
234.	Bek Air	Бек Эйр	Bek Ei'r	
235.	Kazakhstan Airlines	Қазақстан Эйрлайнс	Qazaqstan Ei'rlai'ns	
236.	Qazaq Air	Қазақ Эйр	Qazaq Ei'r	
237.	SCAT	СКАТ	SKAT	

5.4 Әлемдік прецеденттік есімдер

№	Кирилл графикасында	Өмір сүрген уақыты	Атқарған қызметі	Ағылшын тілінде	Латын әліпбиіне негізделген қазақ графикасында
АГИОНИМДЕР					
1.	Мұхаммед	571—632	Ислам пайғамбары	Muhammed	Muhammed
2.	Иисус Христос	б.з.д. 2-29 жж.	Христиандықтың негізін қалаушы	Jesus Christ	I'i'sy's Hri'stos
3.	Будда	б.з.д. 563-483 жж.	Буддизмнің негізін қалаушы	Buddha	By'dda
4.	Апостол Павел	5—64	Христиандықтың елшісі	Saint Paul	Apostol Pavel
5.	Моисей	б.з.д. XIII ғ.	иудаизмнің негізін қалаушы	Moses	Moi'sei'
6.	Ашока	б.з.д. 304-232жж.	Мауриев (Үндістан) империясының билеушісі, буддизмді таратқан	Ashoka	As'oka
7.	Аврелий Августин	354—430	Христиан шіркеуінің әкелерінің бірі, августинизмнің негізін қалаушы. Христиандық тарих философиясының негізін қалаушы	Aurelius Augustine	Avreli'i'Avgy'sti'n
8.	Жан Кальвин	1509—1564	теолог, шіркеудің реформаторы, кальвинизмнің негізін қалаушы	Jean Calvin	Jan Kalvi'n
ФИЛОСОФ, ҒАЛЫМДАР					
9.	Конфуций	б.з.д. 551-479 жж.	Конфуцианизмнің негізін қалаушы	Confucius	Konfy'si'i'
10.	Цай Лунь	50—121	қағаз өнертапқышы	Cai Lun	Sai' Ly'n
11.	Иоганн Гутенберг	1397—1468	баспаның авторы	Johannes Gutenberg	I'ogann Gy'tenberg
12.	Христофор Колумб	1451—1506	Теңізшілердің бірі, Американы ашқан	Christopher Columbus	Hri'stofor Koly'mb

13.	Альберт Эйнштейн	1879—1955	теориялық физик	Albert Einstein	Albert Ei'ns'tei'n
14.	Луи Пастер	1822—1895	микробиолог және химик	Louis Pasteur	Ly'i' Paster
15.	Галилей, Галилео	1564—1642	физик, механик, астроном, философ және математик	Galileo	Gali'lei', Gali'leo
16.	Аристотель	б.з.д. 384-322 жж.	философ, формалды логиканың негізін қалаушы	Aristotle	Ari'stotel
17.	Евклид	б.з.д. 325-265 жж.	математик, «геометрияның әкесі»	Euklid	Evkli'd
18.	Томас Эдисон	1847—1931	өнертапқыш және кәсіпкер	Thomas Edison	Tomas Edi'son
19.	Антони ван Левенгук	1632—1723	натуралист, микроскоп конструкторы	Antoni van Levenhuk	Antoni' van Levengy'k
20.	Уильям Мортон	1819—1868	стоматолог және хирург. Анестезияны, яғни наркозды ашқан	William Morton	Y'i'li'am Morton
21.	Гульельмо Маркони	1874—1937	радиотехник және радио өнертапқыштарының бірі	Guglielmo Marconi	Gy'lelmo Markoni'
22.	Платон	б.з.д. 427-347 жж.	философ, Сократтың шәкірті, Аристотельдің мұғалімі	Platon	Platon
23.	Александр Белл	1847—1922	ғалым, өнертапқыш және кәсіпкер, телефония негізін қалаушылардың бірі, Bell Labs негізін қалаушы	Alexander Bell	Aleksandr Bell
24.	Александр Флеминг	1881—1955	бірінші болып пенициллинді шығарған бактериолог	Alexander Fleming	Aleksandr Flemi'ng
25.	Джон Локк	1632—1704	философ, ағарту және	John Locke	Djon Lokk

			либералдық теоретиктер ең ықпалды ойшылдарының бірі		
26.	Вернер Гейзенберг	1901—1976	Теориялық физика, кванттық механика өкілдерінің бірі	Werner Heisenberg	Verner Gei'zenberg
27.	РенеДекарт	1596—1650	философ, математик, инженер, физик және физиолог, қазіргі заманғы аналитикалық геометрия және алгебралық символиканың негізін қалаушы	René Descarte	ReneDekart
28.	Клавдий Птолемей	87—165	Кейінгі эллинизм дәуірінің астрономы, «Альмагест»классикалық монографияның авторы	Claudius Ptolemaeus	Klavdi'i' Ptolemei'
29.	Пифагор	б.з.д. 570.—490 жж.	Ежелгі грек философы, математик және мистик, Пифагориялықтардың діни-философиялық мектебін құрушы.	Pythagora	Pi'fagor
30.	Демокрит	б.з.д. 460-370жж.	Ежелгі грек философы, атомизмнің және материалистік философиянегізін қалаушылардың бірі	Democritus	Demokri't
31.	Роберт Эттингер	1918—2011	Америкалық ғалым, криотиктердің негізін қалаушы	Robert Ettinger	Robert Etti'nger
32.	Гален	129—199	дәрігер, хирург және философ	Galen	Galen
33.	Карл Фридрих Гаусс	1777—1855	Неміс математигі, механик, физик және астроном, «математиктердің патшасы»	Carl Friedrich Gauss	Karl Fri'dri'h Gay'ss
34.	Георг Гегель	1770—1831	Неміс философы, неміс классикалық философиясын және романтизм философиясын қалыптастырушылардың бірі	Georg Hegel	Georg Gegel
35.	Гиппократ	б.з.д. 460-370жж.	Ежелгі грек дәрігері, «медицина әкесі»	Hippocrates	Gi'ppokrat
36.	Томас Гоббс	1588—1679	Ағылшын философ-материалисі, әлеуметтік	Thomas Hobbes	Tomas Gobbs

			шарт теориясы мен мемлекеттік егемендік теориясы негізін қалаушылардың бірі		
37.	Джеймс Хаттон	1726—1797	ғалым, геолог, физик және химик. Ол қазіргі заманғы геология және геохронологияның әкесі болып саналады.	James Hutton	Djei'ms Hatton
38.	Иммануил Кант	1724—1804	философ, неміс классикалық философиясының ата-бабасы	Immanuel Kant	I'mmany'i'l Kant
39.	Джон Кейнс	1883—1946	Экономикалық теорияда кейнстік бағыттың негізін қалаушы ағылшын экономисі	John Maynard Keynes	Djon Kei'ns
40.	Хар Гобинд Корана	1922—2011	молекулалық биолог, 1968 жылы физиология және медицина бойынша Нобель сыйлығының лауреаты (Р. Холли мен М. Ниренбергпен бірге)	Har Gobind Khorana	Har Gobi'nd Korana
41.	Альфред Кинси	1894—1956	Америкалық биолог	Alfred Kinsey	Alfred Ki'nsi'
42.	Густав Роберт Кирхгоф	1824—1887	Неміс физигі	Gustav Robert Kirchhoff	Gy'stav Robert Ki'rhgof
43.	Готфрид Вильгельм Лейбниц	1646—1716	Неміс математигі және философы	Gottfried Wilhelm von Leibniz	Gotfri'd Vi'lgelm Lei'bni's
44.	Этьен Ленуар	1822—1900	өнертапқыш, ішкі жану қозғалтқышын ойлап тапқан	Etienne Lenuar	Eten Leny'ar
45.	Дмитрий Иванович Менделеев	1834—1907	Орыс ғалымы	Mendeleev	Dmi'tri'i' I'vanovi'c' Mendeleev
46.	Мария Монтессори	1870—1952	Итальяндық мұғалім	Maria Montessori	Mari'a Montessori'
47.	Сэмюэл Морзе	1791—1872	Америкалық өнертапқыш	Samuel Morse	Semi'y'el Morze
ӘЙГЛІ ҚОЛБАСШЫЛАР, САЯСИ ТҮЛҒАЛАР					
48.	Александр Македонский	б.з.д. 356-323 жж.	командир, Македон империясының құрушысы	Alexander	Aleksandr Makedonski'i'
49.	I	1769—1821	командир, Франция	Napoleon I	Napoleon I

	Напол еон		императоры		
50.	Франсиско Писарро	1475—1541	Инка империясын жаулап алған конкистадор	FranciscoPiz arro	Fransi'sko Pi'sarro
51.	Циң Шихуаң	б.з.д. 259-210жж.	Циңь әулетінің негізін қалаушы және біріккен Қытайдың бірінші императоры	Qin Shihuang	Si'n' S'i'hy'an'
52.	Октавиан Август	б.з.д. 63-14жж.	Рим мәдениетінің «алтын дәуірі» байланысты Рим императоры	Octavian Augustus	Oktavi'an Avgy'st
53.	Шыңғысхан	1162—1227	Моңғол империясының негізін қалаушы және алғашқы ұлы ханы	Genghis Khan	S'yn'g'yshan
54.	Адольф Гитлер	1889—1945	Германия фюрері	Adolf Hitler	Adolf Gi'tler
55.	Оливер Кромвель	1599—1658	Ағылшын революциясының көшбасшысы, Шотландия және Ирландия, Англияның лорд-қорғаншысы	Oliver Cromwell	Oli'ver Kromvel
56.	I Вильгельм	1027—1087	Англияның Норман фракциясының қолбасшысы	King William I	Vi'lgelm I
57.	I Изабелла	1451—1504	Кастилия королевасы	Isabella I	I Izabella
58.	Темірлан	1336—1405	Орталық Азиядағы командир, Тимурид империясының негізін қалаушы	Tamerlan	Temirlan
59.	Эрнан Кортес	1485—1547	Ацтектердің мемлекеттілігін бұзған конкистадор	Hernan Cortés	Ernan Kortes
60.	Томас Джефферсон	1743—1826	америкалық революциялық соғысқайраткері, Тәуелсіздік Декларациясы авторларының бірі, Америка Құрама Штаттарының үшінші Президенті	Thomas Jefferson	Tomas Djefferson
61.	Иосиф Сталин	1878—1953	КСРО-ның басшысы	Joseph Stalin	I'osi'f Stali'n
62.	I Константин	272—337	Рим императоры	Constantine I	Konstanti'n I

			христиан дінін құрып, мемлекет астанасын Византияға (Константинополь) ауыстырған		Veli'ki'i'
63.	Юлий Цезарь	б.з.д. 100-44 жж.	римдік республиканың диктаторы	Gaius Julius Caesar	Gy'li'i' Sezar
64.	Эрнан Кортес	1485—1547	Ацтектердің мемлекеттілігін бұзған конкистадор	Hernan Cortés	Ernan Kortes
65.	Владимир Ленин	1870—1924	революционер, КСРО- ның негізін қалаушы, марксизм-ленинизмнің негізін қалаушы	Vladimir Lenin	Vladi'mi'r Leni'n
66.	Томас Мальтус	1766—1834	демограф және экономист	Thomas Malthus	Tomas Malty's
67.	Джон Кеннеди	1917—1963	Америка Құрама Штаттарының президенті,	John F. Kennedy	Djon Kennedi'
68.	Суй Вэнь-ди	541—604	Қытайды біріктірген император	Sui Wendi	Sy'i' Ven-di'
69.	Эхнатон	б.з.д. 1375- 1336жж.	Ежелгі Египеттің фараоны, діни реформатор	Akhenaten	Ehnaton
70.	Кұбылай	1215—1294	Монғолияның мемлекеттік юанының негізін қалаушы, монғол ханы	Khubilai	Qubylai'
71.	Васко да Гама	1460—1524	Ұлы Географиялық жаңалықтар дәуірінің теңізшісі. Тарихта тұңғыш рет Еуропадан Үндістанға дейін жеткен теңіз экспедициясының қолбасшысы	Vasco-da- gama	Vasko da Gama
72.	II Кир	б.з.д. 593-530 жж.	Персиялық Ахеменид штатының негізін қалаушы	Cyrus II	II Ki'r
73.	I Пётр	1672—1725	Ресейдің бірінші императоры. Ресей мемлекетінің ірі реформаларын бастады	Peter der- Grosse	I Pi'otr
74.	Жанна д'Арк	1412—1431	Францияның ұлттық батыры, Жүз жылдық соғыста француз әскерлерінің бас қолбасшысыларының бірі	Joan of Arc	Janna d'Ark
75.	Мұстафа Ататүрк	1881—1938	Түрік Республикасының бірінші президенті,	Mustafa Atatürk	Mustafa Atat'y'rk

			қазіргі түрік мемлекетінің негізін қалаушы		
76.	VIII Генрих	1491—1547	Англия королі.	Henry VIII	VIII Genri'h
77.	Мартин Лютер Кинг	1929—1968	АҚШ-ғы Қара нәсілділердің құқығын қорғаған азаматтық қозғалыстың көшбасшысы	Martin Luther King	Marti'n Li'y'ter Ki'ng
78.	Лю Бан	б.з.д. 256-195жж.	Қытайдың хань әулетінің алғашқы императоры	Liu Bang	Li'y' Ban
79.	XIV Людовик	1638—1715	Францияның королі	Louis xiv	XIV Li'y'dovi'k
80.	Джеймс Мэдисон	1751—1836	АҚШ Конституциясының авторларының бірі	James Madison	Djei'ms Medi'son
81.	Джордж Вашингтон	1732—1799	Америка Құрама Штаттарының бірінші Президенті	George Washington	Djordj Vas'i'ngton
82.	Император Мэйдзи	1852—1912	45 жыл бойы ел басқарған Жапония императоры	emperor Meiji	I'mperator Mei'dzi'
83.	Сунь Ятсен	1866—1925	«Kuomintang» партиясының негізін қалаушы, қытай революционері кейіннен «ұлттың әкесі» атағын алды	Sun Yatsen	Sy'n I'atsen
84.	Муавия I ибн Абу Суфьян	603—680	Умайяд әулетінің негізін қалаушы және бірінші халифасы	Muaviya I ibn Abu Sufjan	Mu'avi'a I i'bn Aby' Sy'fi'an
85.	Рональд Рейган	1911—2004	Америка Құрама Штаттарының 40-шы Президенті (1981-1989)	Ronald Reagan	Ronald Rei'gan
86.	Франклин Рузвельт	1882—1945	Америка Құрама Штаттарының 32-ші Президенті (1933-1945)	Franklin Roosevelt	Frankli'n Ry'zvelt
87.	Гарри Трумэн	1884—1972	1945-1953 жылдары Құрама Штаттардың 33-ші Президенті	Harry Truman	Garri' Try'men
88.	Симон Боливар	1783—1830	Американың испан колонияларының тәуелсіздігі үшін соғысқан ең ықпалды және танымал жетекшілерінің бірі	Simón Bolívar	Si'mon Boli'var
89.	Марко Поло	1254—1324	Итальяндық саудагер	Marco Polo	Marko Polo

			және саяхатшы		
АҚЫН, ЖАЗУШЫ, КОМПОЗИТОР, АКТЕР, СУРЕТШІ, МҮСІНШІЛЕР					
90.	Микеланджел о	1475—1564	мүсінші, суретші, сәулетші, ақын, ойшыл. Қайта өрлеу дәуірінің ең ұлы шеберлерінің бірі	Michelangel o	Mi'kelandjelo
91.	Иоганн Бах	1685—1750	композитор, барокко кезеңінің өкілі, органист- виртуоз	Johann Bach	I'ogann Bah
92.	Гомер	б.д.д. VIII ғ.	Ежелгі грек ақыны	Homer	Gomer
93.	Софокл	б.з.д. 495 - 406 жж.	Афиндік драматург, трагедик	Sophocle	Sofokl
94.	Эзоп	VI ғ.	ежелгі грек фантастисті	Aesop	Ezop
95.	Данте Алигьери	1265—1321	ақын, әдеби итальян тілінің негізін қалаушылардың бірі.	Dante Alighieri	Dante Ali'geri'
96.					
97.	Эдуард де Вер	1550—1604	ақын және драматург	Edward-de- Vere	Edy'ard de Ver
98.	Уильям Шекспир	1564—1616	ақын және драматург	William Shakespeare	Y'i'li'am S'ekspi'r
99.	Никколо Макиавелли	1469—1527	ойшыл, философ, жазушы, саясаткер	Niccolo Machiavelli	Ni'kkolo Maki'avelli'
100.					
101.	Рембрандт	1606—1669	Голландиялық суретші, сурет салушы және гравершы	Rembrandt	Rembrandt
102.	Джордж Фокс	1624—1691	көленершілер, Дін қоғамының негізін қалаушы (Quakers)	George Fox	Djordj Foks
103.	Шарль Луи де Монтескье	1689—1755	Француз жазушысы	Charles Louie de Montesciio	S'arl Ly'i' de Monteski'o
104.	Вольфганг Амадей Моцарт	1756—1791	Австриялық композитор	Wolfgang AmadeusMo zart	Volfgang Amadei' Mosart
105.	Людвиг ван Бетховен	1770—1827	композитор және пианист, «Вена классикалық мектебінің» өкілі	Ludwig van Beethoven	Li'y'dvi'g van Bethoven
106.	Луи Дагер	1787—1851	суретші, химик және өнертапқыш, фотографтардың бірі	Louis Daguerre	Ly'i' Dager
107.	Жан-Жак	1712—1778	жазушы, ойшыл. Әйгілі	Jean-Jacques	Jan-Jak Ry'sso

	Руссо		«Юлия немесе Жаңа Элоис» романның авторы	Rousseau	
108.	Мэри Шелли	1797—1851	Ағылшын жазушысы	Mary Shelley	Meri' Selli'
109.	Генри Торо	1817—1862	Америкалық жазушы, қоғам қайраткері, аболиантист	Henry Thoreau	Genri' Toro
110.	Мэри Бэйкер Эдди	1821—1910	америкалық жазушы, әлеуметтік және діни қайраткер, «Christian Science» діни сектасының негізін қалаушы.	Mary Baker Eddy	Meri' Bei'ker Eddi'
111.	Уолтер Элайас Дисней	1901—1966	Америкалық анимациялық мультфильмші, кинорежиссер, актер, сценарийші және продюсер	Walter Elayas Disney	Y'ólter Elái'as Di'snei'
КӘСІПКЕР, БИЗНЕСМЕН, ДИЗАЙНЕРЛЕР					
112.	Реймонд Альберт Крок	1902—1984	Америкалық бизнесмен, «McDonald's мейрамханасы» корпорациясының негізін қалаушы	Raymond Albert Kroc	Rei'mond Albert Krok
113.	Ричард Аркрайт	1732—1792	Индустриялық революцияның өнертапқышы, ағылшын тоқыма өнеркәсібі.	Richard Arkwright	Ri'c'ard Arkrai't
114.	Генри Форд	1863—1947	Өнеркәсіппен айналысушы, әлемдегі автомобиль өндіруші зауыттың иесі, өнертапқыш. Фордизмнің негізін қалаушы	Henry Ford	Genri' Ford
115.	Стив Джобс	1955—2011	АТ технологиясының дәуірі ретінде кеңінен танылған америкалық кәсіпкер	Steve Jobs	Sti'v Djobs
116.	Генри Форд	1863—1947	Америкалық индустриалист, әлемдегі автомобиль өндіруші зауыттың иесі, өнертапқыш, АҚШ-ғы 161 патентінің авторы	Henry Ford	Genri' Ford
117.	Джон Дэвисон Рокфеллер	1839—1937	Америкалық кәсіпкер, филантроп, адамзат тарихындағы алғашқы миллиардер. 1870 жылы Standard Oil	John Devison Rockefeller	Djon Devi'son Rokfeller

			компаниясын құрды		
118.	Эндрю Карнеги	1835—1919	Америкалық бизнесмен, ірі металлург, мультимиллионер және филантроп	Andrew Carnegie	Éndri'y' Kárnegi'
119.	Готтлиб Даймлер	1834—1900	инженер, дизайнер және өнеркәсіппен айналысушы. В.Майбахпен бірігіп, алғашқы автокөліктердің бірін шығарды	Gottlieb Daimler	Gottli'b Dai'mler
120.	Билл Гейтс	1955	Америкалық бизнесмен және қоғам қайраткері, филантроп, Microsoft компаниясының негізін қалаушылардың бірі	Bill Gates	Bi'll Gei'ts
121.	Ингвар Феодор Кампрад	1926	Швециядан келген бизнесмен. Әлемдегі ең бай адамдардың бірі, IKEA компаниясының - үй тауарларын сататын дүкендер желісінің негізін қалаушы	Ingvar Kamprad Hararanda	Ingvar Feodor Kamprad
122.	Томас Дьюар	1863—1930	Ағылшын кәсіпкері, виски өндірушісі. Шотландияда үлкен ағасына бизнесін қалдырып, дүниежүзілік саяхатқа аттанды	Thomas Robert Dewar	Tomas Di'y'ar
123.	Уоррен Баффетт	1930	2017 жылы 75 миллиард долларға бағаланған әлемдегі ең ірі және танымал инвесторлардың бірі, америкалық бизнесмен	Warren Buffett	Y'orren Baffett
124.	Роберт Кийосаки	1947	Америкалық бизнесмен, инвестор, өзін-өзі дамыту туралы бірқатар кітаптардың авторы, мұғалім, мотивациялық спикер	Robert Kiyosaki	Robert Ki'i'osaki'
125.	Говард Шульц	1953	Америкалық бизнесмен, Директорлар кеңесінің Төрағасы және Starbucks бас директоры ретінде танымал	Howard-Schultz	Govard S'y'ls
126.	Фредерик Уоллас Смит	1944	Америкалық бизнесмен; FedEx компаниясының президенті және	Frederik Uollas Smith	Frederi'k Y'ollas Smi't

			құрылтайшысы, директорлар кеңесінің қазіргі төрағасы		
127.	Майкл Делл	1965	Dell компаниясының негізін қалаушы және бас директоры	Michael Dell	Mai'kl Dell
128.	Джефф Безос	1964	Америкалық бизнесмен. Amazon.com интернет- компаниясының бас директоры және негізін қалаушы, Blue Origin аэроғарыш компаниясының негізін қалаушы және иесі, The Washington Post баспа үйінің иесі	Jeff Bezos'	Djeff Bezos
129.	Илон Маск	1971	Америкалық инженер, кәсіпкер, өнертапқыш және инвестор; миллиардерлер. SpaceX, Tesla, PayPal негізін қалаушысы	Elon Musk	I'lon Mask
130.	Ричард Брэнсон	1950	Британдық кәсіпкер, Virgin Group корпорациясының негізін қалаушы, оған түрлі профильдегі 400-ге жуық компания кіреді	Richard Branson	Ri'c'ard Brenson
131.	Сергей Брин и Ларри Пейдж	Брин (1973)/ Пейдж (1973)	кәсіпкерлер, Google-дың негізін салушылар	Sergey Brin/ Larry Page	Sergei' Bri'n i' Larri' Pei'dj
132.	Соитиро Хонда	1906—1991	Honda Motor Company компаниясының негізін қалаушы	Soitiro Honda	Soi'ti'ro Honda
133.	Даниэль Сваровски	1862—1956	«Swarovski» австриялық кристалл империясының негізін қалаушы	Daniel Swarovski	Dani'el Svarovski'
134.	Марк Цукерберг	1984	Америкалық бағдарламашы және Интернеттегі технологиялар саласындағы кәсіпкер, долларлық миллиардер, Facebook әлеуметтік желісін жасаушылар мен құрылтайшылардың бірі. Facebook Inc компаниясының басшысы	Mark Zuckerberg	Mark Sy'kerberg
135.	Кристиан	1905—1957	француз дизайнері	Christian	Kri'sti'an Di'or

	Диор			Dior	
136.	Чарльз Роллс и Генри Ройс	Чарльз (1877—1910) / Генри (1863—1933)	Роллс-Ройсты негіздеген британдық кәсіпкерлер, инженерлер	Charles-Rolls/ Henry Royce	C'arlz Rolls i' Genri' Roi's
137.	Джорджо Армани	1934	Итальяндық дизайнер және кәсіпкер, Италияның ең бай адамдарының бірі, Арманидің негізін қалаушы	GiorgioArmani	Djordjo Armani'